ক৭।৩৪৫

क ९/३९५

श्रीहिरण्यकेशि-याज्ञिकोपयोगि मन्त्रसंग्रहः प्रारभ्यते ।

रजिष्टरी सब हक्क यन्त्राधिकारीने अपने स्वाधीन रक्खा है.

शोध संस्थान सम्पादकीय विभाग

क ९/३९५

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यैनमः ॥ श्रीगुरुभ्योनमः॥ श्रीवेदपुरुषाय
नमः ॥ हरिः ॐ ॥ इषेत्वोर्जेत्वांवायवंस्थोपायवंस्थदेवोवः सविताप्रार्पयतुश्रे
ष्ठतमायकर्मणआप्यांयध्वमघ्न्यादेवभागमूर्जस्वतीः पयस्वतीः प्रजावंतीरन
मीवाअंयक्ष्मा मावंस्तेनईशतमाघशꣳसोरुद्रस्यं हेतिः परिवोवृणक्तुध्रुवा
अस्मिन्गोपतौस्यातबह्वीर्यजमानस्यपशून्पांहि ॥ १ ॥ इषेत्रिचत्वारिꣳशत्
॥ १ ॥ यज्ञस्यघोषदंसिप्रत्युष्टꣳरक्षः प्रत्युंष्टाअरांतयः प्रेयमंगाद्धिषणाब
र्हिरच्छमनुंनाकृतास्वधयावितंष्टात आवहंतिकवयः पुरस्तांद्देवेभ्योजुष्टंमि
हबर्हिरासदे देवानां परिषूतमंसिवर्षवृद्धमसिदेवंबर्हिर्मात्वान्वङ्मातिर्यक्पर्वंते
राध्यासमाच्छेत्तातेमारिषंदेवंबर्हिः शतवंल्शंविरोहसहस्रवल्शाः ॥ १॥ विवय꣡

क 9/395

र्ंहेमपृथिव्याः संपृचंः पाहि सुसंभृतांत्वासंभंराम्यदित्यैरास्नांसीन्द्राण्यैसन्न
हंनंपूषातेंग्रंथिंग्रंथ्नातुसतेमास्थादिंद्रंस्यत्वाबाहुभ्यामुद्यंच्छेबृहस्पतेर्मूर्धाहंरा
म्युर्वंतारिंक्षमन्विंहिदेवंगममांसि ॥ २ ॥ सहस्रं वल्शाअष्टात्रिंꣳशच्च ॥ २ ॥
शुंधंध्वंदैव्यांयकर्मणे देवयुज्यायै मातरिश्वंनोघर्मोंसिद्यौरंसिपृथिव्यंसिविश्वा
धांयाअसिपरमेणधाम्नादृꣳहस्वमाह्वार्वसूंनांपवित्रंमासिशतधांरंवसूंनांपवित्रंम
सिसहस्रंधारꣳ हुतस्तोकोहुतोद्रप्सोंग्नयेबृहतेनाकांयस्वाहाद्यावांपृथिवीभ्यांꣳ
साविश्वायुः साविश्वव्यंचाः साविश्वकर्मासंपृंच्यध्वमृतावरीरूर्मिणीर्मधुमत्त
मामंद्राधनस्यसातयेसोमेंनत्वा तंनच्मीन्द्रांयदाधिविष्णोंहव्यꣳरंक्षस्व ॥ ७ ॥
सोमें नाष्टौचं॥ ३ ॥उभावांमिन्द्राग्नीआहुवध्यांउभाराधंसःसहमांदयध्यै॥उभा

दातारांविषाःरयीणामुभावाजस्यसातयेहुवेवाम् ॥ अश्रंवु॒ शहिभूरिदावत्तराविां
विजांमातुरुतवांघास्यालात् ॥ अथासोमस्यप्रयंतीयुवभ्यामिंद्राग्नीस्तोमंज
नयामिनव्यम् ॥ इंद्राग्नीनवातिंपुरोदासपत्नीरधूनुतम् ॥ साकमेकेनकर्मणा ॥
शुचिन्नुस्तोमन्नवंजातमद्येन्द्राग्नीवृत्रहणाजुषेथांम् ॥ १ ॥ उभाहिवांसुहवाजो
हवीमितावाजःसद्यउंशतेधेष्ठां ॥ वयमुंत्वापथस्पतेरथंनवाजंसातये ॥ धिये
पूंषन्नयुज्महि ॥ पथस्पथःपरिंपतिंवचस्याकामेनकृतोअभ्यांनडर्कम् ॥ सनो
रासच्छुरुधश्चंद्राग्राधियंधियंसीषधातिप्रपूषा ॥ क्षेत्रंस्यपतिनावयंहितेनें
वजयामसि ॥ गामश्वंपोषयित्न्वासनः ॥ २ ॥ मृडातीदृशे ॥ क्षेत्रंस्यपतेम
धुमंतमूर्मिंधेनुरिंवपयोअस्मासुधुक्ष्व ॥ मधुश्चुतंघृतमिवसुपूंतमृतस्यंनःपतं

मंत्र- योमृडयंतु ॥ अग्नेनयंसुपथांरायेअस्मान्विश्वांनिदेववयुनांनिविद्वान् ॥ युयो संग्रहः
॥ ३ ॥ ध्यंस्मज्जुहुराणमेनोभूयिष्ठांतेनमउक्तिंविधेम ॥ आदेवानामपिपंथांमगन्म
यच्छक्नवामतदनुप्रवोढुम् ॥ अग्निर्विद्वान्त्सयंजात् ॥ ३ ॥ सेदुहोतासोअंध्व
रान्त्सऋतून्कंल्पयाति ॥ यद्वाहिंष्ठंतदग्नयेबृहदर्चविभावसो ॥ महिषीवत्व
द्रयिस्त्वद्वाजाउदीरते ॥ अग्न त्वंपारयानव्योअस्मान्त्स्वस्तिभिरतिदुर्गाणि
विश्वां ॥ पूश्चंपृथ्वीबंहुलानंउर्वी भवातोकायतनंयायशंयोः ॥ त्वमंग्नेव्रतपा
असि देवआमर्त्येष्वा ॥ त्वंयज्ञेष्वीड्यः ॥ यद्वोवयंप्रमिनामंव्रतानिविदुषां
देवाअविदुष्टरासः ॥ अग्निष्टद्विश्वमापृणातिविद्वान्येभिर्देवाऋतुभिः कल्प ॥ ३ ॥
यांति ॥ ४ ॥ जुषेथांनोयज्ञादात्रयोविंशतिश्च ॥ १ ॥ आपंउदंतुजी

वसैंदीर्घायुत्वायवर्चसओषधेत्रायस्वैनं स्वधितेमैनंहिंसीर्देवश्रूरेतानिप्रवपे
स्वस्त्युत्तराण्यशीयापोअस्मान्मातरः शुंधंतुघृतेननोघृतप्वः पुनंतुविश्वंम
स्मत्प्रवहंतुरिप्रमुदाभ्युः शुचिरापूतएमिसोमस्यतनूरसितनुवंमेपाहिमहीनां
पयोसिवर्चोधाअसिवर्चः ॥ १ ॥ मयिधेहिवृत्रस्यकनीनिकासि चक्षुष्पाअ
सिचक्षुर्मे पाहि चित्पतिस्त्वापुनातुवाक्पतिस्त्वापुनातुदेवस्त्वासवितापुनात्व
च्छिद्रेणपवित्रेणवसोः सूर्यस्यरश्मिभिस्तस्यंतेपवित्रपतेपवित्रेणयस्मैकंपु
नेतच्छकेयमावोदेवास ईमहेसत्यधर्माणो अध्वरेयद्वोदेवासआगुरेयज्ञियासो
हवामहइंद्राग्नीद्यावापृथिवी आपओषधीस्त्वं दीक्षाणामधिपतिरसीहमासंतंपा
हि ॥ २ ॥ वर्चओषधीरष्टौच ॥ १ ॥ युंजतेमनउतयुंजतेधियोविप्राविप्रं

स्यबृहतोविपश्चितः ॥ विहोत्रांदधेवयुनाविदेकइन्मुहीदेवस्यंसवितुः परि
ष्टुतिः ॥ सुवाग्देवदुर्या॑ऽआवंददेवश्रुतौदेवेष्वाघोषेथामानोवीरोजायतांक
र्मण्योय॑ऽसर्वेनुजीवांमुयोवहूनामसंद्दशी ॥ इदंविष्णुर्विचंक्रमेत्रेधानिदंधे
पदम् ॥ समूढमस्य (१)पा॑ऽ सुरइरांवतीधेनुमतीहिभूत॑ऽसूयवासिनीमनवेय
शस्ये ॥ व्यंस्कभ्नाद्रोदंसीविष्णुरेतेदाधारंपृथिवीमभितोमयूखैः ॥ प्राचीप्रे
तंमध्वरं कल्पयंतीऊर्ध्वंयज्ञंनंयतंमाजीहरतमत्रंरमेथांवर्ष्मन्पृथिव्यादिवो वां
विष्णवुतवांपृथिव्यामुहोवांविष्णवुतवांतरिक्षाद्धस्तौ पृणस्व बहुभिर्वसव्यैराप्र
यंच्छ ॥ २ ॥ दक्षिणादोतसव्यात् ॥ विष्णोर्नुकंवीर्याणिप्रवोचुंयः पार्थिवानि
विममे रजा॑ऽसियोअस्कंभायदुत्तर॑ऽसधस्थंविचक्रमाणस्त्रेधोरुगायोविष्णोररा

टमसिविष्णोःपृष्ठमसि विष्णोःश्नप्त्रेस्थोविष्णोःस्यूरसिविष्णोर्ध्रुवमसिवैष्णव
मसिविष्णवेत्वा ॥ ३ ॥ अस्ययच्छैकान्नचत्वारिंशच्च ॥ १॥ कृणुष्वपाजःप्रसिं
तिंनपृथ्वीयाहिराजेवामवाँइभेन ॥ तृष्वीमनुप्रसितिंद्रूणानोऽस्तासिविध्यरक्ष
सस्तपिष्ठैः ॥ तवभ्रमासआशुयापतन्त्यनुस्पृशधृषताशोशुचानः ॥ तपूंष्यग्ने
जुह्वापतङ्गानसंदितोविसृजविष्वगुल्काः ॥ प्रतिस्पशोविसृजतूर्णितमोभवा
पायुर्विशोअस्याअदब्धः ॥ योनोदूरेअघशंसः ॥ १ ॥ योअन्त्यग्नेमाकिष्टेव्य
थिरादधर्षीत् ॥ उदग्नेतिष्ठप्रत्यातनुष्वन्यमित्राँओषतात्तिग्महेते ॥ योनोअ
रातिंसमिधानचक्रेनीचातंधक्ष्यतसन्नशुष्कम् ॥ ऊर्ध्वोभवप्रतिविध्याध्यस्मदा
विष्कृणुष्वदैव्यान्यग्ने ॥ अवस्थिराततुहियातुजूनांजामिमजामिंप्रमृणीहिश

त्रॄंन् ॥ सतें ॥ २ ॥ जानातिसुमतिंयंविष्टयईवंतेब्रह्मंणे गातुमैरंत् ॥ विश्वांन्य
स्मैसुदिनांनिरायोद्युम्नान्यर्योंविदुरोंअभिद्यौंत्॥ सेदंग्नेऽअस्तुसुभगंःसुदानुर्यं
स्त्वानित्येंनहविषायउक्थैः ॥ पिप्रींषतिस्वआयुंषिदुरोणेविश्वेदंस्मैसुदिना
सासंदिष्टिः॥ अर्चांमितेसुमतिंघोष्यर्वाक्संतेवावाताजरतम्॥ ३॥इयंगीः ॥ स्व
श्वांस्त्वासुरथांमर्जयेमास्मेक्षत्राणिंधारयेरनुद्यून् ॥ इहत्वाभूर्याचरेदुपत्मन्
दोषांवस्तर्दीदिवांसमनुद्यून् ॥ क्रीडंतस्त्वासुमनंसः सपेमाभिद्युम्नातं
स्थिवांसोजनांनाम् ॥ यस्त्वास्वश्वंः सुहिरण्योअंग्नउपयातिवसुंमतार
थेंन ॥ तस्यंत्राताभंवसितस्यसखायस्तंआतिथ्यमानुषग्जुजोंषत् ॥ महोरुं
जामि ॥ ४ ॥ बंधुतावचोंभिस्तन्मांपितुर्गोतंमादन्वियाय ॥ त्वंनोंअस्यवचंस

श्रीकिद्धिहोतंयंविष्ठसुक्रतोदमूंनाः ॥ अस्वंप्नजःस्तुरणंयः सुशेवाअतंन्द्रासो
वृकाअश्रंमिष्ठाः ॥ तेपायवः सध्रियंचोनिषद्याग्नेतवंनः पांतवमूर ॥ यपा-
यवोमामतेयंते अग्नेपश्यंतोअन्धंदुंरितादरंक्षन् ॥ ररक्षुतान्त्सुकृतोविश्ववेंदा
दिप्संन्तइद्रिपवो नाहं ॥ ५ ॥ दे८ भुः ॥ त्वयांवय२ संधुन्यंस्त्वोतास्तवप्रणीं
त्यश्यामवाजान् ॥ उभाशंसांसूदयसत्यतातेनुष्टुयाकृंणुह्यह्रयाणं ॥ अया
तें अग्ने सुमिधां विधेम प्रतिस्तोमंशुस्यमांनंगृभाय ॥ दहाशसों रुक्षसः
पाह्यंस्मान्द्रुहो निदोमित्रमहोअवुद्यात् ॥ रक्षोहणंवाजिनुमाजिंघर्मिमि-
त्रंप्रार्थिष्ठमुपंयामिशर्मं ॥ शिशांनोअग्निः क्रतुंभिः समिद्धः स नो दिवा ॥ ६ ॥
सरिषःपांतुनक्तंम् ॥ विज्योतिषाबृहताभांत्यग्निराविर्विश्वांनिकृणुतेमहित्वा ॥

प्रादैवीर्मायाः संहतेदुरेवाः शिशीते शृंगे रक्षसे विनिक्षे ॥ उतस्वानासो दिवि षंत्वग्ने
स्तिग्मायुधारक्षंसेहंतवाउं॥ मदेचिदस्यप्ररुजंतिभामानवरंतेपरिबाधोअदेवीः
॥ ७ ॥ अघश ँ सुः सतेजरता ँ रुजामिहृदिवैकंचत्वारि ँ शच्च ॥ रक्षोहणो
वलगहनोवैष्णवान्खंनामीदमहंतंवंलगमुद्वंपामियन्नः समानोयमसंमानोनिचु
खानेदमेनमधरंकरोमि योनः समानोयोऽसंमानोरातीयतिगायत्रेण छंदसावंबा
ढोवलगः किमत्रंभद्रं तन्नौसहविराडंसिसपत्नहासम्राडंसिभ्रातृव्यहास्वराडंस्य
भिमातिहा विश्वाराडंसिविश्वासांनाष्ट्राणा ँ हंता॥ १ ॥रक्षोहणोवलगहनः प्रोक्षां
मिवैष्णवान्रंक्षोहणोवलगहनोवंनयामिवैष्णवान्यवोसियवयास्मद्द्वेषोयवया
रातीरक्षोहणोवलगहनोवंस्तृणामिवैष्णवान् रंक्षोहणोवलगहनोभिजुहोमि वै

ष्णवान् रक्षोहणौ वलगहानावुपदधामि वैष्णवीरक्षोहणौवलगहनौपर्यूहामिवै
ष्णवीरक्षोहणौ वलगहनौपरिस्तृणामि वैष्णवीरक्षोहणौवलगहनौवैष्णवीबृहन्न
सिबृहद्ग्रावाबृहतीमिंद्रायवाचंवद ॥२॥ हुतेंद्रायद्वे च ॥१॥ विभूरसिप्रवाहणो
वह्निरसिहव्यवाहनः श्वात्रोसिप्रचेतास्तुथोसिविश्ववेदाउशिगसिकविरंघारिर
सिबम्भारिरवस्युरसिदुवस्वाञ्छुंध्यूरसिमार्जालीयः सम्राडसिकृशानुःपरिष
द्योसिपवमानः प्रतक्वासिनभस्वानसंमृष्टोसिहव्यसूदंऋतधामासिसुवर्ज्योतिर्ब्र
ह्मज्योतिरसिसुवर्धामाजोस्येकपादहिरसिबुध्नियोरौद्रेणानीकेनपाहिमाग्नेपिपृ
हिमामामाहिꣳसीः॥१॥अनीकेनाष्टौच॥अग्नआयूꣳषिपवसआसुवोर्जमिष
ञ्चनः॥आरबाधस्वदुच्छुनाम्॥अग्नेपवस्वस्वपाअस्मेवर्चःसुवीर्यम्॥दधत्पोषꣳ

.२

मंत्र- रायैमार्यै । अग्नेपावकरोचिषामन्द्रयांदेवजिह्वया । आदेवान्वंक्षियाक्षुच । संग्रहः
॥ ७ ॥ सनःपावकदीदिवोग्नेदेवा ॥ इहावह ॥ उपयज्ञ ॥ हविश्चनः ॥ अग्निःशुचिव्रत
तमःशुचिःविप्रःशुचिःकविः ॥ शुचीरोचत आहुतः ॥ उदग्नेशुचयस्तवशुक्रा
भ्राजंतईरते ॥ तव ज्योती ॥ष्यर्चयः ॥ १ ॥ यावांकशामधुमत्यश्विनासूनृतां
वती ॥ तयायज्ञंमिमिक्षतम् ॥ उपयामगृहीतोस्यश्विभ्यांत्वैषतेयोनिर्माध्वी
भ्यांत्वा ॥ १ ॥ येदेवादिव्येकादशस्थपृथिव्यामध्येकादशस्थाप्सुषदोमहिनै
कादशस्थतेदेवायज्ञमिमंजुषध्वमुपयामगृहीतोस्याग्रयणो सिस्वाग्रयणोजिन्व
यज्ञंजिन्वयज्ञपतिमभिसवनापाहिविष्णुस्त्वांपातु विशंत्वंपाहींद्रियेणैषतेयोनि ॥ ७ ॥
विश्वेभ्यास्त्वादेवेभ्यः ॥ १ ॥ ओमासश्चर्षणीधृतोविश्वेदेवासआगत ॥ दाश्वा

ᳲ सोदाशुषःसुतम् ॥ उपयामगृहीतोसिविश्वेभ्यस्त्वादेवेभ्यएषतेयोनिर्विश्वे
भ्यस्त्वादेवेभ्यः ॥ १ ॥ उदुत्यंजातवेदसंदेवंवहंतिकेतवः ॥ दृशेविश्वायसूर्यं
म् ॥ १ ॥ यस्त्वाहृदाकीरिणामन्यमानोमर्त्यंमर्त्योजोहवीमि ॥ जातवेदो
यशो अस्मासुधेहिप्रजाभिरग्नेअमृतत्वमश्याम् ॥ यस्मैत्व ᳲ सुकृतेजातवे
द उलोकमग्नेकृणवःस्योनम् ॥ अश्विन ᳲ सपुत्रिणंवीरवन्तंगोमंत ᳲ रयिंन
शतेस्वस्ति ॥ त्वेसुपुत्रशवसोऽवृत्रन्कामकातयः ॥ नत्वामिंद्रातिरिच्यते ॥
उक्थउक्थेसोमइंद्रंममादनीथेनीथेमघवान ᳲ सुतासः ॥ १ ॥ अयंज्ञो
वा एष यो सामोपप्रयंतोअध्वरमित्याहस्तोममेवास्मै युनक्त्युपेत्याहप्र जावै
पशवउपेमंलोकंप्रजामेवपशूनिमंलोकमुपैत्यस्यप्रत्नामनुद्युतमित्याहसुवर्गोवै

मंत्र- लोकःप्रत्नः सुवर्गमेवलोक ँ समारोहत्यग्निर्मूर्धादिवः ककुदित्याहमूर्धानम् संग्रहः
॥ ८ ॥ ॥ १ ॥ एवैन ँ समानानांकरोत्यथोदेवलोकादेवमनुष्यलोकेप्रतितिष्ठत्ययमिहप्र
थमोधायिधातृभिरित्याहमुख्यमेवैनंकरोत्युभावामिंद्राग्नी आहुवध्याइत्याहौ
जोबलमेवावरुन्धेयंतेयोनिर्ऋत्वियइत्याहपशवोवैरयिः पशूनेवावरुन्धेषड्भिरुप
तिष्ठतेषड्वै ॥ २ ॥ ऋतवऋतुष्वेवप्रतितिष्ठतिषड्भिरुत्तराभिरुपतिष्ठते द्वादशसंपद्यं
तेद्वादशमासाः संवत्सरःसंवत्सरएवप्रतितिष्ठतियथावैपुरुषोश्वोगौर्जीर्यत्येवम
ग्निराहितोजीर्यतिसंवत्सरस्यपरस्तादाग्निपावमानीभिरुपतिष्ठतेपुनर्नवमेवैनम
जरंकरोत्यथोपुनात्येवोपतिष्ठतेयोगएवास्यैषउपतिष्ठते ॥ ३ ॥ दमएवास्यैषउप ॥ ८ ॥
तिष्ठतेयाच्ञैवास्यैषोपतिष्ठते यथापापीयाञ्छ्रेयसआहृत्यनमस्यतितादृगेवत

दायुर्दा अग्नेस्यायुर्मे देहीत्याहायुर्दा ह्येष वर्चोदा अग्नेऽसि वर्चो मे देहीत्याह वर्चोदा
ह्येष तनूपा अग्नेऽसि तनुवं मे पाहीत्याह ४ तनूपा ह्येषोऽग्ने यन्मे तनुवा ऊनं तन्म आपृ
णेत्याह यन्मे प्रजायै पशूनामूनं तन्म आपूरयेति वावैतदाह चित्रावसो स्वस्ति ते पा
रमशीयेत्याह रात्रिर्वै चित्रावसुरव्युष्ट्यै वा एतस्यै पुरा ब्राह्मणा अभैषुर्व्युष्टिमेवाव
रुंध इंधानास्त्वा शतम्॥५॥ हिमा इत्याह शतायुः पुरुषः शतेंद्रिय आयुष्येवेंद्रिये प्र
तितिष्ठत्येषा वै सूर्मी कर्णकावत्येतया ह स्म वै देवा असुराणां शततर्हांस्तृंहंति
यदेतया समिधमादधाति वज्रमेवैतच्छतघ्नीं यजमानो भ्रातृव्याय प्रहरति स्तृत्या
अछंबट्कारं संत्वमग्ने सूर्यस्य वर्चसागथा इत्याहैतत्त्वमसीदमहं भूयासमिति वा वै
तदाह त्वमग्ने सूर्यवर्चा असीत्याहाशिषमेवैतामाशास्ते॥ ६ ॥ मूर्धानं षड्वा वै षड

तिष्ठतेपाहीत्यांहशतमह ँ षोडशच ॥ पूषणस्तानपिव्रतंइंद्रवायूविमुंच-
ताम् । अभिन्नोघर्मोजीरदानुर्यतआत्तस्तदंगन्पुनः ॥ इध्मोवेदिः परिधयंश्चसर्वं
यज्ञस्यायुरनुसंचरंति ॥ त्रयास्त्रि ँ शत्तंतंवायेविततिरेयइमंयज्ञ ँ स्वधयादद-
न्तेतेषांच्छिन्नंप्रत्येतद्दधामिस्वाहाघर्मोदेवा ँ अप्येतु ॥ १ ॥ वैश्वानरोनऊ-
त्याप्रयातुपरावतः ॥ अग्निरुक्थेनवाहसाऋतावानंवैश्वानरमृतस्यज्योतिष
स्पतिम् ॥ अजंस्रंघर्ममीमहे ॥ वैश्वानरस्यदं ँ सनाभ्योबृहदरिणादकःस्वप
स्यंयाकविः ॥ उभापितरामहयन्नजायताग्निर्द्यावापृथिवीभूरिरेतसा ॥ पृष्टो
दिविपृष्टोअग्निः पृथिव्यांपृष्टोविश्वाओषधीराविवेश ॥ वैश्वानरः सहसापृष्टो
अग्निः सनोदिवासः ॥ १ ॥ रिषः पातुनक्तम् ॥ जातोयदग्नेभुवनाव्यख्यःपशुं

नगोपाइर्युः परिज्मा ॥ वैश्वानरब्रह्मणेविंदगातुंयूयंपात स्वस्तिभिः सदानः ॥
त्वमंग्नेशोचिषाशोशुचानआरोदसीअपृणाजायमानः ॥ त्वंदेवाꣳ अभिशस्ते
रमुंचोवैश्वानरजातवेदोमहित्वा ॥ अस्माकमग्नेमघवंत्सुधारयानामिक्षत्रम
जरꣳ सुवीर्यम् ॥ वयंजयेमशतिनꣳ सहस्रिणंवैश्वानर ॥ २ ॥ वाजमग्नेतवो
तिभिः। वैश्वानरस्यसुमतौस्यामराजाहिकंभुवनानामभिश्रीः॥ इतोजातोविश्व
मिदंविचष्टेवैश्वानरोयततेसूर्येण ॥ अवतेहेडोवरुणनमोभिरवयज्ञेभिरीमहेह
विर्भिः ॥ क्षयन्नस्मभ्यमसुरप्रचेतोराजन्नेनाꣳसिशिश्रथः कृतानि ॥ उदुत्त
मंवरुणपाशमस्मदवाधमंविमध्यमꣳ श्रथाय ॥ अथावयमादित्य ॥ ३ ॥
व्रतेतवानागसोअदितयेस्याम ॥दधिक्राव्णोअकारिषंजिष्णोरश्वस्यवाजिनः॥

सुरभिनोमुखाकरत्प्रणआयूँषितारिषत् ॥ आदधिक्राः शवसापंचकृष्टीः
सूर्यइवज्योतिषापस्ततान ॥ सहस्रसाः शतसावाज्यर्वापृणक्तुमध्वासमिमा
वचाँसि ॥ अग्निर्मूर्धाभुवः ॥ मरुतोयद्धवोदिवःसुम्नायंतोहवामहे ॥ आ
तूनः ॥ ४ ॥ उपगंतन ॥ यावःशर्मशशमानायसंतित्रिधातूनिदाशुषेयच्छ
ताधि ॥ अस्मभ्यंतानिमरुतोवियंतरयिन्नोधत्तवृषणःसुवीरम् ॥ अदितिर्न
उरुष्यत्वदितिःशर्मयच्छतु ॥ आदितिःपात्वँहसः ॥ महीमूषुमातरँसुव्र
तानामृतस्यपत्नीमवसेहुवेम ॥ तुविक्षत्रामजरंतीमुरुचीँसुशर्माणमदितिँ
सुप्रणीतिम् । सुत्रामाणंपृथिवींद्यामनेहसँसुशर्माणम् ॥ ५ ॥ अदितिँ
सुप्रणीतिम् ॥ दैवींनावँस्वरित्रामनागसमस्रवंतीमारुहेमास्वस्तये ॥

सुत्रमातरम् ॥ द्यौनावं स्वरित्रामनागसमस्रवन्तीमारुहेमास्वस्तये ॥

इमा ˜ सुनावमारुह ँ शतारित्रा ँ शतस्फ्याम् ॥ अच्छिद्रांपारायिष्णुम
दिपासस्संहास्त्रिणुंसर्वैश्वानरादित्यनः सुशर्माणमेकान्नावि ँ शतिश्चं ॥ ६ ॥
आप्यायतांध्रुवाघृतेनंयज्ञंयज्ञंप्रतिदेवयद्भ्यः ॥ सूर्यायाऊधोदित्याउपस्थंउ
रुधाराप्टाथिवीयज्ञेअस्मिन् ॥ प्रजापतेर्विभान्नामंलोकस्तास्मि ँ स्त्वादधा
मिसुहयजंमानेनुसदासिसन्मेभूयाः सर्वमासिसर्वमे भूयाः पूर्णमासि पर्णं मे
भूयाआक्षितमासिमामेक्षेष्ठाः प्राच्यांदिशिदेवाऋत्विजोमाजयंतां दक्षिणा
याम् ॥ १ ॥ दिशिमासाः पितरोमाजयंतांप्रतीच्यांदिशिगृहाः पशवो
माजयन्तामुदीच्यांदिश्यापओषधयोवनुस्पतयोमाजयंतामूर्ध्वायांदिशियज्ञः
संवत्सरोयज्ञपतिर्माजयंतांविष्णोः क्रमोस्यभिमातिहागायत्रेणछंदसाप्टाथिवी

मंत्र- मनुविक्रंमेनिर्भक्तुः सयंद्विष्मोविष्णोःक्रमोंस्यभिशस्तिहात्रैष्टुंभेनछंदंसान्तारि संग्रहः
॥ ११ ॥ क्षमनुविक्रंमेनिर्भक्तुः सयंद्विष्मोविष्णोः क्रमोंस्यरातीयुतोहंताजागंतेनुछन्दं
सादिवमनुविक्रंमेनिर्भक्तुः सयंद्विष्मोविष्णोः क्रमोंसिशत्रूयुतोहंतानुष्टुभेन
छन्दंसादिशोनुविक्रमेनिर्भक्तुः सयंद्विष्मः ॥ १ ॥ इंद्रंवोविश्वतस्परिहवांम
हेजनेभ्यः ॥ अस्माकंमस्तुकेवलः ॥ इन्द्रंनरोंनेमधिताहवन्तेयत्पार्यायुनजंते
धियस्ताः । शूरोनृषांताशवसश्चकानआगोमंतिव्रजेभंजात्वन्नः ॥ इन्द्रियाणि
शतक्रतोयातेजनेषुपंचसु ॥ इन्द्रतानितआवृणे ॥ अनुतेदायिमहइन्द्रियायंस
त्रातेविश्वमनुवृत्रहत्ये ॥ अनु ॥ १ ॥ क्षत्रमनुसहोयजत्रेंद्रदेवेभिरनुतेनृषह्ये ॥ ॥ ११ ॥
आयस्मिन्त्सप्तवासवास्तिष्ठंतिस्वारुहोयथा ॥ ऋषिर्हदीर्घश्रुत्तमइन्द्रस्य

घर्मोंअतिथिः ॥ आमासुपक्कमैरयआसूर्यं ॱ रोहयोदिवि ॥ घर्मन्नसामंतपता
सुवृक्तिभिर्जुष्टंगिर्वणसेगिरः ॥ इन्द्रामिद्गाथिनोबृहदिन्द्रंमर्केभिरर्किणः ॥ इन्द्रं
वाणीरनूषत ॥ गायंतित्वागायत्रिणः ॥ २ ॥ अर्चंत्यर्कमर्किणः ॥ ब्रह्माण
स्त्वाशतक्रतवुद्व ॱ शर्मिवयेमिरे ॥ अ ॱ ह्वोमुचेप्रभरेमामनीषामोषिष्ठदाव्ने
सुमतिंगृणानाः ॥ इदमिंद्रप्रतिहव्यंगृभायसत्याः संतुयजमानस्यकामाः ॥
विवेषयन्मांधिषणांजजानस्तवैपुरापार्यादिंद्रमह्नः ॥ अ ॱ हंसोयत्रंपपिर
द्यथांनोनावेवयांतमुभयेहवन्ते ॥ प्रसम्राजंप्रथममध्वराणाम् ॥ ३ ॥ अ ॱ ह्वो
मुचंवृषभंयज्ञियानाम् ॥ अपान्नपातमश्विनाहयंतमस्मिन्नरइंद्रियंधत्तमोजः ॥
विनइन्द्रमृधोजहिनीचायच्छपृतन्यतः ॥ अधस्पदन्तमींकृधियोअस्मा ॱ अं

भिदासति ॥ इन्द्रंक्षत्रमभिवाममोजोजायथावृषभचर्षणीनाम् ॥ अपानुदोजनं
ममित्रयंतमुरुंदेवेभ्योअकृणोरुलोकम् ॥ मृगोनभीमः कुचरोगिरिष्ठाः परावतः
॥ ४ ॥ आजगामापरस्याः ॥ सृकँ सँ शायपविमिन्द्रतिग्मंविशत्रून्ताढि
विमृधोनुदस्व ॥ विशत्रून्विमृधोनुदविवृत्रस्यहनूरुज ॥ विमन्युमिंद्रभामितो
ऽमित्रस्याभिदासतः॥ त्रातारमिंद्रमवितारमिंद्रँ हवेहवेसुहवँ शूरमिंद्रम्॥
हुवेनुशक्रंपुरुहूतमिंद्रँ स्वस्तिनोमघवाधात्विंद्रः ॥ मातेअस्याँ सहसाव
न्परिष्टावघायभूमहरिवःपरादै ॥ त्रायस्वनोऽवृकेभिर्वरूथैस्तवप्रियासः सूरि
षुस्याम ॥५॥ अनवस्तेरथमश्वायतक्षन्त्वष्टावज्रंपुरुहूतद्युमतम् ॥ ब्रह्माणइंद्र
महयंतोअर्कैरवर्धयन्नहयेहंतवाउ ॥ वृष्णेयत्तेवृषणोअर्कमर्चानिंद्रग्रावाणो ॥ १२ ॥

अदितिः सजोषाः ॥ अनश्वासोयेपवयोरथा इंद्रेषिताअभ्यवर्त्तंतदस्यून् ॥६ ॥
वृत्रहत्येनुगायात्रिणोध्वराणांपरावतोस्यामुष्टाचत्वारिꣳशच ॥ १ ॥ वाजस्ये
मंप्रसवः सुषुवेअग्रेसोमꣳराजानमोषधीष्वप्सु ॥ ताअस्मभ्यंमधुमतीर्भवंतु
वयꣳराष्ट्रेजाग्रियामपुरोहिताः ॥ वाजस्येदंप्रसवआबभूवेमाचविश्वाभुवना
निसर्वतः ॥ सविराजंपर्येतिप्रजानन्प्रजांपुष्टिंवर्धयमानोअस्मे ॥ वाजस्येमां
प्रसवः शिश्रियेदिवमिमाचविश्वाभुवनानिसम्राट् ॥ अदित्संतंदापयतुप्रजा
नन्रयिम् ॥ १ ॥ चनः सर्ववीरान्नियच्छतु ॥ अग्नेअच्छावदेहनः प्रतिनः
सुमनाभव ॥ प्रणोयच्छभुवस्पतेधनदाअसिनस्त्वम् ॥ प्रणोयच्छत्वर्यमाप्र
भगः प्रबृहस्पतिः ॥ प्रदेवाः प्रोतसूनृताप्रवाग्देवीददातुनः ॥ अर्यमणंबृह

स्पतिमिन्द्रंदानांयचोदय ॥ वाचंविष्णुँ सरंस्वतीँ सवितारंम् ॥ २ ॥ चुवा
जिनं ॥ सोमँ राजानंवरुंणमग्निमन्वारंभामहेआदित्यान्विष्णुँ सूर्यंब्रह्मा
णंचबृहस्पतिं ॥ देवस्यंत्वासवितुः प्रंसवेंश्विनोंर्बाहुभ्यांपूष्णोहस्ताभ्याँ सर
स्वत्यैवाचोयंतुर्यंत्रेणाग्नेस्त्वासाम्राज्येनाभिषिंञ्चामींद्रस्यबृहस्पतेंस्त्वासाम्रां
ज्येनाभिषिंचामि ॥ ३ ॥ रयिँसंवितार ँ षट्टिँ शच्च ॥ १ ॥ अनु
मत्यैपुरोडाशंमष्टाकंपालंनिर्वपतिधेनुर्दक्षिणायेप्रत्यंचः शम्यांयाअवशीयंन्ते
तंन्नैर्ऋतमेकंकपालंकृष्णंवसः कृष्णतूषंदक्षिणावीहिस्वाहाहुतिंजुषाणएषते
निर्ऋतेभागोभूतेंहविष्मंत्यासिमुञ्चेममँ हंसः स्वाहानमोयइदंचकारादित्यं
चरुंनिर्वंपतिवरो दक्षिणाग्नवैष्णवमेकादशकपालंवामनोवही दक्षिणाग्नीषोमी

यम् ॥ १ ॥ एकादशकपालꣳ हिरण्यं दक्षिणैन्द्रमेकादशकपालमृषभोव
हीदक्षिणाग्नेयमष्टाकपालमैन्द्रन्दध्यृषभोवही दक्षिणैन्द्राग्नंद्वादशकपालंवैश्वदेवंच
रुम्प्रथमजोवत्सोदक्षिणासौम्यꣳश्यामाकंचरुंवासो दक्षिणा सरस्वत्यैचरुꣳसर
स्वतेचरुंमिथुनौगावौदक्षिणा ॥ २ ॥ अग्नीषोमीयंचतुस्त्रिꣳशच्च ॥ १ ॥
सोमायपितृमतेपुरोडाशꣳषट्कपालंनिर्वपतिपितृभ्योबर्हिषद्भ्योधानाः पितृ
भ्योग्निष्वात्तेभ्योभिवान्यायैदुग्धेमन्थमेतत्तेततयेचत्वामन्वेतत्तेपितामहप्रपिता
महयेचत्वामन्वत्रपितरोयथाभागंमन्दध्वꣳसुसन्दृशंत्वावयंमघवन्मादिषीमहि ॥
प्रनूनंपूर्णवन्धुरस्तुतोयासिवशाꣳअनु ॥ योजान्विन्द्रतेहरी ॥ १ ॥ अक्षन्नमीमदं
तह्यवप्रियाअधूषत ॥ अस्तोषतस्वभानवोविप्रानविष्ठयामती ॥ योजान्विन्द्र

तेहरीं ॥ अक्षन्पितरोऽमीमदंतपितरोतीतृपंतपितरोमीमृजंतपितरः ॥ परेतपि
तरः सोम्यागंभीरैःपथिभिःपूर्व्यैः ॥ अथापितॄन्त्सुविदत्राँ अपीतयमेनयेस
धमादंमदंति ॥ मनोन्वाहुवामहेनाराशंसेनस्तोमेनपितॄणांचमन्मभिः ॥
आ ॥ २ ॥ नएतुमनःपुनःक्रत्वेदक्षायजीवसे ॥ ज्योक्चसूर्यंदृशे ॥ पुनर्नःपि
तरोमनोददातुदैव्योजनः ॥ जीवंव्रातंसचेमहि ॥ यदन्तरिक्षंपृथिवीमुतद्यांय
न्मातरंपितरंवाजिहिंसिम ॥ अग्निर्मातस्मादेनसोगार्हपत्यःप्रमुंचतुदुरिताया
निचकृमकरोतुमामनेनसम् ॥ ३ ॥ हरिमन्मभिराचतुश्चत्वारिंशच्च ॥ १ ॥
प्रतिपूरुषमेककपालान्निर्वपत्येकमतिरिक्तंयावंतोगृह्याःस्मस्तेभ्यःकमकरंपशू
नांशर्मासिशर्मयजमानस्यशर्ममेयच्छैकएवरुद्रोनद्वितीयायतस्थआखुस्तेरु

द्रपशुस्तंजुंषस्वैषतेरुद्रभागःसहस्वस्रांबिंकयातंजुंषस्वभेषजंगवेश्वांय पुरुषा
यभेषजमथोंअस्मभ्यंभेषजꣳसुभेंषजम् ॥ १ ॥ यथासंति ॥ सुगंमेषायंमे
ष्यांअवांबरुद्रमंदिमह्यवंदेवं त्र्यंबकम्॥ यथांनुःश्रेयंसुःकरद्यथांनोवस्यंसः कर
द्यथांनः पशुमतः करद्यथांनोव्यवसाययांत् ॥ त्र्यंबकंयजामहेसुगंधिंपुंष्टिव
र्धनम् ॥ उर्वारुकमिंवबन्धंनान्मृत्योर्मुंक्षीयमामृतांत्एषतेरुद्रभागस्तंजुंषस्वते
ना वसेनंपरोमूजंवतोतीह्यवंततधन्वापिनांकहस्तः कृत्तिंवासाः ॥ २ ॥ सुभेंषज
मिंहित्रीणि च ॥ १ ॥ ऐन्द्राग्नंद्वादंशकपालंवैश्वदेवंचरुमिंद्रांययशुनासीरांय
पुरोडाशंद्वादंशकपालंवायव्यंपयंः सौर्यमेकंकपालंद्वादशगव ꣳ सीरंदक्षिणा
ग्नेयमष्टाकंपालंनिर्वंपतिरौद्रंगांवीधुकंचरुमैन्द्रं दधिवारुणंयंवमयंचरुं वहिनीं

धेनुर्दक्षिणायेद्देवाःपुरः सदोऽग्निनेत्रादक्षिणसदोयमनेत्राः पश्चात्सदः सवितृने
त्राउत्तरसदोवरुणनेत्राउपरिषदोबृहस्पतिनेत्रारक्षोहणस्तेनः पान्तुतेनोऽवन्तु
तेभ्यः ॥ १ ॥ नमस्तेभ्यः स्वाहासमूढꣳरक्षः सन्दग्धꣳ रक्षइदमहꣳरक्षोभि
सन्दहाम्यग्नयेरक्षोघ्नेस्वाहा यमायसवित्रेवरुणायबृहस्पतयेदुवस्वते रक्षोघ्नेस्वा
हाप्राष्टिवाहीरथो दक्षिणादेवस्यत्वासवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णोहस्ता
भ्याꣳ रक्षसोवधंजुहोमिहतꣳरक्षोवधिष्मरक्षोयद्वस्तेतद्दक्षिणा ॥ २ ॥ तेभ्यः
पंचचत्वारिꣳशच्च ॥ १ ॥ सद्योदीक्षयन्तिसद्यः सोमंक्रीणन्तिपुण्डरिस्रजां
प्रयच्छतिदशभिर्वत्सतरैः सोमंक्रीणातिदशपेयोभवतिशतंब्राह्मणः पिबन्ति
सप्तदशꣳ स्तोत्रंभवतिप्राकाशावध्वर्यवेददातिस्रजमुद्गात्रेरुक्मꣳ होत्रेऽश्वंप्र

स्तोतृप्रतिहर्तृभ्यांद्वादशपष्ठौहीर्ब्रह्मणेवशांमैत्रावरुणायर्षभंब्राह्मणाच्छ २ सि
नेवासंसीनेष्टापोतृभ्या २ स्थूरींयवाचितमच्छावाकायानड्वाहमग्नीधेभार्गवो
होताभवतिश्रायंतीयंब्रह्मसामंभवतिवारवंतीयमग्निष्टोमसाम २ सारस्वतीरपो
गृण्हाति ॥ १ ॥ वारवंतीयंचत्वारिंच ॥ १ ॥ संहिताप्रथमाष्टकेमंत्रसंग्रहः समाप्तः ॥
भवतिसहस्रीवाएषालक्ष्मीयदुन्नतोलक्ष्मियैवपशूनवरुंधे यदासहस्रं पशून्प्राप्नु
यादथवैष्णवंवामनमालभेतैतस्मिन्वैतत्सहस्रमध्यतिष्ठत्तस्मादेषवामनः समी
षितः पशुभ्यएवप्रजातेभ्यः प्रतिष्ठांदधाति कोर्हतिसहस्रंपशून्प्राप्नुमित्याहुरहो
रात्राण्येवसहस्रं २ संपाद्यालभेतपशवः ॥ १ ॥ दीर्घाधियोरक्षमाणाः असु
र्यमृतावानश्चयमानाऋणानि ॥ तिस्रोभूमीर्धारयन् त्रीरुतद्यून्त्रीणिव्रताविदथे

अन्तरैषाम् ॥ ऋतेनादित्यामहिवोमहित्वंतदर्यमन्वरुणमित्रचारु ॥ त्यांनुक्ष
त्रिया ँ अवंआदित्यान्यांचिषामहे ॥ सुमृडीका ँ अभिष्टये ॥ नदंक्षिणाविचि
कितेनसव्यानप्राचीनंमादित्यानोतपश्चा ॥ पाक्यांचिद्वसवोधीर्यांचित्युष्मा
नीतोअभयंज्योतिरश्याम् ॥ आदित्यानामवसानूतनेनसक्षीमहिशर्मणाशंत
मेन ॥ अनागास्त्वेअदितित्वेतुरासइमंयज्ञंदधतुश्रोषमाणाः ॥ इमंमेवरुणश्रु
धीहवमद्याचमृडय ॥ त्वामवस्युराचके ॥ तत्त्वायामिब्रह्मणावंदमानस्तदाशा
स्तेयजमानोहविर्भिः ॥ अहेडमानोवरुणेहबोध्युरुशंसमानआयुःप्रमोषीः ॥
मा (६) नोमधींरातूभर ॥ घृतंनपूतंतनूररेपाः शुचिहिरण्यम् ॥ तत्तेरुक्मो
नरोचतस्वधावः ॥ उभेसुश्चंद्रसर्पिषोदर्वीश्रीणीषआसनि ॥ उतोनउत्पु

पूर्यांउक्थेषुंशवसस्पतइषं २ स्तोतृभ्युआभंर ॥ वायोंशुत २ हरीणांयुवस्व
पोष्यांणाम् ॥ उतवांतेसहुस्त्रिणोरथुआयांतुपाजंसा ॥ प्रयाभिः यांसिंदा
श्वां २ सुमच्छांनियुद्भिर्वायविष्टयेंदुरोणे ॥ निनोंरयिं २ सुभोजंसंयुवेहनिवीरव
द्रव्युमश्विंयंचुराधः ॥ रेवतींर्नः सधुमादइंद्रेसंतुतुविवांजाः ॥ क्षमंतोयाभि
र्मदेम ॥ रेवा २ इद्रेवतंःस्तोतास्यात्वावंतोमुघोनंः ॥ प्रेदुंहारिवःश्रुतस्यं॥ य
न्नवुमैत्तंनवंनीतमभवुद्यदसंपुंत्तत्सुर्पिरंभवुद्यदाध्रियतुतद्घृतमंभवदाश्विनोंः प्राणो
सितस्यंतेदत्तांययोंःप्राणोसिस्वाहेन्द्रंस्य प्राणोंसितस्यंतेददातुयस्यंप्राणोसि
स्वाहांमित्रावरुंणयोः प्राणोंसितस्यंतेदत्तांययोंः प्राणोसिस्वाहाविश्वेंषांदेवा
नांप्राणोंसि ॥ १ ॥ तस्यंतेददतुयेषांप्राणोसिस्वाहांघृतस्युधारांमुमृतंस्युपंथां

मिन्द्रेणदत्तांप्रयतांमरुद्भिः ॥ तत्त्वाविष्णुः पर्यपश्यत्तत्त्वेडागव्यैरयत् ॥ पाव
मानेनत्वास्तोमेनगायत्रस्यवर्तन्योपा ँ शोर्वीर्येणदेवस्त्वासवितोत्सृजतुजी
वातवेजीवनस्यायै बृहद्रथंतरयोस्त्वास्तोमेनात्रिष्टुभोवर्तन्याशुक्रस्यवीर्येणदेव
स्त्वासवितोत् ॥ २ ॥ सृजतुजीवातवेजीवनस्यायां अग्नेस्त्वामात्रयाजगत्यैव
र्तन्याग्रयणस्यवीर्येण देवस्त्वासवितोत्सृजतुजीवातवेजीवनस्यायाइममग्न आ
युषेवर्चसेकृधिप्रिय ँ रेतोवरुणसोमराजन् । मातेवास्माअदितेशर्मयच्छवि
श्वेदेवाजरदष्टिर्यथासत् ॥ अग्निरायुष्मान्त्सवनस्पतिभिरायुष्मान्तेनत्वायु
षायुष्मन्तंकरोमिसोमआयुष्मान्त्सओषधीभिर्यज्ञआयुष्मान्त्सदक्षिणाभिर्ब्र
ह्मायुष्मत्तद्ब्राह्मणैरायुष्म देवाआयुष्मंतस्तेऽमृतेनपितरआयुष्मंतस्ते स्वधया

युंष्मंतस्तेनत्वायुषायुंष्मंतंकरोमि ॥ ३ ॥ विश्वेषांदेवानांप्राणोसित्रिष्टुभोवर्त
न्याशुक्रस्यंवीर्यैणदेवस्त्वांसवितोत्सोमआयुंष्मान्पंचंवि २ शतिश्च ॥ यावां
मिंद्रावरुणायतव्यांतनूस्तयेममं २ हंसोमुंचतंयावांमिंद्रावरुणासहस्यांरक्षस्यां
तेजस्यांतनूस्तयेमम २ हंसोमुंचतंयोवांमिंद्रावरुणावग्नौस्रामस्तंवांमेतेनावंयजे
योवांमिंद्रावरुणाद्विपात्सुंपशुषुचतुंष्पात्सुगोष्ठेगृहेष्वप्स्वोषंधीषुवनस्पतिषुस्रा
मस्तंवांमेतेनावंयजइंद्रावाएतस्य ॥ १ ॥ इंद्रियेणापंक्रामतिवरुंणएनंवरुण
पाशेनंगृह्णातियः पाष्मनांगृहीतोभवंतियः पाप्मनांगृहीतः स्यात्तस्माएतामै
न्द्रावरुणींपंयस्यांनिर्वपेदिंद्रंएवास्मिन्निंद्रियंदंधातिवरुंणएनंवरुणपाशान्मुंचति
पयस्यांभवंतिपयोहिवाएतस्मादपंक्रामत्यथैषपाप्मनां गृहीतोयत्पंयस्यांभ

वंतिपयंएवास्मिन्तयांदधातिपयस्यांयाम् ॥ २ ॥ पुरोडाशमवंदधात्यात्मन्वंतं
मेवैनंकरोत्यथोंआयतंनवंतमेवचंतुर्धाव्यूंहातिदिक्ष्वेवप्रतिंतिष्ठतिपुनः समूंहति
दिग्वभ्यएवास्मैभेषजंकरोतिसमूह्यावंद्यादियथाविंद्धंनिष्कृंततितादृगेवतद्योवां
मिंद्रावरुणावग्नौस्त्रामस्तंवांमेतेनावंयजइत्यांहदुरिंष्टचाएवैनंपातियोवां मिंद्राव
रुणाद्विपात्सुपशुषुस्त्रामस्तंवांमेतनावंयजइत्याहैतावंतीर्वा आपओषंधयोवन
स्पतंयः प्रजाः पशवंउपजीवनीयास्ताएवास्मैवरुणपाशान्मुंचति॥३॥ एतस्यं
पयस्यांयांपातिषडिं २ँ शतिश्च ॥ १३ ॥ सप्रंत्नवन्निकाव्येन्द्रंवोविश्वतस्परींदं
नरः । त्वंनः सोमविश्वतोरक्षांराजन्नघायतः ॥ नरिंष्येत्त्वावतः सखां ॥ याते
धामांनिदिवियापृंथिव्यांयापर्वतेष्वोषंधीष्वप्सु ॥ तेभिर्नोविश्वैःसुमनाअहेंडन्

राजन्त्सोमप्रतिहव्याग्रभाय ॥ अग्नीषोमासवेदसासहूतीवनतंगिरः ॥ सन्दे
वत्राबभूवथुः ॥ युवं ॥ १ ॥ एतानिदिविरोचनान्यग्निश्चसोमसक्रतूअधत्तम् ॥
युव ँ सिंधू ँ रभिशस्तेरवद्यादग्नीषोमावमुंचतंगृभीतान् ॥ अग्नीषोमाविम ँ
सुमेशृणुतंवृषणाहवम्॥प्रतिसूक्तानिहर्यतंभवतंदाशुषेमयः॥आन्यंदिवोमातरि
श्वाजभारामथ्नादन्यंपरिश्येनोअद्रेः ॥ अग्नीषोमाब्रह्मणावावृधानोरुंयज्ञायच
क्रथुरुलोकम्॥अग्नीषोमाहविषः प्रस्थितस्यवीतम्॥२॥ हर्यतंवृषणाजुषेथाम्।
सुशर्माणास्ववसाहिभूतमथाधत्तंयजमानायशंयोः ॥ आप्यायस्वसंते ॥ गणा
नांत्वागणपति ँ हवामहेकविंकवीनामुपमश्रवस्तमम्॥ ज्येष्ठराजंब्रह्मणांब्रह्म
णस्पतआनः शृण्वन्नूतिभिःसीदसादनम् ॥ सइज्जनेनसविशासजन्मनासपुत्रै

वांजंभरतेधनानृभिः ॥ देवानांयः पितरंमाविवांसतिश्रद्धामनाहविषाब्रह्मणु
स्पतिं ॥ ससुष्टुभासऋक्वंतागणेनंवल ॐ रुरोजफलिगं ॐ रवेण ॥ बृहस्पतिरु
स्त्रियांहव्यसूदः कनिक्रदद्वावंशतीरुदाजत् ॥ मरुत्वायद्धंवोदिवोयावः शर्म ॥
अयंमायांतिवृषभस्तुविष्मान्दाताव सूनांपुरुहूतो अर्हन् ॥ सुहुस्राक्षागोत्रभि
द्वज्रबाहुरस्मासुदेवोद्रविणंदधातु ॥ येतेऽयंमन्बहवोदेवयानाः पन्थानः ॥ ४ ॥
राजनादिवआचरन्ति । तेभिर्नोदेवमहिशर्मयच्छशंनएधिद्विपदेशंचतुष्पदे ।
बुध्नादग्रमंगिरोभिर्गृणानोविपर्वतस्यदृ ॐ हितान्यैरत् ॥ रुजद्रोधां ॐ सिकृत्रि
मांण्येषा ॐ सोमस्यतामदइंद्रश्चकार । बुध्नादग्रेणविमिमायमानैर्वज्रेणखा
न्यंतृणन्नदीनाम् ॥ वृथासृजत्पथिभिर्दीर्घयाथैः सोमस्यतामदइंद्रश्चकार ॥ ५ ॥

प्रयोजुज्ञेविद्वा २ अस्यबंधुंविश्वांनिदेवोजनिमाविवक्ति ॥ ब्रह्मब्रह्मणउज्जंभारम
ध्यान्नीचादुच्चास्वधयाभिप्रतस्थौ ॥ महान्महीअस्तभायद्विजातोद्या २ सद्म
पार्थिवंचरजः ॥ सबुध्नादाष्टजनुषाभ्यग्रंबृहस्पतिर्देवतायस्यसम्राट् ॥ बुध्ना
द्योअग्रमभ्यत्योजंसाबृहस्पतिमाविवासंतिदेवाः ॥ भिनद्वलं विपुरोदर्दरीति
कनिक्रदत्स्वरपोजिगाय ॥ ६ ॥ युवंवीतमाविवासति पंथांनोदीर्घयाथैः सोम
स्यतामदइंद्रश्चकारदेवानवंच ॥ १४ ॥ मारुतमंसिमरुतामोजोपांधारांभिंधि
रमयंतमरुतः श्येनमायिनंमनोजवसंवृषंण २ सुवृक्तिं ॥ येनशर्धंउग्रमवंसृष्ट
मेतितदश्विनापरिधत्त २ स्वस्ति । पुरोवातोवर्षन्जिन्वरावृत्स्वाहावातावद्वर्षं
न्नुग्ररावृत्स्वाहास्तनयन्वर्षन्भीमरावृत्स्वाहानशन्यवस्फूर्जन्दिद्युद्वर्षन्त्वेषरावृ

त्स्वाहांतिरात्रंवर्षंन्पूर्तिराव्रृत् ॥ १ ॥ स्वांहाबहुहायुमंवृषादितिंश्रुतराव्रृतस्वा
हातपंतिर्वर्षन्विराडाव्रृतस्वाहांवस्फूर्जन्दिद्युद्वर्षन्भूतराव्रृतस्वाहा मांदा वाशाः
शुंध्यूराजिराः ॥ ज्योतिष्मतीस्तमंस्वरीरुंदंतीः सुफेनाः ॥ मित्रंभृतःक्षत्रंभृतः
सुराष्ट्राइहमांवत ॥ वृष्णोअश्वंस्यसन्दानंमासिवृष्ट्यैत्वोपंनह्यावि ॥ २ ॥ पूर्ति
राव्रृद्धिचंत्वारिंशच्च ॥ ७ ॥ देवांवसव्याअग्नेसोमसूर्य ॥ देवांः शर्मण्यामि
त्रांवरुणार्यमन् देवांः सपीतयोपांनपादाशुहेमन् ॥ उद्गोदंत्तोदाधांभिन्त दिवः
पर्जन्यादंतरिक्षात्पृथिव्यास्ततोंनोवृष्ट्यांवत ॥ दिवांचित्तमंः कृण्वंतिपर्जन्यें
नोदवाहेनं ॥ पृथिवींयव्द्युदंतिं ॥ आयन्नरः सुदानंवोददाशुषेंदिवः कोशमचुं
च्यवुः ॥ विपर्जन्यांः सृजंतिरोदंसीअनुधन्वंनायंति ॥ १ ॥ वष्ट्यः । उदीर

यथामरुतः समुद्रतोयूयंवृष्टिंवर्षयथापुरीषिणः ॥ नवोंदस्रावउपंदस्यंतिधेनवः
शुभंयातामनुरथांअवृत्सत । सृजावृष्टिंदिवआद्भिः संमुद्रंपृण ॥ अब्जाअसिप्र
थमजाबलंमासिसमुद्रियम् ॥ उन्नंभयपृथिवींभिंधीदंदिव्यंनभः ॥ उद्नोदिव्यस्यं
नोदेहीशांनोविमृंजाद्दतिं ॥ येदेवादिविभांगायेंतारिक्षभागायेपृथिविभांगाः ॥
तइमंयज्ञमंवंतुतइदंक्षेत्रमाविशंतुतइदंक्षेत्रमनुविविशंतु ॥ २ ॥ यंतिदेवाविं ॰
ज्ञतिश्वं ॥ ८ ॥ मारुतमंसिमरुतामोजइतिकृष्णंवासःकृष्णतूषंपरिधत्तएतद्वैवृष्ट्यै
रूप ॰ सरूपएवभूत्वापुर्जन्यंवर्षयतिरमयंतमरुतःश्येनमायिनामितिपश्चाद्वातं
प्रतिमीवतिपुरोवातमेवजंनयतिवर्षस्यावंरुध्यैवातनामानिजुहोतिवायुर्वैवृष्ट्या
ईशेवायुमेवस्वेनभागधेयेनोपंधावतिसएवास्मैपर्जन्यंवर्षयत्यष्टौ ॥ १ ॥ जुहो

तिचतस्रोवैदिशश्चतस्रोवांतरादिशादिग्भ्यएववृष्टिं २ँ संप्रच्यावयतिकृष्णाजि
नेसंयौतिहविरेवाकरंतर्वेदिसंयौत्यवरुध्यैयतीनामद्यमानाना २ँ शीर्षाणिपरांप
तन्तेखर्जूरांअभवन्तेषा २ँ रसऊर्ध्वोऽपतत्तानिकरीराण्यभवन्सौम्यानिवैकरी
राणिसौम्याखलुवाआहुतिर्दिवोवृष्टिंच्यावयतियत्करीराणिभवंति ॥ २ ॥
सौम्ययैवाहुत्यादिवोवृष्टिमवरुन्धेमधुषासंयौत्यपांवाएषओषधीना २ँ रसोय
न्मध्वद्भ्यएवौषधीभ्योवर्षत्यथो अद्भ्यएवौषधीभ्योवृष्टिंनिनयतिमान्दावाशा
इतिसंयौतिनामधेयैरेवैनाअच्छैत्यथोयथाब्रूयादसावेहीत्येवमेवैनानामधेयैरा
॥ ३ ॥ च्यावयतिवृष्णोअश्वस्यसंदानमसिवृष्ट्यैत्वोपनह्यामीत्याहवृषावाअ
श्वोवृषापर्जन्यः कृष्णइवखलुवैभूत्वावर्षतिरूपेणैवैन २ँ समर्धयतिवर्षस्यावरुध्यै

॥ ४ ॥ अष्टौभवंतिनामधेयैरेकान्नत्रि ँ शच्च ॥ देवांवसव्या देवाः शर्मण्या
देवाः सपीतयइत्याबंध्नातिदेवताभिरेवान्वहंवृष्टिमिच्छतियदिवर्षेत्तावत्येवहो
तव्यंयदिनवर्षेच्छ्वोभूतेहविर्निर्वपेदहोरात्रेवैमित्रावरुणावहोरात्राभ्यां खलुवै पर्ज
न्योवर्षतिनक्तंवाहिदिवावावर्षतिमित्रावरुणावे वस्वेनंभागधेयेनोपधावतितावे
वास्मै ॥ १ ॥ अहोरात्राभ्यांपर्जन्यंवर्षयतोग्नयेधामच्छदेपुरोडाशमष्टाकपालं
निर्वपेन्मारुत ँ सप्तकपाल ँ सौर्यमेककपालमग्निर्वाइतोवृष्टिमुदीरयतिमरुतःसृ
ष्टांनयंतियदाखलुवाअसावादित्योन्यङ्रश्मिभिः पर्यावर्ततेऽथवर्षतिधामच्छ
दिवखलुवैभूत्वावर्षत्येतावैदेवतावृष्ट्याईशतेताएवस्वेनभागधेयेनोपधावतिताः
एवास्मैपर्जन्यंवर्षयंत्युतावापेष्युन्वर्षत्येवसृजावृष्टिंदिवआद्भिः संमुद्रंपृणेत्या

ह्येमाश्चैवामूश्चापः समर्धयत्यथो आभिरेवामूरच्छैत्यग्ना आंसि प्रथमजाबलंमासि
समुद्रियमित्याहयथायजुरेवैतदुन्नंभयपृथिवीमितिवर्षाह्वांजुहोत्येषावैओषधी
नांवृष्टिवनिस्तयैवावृष्टिमाच्यावयतियेदेवा दिवि भांगाइतिकृष्णाजिनमवधू
नोतिमिएवास्मैं लोकाः प्रीताअभीष्टांभवंति ॥ अस्मैधावतितावाएकांपिंश्श
तिश्च ॥ नवोनवोभवतिजायमानोह्नांकेतुरुषसामेत्यग्रे ॥ भागंदेवेभ्योविदधा
त्यायन्प्रचंद्रमास्तिरतिदीर्घमायुः ॥ यमादित्याअंशुमाप्याययंतियमक्षितम
क्षितयः पिबंति ॥ तेनंनोराजावरुणोबृहस्पतिराप्याययंतुभुवनस्यगोपाः ॥
प्राच्यांदिशित्वमिंद्रासिराज्ञोतोदीच्यांवृत्रहन्वृत्रहासि ॥ यत्रयंतिस्रोत्या
स्तत् ॥ १ ॥ जितंतेदक्षिणतोवृषभएधिहव्यः ॥ इंद्रोजयातिनपराजयाताअ

॥ इंद्रोजयातिनपराजयाताअ

धिराजोराजंसुराजयाति ॥ विश्वाहिभूयाः पृतनाअभिष्टीरुपसद्योनमस्यो
यथासंत् ॥ अस्येदेवप्रारिरिचेमहित्वंदिवः पृथिव्याः पर्यंतरिक्षात् ॥ स्वरा
डिंद्रोदमआविश्वगूर्तः स्वरिरमंत्रोववक्षेरणाय ॥ अभित्वाशूरनोनुमोऽदुग्धा
इवधेनवः ॥ ईशानमस्यजगतः सुवर्दृशमीशानमिंद्रतस्थुषः ॥ त्वामिद्धिहवा
महेसाताृवाजस्यकारवः ॥ त्वांवृत्रेष्विंद्रसत्पतिंनरस्त्वांकाष्ठास्ववतः ॥ यद्या
वइंद्रतेशत शतंभूमीरुतस्युः ॥ नत्वावज्रिन्त्सहस्र सूर्याअनुनजातमष्टरोद
सी ॥ पिबासोममिंद्रमंदंतुत्वायंतेसुषावहर्यश्वाद्रिः ॥ सोतुर्बाहुभ्यां सुयतो
नार्वा ॥ रेवतीर्नः सधमादइंद्रेसंतुतुविवाजाः ॥ क्षुमंतोयाभिर्मदेम ॥ उदग्नेशु-
चयस्तवशुक्राभ्राजंतईरते ॥ तवज्योतींष्यर्चयः ॥ ... चंयस्तवविज्योतिषोद्दूत्यं जातवेदसं मुतत्वांहरितोरथेवहंतिदेवसूर्य ॥

शोचिष्केशंविचक्षण ॥ चित्रंदेवानामुदगादनीकंचक्षुर्मित्रस्यवरुणस्याग्नेः ॥

आप्राद्यावापृथिवीअंतरिक्षꣳसूर्यआत्माजगतस्तस्थुषः (४) च॥ विश्वेदेवाऋ
तावृधऋतुभिर्हवनश्रुतः ॥ जुषंतांयुज्यंपयः ॥ विश्वेदेवाःशृणुतेमꣳहवंमेयेअं
तरिक्षेयउपद्यविष्ठ ॥ येअग्निजिह्वाउतवायजत्राआसद्यास्मिन्बर्हिषिमादय
ध्वम्॥ तदीशानंमद्रिस्तस्थुषांत्रिꣳशच्च॥ आयुष्टआयुर्दाअग्नआप्यायस्वसंते
वंतेहेडउदुत्तमंप्रणोदेव्यानोदिवोग्नाविष्णूअग्नाविष्णूइमं मेवरुणतत्त्वायाम्यु
दुत्यंचित्रंम॥ अपानपादाह्यस्थादुपस्थंजिह्मानामूर्ध्वोविद्युतंवसानः॥तस्यज्ये
ष्ठंमहिमानंवहंतीर्हिरण्यवर्णाः परियंतियह्वीः॥ सम् १ अन्यायंत्युपयंत्यन्याः
॥ २३ ॥
संमानमूर्वनद्यः पृणंति ॥ तमूशुचिꣳशुचयोदीदिवाꣳसंमपांनपांतंपरितस्थुरा

पंः ॥ तमस्मैरायुवतयोयुवानंममृज्यमानाः परियंत्यापंः ॥ सशुक्रेणशिक्वंना
रेवदग्निर्दीदायानिध्मोघृतनिर्णिगप्सु ॥ इंद्रावरुणयोरहंसम्राजोरवआवृणे ॥
तानोमृडातईदृशे ॥ इंद्रावरुणायुवमध्वरायनः (२) विशेजनायमहिशर्मयच्छ
तम् ॥ दीर्घप्रयज्युमतियोवनुष्यतिवयंजयेमपृतनासुदूढ्यः ॥ आनोमित्रावरु
णाप्रबाहवा ॥ त्वंनोअग्नेवरुणस्यविद्वान्देवस्यहेडोवयासिसीष्ठाः ॥ यजिष्ठो
वह्नितमःशोशुचानोविश्वाद्वेषांसिप्रमुमुग्ध्यस्मत् ॥ सत्वंनोअग्नेवमोभवो
तीनेदिष्ठोअस्याउषसोव्युष्टौ ॥ अवयक्ष्वनोवरुणं ३ रराणोवीहिमृडीकंसुह
वोनएधि ॥ प्रप्रायमग्निर्भरतस्यशृण्वेवियत्सूर्योनरोचतेबृहद्भाः ॥ अभियः
पूरुंपृतनासुतस्थौदीदायदैव्योअतिथिःशिवोनः ॥ प्रतेयक्षिप्रतइयर्मिमन्मभु

वोयथावंद्योनोहवेषु॥ धन्वंन्निवप्रपाअंसित्वमंग्नइयुक्षवेपूरवेप्रत्नराजन्॥ विपा
जंसावविज्योतिषा॥ सत्वमंग्नेप्रतीकेनप्रत्योषयातुधान्यः॥ उरुक्षयेषुदीद्यत्॥
तꣳसुप्रतीकꣳसुदृशꣳस्वंचमविद्वाꣳसो विदुष्टरꣳसपेम ॥ सयंक्षद्विश्वावयुनां
निविद्वान्प्रहव्यमग्निरमृतेषुवोचत् ॥ अꣳहोमुचैविवेषयन्माविनंइंद्रेन्द्रंक्षत्रामिं
द्रियाणिशतक्रतोनुतेदायि ॥ ४ ॥ युह्वीः समंध्वरायंनोवरुणꣳराजꣳचतुश्च
त्वारिꣳशच्च ॥ कुरुतेतस्मांदाहुर्यश्चैवंवेदयश्चनकथापुत्रस्यकेवंलंकुथासाधांर
णंपितुरित्यस्कंन्नमेवतद्यत्प्रयाजेष्विष्टेषुस्कंदंतिगायत्र्यैवतेनगर्भंधत्तेसाप्रजांप
शूनयजमानायप्रजनयति ॥ १ ॥ पशवोवाइडांस्वयमादंत्तेकामंमेवात्मनां
पशूनामादंत्तेनह्यंन्यः कामं पशूनां प्रयच्छंतिवाचस्पतयेत्वाहुतंप्राश्नामीत्यांह

वाचंमेवभांगधेयेनप्रीणातिसदंसस्पतये त्वाहुतंप्राश्नामीत्यांहस्वगाकृत्यै च
तुरवत्तंभंवतिहविर्वै चंतुरवत्तंपशवंश्चतुरवत्तंयद्धोतांप्राश्नीयाद्धोतां ॥ १ ॥
आर्तिमार्च्छेद्यदग्नौजुंहुयाद्रुद्रायंपशूनपिंदध्यादपशुर्यजंमानः स्याद्वाचस्पतं
येत्वांहुतं प्राश्नामीत्यांहपरोक्षंमेवैनंज्जुहोतिसदंसस्पतंयेत्वाहुतं प्राश्नामीत्यां
हस्वगाकृंत्यै प्राश्नंन्तितीर्थएव प्राश्नंन्तिदाक्षिणांददातितीर्थएवदाक्षिणांददाति
विषाएतद्यज्ञम् ॥ २ ॥ छिंदन्तियन्मंध्यतः प्राश्नंत्यद्भिर्मार्जयंतआपोवैसर्वां
देवतादेवतांभिरेवयज्ञ ँ सन्तंन्वन्तिदेवावैयज्ञाद्रुद्रमंतरांयन्त्सयज्ञमंविध्यत्तं
देवाअभिसमंगच्छंतुकल्पंतांनइदमितितेंऽब्रुवन्त्स्विष्टंवैनंइदं भंविष्यतियदि
म ँ राधयिष्यामइतितात्स्विष्टकृतः स्विष्टकृत्त्वंतस्याविंद्धांनिः ॥ ३ ॥ अकृंतन्

यवेनसंमितंतस्मांद्यवमात्रमवद्येद्यज्ज्यायो वद्येद्दोपयेत्तद्यज्ञस्ययदुपंचस्तृणी
 याद्भिचंघारयेदुभयतः स ॰ श्वायिकुंर्यादवदायाभिघांरयतिद्विः संप्रंद्यतेद्वि
पाद्यजंमानः प्रतिष्ठित्यैयत्तिर श्चीनंमतिहरेदनंभिविद्धंयज्ञस्याभिविंध्येदग्रेण
परिहरतितीर्थेनैवपरिंहरतितत्पूष्णंपर्यंहरन्तत् ॥ ४ ॥ पूषाप्राश्यंदंतोरुरोणत्त
स्मात्पूषाप्रपिष्टभागोदंतकोहितंदेवाअंब्रुवन्विवाअयमांध्यंप्राशित्रियो वाअ
यमंभूदितितद्बृहस्पतंयेपर्यंहरन्तसोबि भेद्बृहस्पतिरित्थंवावस्यआर्तिमारिष्य
तीतिसएतंमंत्रंमपश्यत्सूर्यस्यत्वाचक्षुषाप्रतिपश्यामीत्यंब्रवी न्नहिसूर्यस्यचक्षुः
॥ ५ ॥ किंचनहिनास्तित्सोबिभ्रेत्प्रति गृह्णंतंमाहि ॰ सिष्यतीतिदेवस्यंत्वास ॥ २५ ॥
वितुः प्रंसवेश्विनोर्बाहुभ्यांपूष्णोहस्ताभ्यांप्रतिगृह्णामीत्यंब्रवीत्सवितृप्रंसूतए

वितुः प्रसवेश्विनोर्बाहुभ्यांपूष्णोहस्ताभ्यांप्रतिगृह्णामीत्यब्रवीत्सवितृप्रसूतए

वैनद्ब्रह्मणादेवताभिःप्रत्यगृह्णात्सो निभेत्प्राश्नंतंमाहिंसिष्यतीत्यग्नेस्त्वास्येन
प्राश्नामीत्यब्रवीन्नह्यग्नेरास्यंकिंचनाहिनस्तिसोबिभेत् ॥ ६॥ प्राशितंमाहिंसि
ष्यतीतिब्राह्मणस्योदरेणेत्यब्रवीन्नहिब्राह्मणस्योदरं किंचनाहिनस्तिबृहस्पतेर्ब्र
ह्मणेतिसहिब्रह्मिष्ठोपवाएतस्मात्प्राणाःक्रामंतियःप्राशित्रंप्राश्नात्यद्भिर्मार्जयि
त्वाप्राणान्त्संमृशतेमृतंवैप्राणाअमृतमापःप्राणानेवयथास्थानमुपह्वयते ॥७॥
प्राश्नीयाद्धोवायज्ञांनिरंहरन्तच्चक्षुरास्यंकिंचनाहिनास्तिसो बिभेच्चतुश्चत्वारिं
शच्च ॥ ८ ॥ उशंतस्त्वाहवामहउशंतः समिधीमहि ॥ उशन्नुशतआवहापितॄ
न्हविषेअत्तवे ॥ त्वं सोमप्रचिकितोमनीषात्वं रजिष्ठमनुनेषिपंथाम् ॥
तवप्रणीतीपितरोनइंद्रोदेवेषुरत्नमभजंतधीराः ॥ त्वयाहिनः पितरः सोमपूर्वे

कर्माणिचक्रुः पवमानधीराः ॥ वन्वंनवातः परिधी ँ२ रपौर्णुवीरेभिरश्वैर्मघवा
भव ॥ १ ॥ नः ॥ त्व ँ२ सोमपितृभिः संविदानोनुद्यावापृथिवीआततंथ ॥
तस्मैतइंदोहविषाविधेमवय ँ२ स्यामपतयोरयीणाम् ॥ अग्निष्वात्ताः पितरएए
हगच्छतसदः सदः सदतसुप्रणीतयः ॥ अत्ताहवी ँ२ षिप्रयंतानिबर्हिष्यथार
यि ँ२ सर्ववीरंदधातन ॥ बर्हिषदः पितरऊत्यर्वागिमावोहव्याचकृमाजुषध्वम् ॥
तआगतावसाशंतमेनाथास्मभ्यंम् ॥ २ ॥ शंयोररपोदधात ॥ आहंपितॄन्त्सु
विदत्रा ँ२ अवित्सिनपातंचविक्रमणंचविष्णोः ॥ बर्हिषदोयेस्वधयासुतस्यभ
जंतपित्वस्तइहागमिष्ठाः ॥ उपहूताः पितरः सोम्यासोबर्हिष्येषुनिधिषुप्रिये
षु ॥ तआगमंतुतइहश्रुवंत्वधिब्रुवन्तुतेवंत्वस्मान् ॥ उदीरतामवरउत्परास

तु ॥ तआगमंतुतइहश्रुवंत्वधिब्रुवन्तुतेअवंत्वस्मान् ॥ उदीरतामवरउत्परास
उन्मध्यमाः पितरः सोम्यासः ॥ असुं ॥ ३ ॥ यईयुरवृकाऋतज्ञास्तेनोवंतु
पितरोहवेषु ॥ इदंपितृभ्योनमोअस्त्वद्ययेपूर्वासोयउपरासईयुः ॥ येपार्थिवे
रजस्यानिषत्तायेवानूनं सुवृजनासुविक्षु ॥ अधायथानः पितरः परासः प्र
त्नासोअग्नऋतमाशुषाणाः ॥ शुचीदयन्दीधितिमुक्थशासः क्षामाभिंदंतोअ
रुणीरपव्रन् ॥ यदग्ने ॥ ४ ॥ कव्यवाहनपितॄन्यक्ष्यृतावृधः ॥ प्रचहव्यानि
वक्ष्यसिदेवेभ्यश्चपितृभ्यआ ॥ त्वमग्नईडितोजातवेदोवाड्ढव्यानिसुरभीणिकृ
त्वा ॥ प्रादाः पितृभ्यः स्वधयातेअक्षन्नद्धित्वंदेवप्रयताहवींषि ॥ मातली
कव्यैर्यमोअंगिरोभिर्बृहस्पतिर्ऋक्वभिर्वावृधानः ॥ यांश्चदेवावावृधुर्येचदे
वान्त्स्वाहान्येस्वधयान्येमदंति ॥ इमंयमप्रस्तरमाहिसीदांगिरोभिः पितृभिः

संविदानः ॥ अत्वामंत्राः कविशस्तावंहंत्वेनाराजन्हविषामादयस्व ॥ अंगि
 रोभिरागंहियज्ञियेभिर्यमंवैरूपैरिहमादयस्व ॥ विवस्वत ँ हुवेयः पितातेस्मि
न्यज्ञेबर्हिष्यानिषद्य ॥ अंगिरसोनः पितरोनवग्वाअथर्वाणोभृगवः सोम्या
सः ॥ तेषांवय ँ सुमतौयज्ञियानामपिभद्रेसौमनसेस्याम ॥ ६ ॥ भवास्मभ्य
मसुयदंग्नेमदंतिसौमनुसएकंच ॥ संहिता द्वितीयाष्टकेमंत्रसंग्रहः समाप्तः ॥
जुष्टोवाचोभूयासंजुष्टोवाचस्पतयेदेविवाकू ॥ यद्वाचोमधुमत्तस्मिन्माधाःस्वा
हासरस्वत्यै ॥ ऋचास्तोम ँ समर्धयगायत्रेणरथन्तरम् ॥ बृहद्गायत्रवर्तनि ॥
यस्तेद्रप्स्वःस्कंदतियस्तेअंशुर्बाहुच्युतोधिषणयोरुपस्थात् ँ ॥ अध्वर्योवापरि
यस्तेपवित्रात्स्वाहाकृतमिंद्रायतंजुहोमि ॥ योद्रप्सोअंशुः पतितः पृथिव्यांप

रिवापातपुरोडाशांत्करंभात् ॥ भक्षेहिमाविंशदीर्घायुत्वायशंतनुत्वायरायं
स्पोषांयवर्चसेसुप्रजास्त्वायेहिवसोपुरोवसोप्रियोमेहृदोस्यश्विनोस्त्वाबाहुभ्य
भ्यांसघ्यासं नृचक्षसंत्वादेवसोमसुचक्षाअवख्येषंमंद्राभिभूतिः केतुर्यज्ञानां
वाग्जुषाणासोमस्यतृप्यतुमंद्रास्वर्वाच्यदितिरनाहतशी ष्णीवाग्जुषाणासोम
स्यतृप्यत्वेहिविश्वचर्षणे ॥ १ ॥ शंभूर्मयोभूःस्वस्तिमांहारिवर्णप्रचरक्रत्वेदक्षा
यरायस्पोषांयसुवीरतायैमामांराजन्विबीभिषोमामेहार्दित्विषावधीः ॥ वृषणे
शुष्मायायुषेवर्चसे ॥ वसुमद्गणस्यसोमदेवतेमतिविदः प्रातःसवनस्यगायत्रछं
दसइंद्रपीतस्यनराशंसपीतस्य पितृपीतस्यमधुमतउपहूतस्योपहूतो भक्ष
यामिरुद्रवद्गणस्यसोमदेवतेमतिविदोमाध्यंदिनस्यसवनस्यत्रिष्टुप्छंदसइंद्रपी

तस्यनराशंसपीतस्य॥२॥पितृपीतस्यमधुमतउपहूतस्योपहूतोभक्षयाम्यादि
त्यवद्गणस्यसोमदेवतेमतिविदस्तृतीयस्यसवनस्यजगतीछंदसइंद्रपीतस्यनरा
शंसपीतस्यपितृपीतस्यमधुमतउपहूतस्योहूतोभक्षयामि ॥ आप्यायस्वसमे
तुतेविश्वतः सोमवृष्णियम् ॥ भवावाजस्यसंगथे ॥ हिन्वमेगात्राहरिवोगणान्मे
माविततृषः । शिवोमेसप्तर्षीनुपतिष्ठस्वमामेवाङ्नाभिमति॥३॥गाः॥अपाम
सोमममृताअभूमादर्शज्योतिरविदामदेवान्॥ किमस्मान्कृणवदरातिः किमु
धूर्तिरमृतमर्त्यस्य।यन्मआत्मनोमिंदाभूदग्निस्तत्पुनराहाजातवेदाविचर्षणिः।
पुनरग्निश्चक्षुरदात्पुनरिंद्रोबृहस्पतिः ॥ पुनर्मेअश्विनायुवंचक्षुराधत्तमक्ष्योः ॥
इष्टयजुषस्तेदेवसोमस्तुतस्तोमस्य ॥ ४ ॥ शस्तोकथस्यहरिवतइंद्रपीतस्य

मधुंमतउपंहूतस्योपंहूतोभक्षयामि॥ आपूर्यास्थामापूरयतप्रजयांचधनेनच ॥
एततेततयेचत्वामन्वेतत्तेपितामहप्रपितामहयेचत्वामन्वत्रपितरोयथाभागमंद
ध्वंनमोवः पितरोरसायनमोवः पितरः शुष्मायनमोवः पितरोजीवायनमोवः
पितरः॥५ ॥ स्वधायैनमोवः पितरोमन्यवेनमोवः पितरोघोरायपितरोनमोवो
यएतस्मिन्लोकेस्थयुष्माꣳस्तेनुयेस्मिन्लोकेमांतेनुयएतस्मिन्लोकेस्थयूयंतेषां
वसिष्ठाभूयास्तयोस्मिन्लोकेऽहंतेषांवसिष्ठोभूयासंप्रजापतेनत्व देतान्यन्योवि
श्वांजातानिपरिताबभूव ॥६॥ यत्कामास्तेजुहुमस्तन्नोअस्तुवयꣳस्यामपतयो
रयीणां ॥ देवकृतस्यैनंसोवयजनमसिमनुष्यकृतस्यैनंसोवयजनमसिपितृकृत
स्यैनंसोवयजनमस्यप्सुधौतस्यसोमदेवतेनृभिः सुतस्येष्टयजुषस्तुतस्तोमस्य

शस्तोक्थस्ययोभक्षोअंश्वसनियोंगोसनिस्तस्यतेपितृभिर्भक्षंकृतस्योपहूतस्यो
पहूताभक्षयामि ॥ ७ ॥ विश्वचर्षणेत्रिष्टुप्छंदसइंद्रपीतस्यनराशꣳसंपीत
स्यातिस्तुतस्तोमस्यजीवायु नमोवः पितरो बभूवचतुश्चत्वारिꣳशच्च ॥ १ ॥
महीनांपयोसिविश्वेषां देवानांतनूर्ऋध्यासमद्यपृषतीनांग्रहंपृषतीनांग्रहोसिवि
ष्णोर्हृदयमस्येकमिष विष्णुस्त्वानुविचक्रमेभूतिर्दध्नाघृतेनवर्धतां तस्यमेष्टस्य
वीतस्यद्रविणमागम्याज्ज्योतिरासिवैश्वानरंपृश्निर्यैदुग्धंयावतीद्यावापृथिवीम
हित्वायावच्चसप्तसिंधवोवितस्थुः ॥ तावंतमिंद्रते ॥ १ ॥ ग्रहꣳसहोर्जागृह्णाम्य
स्तृतम् ॥ यत्कृष्णशकुनः पृषदाज्यमवमृशेच्छूद्राअस्यप्रमायुकाःस्युर्यच्छ्वावमृ
शेच्चतुष्पादोस्यपशवःप्रमायुकाः स्युर्यत्स्कंदेद्यजमानःप्रमायुकःस्यात्पशवोवै

शश्वत्तुषपादास्यपशवःप्रमायुकाःस्युर्यत्स्कंदेद्यजमानःप्रमायुकःस्यात्पशवोवै

पृषदाज्यंपशवोवाएतस्यस्कंदंतियस्य पृषदाज्यꣳस्कंदति यत्पृषदाज्यंपुनर्गृ
ह्णातिपशूनेवास्मैपुनर्गृह्णातिप्राणोवैपृषदाज्यंप्राणोवै ॥ २ ॥ एतस्यस्कंदतिय
स्यपृषदाज्यꣳस्कंदतियत्पृषदाज्यंपुनर्गृह्णातिप्राणमेवास्मैपुनर्गृह्णाति हिरण्य
मवधायगृह्णात्यमृतंवैहिरण्यंप्राणः पृषदाज्यममृतमेवास्यप्राणेदधातिशतमा
नंभवतिशतायुः पुरुषःशतेंद्रियआयुष्येवेंद्रियेप्रतितिष्ठत्यश्वमवघ्रापयतिप्रा
जापत्योवाअश्वःप्राजापत्यःप्राणःस्वादेवास्मैयोनेःप्राणंनिर्मिमीतेविवाएतस्य
यज्ञश्छिद्यतेयस्यपृषदाज्यꣳस्कंदतिवैष्णव्यर्चापुनर्गृह्णाति यज्ञोवैविष्णुर्यज्ञेनै
वयज्ञꣳसंतनोति ॥ ३ ॥ तेपृषदाज्यंप्राणोवैयोनेः प्राणंद्वाविंꣳशतिश्च ॥
नयेदेभ्योवृश्च्येतयद्वैश्वकर्मणानिजुहोतिसदस्यानेवतत्प्रीणात्यस्मैदेवासोवपुषे

चिकित्सतयमाशिरदंपंतीवाममंश्नुतः ॥ पुमान्पुत्रोजायतेविंदतेवस्वथविश्वे
अरपाएंधतेगृहः ॥ आशीर्दायादंपंतीवाममंश्नुतामरिष्टोरायः सचताःसमो
कसा ॥ यआसिंचत्संदुग्धंकुंभ्यासहेष्टेनयामन्नमंतिंजहातुसः ॥ सर्पिर्ग्रीवी ॥
॥ १ ॥ पीवयस्यजायापीवानःपुत्राअकृशासोअस्य ॥ सहजानियः सुमख
स्यमानइंद्रायाशिरंःसहकुंभ्यादात् ॥ आशीर्मउर्जमुतसुप्रजास्त्वामिषंदधातु
द्रविणंःसवर्चसम् ॥ संजयन्क्षेत्राणिसहसाहमिंद्रकृण्वानोअन्याःअधरान्त्सप
त्नान् ॥ भूतमसिभूतेमाधामुखमसिमुखंभूयासंद्यावापृथिवीभ्यांत्वापरिगृह्ण
मिविश्वेत्वादेवावैश्वानराः ॥ २ ॥ प्रच्यावयंतुदिविदेवान्दंःहांतारिक्षेवयांःसिपृ
थिव्यांपार्थिवान् ध्रुवंध्रुवेणहविषावसोमंनयामासि॥ यथानः सर्वमिज्जगदयक्ष्मः

सुमनाअसंत् ॥ यथानइंद्रइद्विशः केवलीः सर्वाः समनसः करत् ॥ यथानः
सर्वाइद्दिशोऽस्माकंकेवलीसरसंन् ॥३॥ प्रसोअग्नेतवोतिभिः सुवीराभिस्तराति
वाजकर्मभिः ॥यस्यत्व ँसख्यमाविथ॥प्रहोत्रेपूर्व्यंवचोग्नयेभरताबृहत्॥विपां
ज्योतींषिबिभ्रतेनवेधसे ॥ अग्नेत्रीतेवाजिनात्रीषधस्थातिस्रस्तेजिह्वाऋतजा
तपूर्वीः ॥तिस्रउतेतन्वोदेववातास्ताभिर्नः पाहिगिरोअप्रयुच्छन्॥संवांकर्मणा
समिषा॥१॥हिनोमींद्राविष्णूअपसस्पारेअस्य ॥ जुषेथांयज्ञंद्रविणंचधत्तमरि
ष्टैनः पथिभिः पारयंता ॥उभाजिग्यथुर्नपराजयेथेनपराजिग्येकतरश्चनैनोः॥
इंद्रश्चविष्णोयदपस्पृधेथांत्रेधासहस्रंविदैरयेथां॥त्रीण्यायूंषितवजातवेदस्ति
स्रआजानीरुषसस्तेअग्ने ॥ ताभिर्देवानामवोयक्षिविद्वानथ ॥२॥ भुवयजमाना

यशंयो ॥ अग्निस्त्रीणित्रिधातून्याक्षैतिविदथांकुविः ॥ सत्रीꣳरैकादूशाꣳइह ॥ यक्षं
च्चापिप्रयंच्चनोविप्रोदूतः परिष्कृतः ॥ नभंतामन्यकेसमे ॥ इंद्राविष्णूदृꣳहिताः
शंबरस्यनवपुरोनवतिंचश्नथिष्टम् ॥ शतंवर्चिनंः सहस्रंचसाकꣳहथोअंप्रत्यसु
रस्यवीरान् ॥ उतमातामंहिषमन्ववेनदमीत्वांजहतिपुत्रदेवाः ॥ अथाब्रवीद्वृत्र
मिंद्रोहनिष्यन्तसखेविष्णोवितरंविक्रमस्व ॥ ३ ॥ इषाथंत्वात्रयोदशच ॥ १ ॥
अग्नेतेजस्विन्तेजस्वीत्वंदेवेषुंभूयास्तेजंत्वंतं मामायुंष्मंतंवर्चस्वंतंमनुष्येषुकुरु
दीक्षायैचत्वातपसश्चतेजसेजुहोमितेजोविदंसितेजो मामाहांसीन्माहंतेजोहा
सिषंमामांतेजोहासीदिंद्रौजस्विन्नोजस्वीत्वंदेवेषुभूयाओजंस्वंतं मामायुंष्मंतंव
र्चस्वंतंमनुष्येषुकुरुब्रह्मंणश्चत्वाक्षत्रस्यंच ॥ १ ॥ ओजंसेजुहोम्योजोविदस्यो

वर्चस्वंतंमनुष्येषुकुरुब्रह्मणश्चत्वोस्तेजस्यच ॥ १ ॥ ओजसंजुहोम्योजोविदस्यो

जोमामाहांसीन्माहमोजोहासिषंमामामोजोहासीत्सूर्यंभ्राजस्विन्भ्राजस्वीत्वंदे
वेषुंभूयाभ्राजंस्वन्तंमामायुंष्मंतंवर्चंस्वंतंमनुष्येषुकुरुवायोश्चंत्वापां चभ्राजंसेजु
होमिसुवर्विदंसिसुवंर्मामाहांसीन्माह ꣳसुवंर्हासिषंमामा ꣳसुवंर्हासीन्मयिमेधां म
यिप्रजांमय्यग्निस्तेजोदधातुमयिमेधां मयिप्रजांमयीन्द्रइन्द्रियंदधातुमयिमेधां
मयिप्रजांमयिसूर्योभ्राजोदधातु ॥२॥ क्षत्रस्यंचमयित्रयोवि ꣳशतिश्च॥ वायुर्हिं
कर्ताग्निः प्रस्तोताप्रजापतिः सामबृहस्पतिरुद्गाताविश्वेदेवाउपगातारोमरुतः
प्रतिहर्तारइन्द्रोनिधनंतेदेवाः प्राणभृतः प्राणंमयिदत्वेतद्वैसर्वमध्वर्युरुपाकुर्व
न्नुद्गातृभ्यउपाकरोतितेदेवाः प्राणभृतः प्राणंमयिदधत्वित्याहैतदेवसर्वमा
त्मान्धत्तइडादेवहूर्मनुर्यज्ञनीर्बृहस्पतिरुक्थामदानिश ꣳसिषद्विश्वेदेवाः ॥ १ ॥

सूक्तवाचः ॥ पृथिविमातर्मामाहिंसीर्मधुमनिष्येमधुजनिष्येमधुवक्ष्यामिमधु
वदिष्यामिमधुमतींदेवेभ्योवाचमुद्यासंशुश्रूषेण्यां मनुष्येभ्यस्तंमादेवाअव
न्तुशोभायैपितरोनुमदंतु ॥ २ ॥ शंसिषद्भिश्वेदेवाअष्टाविंशतिश्च ॥ इन्द्रा
ग्नीमेवर्चः कृणुतांवर्चःसोमोबृहस्पतिः॥वर्चोमेविश्वेदेवावर्चोमेधत्तमाश्विना ॥योः
शंगृह्णात्यानः प्राणएंवपरावतइत्याहायुरेवप्राणमात्मन्धत्तेमृतंमसिप्राणायत्वे
तिहिरंण्यमभिव्यंनित्यमृतंवैहिरंण्यमायुः प्राणोमृतेनैवायुरात्मन्धत्तेशतमानं
भवतिशतायुः पुरुषः शतेंद्रियआयुष्येवेंद्रियेप्रातितिष्ठत्यपउपस्पृशतिभेषजं
वाआपोभेषजमेवकुरुते ॥ १ ॥ इदंवामास्येहविः प्रियमिंद्राबृहस्पती ।
उक्थंमदंश्चशस्यते ॥ अयंवांपरिषिच्यतेसोमइंद्राबृहस्पती । चारुर्मदायपी

उक्थमिंद्रश्शस्यत ॥ अयंवांपरिषिच्यतेसोमइंद्राबृहस्पती । चारुर्मदायपी

तये॥अस्मेइंद्राबृहस्पतीरयिंधत्त ꣳ शतग्विनम् । अश्वावन्त ꣳ सहस्रिणम्॥बृह
स्पतिर्नः परिपातुपश्चादुतोत्तरस्मादधरादघायोः ॥इंद्रः पुरस्तादुतमध्यतोनः
सखासखिभ्योवरिवः कृणोतु ॥ वितेविष्वग्वातजूतासोअग्नेभामासः ॥ १ ॥
शुचेशुचंयश्चरंति ॥ तुविम्रक्षासोदिव्यानवग्वावनावनंतिधृषतारुजंतः ॥ त्वा
मग्नेमानुषीरीडतेविशोहोत्राविदंविविचि ꣳ रत्नधातमम् ॥ गुहासंत ꣳ सुभग
विश्वदर्शतंतुविष्मणस ꣳ सुयजंघृतश्रियम् ॥ धातादंदातुनोरयिमीशानोजग
तस्पतिः ॥ सनः पूर्णेनवावनत् ॥ धाताप्रजायाउतरायईशेधातेदंविश्वंभुवनं
जजान ॥ धातापुत्रंयजमानायदाता ॥ २ ॥ तस्माउहव्यंघृतवद्विधेम ॥ धाता
ददातुनोरयिंप्राचींजीवातुमक्षिताम्॥वयंदेवस्यधीमहिसुमति ꣳ सत्यराधसः॥

धातादंदातुदाशुषेवसूंनिप्रजाकांमायमीढुषेंदुरोणे ॥ तस्मैंदेवाअमृताः संव्ययं
यंतांविश्वेंदेवासोअदितिः सजोषाः ॥ अन्नंनोद्यानुंमतियंज्ञंदेवेषुमन्यताम् ॥
अग्निश्चंहव्यवाहंनोभवंतांदाशुषेमयः । अन्विदंनुमतेत्वम् ॥३॥ मन्यांसै शंचं
नः कृधि ॥ क्रत्वेदक्षांयनोहिनुप्रणआयूंꣳषितारिषः ॥ अनुंमन्यतामनुम
न्यंमानाप्रजावंन्तꣳरयिमक्षींयमाणम् ॥ तस्यैवयꣳहेडंसिमापिंभूमसानोंदे
वीसुहवाशर्मंयच्छतु॥ यस्यांमिदंप्रदिशियाद्विरोचतेनुंमातिंप्रातिभूषंत्यायवः॥
यस्यांउपस्थंउर्वन्तारिंक्षꣳसानोदेवीसुहवाशर्मंयच्छतु ॥ ४ ॥ राकामहꣳ
सुहवांꣳसुष्टुतीहुंवेशृणोतुंनः सुभगाबोधंतुत्मनां ॥ सीव्युत्वपः सूच्याच्छिद्य
मानयादंदांतुवीरꣳशतदांयमुक्थ्यम् ॥ यास्तेंराकेसुमतयंःसुपेशंसोयाभिर्द

दासिदाशुषेवसूनि । ताभिर्नोअद्यसुमनाउपागहिसहस्रपोषꣳ सुभगेरराणा ॥
सिनीवालियासुपाणिः ॥ कुहूमहꣳ सुभगांविद्मनापसमस्मिन्यज्ञेसुहवांजोहवी
मि॥ सानोददातुश्रवणंपितृणांतस्यास्तेदेविहविषाविधेम॥कुहूर्देवानाममृतस्य
पत्नीहव्यानोअस्यहविषश्चिकेतु ॥ संदाशुषेकिरतुभूरिवामꣳरायस्पोषंचिकि
तुषेदधातु ॥५॥ भामांसोदातात्वमंतरिक्षꣳसानोदेवीसुहवाशर्मयच्छतुश्रवणं
चतुर्विꣳशतिश्च ॥६॥ त्वंतुरीयावशिनीवशासिसकृद्यत्त्वामनसागर्भआशयत्।
वशात्वंवशिनीगच्छदेवान्सत्याःसंतुयजमानस्यकामाः ॥ अजासिरयिष्ठापृ
थिव्याꣳसीदोर्ध्वांतरिक्षमुपतिष्ठस्वदिवितेबृहद्भाः॥ तंतुंतन्वन्रजसोभानुमन्वि
हिज्योतिष्मतःपथोरक्षधियाकृतान् ॥ अनुल्बणंवयतजोगुवामपोमनुर्भवज

नयादैव्यंजनम् ॥ मनंसोहविरंसिप्रजापंतेर्वणोंगात्रांणांतेगात्रभाजोंभूयास्म॥
चित्तंचचित्तिश्चाकूतश्चाकूतिश्चविज्ञातंचविज्ञांनंचमनश्चशक्करीश्चदर्शश्चपूर्णमा
सश्चबृहच्चरथंतरंचंप्रजापंतिर्जयानिंद्रांयवृष्णेप्रायंच्छदुग्रः पृतनाज्येषुतस्मै
विशः समंनमन्तसर्वाःस उग्रः सहिहव्योबभूवंदेवासुराः संयंत्ताआसन्त्स
इंद्रःप्रजापंतिमुपाधावत्तस्मांएताञ्जयान्प्रायंच्छत्तानंजुहोत्ततोवैदेवाअसुरानज
यन्यदजंयन्तज्जयांनांजयत्वꣳस्पर्धमानेनैतेहोतव्याजयंत्येवतांपृतनां ॥ उप
पंचविꣳशतिश्च ॥ ॥ अग्निर्भूतानामाधिंपतिः समांवत्विंद्रोज्येष्ठानांयमः पृ
थिव्यावायुरंतरिक्षस्यसूर्योदिवश्चंद्रमानक्षत्राणां बृहस्पतिर्ब्रह्मणोमित्रःसत्या
नांवरुणोपाꣳसमुद्रःस्रोत्यानामन्नꣳसाम्राज्यानामाधिंपति तन्मांवतुसोमओष

नांवरुणोऽपाꣳसमुद्रःस्रोत्यानामन्नꣳसाम्राज्यानामधिपति तन्मावतुसोमओष

धीनाꣳसविताप्रसवानाꣳरुद्रः पशूनांत्वष्टारूपाणांविष्णुः पर्वतानांमरुतोगणा
नामाधिपतयस्तेमावन्तुपितरः पितामहाःपरेवरेततास्ततामहाइहमावत ॥ अ
स्मिन्ब्रह्मन्नस्मिन्क्षत्रेस्यामाशिष्यस्यांपुरोधायामस्मिन्कर्मन्नस्यांदेवहूत्याम्॥
अवरेसप्रदंशच॥ ॥ देवावैयद्यज्ञेऽकुर्वततदसुराअकुर्वततेदेवाएतानभ्यातानाँ
नपश्यन्तानभ्यातन्वतयद्देवानांकर्मासीदार्ध्यततद्यदसुराणां नतदार्ध्यततयेनक
र्मणेत्सेत्तत्रहोतव्याऋध्नोत्येवतेनकर्मणायद्विश्वेदेवाः समभरन् तस्मादभ्या
तानावैश्वदेवायत्प्रजापतिर्जयान् प्रायच्छत्तस्माज्जयाः प्राजापत्याः॥यद्राष्ट्रभृ
द्भीराष्ट्रमाददततद्राष्ट्रभृतांꣳराष्ट्रभृत्त्वंतेदेवाअभ्यातानैरसुरानभ्यातन्वतजयैर
जयन् राष्ट्रभृद्भी राष्ट्रमाददतयद्देवाअभ्यातानैरसुरानभ्यातन्वततदभ्यातानाना

नामभ्यातानुत्वंयज्जयैरजयुन्तज्जयानां जयुत्वंयद्राष्ट्रभृद्धीराष्ट्रमादत्ततद्राष्ट्रभृ
ताᳪराष्ट्रंभृत्त्वंततोदेवाअभंवन्परासुरायोभ्रातृंव्यवान्त्स्यात्सःएतान्जुहुया
दभ्यातानैरेवभ्रातृंव्यानभ्यातंनुतेजयैर्जयतिराष्ट्रभृद्धी राष्ट्रमादंत्तेभवंत्यात्मना
परांस्यभ्रातृंव्योभवति ॥ प्राजापुत्याः सोष्टादंशच॥ऋताषाडृतधांमाग्निर्गन्धु
र्वस्तस्यौषंधयोप्सुरसुऊर्जोनामुसइदंब्रह्मंक्षुत्रंपांतुताइदंब्रह्मंक्षत्रंपांतुतस्मै स्वा
हाताभ्यःस्वाहांसᳪहितोविश्वसांमासूर्यो गंधर्वस्तस्युमरींचयोप्सुरसंआयुवंः
सुषुम्नः सूर्यंरश्मिश्चुंद्रमांगंधर्वस्तस्युनक्षंत्राण्यप्सुरसोबेकुरंयोभुज्युः सुपर्णो
यज्ञोगंधर्वस्तस्युदक्षिणाअप्सुरसंःस्तवाःप्रजापंतिर्विश्वकंर्मामनंःगंधर्वस्तस्य
र्क्सामान्यंप्सुरसोवह्नयइषिरोविश्वव्यंचावातो गन्धर्वस्तस्यापोप्सुरसोमुदामु

वनस्पते यस्यं तुउपरिं गृहाइह च ॥ सनों राख्वाज्यानिꣳ रायस्पोषꣳ सुवार्यꣳ संवत्सरीणाꣳ स्वस्ति ॥ परमेष्ठ्यधिपतिर्मृत्युर्गन्धर्वस्तस्य विश्वमप्सरसो भुवः सुक्षितिः सुभूतिर्भद्रकृत्सुवर्वान्पर्जन्यो गंधर्वस्तस्य विद्युतोप्सरसो रुचो दूरेहेतिरमृडय: ॥ मत्यं गन्धर्वस्तस्य प्रजा अप्सरसो भीरुवश्चारुः कृपणकाशी कामो गंधर्वस्तस्याधयोप्सरसः शोचयन्तीर्नामुस इदं ब्रह्म क्षत्रं पांतुताइदं ब्रह्म क्षत्रं पांतु तस्मै स्वाहा ताभ्युः स्वाहा सनो भुवनस्य पते यस्यं तुउपरिं गृहाइह च ॥ उरु ब्रह्मणे स्मै क्षत्राय महि शर्मयच्छ ॥ मनो मृडय: षट् चत्वारिꣳ शंच ॥ १॥ वास्तोष्पते प्रतिजानीह्यस्मान्त्स्वावेशो अनमीवो भवानः ॥ यत्त्वेमहे प्रतितन्नो जुषस्व शन्नं एधि द्विपदे शंचतुष्पदे । वास्तोष्पते शग्मया ꣳसदाते सक्षीमहि

रुण्वयांगातुमत्यां ॥ आवुः क्षेमंउुतयोगेवरंन्नोयूयंपांतस्वुस्तिभिः सदांनः । य
त्सायंप्रांतरग्निहोत्रंजुहोत्यांहुतीष्टकाएवताउपंधत्ते ॥ १ ॥ यजंमानोहोऽरात्राणि
वाएतस्पेष्टंकाकायआहिंताग्निर्यंत्सायंप्रांतर्जुहोत्यंहोरात्राण्येवाहत्रेष्टंकाः कृ
त्वोपंधत्तेदशंसमानत्रंजुहोतिदशांक्षराविराड्विराजंमेवात्प्वेष्टंकां कुत्वोपंधत्तेथों
विराज्येवयज्ञमांप्नोतिचित्यंश्चित्योऽस्यभवतितस्माद्यत्रदशोंषित्वाप्रयातितद्य
ज्ञवास्त्ववांस्त्वेवतद्यत्ततोंर्वाचीनम् ॥ २ ॥ रुद्रः खलुवैवांस्तोष्पतिर्यदहुंत्वावा
स्तोष्पतीयंप्रयायाद्रुद्रएंनंभूत्वाग्निरंनूत्थायंहन्यान्दास्तोष्पतीयं जुहोतिभाग
धेयेंनैवैनं ंशमयतिनार्तिमार्च्छंतियजंमानोयद्युक्तेजुहुयाद्यथाप्रयांतेवास्तावा
हुंतिंजुहोतितादृगेवतद्यदयुंक्तेजुहुयाद्यथाक्षेम आहुंतिंजुहोति तादृगेवतदहुतम्

स्यवास्तोष्पतीयं॑स्यात् दक्षिणो युक्तोभवतिसव्योऽयुक्तोथवास्तोष्पतीयंजुहो
त्युभयंमेवाकुरपरिवर्गमेवैनं॑ शमयतियदेकंयाजुहुयाद्दर्विहोमंकुर्यात्पुरोनुवा
क्यामनूच्ययाज्ययाजुहोतिसदेवत्तायुयद्भुतआदध्याद्रुद्रं गृहानन्वारोहयेद्य
दवक्षाणान्यसंप्रक्षाप्यप्रयायाद्यथायज्ञवेशसंवादहनंवातादृगेवतदयंतेयोनिर्ऋ
त्वियइत्यरण्योः समारोहयति ॥ ३ ॥ एषवाअग्नेर्योनिः स्वएवैनंयोनौसमा
रोहत्यथोखल्वाहुर्यदरण्योः समारूढोनश्येदुदस्याग्निः सीदेत्पुनराधेयंःस्या
दितियातेअग्नेयज्ञियातनूस्तयेह्यारोहेत्यात्मन्त्समारोहयतेयजमानोवाअग्नेर्यो
निः स्वायामेवैनंयोन्यां॑ समारोहयते॥ धृत्तेर्वाचीनं॑ स्यात्समारोहयतिपं
चंचत्वारि॑शच्च ॥ १ ॥ विश्वचर्षणे ॥ मित्रस्यंचर्षणीधृतःश्रवोदेवस्यंसान

सिम् ॥ सत्यंचित्रश्रवस्तमम् । मित्रोजनान्यातयतिप्रजानन्मित्रोदाधारपृथि
वीमुतद्याम् । मित्रः कृष्टीरनिमिषाभिचष्टेसत्यायहव्यंघृतवद्विधेम ॥ प्रसमि
त्रमर्तोअस्तुप्रयस्वान्यस्तआदित्यशिक्षतिव्रतेन ॥ नहन्यतेनजीयतेत्वोतोनै
नमंहोअश्नोत्यन्तितोनदूरात् ॥ यत् ॥ १ ॥ यच्चिद्धितेविशोयथाप्रदेववव
रुणव्रतम् ॥ मिनीमसिद्यविद्यवि ॥ यत्किंचेदंवरुणदैव्येजनेभिद्रोहंमनुष्या
श्चरामसि ॥ अचित्तीयत्तवधर्मायुयोपिममानस्तस्मादेनसोदेवरीरिषः ॥
कितवासोयद्रिरिपुर्नदीवियद्वाघासत्यमुतयन्नविद्म ॥ सर्वाताविष्यशिथिरेव
देवाथातेस्यामवरुणप्रियासः ॥ १ ॥ पूर्णापश्चादुतपूर्णापुरस्तादुन्मध्यतःपौर्ण
मासीजिगाय ॥ तस्यांदेवाअधिसंवसंतउत्तमेनाकइहमादयंताम् ॥ यत्तेदेवा

अदंधुर्भागधेयममांवास्येसंवसंतोमहित्वा ॥ सानोयज्ञंपिपृहिविश्ववारेरयिन्नो
धेहिसुभगेसुवीरम्॥निवेशनीसंगमनीवसूनांविश्वारूपाणिवसून्यावेशयन्ती ॥
सहस्रपोषꣳसुभगारराणासानआगन्वर्चसासंविदाना॥ १॥ सहजानाविश्वेभिर्देवे
भिः पृतनाजयामिजागतेनछंदसासप्तदशेनस्तोमेनवामदेव्येनसाम्नावषट्का
रेणवज्रेणापरजानिंद्रेणसयुजोवयꣳसासह्यामपृतन्यतः॥घ्नन्तोवृत्राण्यप्रति ॥
यत्तेअग्नेतेजस्तेनाहंतेजस्वीभूयासंयत्तेअग्नेवर्चस्तेनाहंवर्चस्वीभूयासंयत्ते अ
ग्नेहरस्तेनाहꣳहरस्वीभूयासम् ॥ १ ॥ त्वंदूतस्त्वमु नः परस्पास्त्वंवस्यआवृ
षभप्रणेता ॥ अग्नेतोकस्यनस्तनेतनूनामप्रयुच्छन्दीद्यद्बोधिगोपाः ॥
अभित्वांदेवसवितरीशानंवार्याणाम् ॥ सदावन्भागमीमहे । महीद्यौः पृथि

॥ ३८ ॥ वीचंनइमंयज्ञांमिमिक्षताम् । पिपृताम्नोभरीमभिः । त्वामग्नेपुष्कराद्ध्यथर्वा
निरमंथत ॥ मूर्ध्नोविश्वस्यवाघतः ॥ संहितातृतीयाष्टकेमंत्रसंग्रहः समाप्तः ॥
ॐ युञ्जानः प्रथमंमनस्तत्त्वायसविताधियः । अग्निंज्योतिर्निचाय्यपृथि
व्याअध्याभरत्॥ युक्त्वायमनसादेवान्सुवर्यतोधियादिवम्॥बृहज्ज्योतिःकरि
ष्यतः सवितापसुवातितान् ॥ युक्तेनमनसावयंदेवस्यसवितुः सवे ॥ सुवर्गे
यायशक्त्यै ॥ युंजतेमनउतयुंजतेधियोविप्राविप्रस्यबृहतोविपश्चितः ॥ विहो-
त्रादधेवयुनाविदेकइत् ॥ १ ॥ महीदेवस्यसवितुः परिष्टुतिः ॥ युजेवांब्रह्मपू
र्व्यंनमोभिर्विश्लोकायन्तिपथ्येवसूराः । शृण्वंतुविश्वेअमृतस्यपुत्राआयेधामा ॥ ३८ ॥
निदिव्यानितस्थुः । यस्यप्रयाणमन्वन्यइद्ययुर्देवादेवस्यमहिमानमर्चतः ।

निदिव्यानितस्थुः । यस्यप्रयाणमन्वन्यइद्ययुर्देवादेवस्यमहिमानमोजसा ।
यःपार्थिवानिविममेसएतशोरजाꣳसिदेवः संवितामहित्वना । देवसावितः
प्रसुवयज्ञंप्रसुव ॥ २ ॥ यज्ञपतिंभगायदिव्योगंधर्वः । केतपूः केतंनः पुना
तुवाचस्पतिर्वाचंमद्यस्वदातिनः । इमंनोदेवसवितर्यज्ञंप्रसुवदेवायुवꣳसखिवि
दꣳसत्राजितंधनाजितꣳसुवर्जितम् । ऋचास्तोमꣳसमर्धयगायत्रेणरथंतरम् ।
बृहद्गायत्रवर्तनि । देवस्यत्वासवितुः प्रसवेश्विनोर्बाहुभ्यांपूष्णोहस्ताभ्यांगा
यत्रेणछंदसाददेङ्गिरस्वदभ्रिरसिनारिः ॥ ३ ॥ असिपृथिव्याः सधस्थादग्निंपु
रीष्यमंगिरस्वदाभरत्रैष्टुभेनत्वाछंदसाददेंगिरस्वद्भ्रिरसिनारिरसि त्वयावय
ꣳसधस्थआग्निꣳशकेमखनितुंपुरीष्यंजागतेनत्वाछंदसाददेंगिरस्वद्धस्तआ
धायंसवितावििभ्रदभ्रिꣳहिरण्ययीम् । तयाज्योतिरजस्रमिदग्निंखात्वीनआभ

॥ ३९ ॥ रानुंष्टुभेनत्वाछंदसादंदेंगिरस्वत् ॥ ४ ॥ इद्यज्ञंप्रसुवनारिरानुंष्टुभेनत्वाछंदं
सात्रीणिंच ॥ १ ॥ अग्नआयांहिवीतयंऋतःसुत्यम् । ओषंधयः प्रतिगृह्णी
ताग्निमेतंशिवमायंतमभ्यंत्रयुष्मान् । व्यस्यन्विश्वाअमंतीररांतीर्निषीदंन्नो
अपंदुर्मतिंहंनत् ॥ ओषंधयः प्रातिमोदध्वमेनंपुष्पांवतीः सुपिप्पलाः ॥
अयंवोगर्भऋत्वियंः प्रत्नंसधस्थमासंदत् ॥ १ ॥ सुद्यास्तिभिः शिवोभंवया
हिषट्त्रिंशच्च ॥ वसंवस्त्वाधूपयंतुगायत्रेणछंदंसांगिरस्वद्रुद्रास्त्वांधूपयंतु
त्रैष्टुंभेनछंदंसांगिरस्वदांदित्यास्त्वांधूपयंतु जागंतेन छंदंसांगिरस्वद्विश्वेंत्वा
देवा वैश्वानराधूंपयंत्वानुंष्टुभेन छंदंसांगिरस्वदिंद्रस्त्वा धूपयत्वंगिरस्वद्विष्णु ॥ ३९ ॥
स्त्वा धूपयत्वंगिरस्वद्वरुणस्त्वा धूपयत्वंगिरस्वददिंतिस्त्वादेवीविश्वदेंव्याव

स्त्वा धूपयत्वागिरस्वद्वरुणस्त्वा धूपयत्वाङ्गिरस्वद्दितिस्त्वा देवी विश्वदेव्याव
तीपृथिव्याःसधस्थेङ्गिरस्वत्खनत्ववटदेवानांत्वापत्नीः ॥ १ ॥ बृहस्पतेसवि
तर्बोधयैनᳪंसᳪंशितंचित्सन्तराᳪंसᳪंशिशाधि । वर्धयैनंमहतेसौभगायविश्व
एनमनुमदंतुदेवाः ॥ अमुत्रभूयादधयद्यमस्यबृहस्पतअभिशस्तेरमुंचः ॥
प्रत्यौहतामश्विनांमृत्युमस्माद्देवानांमग्नेभिषजाशचीभिः ॥ उद्वयंतमसस्प
रिपश्यन्तोज्योतिरुत्तरम् ॥ देवंदेवत्रासूर्यमगन्मज्योतिरुत्तमम् ॥ १ ॥
यदंग्नेयानिकानिचातेदारूणिदध्मसि ॥ तदस्तुतुभ्यमिद्घृतंतज्जुषस्वयवि
ष्ठ्य । यदत्त्युपजिह्विकायद्वम्रोअतिसर्पति ॥ सर्वंतदस्तुतेघृतंतज्जुषस्वय
विष्ठ्य॥ रात्रिᳪंरात्रिमप्रयावंभरन्तोऽश्वायेवतिष्ठतेघासमस्मै॥ रायस्पोषेणस
मिषामदन्तोग्नेमातेप्रतिवेशारिषाम ॥ नाभा ॥१॥ पृथिव्याः संमिधानमग्निᳪं

रायस्पोषायबृहतेहवामहे ॥ इरंमदंबृहदुक्थंयजत्रंजेतारमग्निंपृतनासुसासहिं ॥
याः सेनाअभीत्वरीराव्याधिनीरुगणाउत ॥ येस्तेनायेचतस्करास्ताꣳस्ते
अग्नेपिदधाम्यास्ये ॥ दꣳष्ट्राभ्यांमलिम्लूञ्जंभ्यैस्तस्कराꣳउत ॥ हनूभ्याꣳ
स्तेनान्भगवस्ताꣳस्त्वंखादसुखादितान् ॥ येजनेषुमलिम्लवस्तेनासस्तस्क
रावने ॥ ये ॥ २ ॥ कक्षेष्वघायवस्ताꣳस्तेदधामिजम्भयोः ॥ योअस्मभ्यम
रातीयाद्यश्चनोद्वेषतेजनः ॥ निंदाद्योअस्मान्दिप्साच्चसर्वंतंमस्मसाकुरु । सꣳ
शितंमेब्रह्मसꣳशितंवीर्यंबलम् । सꣳशितंक्षत्रंजिष्णुयस्याहमस्मिपुरोहितः ॥
उदेषांबाहूअतिरमुद्वर्चउदूबलम् ॥ क्षिणोमिब्रह्मणामित्रानुन्नयामि ॥ ३ ॥
स्वाꣳअहम् ॥ दृशानोरुक्मउर्व्याव्यद्यौद्दुर्मर्षमायुः श्रियेरुचानः ॥ अग्निरमृ

॥ ४० ॥

स्वाहा॰ स्रुहम् ॥ दृशानोरुक्मउर्व्याव्यद्यौद्दुर्मर्षमायुः श्रियेरुचानः ॥ अग्निरमृ
तोअभवद्वयोभिर्यदेनंद्यौरजनयत्सुरेताः ॥ विश्वारूपाणिप्रतिमुंचतेकविः
प्रासावीद्भद्रंद्विपदेचतुष्पदे ॥ विनाकमख्यत्सवितावरेण्योनुप्रयाणमुषसो
विराजति ॥ नक्तोषासासमनसाविरूपेधापयेतेशिशुमेकंसमीची ॥ द्यावा
क्षामारुक्मः ॥ ४ ॥ अन्तर्विभातिदेवाअग्निंधारयन्द्रविणोदाः ॥ सुपर्णोसिगरु
त्मांस्त्रिवृत्तेशिरोगायत्रंचक्षुः स्तोम आत्मासामतेतनूर्वामदेव्यंबृहद्रथंतरे
पक्षौयज्ञायज्ञियंपुच्छंछंदांस्यंगानिधिष्णियाः शफायजूंषिनाम ॥ सुपर्णो
सिगरुत्मान्दिवंगच्छस्वःपत ॥ ५ ॥ नाभारनुयेनयामिक्षामारुक्मोष्टात्रिंशच्च ।
विष्णोः क्रमोस्यभिमातिहागायत्रंछंदआरोहपृथिवीमनुविक्रमस्वनिर्भक्तः
सयंद्विष्मोविष्णोः क्रमोस्यभिशस्तिहात्रैष्टुभंछंदआरोहांतरिक्षमनुविक्रमस्व

निर्भक्तः सयंद्विष्मोविष्णोः क्रमोस्यरातीयतोहन्ताजागतंछंदआरोहदिवमनु
विक्रंस्वनिर्भक्तःसयंद्विष्मोविष्णोः ॥ १ ॥ क्रमोसिशत्रूयतोहंतानुष्टुभंछंद
आरोहदिशोनुविक्रमस्वनिर्भक्तःसयंद्विष्मः ॥ अक्रंददग्निः स्तनयंन्निवद्यौः
क्षामारेरिहद्वीरुधः समञ्जन् ॥ सद्योजज्ञानोविहीमिद्धोअख्यदारोदसीभानुनां
भात्यंतः ॥ अग्नेभ्यावर्तिन्नभिनआवंर्तस्वायुषावर्चसासन्यामेधयांप्रजयाध
नैन ॥ अग्ने ॥ २ ॥ अंगिरः शतंतेसंत्वावृतः सहस्रंतउपावृतः ॥ तासांपोषं
स्यपोषेणपुनंर्नोनष्टमाकृधिपुनंर्नोरायिमाकृधि ॥ पुनंरूर्जानिवर्तस्वपुनंरग्नइषां
यंषा ॥ पुनंर्नः पाहिविश्वतः ॥ सहरय्यानिवर्तस्वाग्नेपिन्वंस्वधारंया ॥
विश्वप्स्नियाविश्वतःस्पारि ॥ उदुंत्तमंवंरुणपाशमस्मदवाधमं विमंध्यमंश्रं

विश्वाप्सुयोविश्वतःस्परि ॥ उदुत्तमंवरुणपाशमस्मदवाधमं विमध्यमंश्र
थाय ॥ अथावयमादित्यव्रतेतवानागसोअदितयेस्याम ॥ आत्वाहार्षमन्तरभू
र्ध्रुवस्तिष्ठाविचाचलिः ॥ विशंस्त्वासर्वावांछंत्वास्मिन्राष्ट्रमधिश्रय ॥ अग्नेबृहन्नु
षसामूर्ध्वोअस्थान्निर्जगन्वान्तमसोज्योतिषाऽऽगात् ॥ अग्निर्भानुनारुशता
स्वंगआजातोविश्वासद्मान्यप्राः ॥ सीदत्वंमातुरस्याः उपस्थेविश्वान्यग्नेवयुनानां
निविद्वान् ॥ मैनामर्चिषामातपसाभिशूशुचोन्तरस्या ँ शुक्रज्योतिर्विभा
हि ॥ अंतरग्नेरुचात्वमुखायैसदनेस्वे ॥ तस्यास्त्व ँ हरसातपञ्जातवेदः शि
वोभव ॥ शिवोभूत्वामह्यमग्नेथोसीदशिवस्त्वम् ॥ शिवाःकृत्वादिशःसर्वाःस्वां
योनिमिहासदः ॥ ह ँ सः शुचिषद्वसुरन्तरिक्षसद्धोतावेदिषदतिथिर्दुरोणसत् ॥
नृषद्वरसदृतसद्व्योमसदब्जागोजाऋतजाअद्रिजाऋतंबृहत् ॥५॥ दिवमनविक्रं

मस्वनिर्भक्तः सयंद्विष्मोविष्णोर्धनेनाग्नेधममुस्याः शुचिषत्पोडंशच ॥६॥ नमः
सुतेंनिर्ऋतेविश्वरूपेअयस्मयंविचृंताबंधमेतम् ॥ यमेनत्वंयम्यांसंविदानोत्तमं
नाकमाधिरोहयेमम् ॥ यत्तेदेवीनिर्ऋतिराबबंधदामंग्रीवास्वंविचुत्यम् ॥ इदंते
तद्विष्याम्यायुषोनमध्यादथाजीवः पितुमंद्धिप्रमुक्तः ॥ यस्तास्तेअस्याः क्रूर
आसंजुहोम्येषांबन्धानांमवसर्जनाय ॥ भूमिरितित्वाजनाः विदुर्निर्ऋतिः ॥ १ ॥
इतित्वाहंपरिवेदाविश्वतः ॥ असुन्वंतमयंजमानमिच्छस्तेनस्येत्यांतस्करस्यान्वे
षि ॥ अन्यमस्मादिच्छसातइत्यानमोदेविनिर्ऋतेतुभ्यमस्तु ॥ देवीमहंनिर्ऋतिं
वंदमानःपितेवपुत्रंदसयेवचोभिः ॥ विश्वस्ययाजायमानस्यवेदाशिरः प्रति
सूरीविचष्टे ॥ निवेशनः संगमनो वसूनां विश्वा रूपाभिचष्टे शचीभिः ॥ १ ॥

याजाताओषंधयोदेवेभ्यंस्त्रियुगंपुरा । मंदांमिबभ्रूणांमुहः ऽशतंधामांनिसप्तचं ।
शतंवोंअम्बधामांनिसहस्रमुतवोरुहंः । अथांशतक्रत्वोयूयमिमंमेंअगदंकृत ।
पुष्पांवतीः प्रसूवंतीः फलिनींरफलाउत । अश्वांइवसजित्वंरीवीरुधंः पारयि
ष्णवंः । ओषंधीरितिमातरस्तद्वोंदेवीरुपंब्रुवे । रपांऽसिविघ्नतीरितरपंः ॥ १ ॥
चातयंमानाः । अश्वत्थेवोंनिषदंनंपर्णेवोंवसतिः कृता । गोभाजइत्किलां
सथयत्सनवंथपूरुंषम् । यदहंवाजयंन्निमाओषंधीर्हस्तंआदधे । आत्माय
क्ष्मंस्यनश्यतिपुराजींवगृभोंयथा । यदोषंधयः संगच्छंतेराजांनः समिंता
विव । विप्रः सउंच्यतेभिषग्रंक्षोहामींवचातंनः । निष्कृंतिर्नामंवोमाताथांयू
यऽस्थसंकृंतीः । सराःऽपंतत्रिणीः ॥ २ ॥ स्थनयदामयंतिनिष्कृंत ।

अन्यावोअन्यामवत्वन्यान्यस्याउपावत । ताःसर्वाओषधयः संविदानाइदं
॥ ४३ ॥ मेप्रावतावचः । उच्छुष्माओषधीनांगावोगोष्ठादिवेरते । धनꣳसनिष्यंतीना
मात्मानंतवपूरुष । अतिविश्वाः परिष्ठास्तेनइवव्रजमक्रमुः । ओषधयः प्राचु
च्यवुर्यत्किंचतन्वाꣳरपः । याः ॥ ३ ॥ तआतस्थुरात्मानंयाआविविशुः परुः
परुः । तास्तेयक्ष्मंविबाधन्तामुग्रोमध्यमशीरिव । साकंयक्ष्मप्रपतश्येनेनकिकि
दीविना । साकंवातस्यध्राज्यासाकंनश्यनिहाकया । अश्वावतीꣳसोमवतीमू
र्जयन्तीमुदोजसम् । आवित्सिसर्वाओषधीरस्माअरिष्टतातये । याः फलिनी
र्याअफलाअपुष्पायाश्चपुष्पिणीः । बृहस्पतिप्रसूतास्तानोमुञ्चन्त्वꣳहसः । ॥ ४२ ॥
याः ॥ ४ ॥ ओषधयः सोमराज्ञीः प्रविष्टाः पृथिवीमनु । तासांत्वमस्युत्तमा

यः ॥ ४ ॥ ओषधयः सोमराज्ञीः प्रविष्टाः पृथिवीमनु । तासांत्वमस्युत्तमा

प्रणोजीवातवेसुव । अवपतंतीरवदंदिवओषधयः परि । यंजीवमश्नवामहैन
सरिष्यातिपूरुषः । याश्चेदमुपशृण्वंतियाश्चदूरंपरागताः । इहसङ्गत्युताः सर्वा
अस्मैसंदत्तभेषजम् । मवोरिषत्स्वनितायस्मैचाहंखनामिवः । द्विपच्चतुष्पद
स्माकंसर्वमस्त्वनातुरम् ॥ ओषधयः संवदन्तेसोमेनसह राज्ञा । यस्मैकरोति
ब्राह्मणस्तंराजन्पारयामसि ॥ ५ ॥ रपः पतत्रिणीर्याज २ हंसोयाः खना
मिवोष्टादशच ॥ १ ॥ अभ्यंस्थाद्विश्वा पृतनाअरातीस्तदग्निराहतदुसोम
आह । बृहस्पतिः सवितातन्मआहपूषामाधात्सुकृतस्यलोके । यदक्रंदः
प्रथमंजायमानउद्यंत्समुद्रादुतवापुरीषात् । श्येनस्यपक्षाहरिणस्यबाहूउप
स्तुत्यंजनिमतत्तेअर्वन् । अपांपृष्ठमसियोनिरग्नेः समुद्रमभितः पिन्वमानम् ।

अन्यावोअन्यामवत्वन्यान्यस्याउपावत । ताःसर्वाओषधयः संविदानाइदं
मेप्रावतावचः । उच्छुष्माओषधीनांगावोगोष्ठादिवेरते । धनंसनिष्यंतीना
मात्मानंतवपूरुष । अतिविश्वाः परिष्ठास्तेनइवव्रजमक्रमुः । ओषधयः प्राचु
च्यवुर्यत्किंचतनुवारपः । याः ॥ ३ ॥ तआतस्थुरात्मानंयाआविविशुः परुः
परुः । तास्तेयक्ष्मंविबाधन्तामुग्रोमध्यमशीरिव। साकंयक्ष्मप्रपतश्येनेनकिकि
दीविना । साकंवातस्यध्राज्यासाकंनश्यनिहाकया । अश्वावतीसोमवतीमू
र्जयन्तीमुदोजसम् । आवित्सिसर्वाओषधीरस्माअरिष्टतातये । याः फलिनी
र्याअफलाअपुष्पायाश्चपुष्पिणीः । बृहस्पतिप्रसूतास्तानोमुञ्चन्त्वंहसः ।
याः ॥ ४ ॥ ओषधयः सोमराज्ञीः प्रविष्टाः पृथिवीमनु । तासांत्वमस्युत्तमा

याः ॥ ४ ॥ ओषधयः सोमराज्ञीः प्रविष्टाः पृथिवीमनु । तासांत्वमस्युत्तमा

प्रणोजीवातवेसुव । अवपतंतीरवदंदिवओषधयः परि । यंजीवमश्नवामहैन
सरिष्यातिपूरुषः । याश्चेदमुपशृण्वंतियाश्चदूरंपरागताः । इहसङ्गत्यताः सर्वा
अस्मैसंदत्तभेषजम् । मवोरिषत्खनितायस्मैचाहंखनामिवः । द्विपच्चतुष्पद
स्माकꣳसर्वमस्त्वनातुरम् ॥ ओषधयः संवदन्तेसोमेनसह राज्ञा । यस्मैकरोति
ब्राह्मणस्तꣳराजन्पारयामसि ॥ ५ ॥ रपंः पतत्रिणीर्याजꣳ हंसोयाः खनां
मिवोष्टादंशच ॥ १ ॥ अभ्यंस्थाद्विश्वा पृतनाअरातीस्तदग्निराहतदुसोमं
आह । बृहस्पतिः सवितातन्मंआहपूषामांधात्सुकृतस्यलोके । यदक्रंदः
प्रथमंजायमानउद्यंत्समुद्रादुतवापुरीषात् । श्येनस्यपक्षाहरिणस्यबाहूउप
स्तुत्यंजनिमतत्तेअर्वन् । अपांपृष्ठमसियोनिरग्नेः समुद्रमभितः पिन्वमानम् ।

वर्धमानंमुहः ॥ १ ॥ आचपुष्करंदिवोमात्रंयावरिणाप्रंथस्व । ब्रह्मंजज्ञानं
प्रथमंपुरस्ताद्विसींमुतः सुरुचोंवेनआंवः । सबुध्नियांउपमाअस्यविष्ठाः सुत
श्चयोनिमसंतश्चविवंः । हिरण्यगर्भः समंवर्तताग्रेभूतस्यंजातः पतिरेकंआ
सीत् । सदांधारपृथिवींद्यामुतेमांकस्मैदेवायंहविषांविधेम । द्रप्सश्चंस्कंद
पृथिवीमनु ॥ २ ॥ द्यामिमश्चयोनिमनुंयश्चपूर्वः । तृतीयंयोनिमनुंसंचरंतंद्र
प्संजुंहोम्यनुंसप्तहोत्रांः । नमोंअस्तुसर्पेभ्योयेकेचंपृथिवीमनु । येअंतरिक्षे
येदिवितेभ्यंः सर्पेभ्योनमंः । येदारोचनेदिवोयेवासूर्यस्यरश्मिषु । येषांम
प्सुसदंः कृतंतेभ्यंः सर्पेभ्योनमंः । याइषंवोयातुधानांनांयेवावनस्पतींरनु ।
येवांवटेषुशेरतेतेभ्यंःसर्पेभ्योनमंः ॥ ३ ॥ महोनुंयातुधानांनामेकादशच ॥ १ ॥

इयमेवसायाप्रथमाव्यौच्छदंतरस्यांचरतिप्रविष्टा। वधूर्जजाननवगज्जनित्रीत्र
यएनांमहिमानःसचंते। छंदस्वतीउषसापेपिशानेसमानंयोनिमनुसंचरंती। सू
र्यपत्नीविचरतः प्रजानतीकेतुंकृण्वानेअजरेभूरिरेतसा। ऋतस्यपन्थामनुतिस्र
आगुस्त्रयोघर्मासोअनुज्योतिषागुः। प्रजामेकारक्षत्यूर्जमेका ॥१॥ व्रतमेकार
क्षतिदेवयूनाम्। चतुष्टोमोअभवद्यातुरीयायज्ञस्यपक्षावृषयोभवन्ती। गायत्रीं
त्रिष्टुभंजगतीमनुष्टुभंबृहदर्कयुंजानाः सुवराभरन्निदम्।पंचभिर्धाताविदधाविदं
यत्तासांस्वसॄरजनयत्पंचपंच। तासामुयंतिप्रयवेणपंचनानारूपाणिक्रतवोव
सानाः। त्रिंशत्स्वसारउपयंतिनिष्कृतंसमानंकेतुंप्रतिमुंचमानाः॥२॥ ऋतूं
स्तन्वतेकवयः प्रजानतीर्मध्येछंदसः परियन्तिभास्वतीः।ज्योतिष्मती प्रतिमुं

चतेनभोरात्रींदेवीसूर्यंस्यव्रतानि । विपंश्यंतिपशवोजायंमानानानांरूपामातु
रस्याउपस्थे । एकाष्टकातपंसातप्यंमानाजजानगर्भंमहिमानमिन्द्रंम् । तेनंद
दस्यून्व्यंसहंतदेवाहंताऽसुंराणामभवच्छचींभिः । अनांनुजामनुजांमामंकर्त
सत्यंवदंत्यन्विंच्छएतत् । भूयांसम् ॥३॥अस्यसुमतौयथांयूयमन्यावोंअन्या
मतिमाप्रयुंक्त । अभून्ममंसुमतौविश्ववेंदाआष्टंप्रतिष्ठामविंदाद्धिगाधम् । भूयां
संमस्यसुमतौयथांयूयमन्यावोंअन्यामतिमाप्रयुंक्त । पंचव्युंष्टीरनुपंचदोंहा
गांपंचंनाम्नीमृतवोऽनुपंचं । पंचादिशंः पंचदशेनंक्लृप्ताः संमानमूंर्ध्नीरभिलोकमे
कंम् ॥४॥ ऋतस्यगर्भः प्रथमाव्यूषुष्यपामेकांमहिमानंबिभर्ति । सूर्यंस्यैकाच
रंतिनिष्कृतेषुघर्मस्यैकांसावितैकांन्नियंच्छति । याप्रंथमाव्यौच्छत्साधेनुरंभवद्य

मे । सा नः पयस्वतीधुक्ष्वोत्तरामुत्तराꣳसमाम् । शुक्रर्षभानभसाज्योतिषागा
द्विश्वरूपाशबलीरग्निकेतुः । समानमर्थꣳस्वपस्यमानाबिभ्रतीजरामजरउष
आगाः । ऋतूनांपत्नीप्रथमेयमागादह्नांनेत्रीजनित्रीप्रजानाम् । एकासतीबहु
धोषोव्युच्छस्यजीर्णात्वंजरयसिसर्वमन्यत् ॥ ७ ॥ ऊर्जमेकांप्रतिमुंचमाना
भूयासमेकंपत्न्येकान्नाविꣳशतिश्च ॥ ८॥ अयंपुरोहरिकेशः सूर्यरश्मिस्तस्यर
थगृत्सश्चरथौजाश्च सेनानिग्रामण्यौपुंजिकस्थलाचक्रतस्थलाचाप्सरसौयातु
धानाहेतीरक्षाꣳसिप्रहेतिरयंदक्षिणाविश्वकर्मातस्यरथस्वनश्चरथेचित्रश्चसेना
निग्रामण्यौमेनकाचसहजन्याचाप्सरसौदंक्ष्णवःपशवोहेतिः पौरुषेयोवधः प्रहे
तिरयंपश्चाद्विश्वव्यचास्तस्यरथप्रोतश्चासमरथश्चसेनानिग्रामण्यौ प्रम्लोचंती

मंत्र- च ॥ १ ॥ अनुम्लोचंतीचाप्सरसौसर्पाहेतिर्व्याघ्राः प्रहेतिरयमुत्तरात्संयद्वसु संग्रहः
॥ ४६ ॥ स्तस्यसेनजिच्चसुषेणश्चसेनानिग्रामण्यौ विश्वाचीचघृताचीचाप्सरसावापोह
तीर्वातःप्रहेतिरयमुपर्यर्वाग्वसुस्तस्यतार्क्ष्यश्चारिष्टनेमिश्च सेनानिग्रामण्यावुर्व
शीचपूर्वचित्तिश्चाप्सरसौविद्युद्धेतिरवस्फूर्जन्प्रहेतिस्तेभ्यो नमस्तेनोमृडयंतुते
यम् ॥२॥ द्विष्मोयश्चनोद्वेष्टितंवोजंभेदधाम्यायोस्त्वासदनेसादयाम्यवतश्छा
यायां नमः समुद्राय नमः समुद्रस्य चक्षसे परमेष्ठी त्वा सादयतु दिवः
पृष्ठेव्यचस्वतींप्रथस्वतींविभूमतींप्रभूमतींपरिभूमतींदिवंयच्छदिवंदृंहदिवंमा
हिंसीर्विश्वस्मैप्राणायापानायव्यानायोदानायप्रतिष्ठायैचरित्रायसूर्यस्त्वाभि ॥ ४६ ॥
पांतुमह्यास्वस्त्याछर्दिषाशंतमेनतयादेवतयांगिरस्वध्रुवासीद । [illegible]

पातुमह्यास्वस्त्याछर्दिषाशंतमेनतयादेवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवासीद ।

वंसेअविष्यन्यदामहःसंवरणाद्व्यास्थात् । आदस्यवातोअनुवातिशोचिरधं
स्मतेव्रजनंकृष्णमस्ति ॥ ३ ॥ प्रम्लोचन्तीचयꣳस्वस्त्याष्टाविꣳशतिश्च ॥ १ ॥ अग्नि
मूर्धादिवःककुत्पतिःपृथिव्याअयम् । अपाꣳरेताꣳसिजिन्वति । त्वामग्नेपुष्क
राद्ध्यथर्वानिरमन्थत । मूर्ध्नोविश्वस्यवाघतः । अयमग्निः सहस्रिणोवाजस्यश
तिनस्पतिः । मूर्धाकवीरयीणाम् । भुवोयज्ञस्यरजसश्चनेतायत्रानियुद्भिः सचसे
शिवाभिः । दिविमूर्धानंदधिषेस्वर्षांजिह्वामग्नेचकृषेहव्यवाहम् । अबोध्यग्निः स
मिधाजनानाम् प्रतिधेनुमिवायतीमुषासम् ॥ १ ॥ प्रजापतिर्मनसान्धोऽच्छेतो
धातादीक्षायाꣳसविताभृत्याम्पूषासोमक्रयण्यांवरुणउपनद्धोअसुरः क्रीयमाणो
मित्रः क्रीतः शिपिविष्टआसादितोनरन्धिषःप्रोह्यमाणोधिपतिरागतः प्रजापतिः

प्रणीयमानोग्निराग्नीध्रेबृहस्पतिराग्नीध्रात्प्रणीयमानइन्द्रोहविर्धानेदितिरासादि
तोविष्णुरुपावह्रियमाणोथर्वोपोत्तोयमोभिषुतोपूतपाआधूयमानोवायुः पूयमा
नोमित्रः क्षीरश्रीर्मन्थीसक्तुश्रीर्वैश्वदेवउन्नीतोरुद्रःआहुतोवायुरावृत्तोनृचक्षाःप्र
तिख्यातोभक्षआगतःपितृणान्नाराशंसः सोऽसुरात्तः सिंधुरवभृथमवप्रयन्त्समु
द्रोवगतः सलिलः प्रप्लुतः सुवरुहचंगतः॥ १॥रुद्रएकांविंशतिश्च॥ १॥श्री॥हरि
ॐ ॥ नमस्तेरुद्रमन्यवउतोतइषवेनमः ॥ नमस्तेअस्तुधन्वनेबाहुभ्यामुतते
नमः । यातइषुः शिवतमाशिवम्बभूवतेधनुः । शिवाशरव्यायातवतयानोरु
द्रमृडय । यातेरुद्रशिवातनूरघोरापापकाशिनी । तयानस्तन्वाशंतमयागि
रिशंताभिचाकशीहि । यामिषुंगिरिशंतहस्ते ॥ १ ॥ बिभर्ष्यस्तवे । शिवां

गिरित्रतांकुरुमाहिᳫँ सीः पुरुषंजगत् । शिवेनवचंसात्वागिरिशाच्छांवदाम
सि ॥ यथांनः सर्वमिज्जगंदयक्ष्मᳫँ सुमनाअसंत् । अध्यवोचदधिवक्ताप्रंथ
मोदैव्योंभिषक् । अहीᳫँश्चसर्वान्जंभयन्तसर्वांश्चयातुधान्यः । असौय
स्ताम्रोअंरुणउतबभ्रुः सुमंगलः । येचेमाᳫँ रुद्राअभितोंदिक्षु ॥ २ ॥ श्रिताः
संहस्रशोवैषाᳫँ हेडईमहे । असौयोवसर्पतिनीलंग्रीवोविलोहितः । उतैनंगो
पाअंदृश्रन्नदृशन्नुदहार्यः । उतैनंविश्वांभूतानिसदृष्टोमृडयातिनः । नमोअ
स्तुनीलंग्रीवायसहस्राक्षायंमीढुषे । अथोयेअंस्यसत्वांनोहंतेभ्योंकरंनमः ॥
प्रमुंचधन्वनस्त्वमुभयोरार्त्त्न्योर्ज्याम् । याश्चंतेहस्तइषंवः ॥ ३ ॥ परातांभंग
वोवप । अवतत्यधनुस्त्वᳫँ सहस्राक्षशतेषुधे । निशीर्यंशल्यानांमुखांशिवो

॥ ४८ ॥ नंः सुमनांभव । विज्युंधनुंः कपर्दिनोविशंल्योबाणंवा ꣳ उत । अनेशंनुस्येष
वआभुरंस्यनिषङ्गथिंः । यातेंहेतिर्मीढुष्टमहस्तेंबभूवंतेधनुंः ॥ तयास्मान्विश्व
तस्त्वमंयुक्ष्मयापरिंभ्भुज । नमंस्तेअस्त्वायुधायानांततायधृष्णवें । उभाभ्यां
मुततेनमोंबाहुभ्यांतवधन्वंने । परिंतेधन्वंनोहेतिरस्मान्वृणक्तुविश्वतंः । अथो
यइंषुधिस्तवारेअस्मन्निधेंहितम् ॥ ४ ॥ हस्तेंदिक्षिवषंवउभाभ्यांद्रावि ꣳ श
तिश्च ॥ १ ॥ नमोहिरंण्यबाहवेसेनान्येंदिशांचपतंयेनमोनमोवृक्षेभ्योहरिंके
शेभ्यः पशूनांपतंयेनमोनमः सस्पिंञ्जरायत्विषीमतेपथीनांपतंयेनमोनमोंव
ल्गुशायंविव्याधिनेन्नांनांपतंयेनमोनमोहरिकेशायोपवीतिनेपुष्टानांपतंयेनमो ॥ ४८ ॥
नमोंभवस्यंहेत्यैजगंतांपतंयेनमोनमोरुद्रायांततायिनेक्षेत्राणांपतंयेनमो नमंः

नमोभुवंस्यहंतयेजगतांपतयेनमोनमोरुद्रायाततायिनेक्षेत्राणांपतयेनमो नमः

सूतायाहंत्यायवनानांपतयेनमोनमः॥ १॥ रोहिताय स्थपतयेवृक्षाणांपतयेनमो
नमोमंत्रिणेवाणिजायकक्षाणांपतये नमो नमोभुवंतयेवारिवस्कृतायौषधीनांप
तयेनमोनमउच्चैर्घोषायाक्रंदयंतेपत्तीनांपतयेनमोनमः कृत्स्नवीतायधावतेस
त्वनांपतयेनमः ॥ २ ॥ वनानांपतयेनमोनमएकोनात्रिंशच्च ॥ २ ॥ नमः
सहमानायनिव्याधिनआव्याधिनीनांपतयेनमोनमः ककुभायनिषंगिणेस्तेना
नांपतयेनमोनमोनिषंगिणइषुधिमतेतस्कराणांपतयेनमो नमो वंचतेपरिवंचते
स्तायूनांपतयेनमोनमोनिचेरवेपरिचरायारण्यानांपतयेनमो नमः सृकावि
भ्योजिघांसद्भ्योमुष्णतांपतयेनमोनमोसिमद्भ्योनक्तंचरद्भ्यः प्रकृंतानांपत
येनमो नमउष्णीषिणेगिरिचरायकुलुंचानांपतयेनमो नमः॥ १ ॥ इषुमद्भ्यो

धन्वाविभ्यश्चवो नमो नमआतन्वानेभ्यः प्रतिदधानेभ्यश्चवोनमोनम आय
॥ ४९ ॥ च्छद्भ्योविसृजद्भ्यश्चवोनमो नमोऽस्यद्भ्यो विध्यद्भ्यश्चवोनमो नमआसीने
भ्यःशयानेभ्यश्चवोनमोनमः स्वपद्भ्योजाग्रद्भ्यश्चवोनमोनमस्तिष्ठद्भ्योधाव
द्भ्यश्चवोनमोनमः सभाभ्यः सभापतिभ्यश्चवोनमोनमोअश्वेभ्योऽश्वपतिभ्य
श्चवोनमः ॥ २ ॥ कुलुंचानांपतयेनमोनमोश्वपतिभ्यस्त्रीणिच ॥ ३ ॥ नमः
आव्याधिनीभ्योविविध्यन्तीभ्यश्चवोनमोनमउगणाभ्यस्तृꣳहतीभ्यश्चवोनमो
नमोगृत्सेभ्योगृत्सपतिभ्यश्चवोनमोनमोव्रातेभ्योव्रातपतिभ्यश्चवोनमो नमो
गणेभ्योगणपतिभ्यश्चवोनमोनमोनमोविरूपेभ्योविश्वरूपेभ्यश्चवोनमो नमो ॥ ४९ ॥
महद्भ्यः क्षुल्लकेभ्यश्चवोनमोनमोरथिभ्योऽरथेभ्यश्चवोनमोनमोरथेभ्यः ॥ १ ॥

रथंपतिभ्यश्चवो नमोनमः सेनांभ्यः सेनानिभ्यंश्चवोनमोनमंः क्षत्तृभ्यंःसंग्रही
तृभ्यंश्चवोनमोनमस्तक्षंभ्योरथकारेभ्यंश्चवोनमोनमः कुलालेभ्यः कर्मारेभ्य
श्चवोनमोनमंः पुञ्जिष्टेभ्योनिषादेभ्यंश्चवोनमोनमंइषुकृद्भ्योधन्वकृद्भ्यंश्चवोन
मोनमोमृगयुभ्यंः श्वनिभ्यंश्चवोनमोनमःश्वभ्यःश्वपंतिभ्यश्चवोनमंः ॥ २ ॥
रथेभ्युःश्वपंतिभ्यश्चद्धेचं ॥ ४ ॥ नमोभवायंचरुद्रायंचनमंः शर्वायंचपशुपत
येचनमोनीलंग्रीवायचशितिकण्ठायचनमंः कपर्दिनेचव्युप्तकेशायचनमंः
सहस्राक्षायंचशतधंन्वनेचनमोगिरिशायंचशिपिविष्टायंचनमोमीढुष्टमायचेषु
मतेचनमोह्रस्वायंचवामनायंचनमो बृहतेचवर्षीयसेचनमोवृद्धायंचसंवृध्वंनेच
॥ १ ॥ नमोअग्रियायचप्रथमायंचनमंआशवेचाजिरायंचनमःशीघ्रियायच

शीभ्यांयचनमंऊर्म्यायचावस्वन्यांयचुनमः स्रोतुस्यांयचद्वीप्यांयच ॥ २ ॥
संवृध्वनेचपंचंवि᳭शतिश्च ॥ ५ ॥ नमोज्येष्ठायंचकनिष्ठायंचनमः पूर्वजायं
चापरजायंचुनमो मध्यमायंचापगल्भायंचुनमो जघुन्यांयचबुध्नियायचनमः
सोभ्यांयचप्रतिसर्यायंचनमोयाम्यांयचुक्षेम्यांयचुनमंउर्वुर्यायचखल्यांयुचन
मः श्लोक्यांयचावसान्यायंचनमोवन्यायंचकक्ष्यायंचनमः श्रवायंचप्रतिश्रवा
यंच ॥ १ ॥ नमंआशुषेणायचाशुरंथायचुनमः शूरांयचावभिंदुतेचुनमोवर्मिणेच
वरूथिनेचुनमोबिल्मिनेचकवचिनेचुनमः श्रुतायंचश्रुतसेनायंच ॥ २ ॥ प्रतिश्र
वायंचुपंचंवि᳭शतिश्च ॥ ६ ॥ नमोदुंदुभ्यांयचाहनन्यांयचुनमोधृष्णवेचप्रमृशाय
चुनमोदूतायंचप्रहितायचुनमो निषङ्गिणेचेषुधिमतेचनमंस्तीक्ष्णेषवेचायुधिने

चुनमः स्वायुधायंचसुधन्वंनेचुनमुः स्रुत्यांयचुपथ्यांयचुनमः काट्यांयचनी
प्यांयचुनमुः सूद्यांयचसरस्यांयचुनमोनुाद्यायंचवैशुंतायंच ॥ १ ॥ नमः
कूप्यांयचावृट्यांयचुनमोवर्ष्यांयचावुर्ष्यायंचुनमो मेघ्यांयचाविद्युत्यायचुनम
ईध्रियांयचातुप्यांयचुनमोवात्यांयचुरेष्मियायचुनमो वास्तव्यांयचवास्तुपायं
च ॥ २ ॥ वैशुंतायंचात्रिंशच्चं ॥ नमुः सोमांयचरुद्रायंचुनमस्ताम्रायंचारुणा
यंचुनमः शुंगायंचपशुपतंयेचुनमउुग्रायंचभीमायंचनमोअग्रेवुधायंचुदूरेवुधा
यंचुनमोहंत्रेचुहनीयसेचुनमोवृक्षेभ्योहरिकेशेभ्योनमस्तारायुनमः शुंभवेंचम
युोभवेंचुनमः शंकुरायंचमयस्कुरायंचुनमः शिवायंचशिवतंरायच ॥ १ ॥
नमुस्तीर्थ्यांयचुकूल्यांयचुनमः पार्यांयचावार्यांयचुनमः प्रतरंणायचोत्तरंणा

यचुनमंआतार्यायचालाद्यायचुनमः शष्प्यायचफेन्यायचुनमः सिकत्याय
चप्रवाह्यायच ॥ २ ॥ शिवतरायचात्रिंशश्च ॥ ८ ॥ नमंइरिण्यायचप्रपथ्यां
यचुनमः किंशिलायचुक्षयणायचुनमः कपर्दिनेचपुलस्तयेचुनमोगोष्ठ्याय
चगृह्यायचुनमस्तल्प्यायचगेह्यायचनमः काट्यायचगह्वरेष्ठायचुनमोह्रद
य्यायचनिवेष्प्यां-चुनमःपांसव्यायचरजस्यायचनमः शुष्क्यायचहरित्याय
चुनमोलोप्यायचोलप्यायच ॥ १ ॥ नमऊर्व्यायचसूर्म्यायचुनमः पर्ण्यायच
पर्णशद्यायचुनमोऽपगुरमाणायचाभिघ्नतेचुनमंआखिदतेचप्रखिदतेचुनमो
वः किरिकेभ्योदेवानां हृदयेभ्योनमोविक्षीणकेभ्योनमोविचिन्वत्केभ्योन
मंआनिर्हतेभ्योनमंआमीवत्केभ्यः ॥ २ ॥ उलप्यायचत्रयंस्त्रिंशश्च ॥ ९ ॥

द्रापेअन्धंसस्पतेदरिद्रंनीलंलोहित । एषांपुरुषाणामेषांपशूनांमाभेर्मारोमोएषां
किञ्चनामंमत्। यातेंरुद्रशिवातनूः शिवाविश्वाहंभेषजी। शिवारुद्रस्यभेषजीतयां
नोमृडजीवसे । इमारुद्रायंतवसेकपर्दिनेक्षयद्वीरायप्रभरामहेमतिम्॥ यथांनः
शमसद्द्विपदेचतुष्पदेविश्वंपुष्टंग्रामेअस्मिन्ननांतुरम् । मृडानोरुद्रोतनोमयंस्कृ
धिक्षयद्वीरायनमंसाविधेमते । यच्छंचयोश्चमनुरायजेपितातदंश्यामतवरुद्रप्र
णीतौ। मानोमहान्तंमुतमानोअर्भकंमानउक्षंतमुतमानंउक्षितम्। मानोवधीःपित
रंमोतमातरंप्रियामानंस्तनुवोरुद्ररीरिषः। मानंस्तोकेतनंयेमानआयुंषिमानोगो
षुमानोअश्वेंषुरीरिषः । वीरान्मानोरुद्रभामितोवंधीर्हविष्मंन्तोनमंसाविधेमते ।
आरात्तेंगोघ्नउतपूरुषघ्नेक्षयद्वीरायसुम्नमस्मेतेंअस्तु । रक्षांचनोअधिंचदेवब्रूह्य

धांचनुः शर्मंयच्छद्विबर्हाः । स्तुहि ॥ ७ ॥ श्रुतंगर्तसदंयुवांनंमृगंनभीममुपहत्नु
मुग्रम् । मृडाजंरित्रेरुंद्रस्तवांनोअन्यंतेअस्मान्निवंपंतुसेनाः । परिंणोरुद्रस्यंहेतिर्वृं
णक्तुपरिंत्वेषस्यंदुर्मतिरंघायोः । अवंस्थिरामघवंद्भ्यस्तनुष्वमीढ्वस्तोकायतनं
यायमृडय । मीढुंष्टमशिवंतमाशिवोनंः सुमनांभव । परमेवृक्षआयुंधंनिधायकृ
त्तिंवसांनआचंरपिनांकम् ॥ ८ ॥ विक्रुदारांहि । विकिंरिदविलोंहितनमंस्ते
अस्तुभगवः । यास्तेसहस्रंꣳहेतयोन्यमस्मान्निवंपंतुताः । सहस्रांणिसहस्रधाबां
हुवोस्तवंहेतयंः । तासामीशांनोभगवः पराचीनामुखाकृधि ॥ ९ ॥ अस्मिꣳ
स्तनुवंस्तुहिपिनांकमेकान्नात्रिꣳशच्चं ॥ १० ॥ सहस्रांणिसहस्रशोयेरुद्रा अधिभू
म्याम् । तेषांꣳसहस्रयोजनेऽवधन्वांनितन्मासि । अस्मिन्मंहत्यंर्णवेऽन्तरिंक्षेभवा
आधिं । नीलंग्रीवाः शितिकंठाः शर्वाअधः क्षमाचराः । नीलंग्रीवाः शितिकंठा

अधि। नीलंग्रीवाः शितिकंठाः शर्वाअधः क्षमाचराः। नीलंग्रीवाः शितिकंठा
दिवं रुद्राउपश्रिताः। येवृक्षेषुसस्पिंजरानीलंग्रीवाविलोहिताः। येभूतानाम
धिपतयोविशिखासःकपर्दिनः। येअन्नेषुविविध्यंतिपात्रेषुपिबतोजनान्। ये
पथांपथिरक्षयऐलबृदायव्युधः। येतीर्थानि॥१॥प्रचरन्तिसृकावन्तोनिषंगिणः।
यएतावन्तश्चभूयाँ सश्चदिशोरुद्राविंतस्थिरे। तेषां सहस्रयोजनेवधन्वानि
तन्मसि। नमोरुद्रेभ्योयेपृथिव्यांयेऽन्तरिक्षेयेदिवियेषामन्नंवातोवर्षमिषवस्ते
भ्योदशप्राचीर्दशदक्षिणादशप्रतीचीर्दशोदीचीर्दशोर्ध्वास्तेभ्योनमस्तेनोमृडयं
तुतेयंद्विष्मोयश्चनोद्वेष्टितंवोजम्भेदधामि॥२॥ तीर्थानियश्चषट्च॥११॥
नमस्तेनमोहिरण्यबाहवेनमः सहमानायनमआव्याधिनीभ्योनमोभवायन

मौज्येष्ठायंचुनमोंदुन्दुभ्यांयनमुः सोमांयचुनमंइरिण्यांयद्रापेसहस्राण्येका
दश॥११॥ नमस्तेनमोभवायचद्रायेसप्तविꣳशतिः ॥२७॥ ॐ अश्मुन्नूर्जंपर्वते
शिश्रियाणांवातेंपुर्जन्येवरुणस्युशुष्मैं । अुद्धचओषंधीभ्योवनुस्पतिभ्योऽधिस
म्भृंतांतांनइषमूर्जंधत्तमरुतःसꣳररुाणाः । अश्मंꣳस्तेक्षुद्मुंतेशुगृंच्छतुयंद्वि
ष्मः । सुमुद्रस्यंत्वाऽवाकुयाग्नेपरिंव्ययामासि । पुावुकोअुस्मभ्यंꣳशिवोभंव ।
हिमस्यंत्वाजुरायुुणाग्नेपरिंव्ययामासि । पुावुकोअुस्मभ्य ꣳ शिवोभंव । उप
१ज्मन्नुपंवतसेवंत्तरंनुदीष्वा । अग्नेंपित्तमुपामासि । मंडूंकिताभिरागंहिसेमं
नोंयुज्ञम् । पुावुकवंर्णꣳशिवंकृांधि । पुावुकआचितयंत्याकृुपा । क्षामंन्रुरुच
उषसोनभानुनां । तूर्वन्नयामन्नेतंशस्यनूरणआयोघृणे । नतंतुषाणोअुजरंः ।

अग्नेपावकरोचिषामंद्रयादेवाजिह्वयां। आदेवान्रवक्षियक्षिच। सनःपावकदीदि
वोऽग्नेदेवाँ२॥इहावह। उपयज्ञ२ँहविश्चनः। अपामिदंन्ययंन२ँसमुद्रस्यनिवेश
नम्। अन्यंतेअस्मत्तपंतुहेतयः। पावकोअस्मभ्य२ँशिवांभव। नमस्तेहरसेशो
चिषेनमस्तेअस्त्वर्चिषे। अन्यंतेअस्मत्तपन्तुहेतयः। पावकोअस्मभ्य२ँशिवो
भव। नृषदेवट्॥३॥अप्सुषदेवड्वनसदेवड्बर्हिषदेवट् सुवर्विदेवट्। येदेवादे
वानांयज्ञियांयज्ञियानां२ँसंवत्सरीणमुपभागमासते। अहुतादोहविषोयज्ञेअ
स्मिन्त्स्वयंजुहुध्वंमधुनोघृतस्य। येदेवादेवेष्वाधिदेवत्वमायन्येब्रह्मणःपुरएतारो
अस्य। येभ्यांनतेपनंतेधामकिंचननतेदिवोनपृथिव्याअधिस्नुषुप्राणदाः ४
अपानदाव्यानदाश्चक्षुर्दावर्चोदावरिवोदाः। अन्यतेअस्मत्तपंतुहेतयः।पावको

अस्मभ्यं ँ शिवोभंव । अग्निस्तिग्मेनंशोचिषायः सुद्विश्वंन्यंत्रिणम् । अग्नि
नौंवं ँसतेटाग्निम् । सैनानींकेनसुविदत्रोंअस्मेयष्टांदेवा ँआयंजिष्ठः स्वस्ति ।
अदंब्धोगोपाउतनंःपरस्याअग्नेंद्युमदुतरेवर्दिदीहि । उपंदेवान्वट्प्रांणुदातंश्वतु
श्वत्वारि ँशच्च ॥ १ ॥ आशुःशिशांनोवृषभोनयुध्मोघंनाघुनः क्षोभंणश्चर्ष
णीनां । संक्रंदंनोनिमिषएंकवीरः शत ँसेनांअजयत्साकमिन्द्रंः । संक्रंदंनेना
निमिषेणंजिष्णुनांयुत्कारेणदुश्च्यवुनेनंधृष्णुनां । तदिन्द्रेणजयतुतत्संहध्वंयुधो
नरइषुंहस्तेनवृष्णां । सइषुंहस्तैःसनिषंगिभिर्वशीस ँस्रंष्टासयुधइन्द्रोंगणेनं ।
स ँ सृष्टजित्सोंमपाबाहुशर्ध्यूर्ध्वधंन्वाप्रतिंहिताभिरस्तां । बृहंस्पतेपरिंदीय
रथेंनरक्षोहामित्रां ँ अपबाधंमानः । प्रभंजन्त्सेनांः प्रमृणोयुधाजयंन्नस्माकं

मेध्यवितारथांनाम् । गोत्रभिदंगोविदंवज्रबाहुंजयन्तमंज्मप्रमृणन्तमोजंसा ।
इमꣳ संजाताअनुंवीरयध्वमिन्द्रꣳ सखायोऽनुसꣳ रंभध्वम् । बलविज्ञायःस्थ
विरःप्रवीरःसहंस्वान्वाजीसहंमानउग्रः । अभिवीरोअभिसंत्त्वासहोजाजैत्रंमि
न्द्ररथमातिष्ठगोवित् । अभिगोत्राणिसहंसागाहंमानोदायोंवीरः शतमंन्यु
रिन्द्रः । दुश्च्यवनः पृंतनाषाडंयुध्योंऽस्माकꣳसेनांअवतुप्रयुत्सु । इन्द्रंआसांने
ताबृहस्पतिर्दक्षिणायज्ञः पुरएंतुसोमंः । देवसेनानांमभिभंजतीनांजयंन्तीनांम
रुतोंयन्त्वग्रें।इंद्रंस्यवृष्णोवरुंणस्यराज्ञंआदित्यानांमरुतांꣳशर्धंउग्रम् । महामं
नसांभुवनच्यवानांघोषोंदेवानांजयंतामुदंस्थात् । अस्माकमिंद्रः संमृतेषुध्व
जेष्वस्माकंयाइषंवस्ताजंयन्तु ३ अस्माकंवीराउत्तंरेभवंत्वस्मानुंदेवाअवता

हवैषु । उद्धर्षयमघवन्नायुधान्युत्सत्वनांमामकानांमहां॑सि । उद्वृत्रहन्वाजि
नांवाजिनान्युद्रथांनांजयंतामेतुघोषः । उपप्रेतजयंतानरःस्थिरावःसंतुबाहवः ।
इन्द्रोवःशर्मयच्छत्वनाधृष्यायथासथ । अवसृष्टापरापतशरव्येब्रह्मसंशिता ।
गच्छामित्रान्प्र ४ विशमैषांकंचनोच्छिषः । मर्माणितेवर्मभिश्छादयामिसोम
स्त्वाराजामृतेनाभिवस्ताम् । उरोवरीयोवरिवस्तेअस्तुजयन्तंत्वामनुमदंतुदे
वाः । यत्रबाणाः संपतंतिकुमाराविशिखाइव । इन्द्रोनस्तत्रवृत्रहाविश्वाहाशर्म
यच्छतु ५ दृयिदायोजंयन्तुप्रचंत्वारिंशच्च ॥ १ ॥ जीमूतस्येवभवतिप्रती
कंयद्वर्मीयातिसमदामुपस्थे । अनाविद्धयातनुवाजयत्वंसत्वावर्मणोमहिमा
पिपर्तु । धन्वनागाधन्वनाजिंजयेमधन्वनातीव्राः समदोजयेम । धनुः

शत्रोरपकामंकृणोतिधन्वनासर्वाः प्रदिशोजयेम । वक्ष्यन्तीवेदागनीगन्तिक
र्णंप्रियꣳसखायंपरिषस्वजाना । योषेवशिङ्क्तेवितताधिधन्वन् ॥ १ ॥ ज्या
इयꣳसमनेपारयन्ती । तेआचरन्तीसमनेवयोषामातेवपुत्रंबिभृतामुपस्थे । अप
शत्रून्विध्यताꣳसंविदानेआर्त्नीइमेविष्फुरन्तीअमित्रान् । बह्वीनांपिताबहुरस्य
पुत्रश्चिश्चाकृणोतिसमनावगत्य । इषुधिः सङ्काः पृतनाश्चसर्वाः पृष्ठेनिनद्धोज
यतिप्रसूतः । रथेतिष्ठन्नयतिवाजिनः पुरोयत्रयत्रकामयतेसुषारथिः । अभी
शूनांमहिमानम् २ पनायतमनः पश्चादनुयच्छन्तिरश्मयः । तीव्रान्घोषा
न्कृण्वतेवृषपाणयोश्वारथेभिः सहवाजयन्तः । अवक्रामन्तः प्रपदैरमित्रान्क्षि
णन्तिशत्रूꣳरनपव्ययतः । रथवाहनꣳहविरस्यनामयत्रायुधंनिहितमस्यवर्म ।

तत्रारथमुपशग्मꣳसदेमविश्वाहावयꣳसुमनस्यमानाः । स्वादुषꣳसदः पितरो
वयोधाः कृच्छ्रेश्रितःशक्तीवन्तोगभीराः । चित्रसेनाइषुबलाअमृध्राःसतोवीरा
उरवोव्रातसाहाः । ब्राह्मणासः पितरः सोम्यासः शिवेनोद्यावापृथिवीअनेह
सा । पूषानःपातुदुरितादृतावृधोरक्षामाकिर्नोअघशꣳसईशत । सुपर्णंवस्तेमृगो
अस्यादन्तोगोभिः सन्नद्धापततिप्रसूता । यत्रानरः संचविचद्रवन्तितत्रास्मभ्य
मिषवःशर्मयꣳसन् । ऋजीतेपरिवृङ्धिनोऽश्मांभवतुनस्तनूः ।सोमोअधिब्रवी
तुनोदितिः ४ शर्मयच्छतु । आजंघन्तिसान्वेषांजघनाꣳउपजिघ्नते । अश्वाज
निप्रचेतसोश्वान्त्समत्सुचोदय । अहिरिवभोगैः पर्येतिबाहुंज्यायाहेतिंपरिबा
धमानः । हस्तघ्नोविश्वावयुनानिविद्वान्पुमान्पुमाꣳसंपरिपातुविश्वतः ॥ वनं

स्पते वीड्वङ्गो हि भूया अस्मत्सखा प्रतरणः सुवीरः । गोभिः संनद्धो असि वीडयस्वास्थाता ते जयतु जेत्वानि । दिवः पृथिव्याः परि ॥ ५ ॥ ओज उद्धृतं वनस्पतिभ्यः पर्याभृतꣳ सहः । अपामोज्मानं परि गोभिरावृतमिन्द्रस्य वज्रꣳ हविषा रथं यज । इंद्रस्य वज्रो मरुतामनीकं मित्रस्य गर्भो वरुणस्य नाभिः । सेमां नो हव्यदातिं जुषाणो देव रथ प्रति हव्या गृभाय । उप श्वासय पृथिवीमुत द्यां पुरुत्रा ते मनुतां विष्ठितं जगत् । स दुंदुभे सजूरिन्द्रेण देवैर्दूरात् ॥ ६ ॥ दवीयो अप सेध शत्रून् । आक्रंदय बलमोजो न आधा निष्टनिहि दुरिता बाधमानः । अप प्रोथ दुंदुभे दुच्छुनाꣳ इत इन्द्रस्य मुष्टिरसि वीडयस्व । आमूरज प्रत्यावर्तयेमाः केतुमद्दुन्दुभिर्वावदीति । समश्वपर्णाश्चरन्ति नो नरोऽस्माकमिन्द्र रथिनो जयन्तु ॥ ७ ॥ धन्वन्

महिमानंब्राह्मणासोदिंतिः पृथिव्याः परिंदूरादेकंचत्वारिंशच्च ॥ १ ॥
हरिः ॐ अग्नाविष्णूसजोषसेमावर्धन्तुवांगिरः । द्युम्नैर्वाजेभिरागंतम् । वाजश्च
मेप्रसवश्चमेप्रयंतिश्चमेप्रसिंतिश्चमेधीतिश्चमेक्रतुश्चमेस्वरश्चमे श्लोकश्चमेश्राव
श्चमेश्रुतिश्चमेज्योतिश्चमेसुवश्चमेप्राणश्चमेऽपानः ॥१॥ च मेव्यानश्चमेऽसुश्च
मेचित्तंचमआधीतंचमेवाक्चमेमनश्चमेचक्षुश्चमे श्रोत्रंचमेदक्षश्चमेबलंचमओ
जश्चमेसहश्चमआयुश्चमेजराचमआत्माचमेतनूश्चमेशर्मचमेवर्मचमेऽङ्गानि च
मेऽस्थानिचमेपरूंषिचमेशरीराणिचमे॥२॥ अपानस्तनूश्चमेष्टादशच॥१॥
ज्यैष्ठ्यंचमआधिपत्यंचमेमन्युश्चमेभामश्चमेऽमश्चमेम्भश्चमेजेमाचमेमहिमा
चमेवरिमाचमेप्रथिमाचमेवर्ष्माचमेद्राघयाचमेवृद्धंचमेवृद्धिश्चमेसत्यं चमे श्र

चमेवरिमाचमेप्रथिमाचमेवर्ष्माचमेद्राघुयाचमेवृद्धंचमेवृद्धिश्चमेसत्यंचमेश्र

द्धाचमेजगच्च॥१॥ मेघनंश्चमेवशंश्चमेत्विषिश्चमेक्रीडाचमेमोदश्चमेजातंचमेज
निष्यमाणंचमेसूक्तंचमेसुकृतंचमेवित्तंचमेवेद्यंश्चमेभूतंचमेभविष्यश्चमे सुगंचं
मेसुपथंचमऋद्धंचमऋद्धिश्चमेक्लृप्तंचमेक्लृप्तिश्चमेमतिश्चमेसुमतिश्चमे ॥२॥ जगं
च्चाग्निश्चतुर्दशच ॥ २ ॥ शंचमेमयश्चमेप्रियंचमेनुकामश्चमेकामश्चमेसौमनस
श्चमेभद्रंचमेश्रेयश्चमेवस्यश्चमेयशश्चमेभगश्चमेद्रविणंचमेयन्ताचमे धर्ताचमेक्षे
मश्चमेधृतिश्चमेविश्वंच ॥ १ ॥ मेमहश्चमेसंविच्चमेज्ञात्रंचमेसूश्चमेप्रसूश्चमेसीरं
चमेलयश्चमऋतंचमेऽमृतंचमेयक्ष्मंचमेनामयच्चमेजीवातुश्चमेदीर्घायुत्वंचं मेन
मित्रंचमेऽभयंचमेसुगंचमेशयनंचमेसूषाचमेसुदिनंश्चमे ॥२ ॥ विश्वंचशयनमु
षाचं ॥३ ॥ ऊर्क्चमेसूनृताचमेपयश्चमेरसश्चमेघृतंचमेमधुचमेसग्धिश्चमेसपी

तिश्चमेकृषिश्चंमेवृष्टिश्चमेजैत्रंचमऔद्भिद्यंचमेरयिश्चंमेरायंश्चमे पुष्टंचमेपुष्टि
श्चमेविभुचं ॥ १ ॥ मेप्रभुचंमेबहुचंमेभूयंश्चमेपूर्णंचंमेपूर्णतरंचमेक्षितिश्चमेकूयं
वाश्चमेन्नंचमेक्षुच्चमेव्रीहयंश्चमेयवांश्चमेमाषांश्चमे तिलांश्चमेमुद्गाश्चंमेखल्वांश्च
मेगोधूमांश्चमेमसुरांश्चमेप्रियंगवश्चमेऽणंवश्चमेश्यामाकांश्चमेनीवारांश्चमे॥२॥
विभुचंमसुराश्चतुर्दशच ॥ ४ ॥ अश्मांचमेमृत्तिकाचमेगिरयंश्चमेपर्वताश्चमे
सिकंताश्चमेवनस्पतंयश्चमेहिरंण्यंचमेऽयंश्चमेसीसंचमेत्रपुंश्च मेश्यामंचंमेलोहं
चंमेग्निश्चंमआपंश्चमेवीरुधंश्चमओषंधयश्चमेकृष्टपुच्यंचं ॥ १ ॥ मेऽकृष्टपुच्यं
चंमेग्राम्याश्चं मेपशवंआरण्याश्चंयज्ञेनंकल्पन्तां वित्तञ्च मे वित्तिश्चमेभूतंचंमे
भूतिश्च मे वंसुचमेवसातिश्चं मेकर्मंचमे शक्तिश्चं मेऽर्थंश्चमएमं श्चमइति

श्च मे गतिश्च मे ॥ २ ॥ कृष्टपुच्यंचाष्टाचत्वारि ँ शच्च ॥ ५ ॥ अग्निश्च
मइंद्रंश्च मेसोमंश्च मइंद्रंश्च मेसविता चंमइंद्रंश्च मेसरस्वतीचमइंद्रंश्च मेपूषाचंमइं
श्च मेबृहस्पतिंश्चमइंद्रंश्च मेमित्रश्चंमइंद्रंश्च मेवरुणश्चमइंद्रंश्च मेत्वष्टांचमइंद्रंश्च
मेधाताचंमइंद्रंश्च मेविष्णुंश्चमइंद्रंश्च मेऽश्विनौचमइंद्रंश्च मेमरुतश्चमइंद्रंश्च मे वि
श्वेचमेदेवाइंद्रंश्च मेपृथिवीचंमइंद्रश्च मेऽन्तरिक्षंचम इन्द्रंश्च मेद्यौश्चंमइंद्रंश्च मेदि
शंश्चमइंद्रंश्च मेमूर्धाचंमइंद्रंश्च मेप्रजापतिश्चमइंद्रंश्च मे ॥ २ ॥ त्वष्टांचद्यौश्चंमएं
कंवि ँ शतिश्च ॥ ६ ॥ अ ँशुश्चंमेरश्मिश्चमेदाभ्यश्चमेधिपतिश्चमउपा ँशु
श्चंमेऽन्तर्यामश्चंमऐन्द्रवायवश्चंमेमैत्रावरुणश्चंमआश्विनश्चंमेप्रतिप्रस्थानश्चमे
शुक्रश्चंमेमंथीचंमआग्रयणश्चंमेवैश्वदेवश्चंमेध्रुवश्चमे वैश्वानरश्चंमऋतुग्रहाश्चं

॥ १। मेतिग्राह्याश्चमऐन्द्राग्नश्चमेवैश्वदेवश्चमेमरुत्वतीयाश्चमेमाहेन्द्रश्चमआदि
त्यश्चमेसावित्रश्चमेसारस्वतश्चमेपौष्णश्चमेपात्नीवतश्चमेहारियोजनश्चमे॥२॥
ऋतुग्रहाश्चचतुस्त्रिंशश्च ॥ ७ ॥ इध्मश्चमेबर्हिश्चमेवेदिश्चमेधिष्णियाश्चमेस्रु
चश्चमेचमसाश्चमेग्रावाणश्चमेस्वरवश्चमउपरवाश्चमेधिषवणेचमे द्रोणकलश
श्चमेवायव्यानिचमेपूतभृच्चमआधवनीयश्चमआग्नीध्रंचमेहविर्धानंचमेगृहाश्च
मेसदश्चमेपुरोडाशाश्चमेपचताश्चमेवभृथश्चमेस्वगाकारश्चमे ॥ १ ॥ गृहाश्च
षोडशंच ॥८॥ अग्निश्चमेघर्मश्चमेर्कश्चमेसूर्यश्चमेप्राणश्चमेश्वमेधश्चमेपृथिवी
चमेदितिश्चमेऽदितिश्चमेद्यौश्चमेशक्वरीरङ्गुलयोदिशश्चमेयज्ञेनं कल्पंतामृक्च
मेसामंचमेस्तोमश्चमेयजुश्चमेदीक्षाचमेतपश्चमऋतुश्चमे व्रतंचमेहोरात्रयोर्वृ

मेसामंचमेस्तोमंश्चमेयजुंश्चमेदीक्षाचंमेतपंश्चमऋतुश्चमे व्रतंचमेहोरात्रयोर्वृ

ष्ट्याबृंहद्रथंतुरेचंमेयुज्ञेनंकल्पेताम् ॥ १ ॥ दीक्षाष्टादंशच ॥ ९ ॥ गर्भा
श्चमेवुत्साश्चमेऽयविंश्चमेऽयुवीचंमेदित्यवाट्चंमे दित्यौहीचंमेपंचांविश्चमेपंचा
वीचंमेत्रिवुत्सश्चंमेत्रिवुत्साचंमेतुर्यवाट्चंमे तुर्यौहीचंमेपष्ठवाच्चंमेपष्ठौहीचं मउ
क्षाचंमेवुशाचंमऋषुभश्चंमेवेहच्चंमेऽनु १ ड्वांचंमेधेनुश्चंमआयुर्यज्ञेनंकल्पतां
प्राणोयज्ञेनंकल्पतामपानोयुज्ञेनंकल्पतांव्यानो यज्ञेनंकल्पतां चक्षुर्यज्ञेनंकल्प
ताᳩंश्रोत्रंयुज्ञेनंकल्पतांमनो यज्ञेनंकल्पतांवाग्यज्ञेनंकल्पतामात्मायज्ञेनंकल्प
तांयुज्ञोयुज्ञेनंकल्पताम् ॥ २ ॥ ऋषुभश्चंचत्वारिᳩंशच्चं ॥ १० ॥ एकांचमे
तिस्रश्चंमेपञ्चंचमेसुप्तचंमेनवंचमएकांदशमेत्रयोंदशचमेपञ्चंदशमेसुप्तदंशच॥
मेनवंदशचमएकंविᳩंशतिश्चमेत्रयोंविᳩं शतिश्च मेपंचंविᳩंशतिश्च मेसप्तविंᳩं

शांतिश्चमेनवविं २ शांतिश्चमुएकांत्रिं २ शच्चमेत्रयंस्त्रिं २ शच्च १ मुचतंस्त्रश्चमे
ष्टौचंमेद्वादंशचमुेषोडंशचमेविं २ शांतिश्चंमेचतुंविं २ शांतिश्चमुेष्टावि २ शांतिश्च
मुेद्वात्रिं २ शच्चमेषट्त्रिं २ शच्चमेचत्वारिं २ शच्चंमुचतुंश्चत्वारिं २ शच्चंमुेष्टाचं
त्वारिं २ शच्चंमेवाजंश्चप्रसवश्चांपिजश्चक्रतुंश्चसुवंश्चमूर्धाचंव्याश्नियश्चां त्यायन
श्चांत्यंश्चभौवनश्चभुवंनश्चाधिपतिश्च ॥ २ ॥ त्रयंस्त्रिं २ शच्चव्याश्नियुश्चैकादंशच
॥ ९ ॥ वाजोंनःसुप्तप्रादिशुश्चतंस्त्रोवापरावतः ॥ वाजोंनोविश्वैर्देवैर्धनंसातावि
हावंतु । विश्वेंअद्यमुरुतोविश्वंऊुतीविश्वेंभवंन्त्वग्नयुः सर्मिद्धाः । विश्वेंनोदेवाअ
वुसागंमंतुविश्वंमस्तुद्रविणंवाजोंअुस्मे । वाजंस्यप्रसुवंदेवारथैर्याताहिरुण्ययैः । ॥ ६० ॥
अग्निरिंद्रोबृहत्पतिंर्मुरुतुः सोमंपीतये । वाजेंवाजेवतवाजिनोनोधनेषु १ वि

प्रा अमृता ऋतज्ञाः । अस्यमध्वंः पिबतमादयध्वंतृप्तायांतपथिभिर्देवयानैः
वाजः पुरस्तादुतमध्यतोनोवाजोदेवा ॅं ऋतुभिः कल्पयाति । वाजस्यहि
प्रसवोऽनन्नमीतिविश्वाआशावाजपतिर्भवेयम् । पयः पृथिव्यांपयओषधीषुप
योदिव्यन्तरिक्षेपयोधाः । पयस्वतीः प्रदिशः सन्तुमह्यम् । संमासृजामिपय
साघृतेनसंमासृजाम्यप ॥२॥ ओषधीभिः । सोऽहंवाज ॅं सनेयमग्ने । नक्तो
षासासमनसाविरूपेधापयेतेशिशुमेकं ॅंसमीची । द्यावाक्षामारुक्मोअन्त
र्विभातिदेवाअग्निंधारयन्द्रविणोदाः । समुद्रोसिनभस्वानार्द्रदानुः शंभूर्मयो
भूरभिमांवाहिस्वाहामारुतोऽसिमरुतांगणः शंभूर्मयोभूरभिमांवाहिस्वाहाऽ
वस्युरसिदुवस्वाञ्छंभूर्मयोभूरभिमांवाहिवाहिस्वाहा ॥ ३ ॥ धनैष्वपोदुवस्वा

मंत्र- ञ्छंभूर्मयोभूरभिमाद्रंच ॥ १२ ॥ अग्निंयुनज्मिशवंसाघृतेनंदिव्यꣳ सुपर्णंव संग्रहः
॥ ६१ ॥ यंसाबृहन्तम् । तेनंवयंपतेमब्रध्नस्यंविष्टपꣳ सुवोरुहांणाअधिनाकंउत्तमे । इमौ
तेंपक्षावजरौपतत्रिणोयाभ्याꣳ रक्षाꣳस्यपहꣳ स्यंग्ने । ताभ्यांपतेमसुकृतामु
लोकंयत्रर्षयः प्रथमजायेपुंराणाः । चिदंसिसमुद्रयोंनिरिन्दुर्दक्षः श्येनऋ
तावां । हिरंण्यपक्षः शकुनोभुंरण्युर्महान्त्सधस्थेध्रुवः ॥ १ ॥ आनिषंत्तः ।
नमस्तेअस्तुमामांहिꣳसीर्विश्वस्यमूर्द्धन्नधितिष्ठसिश्रितः । समुद्रेतेहृदयमन्त
रायुर्द्यावांपृथिवीभुवनेष्वर्पिंते । उद्नोदत्तोदधिंभिन्तादिवःपुर्जन्यांदन्तरिंक्षात्पृथि
व्यास्ततोंनोवृष्ट्यांवत । दिवोमूर्धासिपृथिव्यानाभिरूर्ग्पामोषधीनाम् । विश्वा
युः शर्मंसप्रथानमंस्पथे । येनर्षयस्तपंसासत्रम ॥ २ ॥ आसतेन्धानाअग्निꣳ ॥ ६१ ॥

सुवर्गाभरन्तः । तस्मिन्नहंनिदधेनाके अग्निमेतंयमाहुर्मनवस्तीर्णबर्हिषम् ।
तंपत्नीभिरनुगच्छेमदेवाः पुत्रैर्भ्रातृभिरुतवाहिरण्यैः । नाकंगृह्णानाः सुकृत
स्यलोकेतृतीयेपृष्ठे अधिरोचने दिवः । आवाचोमध्यमरुहद्भुरण्युरयमग्निः
सत्पतिश्चेकितानः । पृष्ठेपृथिव्यानिहितोदविद्युतदधस्पदंकृणुते ॥ ३ ॥ येपृ
तन्यवः । अयमग्निर्वीरतमोवयोधाः सहस्रियोदीप्यतामप्रयुच्छन् । विभ्राज
मानः सरिरस्य मध्य उपप्रयात दिव्यानि धाम । संप्रच्यवध्वमनु सं
प्रयाताग्नेपथोदेवयानान्कृणुध्वम् । अस्मिन्त्सधस्थेअध्युत्तरस्मिन्विश्वेदेवा
यजमानश्चसीदत । येनासहस्रंवहसियेनाग्नेसर्ववेदसम् । तेनेमंयज्ञंनोवहदेव
यानोयउत्तमः । उद्बुध्यस्वाग्नेप्रतिजागृह्येनमिष्टापूर्तेस सृजेथामयंच । पुनः

कृण्व ३ स्त्वांपितरंयुवांनमुन्वातां ३ सीत्त्वायितंतुमेतम् । अयंतेयोनिर्ऋत्वियो
यतोजातोअरोचथाः । तंजानन्नग्नआरोहाथानोवर्धयारयिम् ॥ ५ ॥ ध्रुवः सुत्रं
कृणुतेयः सुतात्रि ३ शच्च ॥ १३ ॥ ममाग्नेवर्चोविहवेष्वस्तुवयंत्वेन्धानास्तन्वं
पुषेम । मह्यंनमंतांप्रदिशश्चतस्रस्त्वयाध्यक्षेणपृतनाजयेम । ममदेवाविहवेसं
तुसर्वइन्द्रावंतोमरुतोविष्णुरग्निः । ममांतरिक्षमुरुगोपमस्तुमह्यंवातः पवतां
कामेअस्मिन् । मयिदेवाद्रविणमायजंतांमय्याशीरस्तुमयिदेवहूतिः । दैव्या
होतारावनिषन्त ॥ १ ॥ पूर्वेऽरिष्टाःस्यामतन्वासुवीराः । मह्यंयजंतुममयानिहु
व्याकूतिःसत्यामनसोमेअस्तु । एनोमानिगांकतमच्चनाहंविश्वेदेवासोअधिवो
चतामे । देवीःषडुर्वीरुरुणः कृणोतविश्वेदेवासइहवीरयध्वम् । माहास्महिप्रज

यामातनूभिमारंधामद्विषतेसोंमराजन् । अग्निर्मुन्युंप्रतिनुदन्पुरस्तांत् ॥ २ ॥
अदंब्धोगोपाःपरिंपाहिनस्त्वम् । प्रत्यंचोयन्तुनिगुतःपुनस्तेऽमैषांचित्तंप्रबुधां
विनेंशत् । धाताधांतॄणांभुवंनस्ययस्पतिर्देव ँ संवितारंमाभिमातिषाहम् । इमं
यज्ञमुश्विनोभाबृहुस्पतिर्देवाःपांन्तुयजंमानंन्युथांत् । उरुव्यचांनोमहिषः शर्म
य ँ सदुस्मिन्हवेपुरुहूतः पुंरुक्षु। सनं प्रजायैहर्यश्वमृडयेन्द्रमानोरीरिषोमाप
रांदाः । येनंः सपत्नाअपतेभंवंत्विन्द्राग्निभ्यामवंबाधामहेतान् । वसंवोरुद्रा
आंदित्याउंपरिस्पृशंमोग्रंचेत्तारमधिराजमंक्रन् । अुर्वाञ्चमिंद्रंमुतोहवामहे
योगोजिद्धंनुजिदंश्वुजिद्यः । इमंनोयुज्ञंविहवेजुंषस्वास्यकुंर्मोहरिवोमेदिनंत्वा
॥ ४ ॥ वुनिषन्तपुरस्तान्मात्रिचंत्वारि ँ शच्च ॥ १४ ॥ अग्नेमन्वेप्रथमस्युप्र

चैतसोयंपाश्वंजन्यंबुहवंः सामिंधतैं । विश्वंस्यांविशिप्रंविविशिवा ँ संमीमहेस
नौमुंचुत्व ँ हंसः । यस्येदंप्राणंनिंमिषद्यदेजंतियस्यंजातंजनंमानंचकेवंलम् ।
स्तौम्यग्निंनांथितोजौंहवीमि सनौमुंचुत्व ँ हंसः । इंद्रंस्यमन्येप्रथमस्यप्रचेंत
सोवृत्रघ्नस्तोमाउपमामुपागुंः । योदाशुषंः सुकृतोहवमुपगन्तां ॥ १ ॥ सनौं
मुंचुत्व ँ हंसः । यः संग्रामंनयंतिसंवशीयुधेयः पुष्टानिंस ँ सृजातित्रयाणिं ।
स्तौमींद्रंनाथितोजौंहवीमिसनौंमुंश्चुत्व ँ हंसः । मुन्वेवांमित्रावरुणातस्यंवि
त्तु ँ सत्यौंजसाद्दृँहणायंनुदेथैं । याराजांन ँ सुरथंयाथउंग्रातानौंमुश्चतमा
गंसः । योवा ँ रथंऋजुरंश्मिः सुत्यधंर्माँमिथुश्चरंन्तमुपयातिंदूषयन् । स्तौ
मिं ॥ २ ॥ मित्रावरुंणानाथितोजौंहवीमितौनौंमुंचतमागंसः । वायोः संवित

मि ॥ २ ॥ मित्रावरुणानाथितोजोहवीमितौनोमुंचतमागसः । वायोः सवितु

विंदथांनिमन्महेयावांत्मुन्वद्विंभृतोयौचुरक्षंतः । यौविश्वस्यपरिबंभूवतुस्तौ
नौमुंचतमागंसः । उपश्रेष्ठांनआशिषोंदेवयोर्धमैंअस्थिरत् । स्तौमिवायुꣳ
संवितारंनाथितोजोंहवीमितौनोमुंचतमागंसः । रथीतंमौरथीनामंह्वऊतयेशु
भंगमिष्ठौसुयमेभिरश्वैः। ययोः ॥ ३ ॥ यांदेवौदेवेष्वनिंशितमोजुस्तौनोमुंचत
मागंसः॥ यदयांतंवहतुꣳ सूर्यायांत्रिचक्रेणंसꣳ सदमिच्छमांनौ। स्तौमिदे
वावश्विनौनाथितोजोंहवीमितौनोमुंचतमागंसः। मुरुतांमन्वेअधिनोब्रुवन्तुप्रेमां
वाचंविश्वांमवंतुविश्वे। आशून्हुवेसुयामांनूतयेतेनोमुंचंत्वेनंसः। तिग्ममायुधंवी
डितꣳसहंस्वद्दिव्यꣳशर्धः॥४॥पृतनासुजिष्णु। स्तौमिदेवान्मरुतोनाथितोजोंह
वीमितेनोमुंचंत्वेनंसः । देवानांमन्वेअधिनोब्रुवंतुप्रेमांवाचंविश्वांमवंतुविश्वे ।

आशून्हुंवेसुयमांनूतयेतेनोंमुंचुंत्वेनंसः । यदिदंमांभिशोचंतिपौरुंषेयेणदैव्यें
नस्तौंमिविश्वांन्देवान्नांथितोजोंहवीमितेनोंमुंचुंत्वेनंसः । अनुंनोद्यानुंमतिरनुं
॥ ५ ॥ इदंनुमतेत्ववैश्वानरोनंऊत्यापृष्टोदिवि । येअप्रंथेतामर्मितेभिरो
जोंभिर्येप्रंतिष्ठेअभंवतांवसूंनाम् । स्तौंमिद्यावांपृथिवींनांथितःजोंहवीमितेनों
मुंचतमंऽहसः । उर्वींरोदसीवरिंवः कृणोतंक्षेत्रंस्यपत्नीअधिंनोब्रूयातम् ।
स्तौंमिद्यावांपृथिवींनांथितोजोंहवीमितेनोंमुंचतम ऽंहसः । यत्तेवुयंपुंरुषत्रा
यंविष्ठाविद्वा ऽं सश्चकृमाकच्चनागः ॥ ६ ॥ कृधीस्वंस्मा ऽं अदितेरनांगाव्ये
नाऽंसिशिश्रथोविष्वंगग्ने । यथांहतद्वंसवोगौर्यंचित्पादिषितामर्मुंचतायजत्राः ।
एवात्वमस्मत्प्रमुंचाव्य ऽंहः प्रातांर्यग्नेप्रतरांनआयुंः ॥ ७ ॥ गंतांदृषयस्तौंमि

ययोः शर्धोनुमतिरनुंचनचतुस्त्रिंशञ्च ॥ १५ ॥ अग्नाविष्णूज्येष्ठ्यु ॐ शंचोर्का
श्मांग्निश्चा ॐ शुक्रश्वेध्मश्चाग्निश्चघर्मंगर्भाश्चैकोवाजोनोग्नेयुनाज्मिममांग्नेग्ने
मँन्वेपंचदश ॥ १५ ॥ अग्नांविष्णूअग्निश्चवाजोनोअदं॑धोगोपानवांत्रि ॐ
शत् ॥ ३९ ॥ इति चतुर्थकाण्डमंत्रसंग्रहः समाप्तः ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥
क्रूरमिंवुवाअंस्याएतत्करोतियत्खनंत्युपउपंसृजत्यापोवैशान्ताः शान्ताभिरे
वास्यैशुचंॐशमयतिसंतेंवायुर्मांतरिश्वांदधावित्यांहप्राणोवैवायुः प्राणेनैवास्यै
प्राण ॐ संदंधातिसंतेंवायुरित्यांहतस्माद्वायुप्रंच्युतादिवोवृष्टिरीत्तेंतस्मैचदे
विवषंडस्तु ॥ १ ॥ अवंरुन्धेमुंजानवंदधात्यूर्ग्वैमुंजाऊर्जंमेवास्माआपिंदधा
त्यग्निर्देवेभ्यो निलांयतंसक्रुमुकंप्राविंशत्क्रुमुकमवंदधातियदेवास्यतत्रान्यंक्तंत

देवावंरुंध आज्येनसंयौत्येतद्वाअग्नेः प्रियं धामयदाज्यंप्रियेणैवैनंधाम्नासमं
र्धयत्यथोतेजंसा ॥ १ ॥ प्राणैर्दांधारासीनः प्रतिमुञ्चतेतस्मादासीनाः प्रजाः
प्रजांयंतेकृष्णाजिनमुत्तरंतेजोवै हिरंण्यंब्रह्मंकृष्णाजिनंतेजंसाचैवैनंब्रह्मंणाचो
भयतः परिंगृह्णातिषड्ढाम-शिक्यंभवतिषड्वाऋतवंऋतुभिरेवैनमुद्यंच्छतेय
द्वादंशोद्यामःसंवत्सरेणैवमौञ्जंभंवत्यूर्ग्वैमुञ्जांऊर्जैवैनंसमर्धंयतिसुपर्णौसिग
रुत्मानित्यवेंक्षतेरूपमेवास्यैतन्मंहिमानंव्याचंष्टेदिवंगच्छसुवंः पतेत्यांहसुव
र्गमेवैनंलोकंगंमयति ॥ १ ॥ कस्त्वांछ्यतिकस्त्वाविशांस्तिकस्तेगात्रांणिशि
म्यति । कउंतेशमिताकविः । ऋतवंस्तऋतुधापरुंः शमितारोविशांसतु । संव
त्सरस्यधायंसाशिमींभिःशिम्यंतुत्वा । दैव्यांअध्वर्यवंस्त्वाछ्यंतविचंशासत ।

गात्राणिपर्वशस्तेशिमाःकृण्वन्तुशिम्यंतः। अर्धमासाःपरूंषितेमासाश्छ्यन्तु
शिम्यंतः । अहोरात्राणिमरुतोविलिष्टम् १ सूदयंतुते । पृथिवीतेन्तरिक्षेणवायु
श्छिद्रंभिषज्यतु । द्यौस्तेनक्षत्रैःसहरूपंकृणोतुसाधुया । शंतेपरेभ्योगात्रेभ्यः
शमस्त्ववरेभ्यः। शमस्थभ्योमज्जभ्यःशमुतेतनुवेभुवत्रविलिष्टांत्रिंशच्च ॥ १॥
प्रजापतेरक्ष्यंश्वयत्तत्परापतत्तदश्वो भवद्यश्वयत्तदश्वस्याश्वत्वंतद्देवाअश्वमेधेनै
वप्रत्यंदधुरेषवैप्रजापतिंसर्वंकरोति योऽश्वमेधेनयजतेसर्वएवभवतिसर्वस्यवा
एषाप्रायश्चित्तिःसर्वस्यभेषजंसर्वंवाएतेनपाप्मानंदेवाअंतरन्नपिवाएतेनब्रह्म
हत्यामंतरन्तसर्वंपाप्मानं१ तरतितरतिब्रह्महत्यांयोश्वमेधेनयजतेयउचैनमेवंवे
दोत्तरंवैतत्प्रजापतेरक्ष्यंश्वयत्तस्मादश्वस्योत्तरतोवंद्यंतिदाक्षिणतोऽन्येषांपशूनां

वैतसः कटोभवत्यप्सुयोनिर्वाअश्वोऽप्सुजोवैतसःस्वएवैनंयोनौप्रातिष्ठापयातिच
तुष्टोमः स्तोमोभवतिसरङ्वाअश्वस्यसक्थ्याबृहत्तद्देवाश्चतुष्टोमेनैवप्रत्यंदधुर्य
च्चतुष्टोमःस्तोमोभवत्यश्वस्यसर्वत्वाय २ सर्वंपाप्मानंमबृहद्द्वादशच ॥१॥ वसो
र्धारांजुहोतिवसोर्मेधारांसदितिवाएषाहूयतेघृतस्यवाएनं मुषाधारामुष्मिन्लो
केपिन्वमानोपतिष्ठतआज्येनजुहो तितेजोवाआज्यंतेजोवसोर्धारातेजसैवास्मै
तेजोवरुंधेथोकामावैवसोर्धाराकामानेवावरुंधेयंकामयेतप्राणानस्यान्नाद्यंवि १
च्छिंद्यामितिविग्राहंतस्यंजुहुयात्प्राणानेवास्यान्नाद्यंविच्छिनत्तियंकामयेतप्राणा
नस्यान्नाद्यꣳसंतनुयामिति सततांतस्यंजुहुयात्प्राणानेवास्यान्नाद्यꣳसंतनोति
द्वादशद्वादशानिजुहोतिद्वादशमासाः संवत्सरः सवत्सरेणैवास्माअन्नमवरुंधेऽ

न्नंचमेक्षुच्चमइत्याहैतद्वै २ अन्नस्यरूप ँ रूपेणैवान्नमवरुंधेऽग्निश्चम आपश्च
मइत्याहैषावाअन्नस्ययोनिः सयोन्येवान्नमवरुंधेऽर्धेंद्राणिजुहोतिदेवताएवावरुं
धेयत्सर्वेषामर्धमिंद्रः प्रतितस्मादिंद्रोदेवतानांभूयिष्ठभाक्तमइंद्रमुत्तरमाहेंद्रि
यमेवास्मिन्नुपरिष्टाद्दधातियज्ञायुधानिजुहोतियज्ञः ३ वैयज्ञायुधानियज्ञमेवाव
रुन्धेथोएतद्वैयज्ञस्यरूप ँ रूपेणैवयज्ञमवरुंधेवभृथश्चमेस्वगाकारश्चमइत्याह
स्वगाकृत्याअग्निश्चमेघर्मश्चमइत्याहैतद्वैब्रह्मवर्चसस्यरूप ँ रूपेणैवब्रह्मवर्चस
मवरुंधऋक्चमेसामचमइत्याह ॥४॥एतद्वैछंदसा ँ रूप ँ रूपेणैवछंदा ँ स्यव
रुंधेगर्भाश्चमेवत्साश्चमइत्याहैतद्वैपशूना ँ रूप ँ रूपेणैवपशूनवरुंधेकल्पान्
जुहोत्यकॢप्तस्यकॢप्त्यैयुग्मदयुजेजुहोति मिथुनत्वायोचुरावंती भवतोभिक्रांत्या

एकांचमेतिस्रश्चंमुइत्यांहदेवछंदसंवाएकांचतिस्रश्चं ॥५ ॥ मनुष्यछंदसंचतस्र
श्चाष्टौचंदेवछंदसंचैवमनुष्यछंदसंचावरुंध आत्रयांस्त्रिꣳशतोजहोतित्रयांस्त्रिꣳशद्ध
द्वैदेवतादेवताएवावरुंधआष्टाचत्वारिꣳ शतोजुहोत्यष्टाचत्वारिꣳशदक्षराज
गतीजागताः पशवोजगत्यैवास्मैपशूनवरुंधेवाजंश्चप्रसवश्चेति द्वादशंजुहो
तिद्वादशमासाःसंवत्सरःसंवत्सरएवप्रतितिष्ठति ॥६॥ विवैयज्ञःसामंचमुइत्यां
हचतिस्रश्चैकान्न पंचाशच्चं ॥ होतास्त्रएवास्मां आयतंनइन्द्रियं वीर्यम
वरुन्धेद्वादशोपदधातिद्वादशाक्षराजगतीजागताः पशवोजगत्यैवास्मैपशूनवं
रुन्धेष्टावष्टावन्येषुधिष्णियेषूपदधात्यष्टाशफाः पशवः पशूनेवावरुन्धेषणमांजु
लीयेषड्वाऋतवंऋतवः खलुवैदेवाः पितरंऋतनेवदेवान्पितॄन्प्रीणाति ॥ ७ ॥

लोयष्ठ्रा ऋतवऋतवः खलुवैदेवाः पितरऋतनेवदेवान्पितॄन्प्रीणाति ॥ १ ॥

यतईश्वरोवाअश्वोयतो प्रतिष्ठितः परांपरावतं गंतोर्यत्पार्थुरश्मंब्रह्मसामम्भ
वत्यश्वस्ययत्यैधृत्यैसंकृत्यच्छावाकसामम्भवत्युत्सन्न यज्ञो वा एष यदं
श्वमेधः कस्तद्वेदेत्याहुर्यदिसर्वोवाक्रियतेनवासर्वइतियत्संकृत्यच्छावाकसा
मम्भंवत्यश्वस्यसर्वत्वायपर्याप्त्याअनंतरायायसर्वस्तोमोतिरात्रउत्तममहंभव
वतिसर्वस्याप्त्यैसर्वस्यजित्यैसर्वमेवतेनाप्नोतिसर्वंजयति ॥ १ ॥ अग्नेउदधेयात
इषुर्युवानामतयानोमृडतस्यास्तेनमस्तस्यास्तउपजीवंतो भूयास्माग्नेदुध्रगह्य
कि ँ शिलवन्ययातइषुर्युवानामतयानो मृडतस्यास्तेनमस्तस्यास्तउपजीवंतो
भूयास्मपंचवाएतेग्नयोयाच्चितंयउदाधिरेवनामंप्रथमोदुध्रः ॥ १ ॥ द्वितीयोग
ह्यस्तृतीयः कि ँ शिलश्चतुर्थोन्नयः पंचमस्तेभ्योयदाहुतीर्नजुहुयादध्वर्युंचय

जंमानंचप्रदंहेयुर्यद्रेताआहुंतजुंहोतिभागधेयेनै वैनांछमयतिनार्तिमाछंत्यध्व
युर्नयजंमानोवाङ्मंआसन्नसोः प्राणोक्ष्योश्चक्षुः कर्णयोः श्रोत्रंबाहुवोर्बलंमू
रूवोरोजोरिंष्टाविश्वान्यंगांनितनूः २ तनुवांमेसहनमंस्तेअस्तुमामांहिंसीरप
वाएतस्मात्प्राणाः क्रांमंतिन्योग्निंचिन्वन्नंधिक्रामंतिवाङ्मंआसन्नसोः प्राणइ
त्यांहप्राणानेवात्मन्धंत्तेयोरुद्रोअग्नौयोअप्सुयओषंधीषुयोरुद्रोविश्वाभुवंनावि
वेशतस्मैरुद्रायनमोअस्त्वाहुंतिभागावाअन्यरुद्राहविर्भागाः॥३॥ अन्येशंतरु
द्रीयं ॰ हुत्वागांवीधुकंचरुमेतेनयजुंषाचरमायामिष्टंकायान्निदंध्याद्भागधेयेनै
वैनं ॰ शमयतितस्यत्वैशंतरुद्रीयं ॰ हुतमित्यांहुर्यस्यैतदग्नौक्रियतइतिवसंव
स्त्वारुद्रैः पश्चात्पांतपितरंस्त्वायमराजानः पितृभिर्दक्षिणतः पांत्वादित्या

स्त्वाग्नेयैः परस्तात्पांतपितरस्त्वायमराजानः पितृभिर्दक्षिणतः पांत्वादित्या

स्त्वाविश्वैर्देवैः पश्चात्पांतुद्युतानस्त्वांमारुतोमरुद्भिरुत्तरतः पांतु ४ देवास्त्वेन्द्र
ज्येष्ठावरुणराजानोधस्तांच्चोपरिष्टाच्चपान्तुनवाएतेनं पूतोनमेध्योनप्रोक्षितोय
देनमतः प्राचीनंप्रोक्षतियत्संचितमाज्येनप्रोक्षतितेनंपूतस्तेनमेध्यस्तेनप्रोक्षि
तः ॥५॥ दुघ्रस्तनूर्हविर्भागाः पातुद्वात्रिंशच्च॥ १ ॥समीचीनामांसिप्राचीदिक्
तस्यांस्तेग्निराधिपतिरासितोरक्षितायश्चाधिपतिर्यश्चगोप्तातातभ्यांनमस्तौ नोमृ
डयतांतेयंद्विष्मोयश्चनोद्वेष्टितंवां जम्भेदधाम्योजस्विनीनामांसिदक्षिणादिक्त
स्यांस्तइन्द्रोधिपतिः पृदाकुःप्राचीनामांसिप्रतीचीदिक्तस्यांस्ते॥ १ ॥सोमोधि
पतिः स्वजोवस्छावानायास्युदीचीदिक्तस्यांस्तेवरुणोधिपतिस्तिरश्चराज्निराधि
पत्नीनामांसिबृहतीदिक्तस्यांस्तेबृहस्पतिराधिपतिः श्वित्रोवशिनीनामांसीयंदि

त्कस्यांस्तेयमोधिपतिः कुल्माषग्रीवोरक्षितायश्चाधिपतिर्यश्चगोप्ताताभ्यांनम
स्तौनोमृडयततेयंद्विष्मोयश्च ॥ २ ॥ नोद्वेष्टितंवांजम्भेदधाम्येतावैदेवतांअ
ग्निंचित ॰ रक्षंतिताभ्योयदाहुंतीर्निर्जुहुयादध्वर्युंचयजमानंचध्यायेयुर्यद्देताआ
हुतीर्जुहोतिभागधेयेनैवैनांछमयतिनार्तिमाछैत्यध्वर्युर्नयजमानो हेतयोनाम
स्थतेषांवः पुरोगृहाअग्निर्वइषवः सलिलोनिलिंपानाम ॥ ३ ॥ स्थतेषांवोद
क्षिणागृहाःपितरोवइषवः सगरोवज्रिणोनामस्थतेषांवः पश्चाद्गृहाः स्वप्नोवइषं
वोगह्वरोवस्थावानोनामस्थतषांवउत्तराद्गृहाआपोवइषवः समुद्रोधिपतयोनाम
स्थतेषांवउपरिगृहावर्षंवइषवोवस्वान्क्रव्यानामस्थपार्थिवास्तेषांवइहगृहाः ४।
अन्नंवइषवांनिमिषोवातनामंतेभ्योवोनमस्तेनोमृडयततेयंद्विष्मो यश्चनोद्वेष्टि

तंवोजंभँदधामिहुतादोवाअन्येदेवाअंहुतादोन्येतानंग्निचिदेवोभयान्प्रीणातिद
धामंधुमिश्रेणैताआहुंतीर्जुहोतिभागधेयेनैवैनान्प्रीणात्यथो खल्वांहुरिष्टकावै
देवाअंहुतादइतिं ॥ ५ ॥ अनुपरिक्रामंजुहोत्यपरिवर्गमेवैनान्प्रीणातीम ँ स्तन
मूर्जँस्वंतंधयापांप्रप्यांतमग्नेसरिरस्यमध्यें । उत्संजुषस्वमधुंमंतमूर्वंसमुद्रिय ँ
सदंनमाविंशस्व।योवाअग्निंप्रयुज्यनविमुञ्चतियथाश्वोयुक्तोविमुच्यमानःक्षुध्य
न्पराभवत्येवमस्याग्निः पराभवतितंपराभवंतंयजमानोनुपरां भवतिसोग्निंचि
त्वाप्लक्षः ॥ ६ ॥ भवतीम ँ स्तनमूर्जँस्वंतंधयापामित्याज्यंस्यपूर्णा ँ स्रुचंजुहो
त्येषवाअग्नेर्विमोकोविमुच्यैवास्माअन्नमपिंदधातितस्मांदाहुर्यँश्चैवं वेदयश्चन
सुधायं ँ हवैवाजीसुहितोदधातीत्यग्निर्वावाजीतमेवतत्प्रीणातिसएनंप्रीतः

प्रींणातिवसीयान्भवति ॥ ७ ॥ प्रतीचीदिक्तस्यांस्तेद्विष्मोयश्चनिलिंपानामेह
गृहाइतिलूक्षोवसीयान्भवति ॥ १ ॥ बलायाजगरआखुःसृंजयाशयंडकुस्तेमै
त्रामृत्यवेसितोमन्यवेस्वजः कुंभीनसः पुष्करसादोलोहिताहिस्तेत्वाष्ट्राः प्रति
श्रुत्कायैवाहसः ॥ १ ॥ पुरुषमृगश्चन्द्रमसेगोधाकालकादार्वाघाटस्तेवनस्पती
नामेण्यहेकृष्णोरात्र्यैपिकः क्ष्विंका नीलंशीर्ष्णी तें यम्णे धातुः कंत्कुटः
॥ १ ॥ सौरीबलाकश्यीमयूरंश्येनस्तेगंधर्वाणांवसूनांकुपिंजलोरुद्राणांतिचि
रीरोहित्कुंडृणाचींगोलत्तिकातांअप्सरसामरण्यायसृमरः ॥२॥ पृषतोवैश्वदेवः
पित्वोन्यंकुः कशस्तेनुमत्याअन्यवापोर्धमासानांमासांकश्यपः क्वयिःकुटरुं
दीत्यौहस्तेसिनीवाल्यैबृहस्पतयेशित्पुटः ॥ ३ ॥ शकाभौमीपान्त्रःकशोमा

दां॒त्यौहस्तेसिनीवाल्यैबृहस्पतयेशितिपृष्ठः ॥ ३ ॥ शकांभौमीपान्त्रःकशोमा

न्थीलवस्तेपितॄणामृतूनाअहंकासंवत्सरायलोपाकुपोतउलूकःशशस्तेनैर्ऋताः
कृकवाकुःसावित्रः ॥ ४ ॥ बलायपुरुषमृगःसौरीपृषतःशकाष्टादंशाष्टादंश ॥ १ ॥
हिरण्यवर्णाः शुचयःपावकायासुजातः कश्यपोयास्विंद्रः । अग्निंयागर्भंदधिरे
विरूपास्तानआपः शꣳ स्योनाभवंतु । यासा ꣳराजावरुणोयातिमध्येसत्यानृ
तेअवपश्यञ्जनानाम् । मधुश्चुतः शुचयोयाः पावकास्तानआपःशꣳ स्योनाभ
वन्तु । यासांदेवादिविकृण्वन्तिभक्षंयाअंतरिक्षेबहुधाभवंति । याः पृथिवीपय
सोन्दन्ति ॥ १ ॥ शुक्रास्तानआपः शꣳ स्योनाभवन्तु । शिवेनंमाचक्षुषापश्य
तापः शिवयांतनुवोपस्पृशतत्वचंमे । सर्वाꣳ अग्नीꣳरप्सुषदोहुवेवोमयिवर्चो
बलमोजोनिधत्त । यददः संप्रयतीरहावनदताहते । तस्मादानद्योनामस्थता

वोनामानिसिंधवः । यत्प्रेषितावरुणेनुताः शीभं सुमवल्गत ॥ २ ॥ तदोप्तो
दिंद्रोवोयतीस्तस्मादापोअनुस्थन । अपकाम स्यंदमाना अवीवरतवोहिकम् ।
इंद्रोवः शक्तिभिर्देवीस्तस्माद्वार्णामवोहितम् । एकोदेवोअप्यतिष्ठत्स्यंदमाना
यथावशम् । उदानिषुर्महीरितितस्मादुदकमुच्यते । आपोभद्राघृतमिदापआ
सुरग्नीषोमौबिभ्रत्यापइत्ताः । तीव्रोरसोमधुपृचाम् ॥ ३ ॥ आरंगमआमाप्राणे
नंसुहवर्चसागन् । आदित्पश्याम्युतवांशृणोम्यामाघोषोगच्छतिवाङ्नआ
साम् । मन्येभेजानोअमृतस्यतर्हिहिरण्यवर्णाअतृपंयदावः । आपोहिष्ठाम
योभुवस्तानऊर्जेदधातन । महेरणायचक्षसे । योवः शिवतमोरसस्तस्यभाज
यतेहनः । उशतीरिवमातरः । तस्माअरंमामवोयस्यक्षयायजिन्वथ । आपो

जनयथाचनः । द्विविश्रंयस्वांतारिक्षेयतस्वपृथिव्यासंभंवब्रह्मवर्चसमंसिब्रह्मव
र्चसायंत्वा ॥ ४ ॥ उदंतिसमवंल्गतमधुपृचांमातरौद्वाविंॅ शतिश्च ॥ त्वामंग्ने
वृषभंचेकितानंपुनर्युवांनंजनयंन्नुपागाम् । अस्थूरिणोगार्हंपत्यानिसन्तुविग्मेनं
नोब्रह्मंणासॅ शिशाधि । पशवोवाएतेयदिष्टंकाश्चित्यांचित्यामृषभमुपंदधा
तिमिथुनमेवास्यतद्यज्ञेकंरोतिप्रजननायतस्माद्यूथेयूंथऋषभः । संवत्सरस्यं
प्रतिमांयांत्वारात्र्युपासंते । प्रजांॅ सुवाराकृत्वाविश्वमायुर्व्यॅश्नवत् । प्राजाप
त्याम् । १ । एतामुपंदधातीयंवावैषैकाष्टकायदेवैकाष्टकायामन्नंक्रियतेतदेवैतया
वंरुधएषावैप्रजापंतेः कामदुघातयैवयजमानोमुष्मिंन्लोकेग्निंदुहेयेनंदेवाज्यो
तिषोध्वांउदायन्येनादित्यावसंवोयेनंरुद्राः । येनांगिरसोंमाहिमानंमानशुस्तेनै

तुयजंमानः स्वस्ति । सुवुर्गायवाएषलोकायं ॥ २ ॥ चीयुतेयदुग्निर्येनंदेवा
ज्योतिंषोर्ध्वाउुदायुन्नित्युख्य ँ समिंधुइष्टकाएवैताउपंधत्तेवानस्पुत्याः सुंवु
र्गस्यंलोकस्यसमष्ट्यैशुतायुधायशुतवीर्यायशुतोतर्येभिमातिषाहे । शुतंयोनः
शरदोअजीताुनिंद्रोनेषुदातिदुरिताुनिविश्वां । येचुत्वारः पुथयोदेवुयानां अुन्त
राद्यावांपृथिवीवियंतिं । तेषांयोअज्यांनिमजींतिमावहात्तस्मैनोदेवाः ३ परिं
दत्तेहसर्वे । ग्रीष्मोहैमंतउुतनोवसंतःशुरद्वर्षाः सुवितंनोअस्तु । तेषांमृतूनाँ
शुतशांरदानांनिवातएषामभयेस्याम । इदुवुत्सरायंपरिवत्सुरायंसंवत्सुरायंकृ
णुताबृहन्नमः । तेषांवुय ँ सुमतौयुज्ञियानांज्योगजीताअहंताः स्याम । भुद्रा
न्नः श्रेयःसमनैष्टदेवास्त्वयावुसेनसमंशीमहित्वा । सनोमयोभूः पितो ॥ ४॥

आविंशस्वशंतोकायंतनुवेंस्योनः।अज्यानीरेताउपदधात्येतावैदेवताअपराजि
तांस्ताएवप्रविशतिनैवजीयतेब्रह्मवादिनोवदंतियदर्धमासाऋतवः संवत्सरओ
षधीः पचंत्यथकस्मादन्याभ्योदेवताभ्यआग्रयणंनिरुप्यतइत्येताहितद्देवताउ
दजयन्यदृतुभ्योनिर्वपेद्देवताभ्यःसमदंदध्यादाग्रयणंनिरुप्यैताआहुतीर्जुहोत्य
र्धमासानेवमासानृतून्त्संवत्सरंप्रीणातिनदेवताभ्यःसमदंदधातिभद्रान्नः श्रेयः
समनैष्टदेवाइत्याहहुताद्याययजमानस्यापराभावाय ॥९॥ प्राजापत्यांलोकायं
देवाःपितोदध्यादाग्रयणंपंचविंशतिश्च ॥१॥ यएवंविद्वानग्निंचिनुतेसाक्षादेव
देवतांऋध्नोत्यग्नेयशस्विन्यशसेममर्पयेन्द्रावतीमपचितीमिहावह । अयंमूर्धापं
रमेष्ठीसुवर्चाः समानानामुत्तमःश्लोकोअस्तु। भद्रंपश्यंतउपसेदुरग्रेतपोदीक्षा

मृषंय: सुवर्विदं: । ततं:क्षत्रंबलमोजंश्चजातंतदस्मैदेवाअभिसंनंमंतु । धाताविं
धातापंरमा॥ १॥ उतसंदृक्प्रजापंति:परमेष्ठीविराजां । स्तोमाश्छंदांꣳसिनिवि
दोंमआहुरेतस्मैंराष्ट्रमभिसंनंमाम । अभ्यावंर्तध्वमुपमेतंसाकमय ꣳ शास्ता
धिंपतिर्वोंअस्तु । अस्यविज्ञानमनुस ꣳ रंभध्वमिसंपश्चादनुंजीवाथसर्वें । राष्ट्र
भृतंएताउपंदधात्येषावाअग्नेश्चितीं राष्ट्रभृत्तयैवास्मिन्राष्ट्रंदंधातिराष्ट्रमेवभंवति
नास्मांद्राष्ट्रंभ्रꣳशते॥ २॥ मयिंगृह्णाम्यग्रेंअग्निꣳरायस्पोषांयसुप्रजास्त्वायंसुवी
र्यांय । मयिंप्रजांमयिवर्चोदधाम्यरिष्टाः स्यामतनुवांसुवीरां: ।योनोंअग्नि:पिंतरो
हृत्स्वंतरमंर्त्योंमर्त्याꣳआविवेशं।तमात्मन्परिंगृह्णीमहेवयंमासोअस्माꣳअंवहा
यपरांगात् । यदंध्वर्युरांत्मन्नग्निमगृंहीत्वाग्निंचिनुयाद्योंस्यस्वोंग्निस्तमपि ॥ १॥

आनंदंनंथुंनाकामंप्रत्यांसाभ्यांभुयꣳ शिलीमभ्यांप्रुशिषंप्रशासाभ्यांꣳ सूर्या
चंद्रमसौवृक्यांभ्याꣳ श्यामशबलौमतंस्नाभ्यांव्युंष्टिꣳ रूपेणनिंर्मुक्तिमरू
पेण । आनंदꣳ षोडंश ॥ १ ॥ इति संहितापंचमाष्टकेमंत्रसंग्रहः समाप्तः ॥
हरिः ॐप्राचीनंवꣳशंकरोतिदेवमनुष्यादिशोव्यंभजंतप्राचीन्देवादंक्षिणापित
रःप्रतीचीं मनुष्यांउदींचीꣳ रुद्रायत्प्राचीनंवꣳशंकुरोतिदेवलोकमेवतद्यजंमा
नउपावंर्तते परिंश्रयत्यंतर्हिंतोहिदेंवलोकोमंनुष्यलोकान्नास्माल्लोकात्स्वेतव्य
मिवेत्यांहुःकोहितद्वेदयद्यमुष्मिंल्लोकेस्तिवानवेतिंदिक्ष्वंतींकाशान्कंरोति ॥ १॥
उभयोंर्लोकयोंरभिजित्यै केशश्मश्रुवंपते नखानिनिकृंन्ते तमृतावाएषात्वंगेम
ध्यायत्केशश्मश्रुमृतामेवत्वचंममेध्यामंपुहत्यंयाज्ञियोंभूत्वामेधमुपैत्यांगिरसः

सुवर्गंलोकंयंतोप्सुदीक्षातपसीप्रावेशयन्नप्सुस्नांतिसाक्षाद्देवदीक्षातपसी अवरुं
धेतीर्थेंस्नांतितीर्थेंहितेतांप्रावेंशयन्तीर्थेंस्नांति॥२॥तीर्थमेवसंमानानांभवत्यपों
श्नात्यंतरतएवमेध्योंभवति वासंसादीक्षयति सौम्यं वै क्षौमंदेवतयासोमंमेषदे
वतामुपैतियोंदीक्षंतेसोमंस्यतनूरंसितनुवं मेपाहीत्यांहस्वामेवदेवतामुपैत्यथों
आशिषमेवैतामाशांस्तेग्नेस्तूषाधानंवायोर्वां तपानं पितृणां नीविरोषंधीनां
प्रघातः॥ ३ ॥ आदित्यानांप्राचीनतानोविश्वेंषान्देवानामोतुर्नक्षंत्राणामतीका
शास्तद्वाएतत्संर्वदेवत्यंयद्वासो यद्वासंसादीक्षयांतिसर्वांभिरेवैनंदेवतांभिर्दीक्ष
यतिबहिः प्रांणोवैमंनुष्यंस्तस्याशंनंप्राणोंश्नातिसप्रांणएवदीक्षतआशितोभव
तियावांनेवास्यंप्राणस्तेनंसहमेधमुपैतिघृतंदेवानांमस्तुंपितृणांनिष्पंक्कम्मनुष्यां

णांतद्ध॥४॥एतत्सर्वदेवत्यंयन्नवनीतंयन्नवनीतेनाभ्युंक्तेसर्वाएवदेवताःप्रीणाति
प्रच्युतोवाएषोस्माल्लोकादगंतोदेवलोकंयोदीक्षितोंतरेव नवनीतंतस्मान्नवनीते
नाभ्यंक्तेनुलोमंयजुषाव्यावृत्त्याइंद्रोवृत्रमंहन्तस्यंकनी निकापरांपतत्तदांजंन
मभवद्यदाङ्क्तेचक्षुरेवभ्रातृव्यस्यवृंक्तेदक्षिणंपूर्वमांक्ते ॥५॥ सव्य ँ हिपूर्वंमनु
ष्यांआंजतेनानिधावतेनेद्वाहिमनुष्याधावन्तेपंचकृत्वआंक्तेपंचाक्षरापङ्क्तिः पांक्तो
यज्ञोयज्ञमेवावरुंधेपरिमितमांक्तेपरिमित ँ हिमनुष्याआंजतेसतूलयांक्तेपंतूल
याहिमनुष्याआंजतेव्यावृत्त्यैयदपतूलयाजीतवज्रइवस्यात्सतूलयांक्तेमित्रत्वा
य ॥६॥ इंद्रोवृत्रमंहन्त्सो १ पो १ भ्यंम्रियततासांयन्मेध्यंयाज्ञिय ँ सदेवमासी
त्तदपोदक्रामत्तेदर्भाअंभवन्यदर्भपुंजीलैः पवयंतियाएवमेध्यायाज्ञियाः सदेवा

आपः स्ताभिरेवैनं पवयति द्वाभ्यां पवयत्यहोरात्राभ्यामेवैनं पवयाति त्रिभिः पवय
ति त्रयइमेलोकाएभिरेवैनं लोकैः पवयाति पञ्चभिः ॥ ७॥ पवयति पंचाक्षरापंक्तिः
पांक्तोयज्ञोयज्ञायैवैनं पवयति षड्भिः पवयाति षड्वाऋतवऋतुभिरेवैनं पवयति सप्त
भिः पवयति सप्तछंदा ꣳसिच्छन्दोभिरेवैनं पवयति नवभिः पवयति नववैपुरुषेप्रा
णाः सप्राणमेवैनं पवयत्येकविꣳशत्या पवयति दशहस्त्यां अंगुल्योदशपद्यां आ
त्मैकविꣳशोयावानेवपुरुषस्तमपरिवर्गम् ॥ ८ ॥ पवयति चित्पतिस्त्वापुनात्वि
त्याहमनोवैचित्पतिर्मनसैवैनं पवयाति वाक्पतिस्त्वापुनात्वित्याहवाचैवैनं पवय
ति देवस्त्वासविता पुनात्वित्याहसवितृप्रसूत एवैनं पवयाति तस्यंते पवित्रपते पवि
त्रेणयस्मैकंपुनेतच्छकेयमित्याहाशिषमेवैतामाशास्ते ॥ ९॥ अतीकाशान्करो

त्यवैंशयन्तीथैंस्नातिप्रघातोमंनुष्याणां तद्वाआंक्तेमित्रत्वायपंचभिरपरिवर्गम्
ष्टाचंत्वारिंशच्च ॥ १ ॥ शिरोवाएतद्यज्ञस्ययद्धंविर्धानंप्राणाउंपरवाहंविर्धानें
खायंतेतस्माच्छीर्षन्प्राणा अधस्तांत्खायन्ते तस्मांदधस्तांच्छीर्ष्णः प्राणारं
क्षोहणोंवलगहनोंवैष्णवान्खंनामीत्यांहवैष्णवाहि देवतंयोपरवाअसुरावैनिर्यंतो
देवानांप्राणेषुंवलगान्न्यंखनंतान्बांहुमत्रेन्वांविन्दंन्तस्मांद्बाहुमात्राः खांयंतइदम्
हंतंवलगमुद्वंपामि॥ १॥ यन्नःसमानोयमसंमानोनिचखानेत्यांहद्वौवावपुरुषौय
श्चैवसंमानोयश्चासंमानोयमेवास्मैतौवंलगंनिखनंतस्तमेवोद्वंपाति सन्तृंणाचित
स्मात्संतृंणाअंतरतः प्राणानसंभिनच्चितस्मादसांभिन्नाः प्राणाअपोवंनयातित
स्मांद्राद्राअंतरतः प्राणायवंमतीखनयांति ॥२॥ ऊर्ग्वैयवःप्राणाउंपरवाः प्राणे

ष्वेवोजँदधाति बर्हिरवंस्तृणातितस्माँल्लोमशाअंतरतः प्राणाआज्येनव्याघां
रयतितेजोवाआज्य प्राणाउपरवाः प्राणेष्वेवतेजोदधातिहनूवाएतेयज्ञस्ययदं
धिषवंणेनसंतृंणत्त्य संतृण्णेहिहनूअथोखलुंदीर्घंसोमेसंतृद्येधृत्यैशिरोवाएतद्यं
ज्ञस्ययद्धंविर्धानम् ॥ ३ ॥ प्राणाउपरवाहनूअधिषवंणेजिह्वाचर्मग्रावाणोदं
तामुखंमाहवनीयोनासिकोत्तरवेदिरुदरँसदोयदाखलुवैजिह्वयादत्स्वधिखाद
त्यथमुखंगच्छतियदामुखंगच्छत्यथोदरं गच्छतितस्माद्धविर्धानेचर्मन्नाधिग्रा
वंभिराभिषुत्याहवनीयें हुत्वा प्रत्यंचः परेत्यसदसि भक्षयंति योवैविराजो
यज्ञमुखेदोहंवेदंदुहएवैनामियंवैविराट्तस्यैत्वक् चर्मोधोधिषवंणेस्तनाउपरवा
ग्रावाणोवत्साऋत्विजोदुहंतिसोमः पयोयएवंवेदंदुहएवैनाम् ॥ ४ ॥

वपामियवमंतरिवंनयातिहविर्धानंमेवत्रयोविꣳशातिश्च ॥ १ ॥ सुवर्गायवाएता
निलोकायंहूयंतेयद्वैसर्जनानिद्वाभ्यांगार्हपत्येजुहोतिद्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठि
त्याआग्नीध्रेजुहोत्यंतरिक्षएवाक्रमतआहवनीयेजुहोति सुवर्गमेवैन लोकंगमय
तिदेवान्वैसुवर्गंलोकंयतोरक्षाꣳस्यजिघाꣳसन्तेसोमेन राज्ञारक्षाꣳस्यपह
त्याप्सुमात्मानंकृत्वा सुवर्गंलोकमायन्रक्षंसामनुपलाभायात्तः सोमोभवत्यथ
॥ १ ॥ तत्प्रजाअभिजिघ्रतितस्माद्वत्संजातंगौरभिजिघ्रत्यात्मावाएषयज्ञस्य
यदाग्रयणःसवनेसवनेऽभिगृह्णात्यात्मन्नेव यज्ञꣳसंतनोत्युपरिष्टादानयतिरेतं
एवतद्दधात्यधस्तादुपगृह्णाति प्रजनयत्येवतद्ब्रह्मवादिनो वदंतिकस्मात्सत्याद्गा
यत्रीकनिष्ठाछंदसाꣳसतीसर्वाणिसवनानिवहतीत्येषवैगायत्रियैवत्सोयदाग्र

युणस्तमेवतदंभिनिवर्तं २ सर्वांणिसवनानिवहतितस्मांद्धत्समुपाकृतंगौरभिनि
वर्तते ॥ १॥ नेष्टःपत्नीमुदानयेत्यांहाग्नीद्देवनेष्टंरिरेतोदधांतिनेष्टापत्नियामुद्गात्रा
संख्यांपयतिप्रजापंतिर्वा एषयदुंद्गाताप्रजानांप्रजननायापउपप्रवंर्तयतिरेतएव
वतांतिंसचत्यूरुणोपप्रवंर्तयत्यूरुणाहिरेतः सिंच्यतेनग्नंकृत्योरुमुपप्रवंर्तयतियदा
हिनग्नऊरुर्भवत्यथंमिथुनीभवतोथरेतःसिच्यतेथंप्रजाःप्रजायंते ॥ १ ॥ प्रजापं
तिःप्रजाअंसृजतसरिरिचानोंमन्यतसएतामेकादशिनींमपश्यत्तयावैसआयुरि
न्द्रियंवीर्यमात्मन्नंधत्तप्रजाइंवखलुवाएषसृंजतेयोयजंतेसएताहैरिरिचानइंवय
देषैकांदशिनी भवत्यायुंरेवतयेंन्द्रियंवीर्यंयजमानआत्मन्धंत्तेप्रैवाग्नेयेनंवापय
तिमिथुनं सांरस्वत्याकंरोतिरेतः॥ १॥ इतिसंहिताषष्ठाष्टकमंत्रसं०समाप्तः ॥ ॥ ७७ ॥

हरि ॐ कुल्याणीरूपसंमृद्धासास्यात्साहिवरः समृंध्यैतामुत्तरेणाग्नीध्रंपर्याणी
यांहवुनीयुस्यांतेद्रोणकलशमवंघ्रापयेदाजिंघ्रकुलशं मह्युरुधांरापयंस्वत्यात्वां
विशंत्विंदवः समुद्रमिवुसिंधंवः सामांसुहस्रआभंजप्राजयांपशुभिः सुहपुनर्मांवि
शताद्रयिरितिप्रजयैवैनंपशुभीरुय्यासं ॥ १ ॥ साध्यावैदेवाः सुंवर्गकामाएतं
षड्रात्रमंपश्युन्तमाहंरुन्तेनांयजंतततोवैतेसुंवर्गंलोकमांयुन्यएवंविद्वांसंः षड्रा
त्रमासंतेसुवर्गमेवलोकंयांतिदेवसत्रंवैषड्रात्रः प्रत्यक्षंह्येतानिपृष्ठानियएवंविद्वां
सः षड्रात्रमासंतेसाक्षाद्देवदेवतांअभ्यारोंहंतिषड्रात्रोभंवतिषड्वाऋतवः षट्पृष्ठा
निं ॥ १ ॥ पृष्ठैरेवर्तूनन्वारोंहंत्यृतुभिः संवत्सुरंतेसंवत्सुरएवप्रतितिष्ठंतिबृह
द्रथंतुराभ्यांयंतीयंवावरथंतरमुसौ बहदाभ्यामेवयंयुत्यथोअुनयोरेव प्रतितिष्ठं

त्येतेवैयज्ञस्यांञ्जसायंनीस्रुतीताभ्यांमेवसुंवर्गंल्लोकंयंतित्रिवृदंग्निष्टोमोभंवति ते
जंएवावंरुन्धतेपञ्चदशोभंवतींद्रियमेवावंरुंधतेसप्तदशः ॥ १ ॥ भुवत्यन्नाद्यस्या
वंरुध्या अथोप्रैवतेनंजायंतएकवि ꣳ शोभंवतिप्रतिंष्ठित्या अथोरुचंमेवात्मन्दंध
तेत्रिणवो भंवतिविजित्यैत्रयस्त्रि ꣳ शोभंवति प्रतिंष्ठित्यैसदोहविर्धानिनंएतेनंष
ड्रात्रेणंयजेरन्नाश्वंत्थीहविर्धानंचाग्नीध्रंचभवतस्ताद्धिसुंवर्ग्यंचक्रीवंतीभवतः सुव
र्गंस्यंलोकस्यसमंष्ट्याउलूखंलबुध्नोयूपोंभवतिप्रतिंष्ठित्यैप्रांचोंयांतिप्राङिंवहि
सुवर्गः ॥ ३ ॥ लोकःसरंस्वत्यायांत्येषवैदेंवयानः पंथास्तमेवान्वारोंहंत्याक्रो
शंतोयांत्यवंर्तिमेवान्यस्मिन्प्रतिषज्यप्रतिष्ठांगंच्छंतियदादशंशतं कुंर्वंत्यथैकं
मुत्थानं ꣳ शतायुः पुरुंषःशतेंद्रियआयुंष्येवेंद्रियेप्रतितिष्ठंति यदाशत ꣳ सहस्रं

मुत्थानं २ शतायुः पुरुषः शतेन्द्रिय आयुष्येवेन्द्रिये प्रतितिष्ठति यदाशितं २ सहस्रं

कुर्वंत्यथैकंमुत्थानं २ सहस्रंसंमितोवाअसौलोकोंमुमेवलोकमभिजंयतियुदे
षांप्रमीयैतयदावाजीयेरन्नथैकंमुत्थानंतद्धितीथं ॥ ४ ॥ पृष्ठानिसप्तदशः
सुवर्गायंदेकांदशच ॥ १ ॥ असावांदित्योंस्मिन्लोकआंसीत्तंदेवाः पृष्ठैः
परिगृह्यसुवर्गंलोकमंगमयन्परैरवस्तात्पर्यंगृह्णन्दिवाकीर्त्येन सुवर्गेलोके प्रत्यं
स्थापयन्परैः पुरस्तात्पर्यंगृह्णन्पृष्ठैरुपावांरोहन्त्सवाअसावांदित्योऽमुष्मिंलो
केपरैरुभयतः परिंगृहीतोयत्पृष्ठानिभवंतिसुवर्गमेवतैर्लोकंयजंमानायंतिपरैर
वस्तात्परिंगृह्णंतिदिवाकीर्त्येन ॥ १॥ सुवर्गेलोंकेप्रतिंतिष्ठंतिपरैः पुरस्तात्परिं
गृह्णंतिपृष्ठैरुपावंरोहंतियत्परैंपुरस्तान्नस्युः परांचः सुवर्गाल्लोकान्निष्पंद्येरन्यद
वस्तान्नस्युः प्रजानिर्दहेयुरभितोंदिवाकीर्त्यंपरः सामानोभवंतिसुवर्गएवैनां

नलोकउभयतः परिगृह्णंतियजमानावैदिवाकीर्त्यं ॰ संवत्सरः परः सामानोभितो
दिवाकीर्त्यंपरः सामानोभवंतिसंवत्सरएवोभयतः ॥ २ ॥ प्रतितिष्ठंतिपृष्ठं
वैदिवाकीर्त्यंपार्श्वेपरः सामानोभितोदिवाकीर्त्यंपरः सामानोभवंतितस्माद
भितः पृष्ठंपार्श्वेभूयिष्ठाग्रहांगृह्यंतेभूयिष्ठ ॰ शस्यतेयज्ञस्यैवतन्मध्यतोग्रंथिंग्र
थ्नंत्यावि स्र ॰ सायसप्तगृह्यंतेसप्तवैशीर्षण्याः प्राणाः प्राणानेवयजमानेषुदध
तियत्पराचीनांनिपृष्ठानिभवंत्यमुमेवतैर्लोकमभ्यारोहंतियदिमंलोकंन ॥ ३ ॥
प्रत्यवरोहेयुरुद्वामाद्येयुर्यजमानाः प्रवामीयेरन्यत्प्रतीचीनांनिपृष्ठानिभवंती
ममेवतैर्लोकंप्रत्यवरोहंत्यथोअस्मिन्नेवलोकेप्रतितिष्ठंत्यनुन्मादायेन्द्रोवा अप्र
तिष्ठितआसीत्सप्रजापतिमुपाधावत्तस्माएतमेकवि ॰ शातिरात्रंप्रायच्छत्तमाह

तिष्ठत आसंत्सप्रजापतिमुपाधावत्तस्मा एतमेकविंशतिरात्रंप्रायच्छत्तमाहं

रत्तेनायजतततोवैसप्रत्यतिष्ठद्येबहुयाजिनोप्रतिष्ठिताः ॥ ४ ॥ स्युस्तएकविं
शतिरात्रमासीरन्द्वादशमासाः पंचर्तवस्त्रयइमेलोकाअसावादित्यएकविंश
एतावन्तोवैदेवलोकास्तेष्वेवयथापूर्वंप्रतितिष्ठंत्यसावादित्यो नव्यरोचतसप्रजा
पतिमुपाधावत्तस्मा एतमेकविंशतिरात्रंप्रायच्छत्तमाहरत्तेनायजतततोवैसोरो
चतयएवंविद्वांसः एकविंशतिरात्रमासते रोचंत एवैकविंशतिरात्रोभवतिरु
ग्वाएकविंशोरुचमेवगच्छंत्यथोप्रतिष्ठामेवप्रतिष्ठा ह्येकविंशोतिरात्रावभितो
भवतोब्रह्मवर्चसस्यपरिगृहीत्यै ॥ ५ ॥ गृह्णंतिदिवाकीर्त्यंनैवोभयतोनाप्रतिष्ठि
ताआसंतएकविंशतिश्च ॥ १ ॥ भूतंभव्यंभविष्यद्वषट्स्वाहानमऋक्सामय
जुर्वषट्स्वाहानमोगायत्रीत्रिष्टुब्जगतीवषट्स्वाहानमः पृथिव्यन्तरिक्षंद्यौर्वष

ट्त्स्वाहानमोग्निर्वायुःसूर्योवषट्त्स्वाहानमः प्राणोव्यानोपानोवषट्त्स्वाहानमो
न्नंकृषिर्वृष्टिर्वषट्त्स्वाहानमः पितापुत्रः पौत्रोवषट्स्वाहानमोभूर्भुवः सुवर्वषट्
स्वाहानमः॥ १॥भुवंश्चत्त्वारिंच॥ १॥ कूप्यांभ्यःस्वाहाकूल्यांभ्यःस्वाहांविकर्यां
भ्यः स्वाहावट्यांभ्यः स्वाहाखन्यांभ्यःस्वाहाह्रद्यांभ्यः स्वाहासूद्यांभ्यः स्वाहां
सरस्यांभ्यः स्वाहांवैशंतीभ्यः स्वाहां पल्वल्यांभ्यः स्वाहावर्ष्यांभ्यः स्वाहां
वृष्यांभ्यःस्वाहांह्रादुनीभ्यःस्वाहापृष्वांभ्यः स्वाहास्यंदमानाभ्यःस्वाहांस्थावरा
भ्यः स्वाहांनादेयीभ्यः स्वाहासैन्धवीभ्य स्वाहांसमुद्रियांभ्यःस्वाहासर्वांभ्यः
स्वाहां १ कूप्यांभ्यश्चत्त्वारिंशत् ॥ अद्भ्यःस्वाहावहंतीभ्यःस्वाहांपरिवहंन्ती
भ्यःस्वाहांसमंतंवहंतीभ्यः स्वाहाशीघ्रंवहंतीभ्यः स्वाहाशीभंवहंतीभ्यःस्वाहो ॥ ८० ॥

ग्रंवहंतीभ्युःस्वाहाभीभंवहंन्तीभ्युःस्वाहाभोंभ्युःस्वाहानभोंभ्युस्वाहामहोंभ्युः
स्वाहासर्वस्मैस्वाहा ।१। अद्धयएकान्नत्रिंशत् ॥ किंस्विदासीत्पूर्वचित्तिःकिं
स्विदासीद्बृहद्वयः । किंस्विदासीत्पिशंगिला किंस्विदासीत्पिलिप्पिला ।
द्यौरासीत्पूर्वचित्तिरश्वंआसीद्बृहद्वयः । रात्रिरासीत्पिशंगिलाविरासीत्पिलि
प्पिला । कः स्विदेकाकीचरतिकउंस्विज्जायतेपुनः । किंस्विद्धिमस्यभेषुजं
किंस्विदावपनंमहत् । सूर्यएकाकीचरति ॥१॥ चंद्रमाजायतेपुनः । अग्निर्हिम
स्यभेषजंभूमिरावपनंमहत् ।पृच्छामित्वापरमंतंपृथिव्याःपृच्छामित्वाभुवनस्य
नाभिं । पृच्छामित्वावृष्णोअश्वस्यरेतः पृच्छामिवाचः परमंव्योम । वेदिमाहुः
परमंतंपृथिव्यायज्ञमाहुर्भुवनस्यनाभिं । सोममाहुर्वृष्णोअश्वस्यरेतोब्रह्मैववाचः

पंरमंव्योंम ॥२॥ सूर्यंएकाकीचंरतिषट्चंत्वारिंशच्च ॥ आब्रह्मंन्ब्राह्मुणोब्रंह्मव
र्चसीजांयतामास्मिन्राष्ट्रेराजन्यइषुव्यः शूरोंमहारथोजायतांदोग्ध्रींधेनुर्वोढांन
ड्वानाशुः सप्तिः पुरंधिर्योषाजिष्णूरंथेष्ठाः सुभेयोयुवास्ययजमानस्यवीरोजांय
तांनिकामेनिकामेनः पूर्जन्योंवर्षतुफलिन्योंनओषंधयः पच्यंतांयोगक्षेमोनः
कल्पतां ॥ १ ॥ आब्रह्मन्नेकचत्वारिंशत् ॥ १ ॥ येतेपंथांनः सवितः
पूर्व्यासोरेणवोवितंताअंतरिक्षे । तेभिर्नोअद्यपथिभिः सुगेभीरक्षांचनोअधिंच
देवब्रूहि ॥ नमोग्नयेपृथिविक्षितेलोकस्पृतेलोकमस्मैयजमानायदेहिनमोवाय
वेन्तरिक्षक्षितेलोकस्पृतेलोकमस्मैयजमानायदेहिनमः सूर्यायदिविक्षितेलोक
स्पृतेलोकमस्मैयजमानायदेहि ॥ १ ॥ येतेचत्वारिंशत् ॥ १ ॥ योवा

अश्वस्यमेध्यस्यशिरोवेदशीर्षण्वान्मेध्यो भवत्युषावाअश्वस्यमेध्यस्यशिरः
सूर्यश्चक्षुर्वातः प्राणश्चन्द्रमाः श्रोत्रंदिशःपादाअवान्तरदिशाःपर्शवोहोरात्रेनिमे
षोर्द्धमासाः पर्वाणिमासाः संधानान्यृतवोङ्गानिसंवत्सरआत्मारश्मयः केशा
नक्षत्राणिरूपंतारकाअस्थीनिनभोमांसं सान्योषधयोलोमानिवनस्पतयोवाला
अग्निर्मुखंवैश्वानरोव्यात्तं ॥ १ ॥ समुद्रउदरमन्तरिक्षंपायुर्द्यावापृथिवीआण्डौ
ग्रावाशेपः सोमोरेतोयज्जृम्भतेतद्विद्योततेयद्विधूनुतेतत्स्तनयतियन्मेहतित
द्वर्षतिवागेवास्यवागहर्वाअश्वस्यजायमानस्यमहिमापुरस्ताज्जायतेरात्रिरेनं म
हिमापश्चादनुजायतएतौवैमहिमानावश्वमभितः संबभूवतुर्हयोदेवानवहदर्वासु
रान्वाजीगंधर्वानश्वो मनुष्यान्त्समुद्रोवाअश्वस्ययोनिः समुद्रः ॥ २ ॥ व्यात्तं

मवहुद्ददंशच ॥ १ ॥ संहितासप्तमाष्टकेमन्त्रसंग्रहः समाप्तः ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥
अथ देवेप्रारंभः ॥ ॐ मूर्धानंदिवोअंरतिंपृथिव्यावैश्वानरमृतायंजातमग्निं ।
कविं सम्राजमतिथिंजनानामासन्नापात्रंजनयंतदेवाः ॥ १ ॥ समत्तुंनः
परिज्मावसर्हामसमत्तुवातोंअपांवृषण्वान् । शिशीतमिंद्रापर्वतायुवन्नस्तन्नोवि
श्वेवरिवस्यंतुदेवाः ॥२ ॥ सबध्रादांष्टजनुषाभ्यग्रंबृहस्पतिर्देवतायस्यंसम्राट् ।
बध्राद्योअग्रंमभ्यत्योजंसाबृहस्पतिमाविवासंतिदेवाः ॥ ३ ॥ वायुस्ता
अग्रेप्रमुमोक्तुदेवः प्रजापतिः प्रजयासंविदानः । प्रमुंचमानाभुवनस्यरेतो
गातुंधंत्तयजंमानायदेवाः ॥ ४ ॥ जातवेदोवपयांगच्छदेवान्त्वं हिहोतांप्रथ
मोबभूथं । घृतेनत्वंतन्वोवर्धयस्वस्वाहाकृतं हविरंदंतदेवाः ॥ ५ ॥ शतंव

चिनःसहस्रंचसाकꣳ हथोअप्रत्यसुरस्यवीरान् । उतमातामहिषमन्ववेनदमी
त्वांजहतिपुत्रदेवाः ॥ ६ ॥ यज्ञेनयज्ञमयजंतदेवास्तानिधर्माणिप्रथमान्यासन्
तेहनाकंमहिमानःसचंतेयत्रपूर्वेसाध्याःसंतिदेवाः ॥ ७ ॥ बृहस्पतेसवितबोधय
यैनꣳसꣳशितंचित्संतराꣳसꣳशिशाधि । वर्धयैनंमहतेसौभगायविश्वएनमनु
मदंतुदेवाः ॥ ८ ॥ यईशेअस्यद्विपदश्चतुष्पदः कस्मैदेवायहविषाविधेम ।
यआत्मदाबलदायस्यविश्वउपासतेप्रशिषंयस्यदेवाः ॥ ९ ॥ येसहाꣳसिसह
सासहंतेरजंतेअग्नेपृथिवीमुखेभ्यः । विश्वेदेवाविश्वेदेवाः ॥ १० ॥ अपामतिंदुर्म
तिंबाधमानारायस्पोषंयज्ञपतिमाभजंतीसुधेहियजमानायपोषमश्विनाध्वर्यूसा
दयतामिहत्वा । अत्वाःपुरीषमसिदेवयानातांणंतुविश्वेअभिगृःदेवाः ॥ ११ ॥

मर्माणि ते वर्मभिश्छादयामि सोमस्त्वा राजामृतेनाभिवस्ताम् । उरोर्वरीयो वरिव
स्ते अस्तु जयंतं त्वामनु मदंतु देवाः ॥ १२ ॥ प्रजापते स्तपसा वावृधानः सद्यो जातो
धिषेय ज्ञमग्ने । स्वाहाकृतेन हविषा पुरोगा याहि साध्या हविरदंतु देवाः ॥ १३ ॥
तद्ग्रहाणां ग्रहत्वं । देवता वा एता यजमानस्य गृहे गृह्यंते । यद्ग्रहाः । विदुरेनं देवाः
॥ १४ ॥ तदिष्टिनामिष्टित्वं । एष्टयो ह वै नाम । ता इष्टय इत्याचक्षते परोक्षेण ।
परोक्षप्रिया इव हि देवाः ॥ १५ ॥ दशहूतो ह वै नामैषः । तं वा एतं दशहूतꣳ संतम् ।
दशहोतेत्याचक्षते परोक्षेण । परोक्षप्रिया इव हि देवाः ॥ १६ ॥ सप्तहूतो ह वै ना
मैषः । तं वा एतꣳ सप्तहूतꣳ संतम् । सप्तहोतेत्याचक्षते परोक्षेण । परोक्षप्रिया इव
हि देवाः ॥ १७ ॥ षड्ढूतो ह वै नामैषः । तं वा एतꣳ षड्ढूतꣳ संतम् । षड्ढोतेत्याचक्षते परो

॥ ८३ ॥

क्षेण । परोक्षंप्रियाइवहिदेवाः ॥ १८ ॥ पंचहूतोहवैनामैषः । तंवाएतंपंचहूतꣳ
संतं । पंचहोतेत्याचक्षतेपरोक्षेण । परोक्षंप्रियाइवहिदेवाः ॥ १९ ॥ चतुर्हूतो
हवैनामैषः । तंवाएतंचतुर्हूतꣳ संतं । चतुर्होतेत्याचक्षतेपरोक्षेण । परोक्षंप्रियाइव
हिदेवाः ॥ २० ॥ आशिक्षंतोनशोकिम । मेदंस्ववायजमानाः । स्रुचाज्येनजु
ह्वतः । अकामावोविश्वेदेवाः ॥ २१ ॥ नहिस्पशमविदंनन्यमस्मात् । वैश्वान
रात्पुरएतारमग्नेः । अथेममंथंनमृतमूराः । वैश्वानरंक्षैत्रजित्यायदेवाः ॥२२॥
उपतेगाइवाकरम् । वृणीष्वदुहितर्दिवः । रात्रीस्तोमंनजिग्युषी । देवींवाचमनयं
तदेवाः ॥ २३ ॥ साहिवदेयथाहविः । शिवाअस्मभ्यमोषधीः । कृणोतु विश्वचं
र्षणि । भद्रांनः श्रेयः समनैष्टदेवाः ॥२४॥ अयंयज्ञोवर्धतांगोभिरश्वैः । इयंवेदिः

स्वपत्यांसुवीरां । इदंबर्हिरातिबर्हीँष्यन्या । इमंयज्ञंविश्वेंअवंतुदेवाः॥२५॥ देवं
देवायजागृंवि । कामिहैकाःकइमेपतंगाः । मांथालाःकुलिपारिंमापतांते । अनां
वृतैनान्प्रधंमंतुदेवाः॥२६॥स्तोमैसप्तदशेस्तुतं । वैरूपेणंशौविशौजंसा । हविरिं
द्रेवयोंदधुः शारदेनर्तुनांदेवाः॥२७॥ एकविँ शक्रभवंः स्तुतं । वैराजेनंः श्रि
याश्रियं । हविरिंद्रेवयोंदधुः । हेमंतेनर्तुनादेवाः ॥ २८ ॥ मरुतांस्त्रिणवेस्तुतं ।
बलेनशक्वरीः सहंः । हविरिंद्रेवयोंदधुः । शैशिरेणर्तुनांदेवाः ॥ २९ ॥ आदि
त्यान्कामुमवंसेहुवेम । येभूतानिजनयंतोविचिख्युः । सीदंतुपुत्राअदितेरुप
स्थं । स्तीर्णंबर्हिर्हविरद्यांयदेवाः ॥ ३० ॥ आवृंत्रहणागीर्भिर्विप्रः । ब्रह्मंणस्प
तेत्वमस्ययंता । सूक्तस्यंबोधितनंयंचजिन्व । विश्वंतद्भद्रंयदवंतिदेवाः ॥ ३१॥

नराश ꣳ सोम्नास्पतिर्नोंअव्यात् । आयेवामस्यंसंगुथेरय्रीणाम् । प्रियादेवस्यं
सवितुः स्यांम । आनोविश्वेअस्क्रांगमंतुदेवाः ॥ ३२ ॥ शमंभिषाचुः शमुंरा
तिषाचंः । शंनोंदिव्याः पार्थिंवाः शंनोअप्यांः । येसंवितुः सुत्यसंवस्यविश्वें ।
मित्रस्यंव्रतेवरुंणस्यदेवाः ॥ ३३ ॥ याश्चंवैशुंतीरुतप्रांसुचीर्यांः । यासांमपाद्ध
मधुमक्षयंति । तानआपुः श ꣳ स्योनाभंवंतु । तन्नोविश्वेउपंशृण्वंतुदेवाः ॥ ३४॥
तौदेवेभ्यंः कृणुतादीर्घमायुंः । शुत ꣳ सुहस्रांभेषुजानिंधत्तः । यज्ञंनोराज्ञावरुं
णउपंयातु । तन्नोविश्वेंअभिसंयंतुदेवाः ॥३५॥ श्रेष्ठोंदेवानांमुतमानुंषाणाम् ।
तंब्रांह्मणाः सोंमुपाः सोम्यासंः । प्रोष्ठपदासोंअभिरंक्षंतिसर्वें । चत्वारुएकंमु
भिकर्मंदेवाः ॥ ३६ ॥ लोकस्यराजांमहतोमहान्हि । सुगंनुः पंथामभंयंकृणो

तु । यस्मिन्नक्षंत्रेयुमएतिराजा । यस्मिन्नेनमुभ्यर्षिंचंतदेवाः ॥३७॥ युथादेव
तमेवप्रसौति । दैव्यंस्यचमानुषस्यंचुव्यावृंत्यै । त्रिराह । त्रिषंत्याहिदेवाः
॥ ३८ ॥ यएवदेवानां ꣳ हविष्कृतंः । तान्ह्वंयाति । त्रिर्ह्वंयति । त्रिषंत्याहिदे
वाः ॥ ३९ ॥ तंद्ब्रह्मुहणंनात्यंच्यवत । अतर्वेदिनिनंयुत्यवंरुध्यै । उल्मुकेना
भिगृंह्णातिशृतत्वाय । शृतकांमाइवाहिदेवाः ॥ ४० ॥ तेषांतद्भागधेयंम् । ताने
वतेनंप्रीणाति । वैश्वदेव्यर्चा । एतेहिविश्वेदेवाः ॥ ४१ ॥ सुद्योजातोव्यंमिमी
तयुज्ञम् । अग्निर्देवानांमभवत्पुरोगाः । अस्यहोतुःप्रदिश्यृतस्यंवाचि । स्वाहां
कृत ꣳ हुविरंदंतुदेवाः ॥ ४२ ॥ आत्मन्वान्त्सोमघृतवान्हिभूत्वा । देवान्ग
च्छसुवर्विंदयजंमानायमह्यम् । इराभूतिःपृथिव्यैरसोमोत्क्रमीत । देवाःपितरः

पितरोदेवाः ॥ ४३ ॥ यज्ञियांयज्ञंविचयंतिशंचं । ओषधीरापइहशकरीश्च ।
योमांहृदामनसायश्चवाचा । योब्रह्मणाकर्मणाद्वेष्टिदेवाः ॥ ४४ ॥ विच्छिन
ह्मिविधृंतीभ्या ँ सपत्नान् । जातान्भ्रातृव्यान्येचजनिष्यमाणाः । विशोयं
त्राभ्यांविधमाम्येनान् । अह ँ स्वानामुत्तमोसानिदेवाः ॥ ४५ ॥ उषाश्रुत
स्मैनिस्रुकचं । सर्वंपाप ँ समूहताम् । योनः सपत्नोयोरणः । मर्तोभिदासतिदे
वाः ॥ ४६ ॥ अन्नंविराट् । विराजैवान्नाद्यमवरुंधे । त्रेधाविभज्यदेवताजुहोति।
व्यावृत्तोवैदेवाः ॥ ४७ ॥ अस्मिन्नेवतल्लोकेकामान्दधाति । तस्मादस्मिँल्लोकेब
हवः कामाः । त्रयाणांत्रयाणा ँ सहवपाजुहोति । त्र्यावृतोवैदेवाः ॥ ४८ ॥
राजामहिमा । यद्वपामहिम्नोभयतः परियजंति । यजमानमेवराज्येनोभयतः

परिंगृह्णाति । पुरस्तांत्स्वाहाकाराुवाुअन्येदेवाः ॥ ४९ ॥ एतद्वैतहैवाएतांदे
वतां । पशुंभूतंमेधायालंभंत । यज्ञमेव । यज्ञेनंयज्ञमंयजंतदेवाः ॥ ५० ॥
तेनंमेतप । तेनंमेज्वल । तेनंमेदीदिहि । यावंद्देवाः ॥ ५१ ॥ वासोंद
दाति । तेनायुः प्रतिरते । वेदिंतृतीयेयंजेत । त्रिषंत्याहिदेवाः ॥ ५२ ॥
कृशांनुर्विश्वावसुः । मूर्धवान्त्सूर्यवर्चाः । कृतिरित्येकादशगंधर्वगणाः । देवा
श्चमंहादेवाः ॥ ५३ ॥ एवाहिवांयो । एवाहींद्र । एवाहिपूंषन् । एवाहिदेवाः ॥ ५४ ॥
भुवंनंदेवसूवंरीः । आदित्यानदितिंदेवीं । योनिंनोर्ध्वमुदीषंत । भुद्रंकर्णेभिः
शृणुयामदेवाः ॥ ५५ ॥ उषाश्चतस्मैनिम्रुक्च । सर्वंपापंसमूंहताम् । योनंःसु
पत्नोयोरणंः । मर्तांभिदासंतिदेवाः ॥ ५६ ॥ ऋतस्यंपदेकवयोनिपांति ।

अंतःप्रविष्टंकुर्तारमेतम् । अंतश्चन्द्रमसिमनसाचरंतम् । सहैवसंतंनविजानंति
देवाः ॥ ९७ ॥ शुक्रःप्रविद्वान्प्रदिशश्चतस्रः । तमेवंविद्वानमृतइहभवति ।
नान्यःपंथाअयनायविद्यते । यज्ञेनयज्ञमयजंतदेवाः ॥ ९८ ॥

ॐ राजाधिराजायप्रसह्यसाहिने । नमोवयंवैश्रवणायकुर्महे । समेकामा
न्कामकामायमह्यम् । कामेश्वरोवैश्रवणोददातु । कुबेरायवैश्रवणाय । महारा
जायनमः । ॐ स्वस्ति । साम्राज्यंभौज्यंस्वाराज्यं वैराज्यंपारमेष्ठ्यंराज्यंमा
हाराज्यमाधिपत्यमयंसमंतपर्यायीस्यात् सार्वभौमः सार्वायुषआंतादापरा
र्धात् । पृथिव्यैसमुद्रपर्यंतायाएकराळिति । तदप्येषश्लोकोभिगीतोमरुतः पारि
वेष्टारोमरुत्तस्यावसन्गृहे । आविक्षितस्यकामप्रेर्विश्वेदेवाः सभासदइति । विश्व

॥ ८७ ॥ तंश्चक्षुरुतविश्वतोमुखोविश्वतोहस्तउतविश्वतस्पात् । संबाहुभ्यांनमतिसंपतं
त्रैद्यावापृथिवीजनयन्देवएकः । योवैतांब्रह्मणोवेद । अमृतेनामृतांपुरीं । तस्मै
ब्रह्मचब्रह्माच । आयुःकीर्तिंप्रजांददुः । ॥ इतिदेवसमाप्ता: ॥ ७ ॥ ७ ॥
हरिः ओम् । बृहतैव सुवर्गं लोकं यंति । त्रयस्त्रिꣳशिनाम् सामं ।
माध्यंदिने पवमाने भवति । त्रयस्त्रिꣳशद्देवताः ॥ १ ॥ यदग्निपूर्वꣳ
हरत्यथाग्निहोत्रं । भागधेयेनैवैनं प्रणयति । ब्राह्मणआर्षेयउद्धरेत् । ब्राह्म
णोवैसर्वादेवताः ॥ २॥ सन्नः सृजसुमत्यावाजवत्येति । पूर्वेणैवास्ययज्ञेनयज्ञ
मनुसंतनोति । त्वमग्नेसप्रथाअसीत्याह । अग्निःसर्वादेवताः ॥ ३ ॥ द्वयंवा ॥ ८७ ॥
अस्मिन्लोकेयजमानः । अस्थिंच माꣳसंचं । अस्थिंचैवतेनमाꣳसंचयज

मानुःसꣳस्कुरुते । तावाएताः पंचदेवताः ॥ ४ ॥ वरोदक्षिणा । वरोहिरज्यꣳ
समृध्यै । आग्नावैष्णवमेकादशकपालंनिर्वपति । अग्निः सर्वादेवताः ॥ ५ ॥
पितृदेवत्याहि । एषाहुतिः । पंचकृत्वोवद्यति । पंचहोतादेवताः ॥ ६ ॥ त्रिष्टु
भमेवैतेनाभिव्याहरति । मित्रोसिसुतोवइत्याह। जगतीमेवैतेनाभिव्याहरति ।
सत्यमेतादेवताः ॥ ७ ॥ यज्ञमुखंवाअग्निष्टोमः । यज्ञमुखमेवारभ्यसवमाक्र
मते । अथैषोभिषेचनीयश्चतुस्त्रिꣳशत्पवमानोभवति । त्रयस्त्रिꣳशद्वैदेवताः
॥ ८ ॥ व्यैवास्माउच्छति । अथोतमएवापहते । अग्निष्टोममंततआहरति ।
अग्निः सर्वादेवताः ॥ ९ ॥ एकादशमाध्यंदिनेसवनेसन्नेषुनाराशꣳसेषु ।
एकादशतृतीयसवनेसन्नेषु नाराशꣳसेषु । त्रयस्त्रिꣳशत्संपद्यंते । त्रयस्त्रिꣳ

मंत्र- शुद्धैदेवताः ॥ १० ॥ अश्वंश्चतुस्त्रिँशः । प्राजापत्योवाअश्वः । प्रजापति संग्रहः
॥ ८८ ॥ श्चतुस्त्रिँशोदेवतानाम् । यावतीरेवदेवताः ॥ ११ ॥ आपोवैदेवानांप्रियं
धाम । देवानामेवप्रियंधामप्रणीयप्रचरति । अपः प्रणयति । आपोवैसर्वादे
वताः ॥ १२ ॥ अपिवाऽउताहुः । यथाहवैयोषासुवर्णँ हिरण्यंपेशलंबिभ्रती
रूपाण्यास्ते । एवमेताएतर्हीति । आपोवैसर्वादेवताः ॥ १३ ॥ वेदेनोपयत्य
स्रुवेणप्राजापत्यमाघारमाघारयति । यज्ञोवैप्रजापतिः । यज्ञमेवप्रजापतिमु
खतआरभते । अथोप्रजापतिःसर्वादेवताः ॥ १४ ॥ ऐन्द्रंपंचशरावमोदनंनिर्व
पेत् । अग्निंदेवतानांप्रथमंयजेत् । अग्निमुखाएवदेवताःप्रीणाति । अग्निंवाअ
न्वन्यादेवताः ॥ १५ ॥ तस्माद्दर्भानाध्यासितव्याः । यदिदर्भान्नविंदेत । ॥ ८८ ॥

अप्सुहोतव्यम् । आपोवैसर्वादेवताः॥ १६ ॥ आदित्यंज्योतिषांज्योतिरुत्तम
म् । श्रेयज्ञायरमतांदेवताभ्यः । वसून्रुद्रानादित्यान् । इंद्रेणसहदेवताः १७॥
प्राणानेवात्मन्दंधते । नैभ्यः प्राणाअपक्रामंति । आपोहिष्ठामयोभुवइत्यद्भि
र्मार्जयंते । आपोवैसर्वादेवताः ॥१८॥ आग्नेयमैन्द्राग्नमाश्विनम् । तान्पशूना
लभतेप्रतिष्ठित्यै ॥ यदाग्नेयोभवति । अग्निः सर्वादेवताः ॥ १९ ॥ सौम्यंचरुं ।
सावित्रमष्टाकपालम् । यदाग्नेयोभवति । अग्निःसर्वादेवताः ॥ २० ॥ तासाᳲ
सायुज्यᳲ सलोकतामाप्नोति । यांद्वितीयामुपदधाति । अंतरिक्षलोकंतया
भिजयति । अथोयाअंतरिक्षलोकेदेवताः ॥ २१ ॥ तासाᳲ सायुज्यᳲ स
लोकतामाप्नोति । यांतृतीयामुपदधाति । अमुंतयालोकमभिजयति । अथो

याअमुष्मिंल्लोकेदेवताः महइति । तद्ब्रह्मंसआत्मा । अंगान्यन्यादेवताः ॥२३॥
योंपां० द्रं।पुष्यं०ति । चंद्र०ष्यं । यए-दं । योंपा० दे । आय० ॥ १ ॥ अग्निर्वां०
तंनं । आय० । योंग्ने० द । आ० । यए० । योंपा० दं । आ० ॥ २ ॥ वायुर्वां०
तंनं । आ० । योवायो० दें । आ० । आपोवैवायो० तंनं । आ । यए० ।
योंपा० । आय० ॥ ३ ॥ असौवै० । आ० । योंमुष्य० । आआपोवाअमुष्य० ।
आय० । यए० । योंपा० । आ० ॥ ४ ॥ चंद्रमावाअपा० । आ० । यश्चंद्र० ।
आ० । आपोवैचंद्रमं० । आ० । यए० । योंपाः । आ० ॥५॥ नक्षंत्राणिवा० ।
आयत० । योनक्षंत्राणामायतनंवेदं । आयत० । आपोवैनक्षंत्राणामायतंनम् ।
आयतं० । यएवंवेदं । योंपामायतनंवेदं । आयत० ॥ ६ ॥ पर्जन्योवाअपा

मायतंनम् । आयतं० । य पुर्जन्यस्यायतंनुंवेद । आयत० । आपोवैपुर्जन्यं
स्यायतंनम् । आयत० । यएवंवेद । योंपामायतंनुंवेद । आयत० ॥ ७ ॥
संवत्सरोवाअपामायतंनम् । आयतं० । यः संवत्सरस्यायतंनुंवेद । आयत० ।
आपोवैसंवत्सरस्यायतंनम् । आयतं० । यएवंवेद । योंप्सुनावंप्रतिंष्ठितां
वेद । प्रत्येतिंष्ठति ॥ ८ ॥ राम ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥
दशशांतिः ॥ श्रीआचम्यपवित्रपाणिः प्राणानायम्य । देशकालौसंकीर्त्य ।
ममसपरिवारस्यसकलारिष्टोपशांतयेक्षेमायुःसिध्यर्थंगणेशपुजनं स्वास्तिवाच
नंचकरिष्ये । इतिसंकल्प्य । यथाशाखंस्वस्त्ययनंवाचयित्वा । शांतिजपं
कारयित्वा । आशिषोगृहीत्वा । स्वजनैःसहभुंजीत । अतऊर्ध्वंचंदनधारणं

तांबूलभक्षणंकुर्यात् ॥ शांतिः ॥ ॐ भद्रंकर्णेभिः श्रृणुयामदेवाः । भद्रंपश्ये
माक्षभिर्यजत्राः । स्थिरैरंगैस्तुष्टुवा २ संस्तनूभिः । व्यशेमदेवहितंयदायुः ।
स्वस्तिनइंद्रोवृद्धश्रवाः । स्वस्तिनः पूषा विश्ववेदाः । स्वस्तिनस्तार्क्ष्योअरि
ष्टनेमिः । स्वस्तिनोबृहस्पतिर्दधातु । ॐ शांतिः शांतिः शांति । ॐ नमोब्र
ह्मणेनमोअस्त्वग्नयेनमः पृथिव्यैनमओषधीभ्यः । नमोवाचेनमोवाचस्पतं
येनमोविष्णवेबृहतेकरोमि ॥ ॐ शांतिः शांतिः शांतिः ॥ ॐ तच्छंयोरावृणी
महे । गातुंयज्ञाय । गातुंयज्ञपतये । दैवीः स्वस्तिरस्तुनः । स्वस्तिर्मानुषेभ्यः ।
ऊर्ध्वंजिगातुभेषजं । शंनोअस्तुद्विपदे । शंचतुष्पदे । ॐ शांतिः शांतिः
शांतिः ॐ नमोवाचेयाचोदितायाचानुदितातस्यैवाचेनमोनमोवाचेनमोवाच

स्पतयेनमऋषिभ्योमंत्रकृद्भ्योमंत्रपतिभ्योमामामृषयोमंत्रकृतोमंत्रपतयःपरादुर्मांहमृषीन्मंत्रकृतोमंत्रपतीन्परांशदांवैश्वदेवींवाचमुद्यासꣳशिवामदस्तांजुष्टांदेवेभ्यःशर्ममेद्यौःशर्मपृथिवीशर्मविश्वमिदंजगत् ।शर्मचंद्रश्चसूर्यश्चशर्मब्रह्मप्रजापती ।भूतंवदिष्येभुवनंवदिष्येतेजोवदिष्येयशोवदिष्येतपोवदिष्येब्रह्मवदिष्येसत्यंवदिष्येतस्माअहमिदमुपस्तरणमुपस्तृणउपस्तरणंमेप्रजायै पशूनांभूयादुपस्तरणमहंप्रजायैपशूनांभूयासंप्राणापानौमृत्योर्मांपातंप्राणापानौ मामांहासिष्टंमधुमनिष्येमधुजनिष्येमधुवक्ष्यामिमधुवदिष्यामिमधुमता देवेभ्योवाचमुद्यासꣳशुश्रूषेण्यांमनुष्येभ्यस्तंमादेवाअवंतुशोभायैपितरोनुमदंतु । ॐ शांतिः शांतिः शांतिः । ॐ शंनोवातःपवतांमातरिश्वाशंनस्तपतुसूर्यः । अहा

शिशंभवंतुनःश२ंरात्रिःप्रतिधीयतां । शमुषानोव्युच्छतुशमादित्यउदेतुनः ।
शिवानःशंतमाभवसुमृडीकासरस्वति । मातेव्योमसंदृशि । इडायैवास्त्वंसिवा
स्तुमद्वांस्तुमंतोभूयास्मुमावास्तोा२छत्स्मह्यवास्तुसभूयाद्योस्मांद्वेष्टियं चवयं
द्विष्मः । प्रतिष्ठासिप्रतिष्ठावंतोभयास्मुमाप्रतिष्ठायां२छत्स्मह्यप्रातिष्ठःसभूया
द्योस्मान्द्वेष्टियंचवयंद्विष्मः । आवांतवाहिभेषजंविवांतवाहियद्रयः । त्व२ंहिवि
श्वभेषजोदेवानांदूतईयसे । द्वाविमौवातौवातआसिंधोरापरावतः ॥ १॥ दक्षंमे
अन्यआवातुपरान्योवातुयद्रपः । यददोवांततेगृहेमृतंस्यनिधिर्हितः । ततोनो
देहिजीवसेततोनोधेहिभेषजम् ।ततोनोमहआवहवातआवातुभेषज२ंशंभूर्मयो
भूर्नोहृदे । प्रणआयु२ंषितारिषत् । इंद्रस्यगृहोसितंत्वाप्रपद्येसगुः साश्वः ।

सुहयन्मेअस्तितेन । भूः प्रपंद्येभुवः प्रपंद्येसुवः प्रपंद्येभूर्भुवः सुवः प्रपंद्येवा युंप्रपद्येनांतांदेवतांप्रपद्येऽश्मानमाखणंप्रपंद्येप्रजायंतेर्ब्रह्मकोशं ब्रह्मप्रपंद्य ओंप्र पंद्ये ॥ अंतरिक्षंमउुर्वंतरंबृहदग्नयः पर्वताश्चयय्याद्वातः स्वस्त्यास्वस्तिमांतया स्वस्त्यास्वंस्तिमानंसानि ॥ प्राणांपानौ मृत्योमांपातंप्राणांपानौमामांहासि ष्टंमयिमेधांमयिप्रजांमय्यग्निस्तेजों दधातुमयिमेधां मयिप्रजांमयींद्रंइन्द्रियंदं धातुमयिमेधांमयिप्रजांमयिसूर्योभ्राजोदधातु । द्युभिरक्तुभिः परिपातमस्मा नरिष्टेभिरश्विनासौभंगेभिः । तन्नोमित्रोवरुणोमामहंतामदितिः सिंधुः पृथि वीउतद्यौः । कयांनश्चित्रआभुवदूतीसदावृधः सखां । कयाशचिंष्ठयावृता । कस्त्वांसत्योमदांनां माः हिष्ठोमत्सदंधसः । दृढाचिदारुजेवसु । अभीषु

मंत्र- णसखीनामविताजारितॄणां । शतंभवास्यूतिभिः । वयः सुपर्णाउपसेदुरिन्द्रं संग्रहः
॥ ९२ ॥ प्रियमेधाऋषयो नाधमानाः । अप ध्वान्तमूर्णुहि पूर्धिचक्षुर्मुमुग्ध्यस्मा
न्निधयेवबद्धान् । शंनोदेवीरभिष्टय आपो भवंतु पीतये। शंयो रभिस्रवं
तुनः । ईशानावार्याणांक्षयंतीश्चर्षणीनाम् । अपोयाचामिभेषजम् । सुमित्रान
आपओषधयःसंतुदुर्मित्रास्तस्मैभूयासयोस्मान् द्वेष्टियंचवयंद्विष्मः । आपो
हिष्ठामयोभुवस्तानऊर्जेदधातन । महेरणायचक्षसे । योवः शिवतमोरसस्तस्य
भाजयतेहनः । उशतीरिवमातरः । तस्माअरंगमामवोयस्यक्षयायजिन्वथ ।
आपोजनयथाचनः । पृथिवीशांतासाग्निनाशांतासामेशांताशुचं शमयतु । ॥ ९२ ॥
अंतरिक्षंशांतंतद्वायुनाशांतंतन्मेशांत शुचं शमयतु । द्यौः शांतासादि

त्येनशांतासामशांताशुचंꣳशमयतु । पृथिवीशांतिरंतरिक्षꣳशांतिर्द्यौः शांति
र्दिशः शांतिरवांतरदिशाः शांतिरग्निः शांतिर्वायुः शांतिरादित्यः शांति
श्चंद्रमाः शांतिर्नक्षत्राणिशांतिरापः शांतिरोषधयः शांतिर्वनस्पतयः शांतिर्गौः
शांतिरजाशांतिरश्वः शांतिः पुरुषः शांतिर्ब्रह्मशांतिर्ब्राह्मणःशांतिः शांतिरेव
शांतिः शांतिर्मेअस्तुशांतिः । तयाहꣳशांत्यासर्वशांत्यामह्यंद्विपदेचतुष्पदेच
शांतिंकरोमिशांतिर्मे अस्तुशांतिः । एहश्रीश्चह्रीश्चधृतिश्चतपोमेधाप्रतिष्ठाश्र
द्धासत्यंधर्मश्चैतानि मोत्तिष्ठंतमनूत्तिष्ठंतुमामाꣳ श्रीश्चह्रीश्चधृतिश्चतपोमेधा
प्रतिष्ठाश्रद्धासत्यंधर्मश्चैतानिमामाहासिषुः । उदायुषास्वायुषोदोषधीनाꣳ
रसेनोत्पर्जन्यस्यशुष्मेणोदस्थाममृताꣳ अनु । तच्चक्षुर्देवहितंपुरस्ताच्छुक्रमु

स्वरंत् । पश्येमशरदःशतंजीवेमशरदःशतंमोदामशरदःशतंभवामशरदःशत ँ
शृणवामशरदः शतंप्रब्रवामशरदः शतंज्योक्चसूर्यंदृशे । यउदगान्महतोर्णवा
द्विभ्राजमानः सरिरस्यमध्यात्समावृषभोलोहिताक्षः सूर्योविपश्चिन्मनसापु
नातु ॥ ब्रह्मणश्रोतंन्यसिब्रह्मणआणीस्थोब्रह्मणआवपनमसिधारितेयंपृथिवी
ब्रह्मणामहीधारितमेनेनमहदंतरिक्षंदिवंदाधारपृथिवी ँ सदेवांयदहंवेदतदहंधा
रयाणिमामद्वेदोधिविस्रंसत् । मेधामनीषेमाविशता ँ समीचीं भूतस्यभव्य
स्यावरुध्यैसर्वमायुरयाणिसर्वमायुरयाणि । आभिर्गीर्भिर्यदतोनऊनमाप्या
ययहरिवोवर्धमानः । यदास्तोतृभ्योमहिगोत्रारुजासिभूयिष्ठभाजोअधते
स्याम । ब्रह्मप्रावादिष्मत्तंनोमाहासीत्॥ ॐशांतिः शांतिः शांतिः॥ ॐसत्वा

सिंचाभियजुंषाप्रजामायुर्धनंच ॥ ॐ शांतिः शांतिः शांतिः ॥ ॐशन्नोमित्रः
शंवरुणः ॥ शन्नोभवत्वर्यमा । शंनइंद्रोबृहस्पतिः । शंनोविष्णुरुरुक्रमः । नमो
ब्रह्मणे । नमस्तेवायो । त्वमेवप्रत्यक्षंब्रह्मासि । त्वामेवप्रत्यक्षंब्रह्मंवदिष्यामि ।
ऋतंवंदिष्यामि । सत्यंवंदिष्यामितन्मामवतु । तद्वक्तारमवतु । अवतुमां । अव
तुवक्तारम् । ॐशांतिः शांतिः शांतिः ॥ ॐसहनाववतु । सहनौभुनक्तु । सहवी
यँकरवावहै । तेजस्विनावधीतमस्तुमाविद्विषावहै । ॐशांतिः शांतिः शांतिः ॥
अभ्यारामिदद्रंयोनिषिंक्तंपुष्करेमधुं अवतस्यंविसर्जने ॥ इति अक्षताप्रक्षे
पणम् । इतिदशशांतिः ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥

॥ आरण्यके मंत्रसंग्रहप्रारंभः ॥

भद्रंकर्णेभिः शृणुयामदेवाः । भद्रंपश्येमाक्षभिर्यजत्राः । स्थिरैरंगैस्तुष्टुवा ᳪ
संस्तनूभिः । व्यशेमदेवहितंयदायुः । स्वस्तिनइंद्रोवृद्धश्रवाः । स्वस्तिनः
पूषा विश्ववेदाः । स्वस्तिनस्तार्क्ष्योअरिष्टनेमिः । स्वस्तिनोबृहस्पतिर्दधातु ।
आपमापामपः सर्वाः । अस्मादस्मादितोमुतः ॥ १ ॥ पवित्रंवंवः परिवाज
मासते । पितैषांप्रत्नोअभिरक्षतिव्रतम् । महः समुद्रं वरुणस्तिरोदधे । धीराइ
च्छेकुर्धरुणेधारभम् । पवित्रंतेविततंब्रह्मणस्पते । प्रभुर्गात्राणिपर्येषिविश्वतः ।
अतप्ततनूर्नतदामोअश्नुते । शृतासइद्वहंतस्तत्समाशत । ब्रह्मादेवानाम् ।
असतः सद्येततक्षुः ॥ अथवायोरेकादशपुरुषस्यैकादशस्त्रीकस्यः । प्रभ्राज

मानानाꣳ रुद्राणाꣳ स्थानेस्वतेजसाभानि। व्यवदातानाꣳ रुद्राणाꣳ स्थाने०
वासुकिवैद्युतानाꣳ रुद्राणाꣳ स्था०। रजतानाꣳ रुद्राणाꣳ स्था०। परु
षाणाꣳ रुद्राणाꣳ स्था०। श्यामानाꣳ रुद्राणाꣳ स्था०। कपिलानाꣳ
रुद्राणाꣳ स्था०। अतिलोहितानाꣳ रुद्राणाꣳ स्था०। ऊर्ध्वानाꣳ रुद्राणा
ꣳ स्था०॥ अवपतंतानाꣳ रुद्राणाꣳ स्था०। वैद्युतानाꣳ रुद्राणाꣳ
स्था०। प्रभ्राजमानीनाꣳ रुद्राणीनाꣳ स्था०। व्यवदातीनाꣳ रुद्राणीनाꣳ
स्था०। वासुकिवैद्युतीनाꣳ रुद्राणीनाꣳ स्था०। रुजतानाꣳ रुद्राणीनाꣳ
स्थाने०। परूषाणाꣳ रुद्राणीनाꣳ स्था०। श्यामानाꣳ रुद्राणीनाꣳ
स्था०। कपिलानाꣳ रुद्राणीनाꣳ स्था०। अतिलोहितीनाꣳ रुद्राणीनाꣳ

स्था० । ऊर्ध्वांना ँ रुद्राणीना ँ स्थाने० । अवपतंतीना ँ रुद्राणीना ँ
स्था० । वैद्युतीना ँ रुद्राणीना ँ स्था० । ॐ भूर्भुवः स्वः । रूपाणिवोमिथु
नंमानोमिथुंन ँ रीढ्वं । ऊर्ध्वांना ँ रुद्राणा ँ स्थाने स्वतेजंसाभुान्यतिलो
हितीना ँ रुद्राणीना ँ स्थानेस्वतेजंसाभानिपंचंच । अथाग्नेरष्टपुंरुषस्य ।
अग्नेः पूर्वंदिश्यस्यस्थास्वतेजेसाभुानि । जातवेदसउपदिश्यस्यस्था० ॥
सहोजसोदक्षिणादिश्यस्यस्था० । अंजिराप्रभवउपदिश्यस्था० । वैश्वानर
स्यापरदिश्यस्य स्था० । नर्यापस उदिश्यस्य स्था० । पंतिराधस उदग्दिश्य
स्यस्थ० । विसर्पिण उपादिश्य स्वस्थ० । ॐ भूर्भुवःस्वः। दिशो वो मिथुनंमा
नोमिथुंनँरीढ्वम् ॥ ॥ स्वंरेकंच ॥ ॥ योंपापुष्पंवेदं ॥ पुष्पंवान्प्रजावांन्पशुमा

न्भवति । चंद्रमावाअपांपुष्पम् । पुष्पवान्प्रजान्पशुमान्भवति । यएवंवेद ।
योऽपामायतंनंवेद । आयतनवान्भवति । अग्निर्वाअपामायतंनम् । आयतंनवान्भ
वति । योऽग्नेरायतंनंवेद ॥ आयतंनवान्भवति । आपोवाअग्नेरायतंनम् ।
आयतंनवान्भवति । यएवंवेद । योऽपामायतंनंवेद । आयतंनवान्भवति । वायु
र्वाअपामायतंनम् । आयतंनवान्भवति । योवायोरायतंनंवेद । आयातंनवा
न्भवति । आपोवैवायोरायतंनम् । आयतंनवान्भवति । यएवंवेद । योऽपामायतं
नंवेद । आयतंनवान्भवति । असौवैतपन्नपामायतनम् । आयतंनवान्भवति ।
योऽमुष्यतपंतआयतंनंवेद । आयतंनवान्भवति । आपोवाअमुष्यतपंतआयतं
नम् ॥ आयतंनवान्भवति । यएवंवेद । योऽपामायतंनंवेद । आयतंनवान्भवति ।

चन्द्रमावाअपामायतंनम् । आयतंनवान्भवति । यश्चंद्रमंसआयतनंवेद । आ
यतंनवान्भवति । आपोवैचन्द्रमंसआयतंनम् । आयतंभवान्भवति ॥ यएवं
वेदं ॥ योपामायतंनुवेदं । आयतंनवान्भवति । नक्षत्राणिवाअपामायतंनम् ।
आवतंनवान्भवति । योनक्षत्राणामायतंनुवेदं । आयतंनवान्भवति । आपोवै
नक्षत्राणामायतंनम् । आयतनवान्भवति । यएवंवेदं । योपामायतंनंवेदं ॥
आयतंनवान्भवति । संवत्सरोवाअपामायतंनम् । आयतंनवान्भवति । यः
संवत्सरस्यायतंनम् । आयतंनवान्भवति । आपोवैसंवत्सरस्यायतंनं । आयतं
नवान्भवति । यएवंवेदं । योप्सुनावंप्रातिष्ठितांवेद । प्रत्येवतिष्ठति । देवानांपूरं
योध्या । तस्यांहिरणमंयः कोशः । स्वर्गोलोकोज्योतिषावृतः । योवैतांब्रह्म

॥ ९६ ॥

णोवेद । अमृतेनावृतांपुरीम् । तस्मैब्रह्मचब्रह्माच । आयुःकीर्तिंप्रजांदंदुः ।
विभ्राजेमाना ँहरिंणीम् । यशसांसंपरीवृंतां । पुरं ँ हिरणमंयींब्रह्मा । पुर्जन्यां
यप्रगांयत । दिवस्पुत्रायंमीढुषे । सनोंयुवसांमिच्छत । इदंवचःपुर्जन्यांयस्व
राजें । हृदोअस्त्वंतंरंतद्युंयोत । मयोभूर्वाविश्वकृष्टयःसंत्वस्मे । सुपिप्पुलाओ
षंधीर्दे॑वगोंपाः। योगर्भमोषंधीनाम्। गवांकृणोत्यर्वंनां । पुर्जन्यंःपुरुषीणाम्। पुनं
र्मांमैत्विंद्रियम् । पुनरायुः पुनर्भगंः । पुनर्ब्राह्मंणामैतुमा । पुनर्द्रविंणमैतुमा । य
न्मेद्यरेतःपृथिवीमस्कांन । यदोषंधीरप्यसंरद्यदापंः । इदंतत्पुनरादंदे । दीर्घायु
त्वायवर्चसे । यन्मेरेतः प्रसिच्यते । यन्मआजायतेपुनः । तेनंमाममृतं
कुरु । तेनंसुप्रजसंकुरु । पुनर्द्वैंचं । तस्मांइममग्नापिंडंजुहोमिसमैर्थान्मावितं

धीत् । मयिस्वाहा । राजाधिराजायप्रसह्यसाहिने । नमोवयंवैश्रवणायकुर्महे ।
समेकामान्कामकामायमह्यम् । कामेश्वरोवैश्रवणोददातु । कुबेरायवैश्रवणाय ।
महाराजायनमः । केतवोअरुणासश्च । ऋषयोवातरशनाः । प्रतिष्ठा २ँ शत
धाहि । समाहितासोसहस्रधायसम् । शिवानः शंतमाभवंतु । दिव्याआप
ओषधयः । सुमृडीकासरस्वति । मातेव्योमसंदृशि । उत्तिष्ठब्रह्मणस्पते ।
देवयंतस्त्वेमहे । उपप्रयंतुमरुतः सुदानवः । इंद्रप्राशूर्भवासचा । पृथिवीस
मित् । तामग्निःसमिन्धे ॥ साग्निं २ँ समिन्धे । तामहं २ँ समिन्धे । सामास
मिद्धा । आयुषातेजसा । वर्चसाश्रिया । यशसा ब्रह्मवर्चसेन । अन्नाद्येनस
मिता २ँ स्वाहा । अंतरिक्ष २ँ समित् । तां वायुःसमिन्धे सा वायु२ँ समिन्धे ।

॥ ९७ ॥

मिता २ स्वाहा । अंतरिक्ष २ समित् । तां वायुः समिन्धे सा वायुं २ समिन्धे ।

तामह २ समिन्धे ॥ सामासमिद्धा । आयुंषातेजंसा । वर्चसाश्रिया । यशंसा
ब्रह्मवर्चसेनं । अन्नाद्येनसमिता २ स्वाहां । द्यौः समित् । तामादित्यः समिन्धे । सा
दित्य २ समिंधे । तामह २ समिन्धे । सामासमिद्ध । आयुंषातेजंसा ॥ वर्चसा
श्रिया । यशंसाब्रह्मवर्चसेनं ॥ अन्नाद्येनसमिता २ स्वाहा । प्राजापत्यामेसमि
दंसिसपत्नक्षयंणी । भ्रातृव्यहामेसिस्वाहां । अग्नेव्रतपतेव्रतंचंरिष्यामि । यंते
अग्निममंन्थामवृषभायेवपक्तवे । इमंतं २ शंमयामासिक्षीरेणंचोदकेनंच । यंत्व
मंग्नेसमदंहस्त्वमुनिर्वापयापुनः । क्यांबूरत्रंजायतांपाकदूर्वाव्यंल्कशा । शीति
केशीतिकावतिल्हादुकेल्हादुकावति । मंडूक्यांसुसंगमयेम २ स्वग्निं २ शमय ।
शंतेधन्वन्याआपः शमुंतेसंत्त्वनूक्याः । शंतेसमुद्रियाआपः शमुंतेसंतुवर्ष्याः ।

शंतेस्रवंतीस्तनुवेशमुतेसंतुकूप्यां। शंतेनीहारोवर्षतुशमुपृष्वावशीयताम्। अवं
सृजपुनरग्नेपितृभ्योयस्तआहुतश्चरंतिस्वधाभिः। आयुर्वसानउपयातुशेष ँ
संगंछतांतनुवाजातवेदः। संगंछस्वपितृभिः स ँ स्वधाभिःसमिष्टापूर्तेनपरमे
व्योमन्। यत्रभूम्यैवृणसेतत्रंगच्छतत्रंत्वादेवः संवितादंधातु। यत्तेकृष्लः शं
कुनआंतुतोदंपिपीलः सर्पउतवाश्वापदः। अग्निष्टद्विश्वांदनृणंकृणोतुसोमंश्चयो
ब्रांह्मणमांविवेश। उत्तिष्ठातंस्तनुव ँ संभरस्वमेहगात्रमवंहामाशंरीरम्। यत्र
भूम्ये वृणसेतत्रंगच्छतंत्रत्वादेवः सांवितादंधातु। इदंतएकंपरऊंतएकम् तृतीयें
नज्योतिषासंविशस्व। संवेशंनस्तनुवैचाकंरेधिप्रियोदेवानांपरमेसधस्थे। उत्ति
ष्ठप्रेहिप्रद्रवौकंःकृणुष्वपरमेव्योमन्। यमेनत्वंयम्यांसंविदानोत्तमंनाकमधिरो

हेमम् । अश्मंन्वतीरेवतीर्यद्वैदेवस्यंसवितुः पवित्रंयाराष्ट्रात्पथादुद्धयंतमसस्प
रिधाता पुंनातु । अस्मात्त्वमधिजातोस्ययंत्वदधिजायताम् । अग्नयेवैश्वानरा
यंसुवर्गा यंलोकायस्वाहां । अवंशीयताꣳसधस्थेपश्चंच । आयांतुदेवः सुमनां
भिरूतिभिर्यमोहंवेहप्रयंताभिरक्ता । आसींदताꣳसुप्रयतेहबर्हिषपूर्जायजात्यै
यमंशत्रुहत्यै । यमेइंवयतंमानेयदैतंप्रवांभरन्मानुंषादेवयंतः । आसींदतꣳस्वमु
लोकंविदानेस्वासस्थेभांमिन्दवेनः । यमायसोमꣳ सूनूतयमायंजुहुताहविः ।
यमꣳहंयज्ञोगंच्छत्यग्निदूंतोअरंकृतः । यमायंघृतवंद्धाविर्जुहोतप्रचंतिष्ठत । स
नोंदेवेष्वायंमदीर्घमायुः प्रजीवसे । यमायमधुंमत्तमꣳराज्ञेहव्यंजुहोतन । इद
न्नमऋषिभ्यः पूर्वजेभ्यः पूर्वेभ्यः पथिकृद्भ्यः । योस्यकौयजगंतः पार्थिवः

स्यैकंइद्धशी । युमंभंगयश्रवोगांयुयोराजांनपुरोध्यंः [युमंगायंभंग्युश्रवोयोरा
जांनपुरोध्यंः] येनापोनुद्योधन्वांनिरोनुद्यौः पृथिवीहढा । हिरण्यकुक्ष्यान्त्सु
धुरांन्हिरण्याक्षानंयःशुफान् । अश्वांनुनस्यंतोदानंयमोरांजाभितिष्ठंति । युमो
दांधारपृथिवींयमोविश्वांमिदंजगंत् । युमायुसर्वांमित्रंस्थेयत्प्राणाद्वायुरंक्षितम् ।
यथापञ्चयथाषडयथापञ्चंदशर्षंयः । युमंयोविद्यात्सब्रूयाद्यथैकऋषिर्विजान
ते । त्रिकंद्रुकेभिः पतंतिषडुर्वीरंकमिद्बृहत् । गायत्रीत्रिष्टुप्छंदांꣳसिसर्वाता
युमआहिता । अहंरहुर्नयंमानोगामश्वपुरुंषंजगंत् । वैवस्वतोनतृंप्यतिपञ्चंभि
र्मानंवैर्युमः । वैवंस्वतेविविंच्यंतेयमेराजंनितेजनाः । येचेहसत्येनेच्छंतेयउ
चानृंतवादिनंः । तेरांजन्निहविविंच्यंतेथायंतित्वामुपं । देवाꣳश्रयेनंमस्य

न्तिब्राह्मणाश्चापचित्यंति । यस्मिन्वृक्षेसुपलाशेदेवैः संपिबंतेयमः । अत्रा
नोविश्पतिः पितापुराणाअनुवेनति । पथिकृद्द्यौविजानतेनुवेनति । अपेत
वीतविचंसर्पतातोयेत्रस्थपुराणायेचनूतनाः । अहोभिरद्भिरक्तुभिर्व्यक्तंयमोद
दात्ववसानमस्मै । आरोहतायुर्जरसंगृणानाअनुपूर्वंयतमानायतिष्ठ । इहत्व
ष्टासुजनिमासजोषादीर्घमायुः करतिजीवसेवः । यथाहान्यनुपूर्वंभवंतियथर्तव
ऋतुभिर्यंतिक्लृप्ताः । यथानपूर्वमपरोजहात्येवाधातरायूंषिकल्पयैषाम् । नहि
तेअग्नेतनुवःक्रूरंचकारमर्त्यः । कपिर्बभस्तितेजनंपुनर्जरायुर्गौरिव । अपनः
शोशुचदघमग्नेशुशुग्ध्यारयिम् । अपनःशोशुचदघंमृत्यवेस्वाहाअनड्वाहमन्वार
भामहेस्वस्तये । सनइन्द्रइवदेवेभ्योवह्निः संपारणोभर । इमेजीवाविमृतैराववृ

त्तिंनभूद्भद्रादेवहूतिंनोअद्य । प्रांञ्चोगामानृतयेहसांयद्राघीयआयुंः प्रतरांद
धांनाः । मृत्योःपुदंयोपयंतोयदैमद्राघीयआयुंः प्रतरांदधांनाः । आधायंमा
नाः प्रजयाधनैनशुद्धाः पूताभंवथयज्ञियासः । इमञ्जीवेभ्यंः परिधिंदंधामिमा
नोनुंगादपंरोअर्थंमेतम् । शतंजीवंतुशरदंः पुरूचीस्तिरोमृत्युंदंझहेपर्वतेन । इ
मानारीरविधवाः सुपत्नीरांजंनेनसर्पिषासंमृंशंताम् । अनश्रवोंअनमीवाःसुशे
वाआरोंहंतुजनंयोयोनिमग्रें । यदांजंनंत्रैककुदंजात॑ ँ हिमवंतस्परिं । तेनामृ
तंस्यमूलेनारांतीर्जंभयामासि । यथात्वमुंद्भिनस्त्योषधेपृथिव्याअधिं । एवामि
मउद्भिंदंतुकीर्त्यायशंसाब्रह्मवर्चसेनं । अजोस्यजास्मदघाद्वेषां॑ ँ सियवोंसि
यवयास्मदेद्वेषां॑ ँ सि । भवजंभयामासित्राणिंच । अपंनः शोशुंचदघमग्नें

शुशुध्यारायें । अपंनः श्वोशुंचदघम् । सुक्षोत्रियासुंगातुयावंसुयाचंयजा
महे । अपंनः शोशुंचदघम् । प्रयस्कंदिष्ठएषांप्रास्माकांसश्चसूरयंः । अपंनः
शोशुंचदघम् । प्रयदुग्नेः सहंस्वतोविश्वतोयान्तिसूरयंः । अपंनः शोशु
चदघम् । प्रयत्तेंअग्नेसूवयोजायेमाहिप्रतेंवुयम् । अपंनः शोशुंचदघम् ।
त्वꣳ हिविंश्वतोमुखविश्वतंःपरिभूरसिं । अपंनः शोशुंचदघम् । द्विषोंनोविश्व
तोमुखातिंनावेवंपारय । अपनः शोशुंचदघम् । सनः सिंधुंमिवनावयातिंपर्षा
स्वस्तयें । अपंनःशोशुंचदघम् । आपंः प्रवणादिंवयतीरपास्मत्स्यंदतामघम् ।
अपंनःशोशुंचदघम् । उद्रूतादुंदकानीवापास्मत्स्यंदतामघम् । अपंनःशोशुंच
दघम् । आनंदायंप्रामोदायपुनरागाꣳ स्वान्गृहान् । अपंनःशोशुंचदघम् ।

315

नवैतत्रप्रमीयतेगौरश्वःपुरुषःपशुः । यत्रेदंब्रह्मक्रियतेपरिधिर्जीवनायकव्यपंनः
शोशुंचदघम् । अपंनः शोशुंचदघमघंचत्वारिंच । मातारुद्राणांदुहिता
वसूनाᳬस्वसादित्यानाममृतस्यनाभिः । प्रणुवोचंचिकितुषेजनायमागामनां
गामदितिंवधिष्ट । पिबतूदकंतृणान्यत्तु । ओमुत्सृजत ॥ इति आरण्यके
मंत्रसग्रहः समाप्तः ॥

॥ ब्राह्मणप्रथमाष्टके मंत्रसंग्रहप्रारंभः ॥

हरिःॐब्रह्मसंधंत्तंतन्मेजिन्वतम् । क्षत्रᳬसंधंत्तंतन्मेजिन्वतम् । इषᳬसंधंत्तंतां
मेजिन्वतम् । ऊर्जᳬसंधंत्तंतांमेजिन्वतम् । रयिᳬसंधंत्तंतांमेजिन्वतम् । पुष्टिᳬ ॥१०१॥
संधंत्तं तांमेजिन्वतम् । प्रजाᳬसंधंत्तंतांमेजिन्वतम् । पशून्संधंत्तंतांमेजिन्वतम् ।

स्तुतासिजनधाः । देवास्त्वांशुक्रपाः प्रणयंतु ॥ १ ॥ भृगूणांत्वांगिरसां
व्रतपतेव्रतेनादधामीतिभृग्वंगिरसामादध्यात् । आदित्यानांत्वादेवानांव्रते
नादधामीत्युन्यासांब्राह्मणीनांप्रजानाम् । वरुणस्यत्वाराज्ञोव्रतपतेव्रतेनादधा
मीतिराज्ञः । इंद्रस्यत्वेन्द्रियेणव्रतपतेव्रतेनादधामीतिराजन्यस्य । मनोस्त्वा
ग्रामण्योव्रतपतेव्रतेनादधामीतिवैश्यस्य । ऋभूणांत्वादेवानांव्रतपतेव्रतेनाद
धामीतिरथकारस्य । यथादेवतमग्निराधीयते । नदेवताभ्यआवृश्च्यतेवसी
यान्भवति ॥ १ ॥ उद्धन्यमानमस्याअमेध्यम् । अपपाप्मानंयजमानस्यहंतु ।
शिवानः संतुप्रदिशश्चतस्रः । शन्नोमातापृथिवीतोकसाता । शंन्नोदेवीरभिष्टये ।
आपोभवंतुपीतये । शंयोरभिस्रवंतुनः । वैश्वानरस्यरूपं । पृथिव्यांपरिस्रसा ।

नवैतत्रप्रमीयतेगौरश्वः पुरुषः पशुः । यत्रेदंब्रह्मक्रियतेपरिधिर्जीवनायकव्यपंनः शोशुंचदघम् । अपंनः शोशुंचदघमघंचत्वारिंच । मातारुद्राणांदुहिता वसूनाꣳस्वसादित्यानाममृतस्यनाभिः । प्रणुवोचंचिकितुषेजनायमागामनां गामदितिंवधिष्ट । पिबतूदकंतृणान्यत्तु । ओमुत्सृजत ॥ इति आरण्यके मंत्रसग्रहः समाप्तः ॥

॥ ब्राह्मणप्रथमाष्टके मंत्रसंग्रहप्रारंभः ॥

हरिः ॐ ब्रह्मसंधत्तंतन्मेजिन्वतम् । क्षत्रꣳसंधत्तंतन्मेजिन्वतम् । इषꣳसंधत्तंतां मेजिन्वतम् । ऊर्जꣳसंधत्तंतांमेजिन्वतम् । रयिꣳसंधत्तंतांमेजिन्वतम् । पुष्टिꣳ संधत्तं तांमेजिन्वतम् । प्रजाꣳसंधत्तंतांमेजिन्वतम् । पशून्संधत्तंतांमेजिन्वतम् ।

स्तुतासिजनंधाः । देवास्त्वांशुक्रपाः प्रणंयंतु ॥ १ ॥ भृगूणांत्वांगिरसां
व्रतपतेव्रतेनादंधामीतिभृग्वंगिरसामादंध्यात् । आदित्यानांत्वादेवानांव्रते
नादंधामीत्युन्यासांब्राह्मणीनांप्रजानांम् । वरुणस्यत्वाराज्ञोंव्रतपतेव्रतेनादंधा
मीतिराज्ञः । इंद्रस्यत्वेन्द्रियेणंव्रतपतेव्रतेनादंधामीतिराजन्यंस्य । मनोंस्त्वा
ग्रामण्योंव्रतपतेव्रतेनादंधामीतिवैश्यंस्य । ऋभूणांत्वांदेवानांव्रतपतेव्रतेनादं
धामीतिरथकारस्यं । यथादेवतमग्निराधीयते । नदेवताभ्युआवृंश्च्यतेवसीं
यान्भवति ॥ १ ॥ उद्धन्यमांनमुस्याअंमेध्यम् । अपंपाप्मानंयजंमानस्यहंतु ।
शिवानः संतुप्रदिशश्चतंस्रः । शन्नोंमाताप्टथिवीतोकंसाता । शन्नोंदेवीरभिष्टंये ।
आपोंभवंतुपीतयें । शंयोरभिस्रंवंतुनः । वैश्वानरस्यंरूपं । पृथिव्यांपरिस्रसा ।

स्योनमाविशंतुनः ॥ १ ॥ नयंप्रजांमेगोपाय । अमृतत्वायंजीवसेंजातांजनि
ष्यमांणांच । अमृतेंसुत्येप्रतिष्ठितां । अथर्वापितुंमेंगोपाय । रसमन्नमिहायुंषे ।
अदंब्धायोशीततनो । अविषन्नः पितुंकृंणु । श२ स्यंपुशून्मेंगोपाय । द्विपा
दोयेचतुंष्पदः ॥ १ ॥ अष्टाशंफाः श्चयइहाग्नें । येचैकंशफाआशुगाः । सप्र
थासभांमेंगोपाय । येचसभ्यांः सभासदः । तानिंद्रियावंतः कुरु । सर्वमायु
रुपांसतां । अहेंबुध्नियमंत्रंमेगोपाय । यमषंयस्त्रायिविदाविदुः । ऋचुः सामां
नियजूं२षि । साहिश्रीरमृतांसुतां ॥ १ ॥ चतुः शिखंडायुवतिः सुपेशाः ।
घतप्रंतीकाभुवंनस्यमध्ये । मुर्मृज्यमांनामहतेसौभंगाय । मह्यंधुक्ष्वयजमाना
यकामांन् । इहैवसंतत्रंसतोवोंअग्नयः । प्राणेनंवाचामनंसाबिभर्मि । तिरोमा

संतमायुमाँप्रहासीत् । ज्योतिषावोवैश्वानरेणोपातिष्ठे । पंचधाग्नीन्व्यंक्रामत् ।
विराट्सृष्टाप्रजापतेः । ऊर्ध्वारोहद्रोहिणी । योनिरग्नेः प्रतिष्ठितिः ॥ १ ॥ संतं
तिर्वाएतेग्रहाः । यत्परःसामानः । विषूवांदिवाकीर्त्यँम् । यथाशालायैपक्षंसी ।
एव ँ संवत्सरस्यपक्षंसी । यदेतेनगृह्येरंन् । विषूचीसंवत्सरस्यपक्षंसीव्यव
स्त्र ँ सेयातां । आर्तिमाच्छैंयुः । यदेतेगृह्यंते । यथाशालायैपक्षंसीमध्य
मंवु ँ शमभिसंमायच्छांति ॥ १ ॥ एव ँ संवत्सरस्यपक्षंसीदिवाकीर्त्यंमभि
संतंन्वान्ति । नार्तिमाछैंति । एकविँशमहंर्भवति । शुक्राग्राग्रहांगृह्यंते । प्रत्युत्तं
ब्ध्यैसयुत्वायं । सौर्यंएतदहः पशुरालंभ्यते । सौर्यातिग्राह्योगृह्यते । अहंरेवरू
पेणसमंर्द्धयंति । अथोअन्हंएवैषबलिह्रियंते । सप्तैतदहंरतिग्राह्यांगृह्यंते ।

सप्तवैशीर्षण्याः प्राणाः । असावादित्यःशिरःप्रजानांम् ।शीर्षन्नेवप्रजानांप्राणां
दधाति । तस्मात्सप्तशीर्षन्प्राणाः । इंद्रोवृत्र ँ हत्वा । असुरान्पराभाव्यं ।
सइमान्लोकानुभ्यंजयत् । तस्यासौलोकोनाभिजितआसीत् । तंविश्वकर्मा
भूत्वाभ्यंजयत् । यद्वैश्वकर्मणोगृह्यते ॥ ३ ॥ सुवर्गस्यलोकस्याभिजित्यै ।
प्रवाएतेस्माल्लोकाच्चयवंते । येवैश्वकर्मणंगृह्णते । आदित्यश्चोगृह्यते । इयंवा
अदितिः । अस्यामेवप्रतितिष्ठन्ति । अन्योन्योगृह्यते । विश्वान्येवानु कर्मा
णिकुर्वाणायन्ति । अस्यामन्यनेप्रतितिष्ठंति । तावापराधात्संवत्सरस्यान्यो
न्योगृह्येते । तावुभौसहमहाव्रतेगृह्येते । यज्ञस्यैवांतंगत्वा । उभयोर्लोकयोः
प्रतितिष्ठंति । अक्थ्यमुक्थंभवति । अन्नाद्यस्यावरुध्यै ॥ ४॥ तस्माद्वाजपेय

याजीपूतोमेध्योदाक्षिण्यः । प्राङ्द्रवतिसोमग्रहैः । अमुमेवतैर्लोकमभिज
यति । प्रत्यङ्सुराग्रहैः । इममेवतैर्लोकमभिजयति । प्रतिष्ठंतिसोमग्रहैः ।
यावद्देवसत्यम् । तेनसूयते । वाजसृद्भ्यः सुराग्रहान्हरंति । अनृतेनैवविशꣳ
स ꣳ सृजति । हिरण्यपात्रंमधोः पूर्णंददाति । मधव्योसानीति । एकधाब्रह्म
णउपहरति । एकधैवयजमानआयुस्तेजोदधाति ॥ १ ॥ इंद्रोवृत्रꣳ हत्वा ।
असुरान्पराभाव्यं ॥ सोमावास्यांप्रत्यागच्छत् । तेपितरः पूर्वेद्युरागच्छन् ।
पितॄन्यज्ञोगच्छत् । तंदेवाः पुनरयाचंत । तमेभ्योनपुनरददुः । तेब्रुवन्वरं
वृणामहै।अथवः पुनर्दास्यामः।अस्मभ्यमेवपूर्वेद्युः क्रियाताइति॥ १॥ तमेभ्यः
पुनरददुः । तस्मात्पितृभ्यः पूर्वेद्युः क्रियते । यत्पितृभ्यः पूर्वेद्युः करोति । पितृ

मंत्र- भ्यंएवतद्यज्ञंनिष्क्रीयंयजंमानः प्रतंनुते।सोमांयपितृपीताय स्वधानमइत्यांह। संग्रहः
॥१०४॥ पितृरेवाधिसोमपीथमवंरुन्धे । नहिपिताप्रमीयंमाणआहैषसौमपीथइति
इंद्रियंवैसोमपीथः। इंद्रियमेवसोमपीथमवंरुन्धे। तेनेन्द्रियेणंद्वितीयांजायाम
भ्यंश्नुते ॥ २ ॥ एतद्वैब्राह्मणंपुरावाजश्रवसाविदामंक्रन् । तस्मात्तेद्वेद्वेंजाये
अभ्यांक्षता। यएवंवेदं। अभिद्वितीयांजायामंश्नुते। अग्नयेंकव्यवाहंनायस्व
धानमइत्यांह । यएवापिं तृणामग्निः । तंप्रीणाति। तिस्रआहुंतीर्जुहोति । त्रीणिं
दंधाति। षट्संपंद्यंते ॥ १ ॥ षड्वाऋतवंः। ऋतूनेवप्रीणाति। तूष्णीमेक्षंण
मादंधाति। अस्तिवाहिषष्ठऋतुर्नवां। देवान्वैपितृन्प्रीतान्। मनुष्यांः पितरो
नुप्रपिंपते। तिस्रंआहुंतीर्जुंहोति । त्रीणिंदंधाति । षट्संपंद्यंते । षड्वाऋ ॥१०४॥

तंवः ॥ ४ ॥ ऋतवः खलुवैदेवाः पितरंः । ऋतूनेवदेवान्पितॄन्प्रीणाति । तान्प्री
तान् । मनुष्यांः पितरोनुप्रापिपंते । सकृदाच्छिन्नंबर्हिर्भवति । सकृतान्ने
वप्रींणाति । दिवाहिपितरंः । त्रिर्निदंधाति । तृतीये वाइतोलोके पितरंः ।
पराङावर्तते ॥ ५ ॥ ह्नीकाहिपितरंः । ओष्मणोव्यावृतउपांस्ते । ऊष्म
भांगाहिपितरंः । ब्रह्मवादिनोंवदंति । प्राश्यां ३ नप्राश्या ३ मिति ।
यत्प्रांश्नीयात् । जन्युमन्नंमद्यात् । प्रमायुंकःस्यात् । यन्नप्रांश्नीयात् । अहं
विःस्यात् ॥ ६ ॥ पितृभ्युआवृंश्च्येत । अवघ्रेयमेव । तन्नेवप्राशितंनेवाप्राशितं ।
वीरंवावैपितरंः प्रयंतोहरंति । वीरंवांददाति । दशांछिनत्ति । हरंणभागाहिपि
तरंः । पितॄनेवनिरवंदयते । उत्तरआयुंषिलोमंछिन्दीत । पितृणांह्येतर्हिने

दीयः ॥ ७ ॥ नमस्करोति । नमस्करोहिपितॄणाम् । नमोवः पितरोरसाय ।
नमोवः पितरः शुष्माय । नमोवः पितरोजीवाय । नमोवः पितरः स्वधायै ।
नमोवः पितरोमन्यवे । नमोवः पितरोघोराय । पितरोनमोवः । यएतस्मिन्लो
केस्थ ॥ ८॥ युष्माꣳस्तेनु । येस्मिन्लोके । मांतेनु । यएतस्मिन्लोकेस्थ । यूयं
तेषांवसिष्ठाभयास्त । येस्मिन्लोके । अहंतेषांवसिष्ठोभूयासमित्याह । वसिष्ठः
समानानांभवति । यएवंविद्वान्पितृभ्यः करोति । एषवैमनुष्याणांयज्ञः ॥ ९॥
देवानांवाइतरेयज्ञाः । तेनवाएतात्पितृलोकेचरति । यत्पितृभ्यः करोति । सईं
श्वरः प्रमेतोः । प्राजापत्ययर्चापुनरैति । यज्ञोवैप्रजापतिः । यज्ञेनैवसहपुनरैति ।
नप्रमायुकोभवति । पितृलोकेवाएतद्यजमानश्चरति । यत्पितृभ्यः करोति ।

सईश्वरआर्तिमार्तोः । प्रजापतिस्त्वावैनंततउन्नेतुमर्हतीत्याहुः । यत्प्राजापत्य
यर्चापुनरैति । प्रजापतिरेवैनंततउन्नयति । नार्तिमार्च्छतियजमानः ॥ १० ॥
इत्यंश्रुतेपद्यंतेपद्यंतेषड्वाऋतवोवर्ततेहविःस्यान्नेदीयस्थयज्ञोयजमानश्चरतिय
त्पितृभ्यः करोतिपंचंच ॥ १ ॥ भागधेयेनैवैनंप्रणयति । ब्राह्मणआर्षेयउद्ध
रेत् । ब्राह्मणोवैसर्वादेवताः । सर्वाभिरेवैनंदेवताभिरुद्धरति । अग्निहोत्रमुपसा
द्यातमितोरासीत । व्रतमेवहुतमनुम्रियते । अन्तंवाएषआत्मनोगच्छति । य
स्ताम्यति । अंतमेषयज्ञस्यगच्छति । यस्याग्निमनुद्धृतꣳसूर्योभिनिम्रोचति ॥ १ ॥
पवमानः सुवर्जनः पवित्रेणविचर्षणिः । यः पोतासपुनातुमा । पुनंतुमादेवज
नाः । पुनंतुमनवोधिया । पुनंतुविश्वआयवः । जातवेदः पवित्रवत् । पवित्रेण

पुनाहिमा । शुक्रेणदेवदीद्यत् । अग्नेक्रत्वाक्रतूँ रनुं ॥ १ ॥ यत्तेपवित्रमर्चिषि
अग्नेविततमंतरा । ब्रह्मतेनंपुनीमहे । उभाभ्यांदेवसवितः । पवित्रेणसवेनंच ।
इदंब्रह्मंपुनीमहे । वैश्वदेवीपुंनतीदेव्यागांत् । यस्यैबह्वीस्तनुवोवीतपृष्ठाः ।
तयामदंतः सधमाद्येषु । वयँ स्यांमपतयोरयीणां ॥ २ ॥ वैश्वानरोरश्मि
भिर्मापुनातु । वातः प्राणेनेषिरोमयोभूः । द्यावांपृथिवीपयंसापयोभिः । ऋता
वरीयज्ञियेमापुनीतां बृहद्भिः सवितस्तृभिः । वर्षिष्ठैर्देवमन्मांभिः । अग्नेदक्षैःपुना
हिमा । येनदेवा अपुंनत । येनापोदिव्यंकशः । तेनदिव्येनब्रह्मणा ॥ ३ ॥ इदं
ब्रह्मंपुनीमहे । यःपांवमानीरध्येति । ऋषिभिः संभृतँरसं । सर्वँ सपूतमंश्ना
ति । स्वदितंमातरिश्वंना । पावमानीर्योअध्येति । ऋषिभिःसंभृतँरसं । तस्मै

सरंस्वतीदुहे । क्षीरꣳ सर्पिर्मधूदकं । पावमानीः स्वस्त्ययंनीः ॥४॥ सुदुघाहि
पयंस्वतीः । ऋषिभिः संभृतोरसः । ब्राह्मणेष्वमृतꣳहितं । पावमानीर्दिशंतुनः ।
इमंलोकमथोअमुं । कामान्त्समर्धयंतुनः । देवीर्देवैः समाभृताः । पावमानीः
स्वत्ययंनीः । सुदुघाहिघृतश्चुतः । ऋषिभिः संभंतोरसः ॥ ५ ॥ ब्राह्मणेष्वम
तं ꣳ हितं । येनंदेवाः पवित्रेण । आत्मानंपुनतेसदा । तेनंसहस्रंधारेण । पाव
मान्यःपुंनंतुमा । प्राजापत्यंपवित्रम् । शतोद्यांम ꣳ हिरण्मयं । तेनंब्रह्मविदोवयं ।
पूतंब्रह्मंपुनीमहे । इन्द्रः सुनीतीसहमांपुनातु । सोमः स्वस्त्यावरुणः समी
च्यां । यमोराजांप्रमृणाभिः पुनातुमा । जातवेदामोर्जयंत्यापुनातु ॥ ६ ॥
अनुरयीणांब्रह्मंणास्वस्त्ययंनीः सुदुघाहिघृतश्चुतऋषिभिः संभृतोरसः पुनातु

त्रीणिंच ॥ १ ॥ यत्पुण्यंनक्षत्रं । तद्बट्कुर्वीतोपव्युषं । यदावैसूर्यउदेति । अथ
नक्षत्रन्नैति । यावंतितत्रसूर्योगच्छेत् । यत्रंजघन्यंपश्येत् । तावंतिकुर्वीतयत्का
रीस्यात् । पुण्याहएवकुंरुते । एव २ हवैयज्ञेषुंचशतद्युम्नंचमात्स्योनिरवसा
यर्यांचकार । तच्छ्रोणा ॥१॥ यदशृंणोत् । तच्छ्रविष्ठाः । यच्छतमभिषज्यन् ।
तच्छतभिषक् । प्रोष्ठपदेषूदंयच्छंत । रेवत्यांमरवन्त । अश्वयुजोरयुंजत ।
अपभरंणीष्वपावहन् । तानिवाएतानियमनक्षत्राणि । यान्येवदेवनक्षत्राणि ।
तेषुकुर्वीतयत्कारीस्यात् । पुण्याहएवकुंरुते ॥ १ ॥ प्रजायते । यएवंविद्वान्लो
हितायसेनंनिवर्तयंते । एतदेवरूपंकृत्वानिवर्तयते । सततः श्वश्वोभूयान्भवं
न्नेति । प्रैवजायते । त्रेण्याशलल्यानिवर्तयेत । त्रीणित्रीणिवैदेवानांमृद्धानि ।

त्रीणिछंदां ँ सि । त्रीणिसवंनानि । त्रयंइमेलोकाः । ऋध्यामेवतद्वीर्यंएषु लोकेषुप्रतितिष्ठति ॥ १ ॥ (उपांशुः) आयुंषः प्राण ँ संतंनु । प्राणादंपान ँ संतंनु । अपानाद्व्यान ँ सतनु । व्यानाच्चक्षुः संतंनु । चक्षुंषः श्रोत्र ँ सं तंनु । श्रोत्रान्मनः संतंनु । मनंसोवाच ँ संतंनु । वाचआत्मान ँ संतंनु । आत्मनंः पृथिवी ँ संतंनु । पृथिव्याअंतरिक्ष ँ संतंनु । अंतरिक्षाद्दिव ँ सं तंनु । दिवः सुवः सतंनु ॥ १ ॥ पृथिव्याअंतरिक्ष ँ संतंनुद्धेचं ॥१॥ (उच्चैः) इंद्रोदधीचोअस्थभिः । वृत्राण्यप्रतिष्कुतः । जघानंनवतीर्नवं । इच्छन्नश्वंस्य यच्छिरंः । पर्वतेष्वपांश्रितं । तद्विदच्छर्यणावंति । अत्राहगोरमंन्वत । नामत्व ष्टुरपीच्यंम् । इत्थाचंद्रमंसोगृहे । इंद्रमिद्गाथिनोंबृहत् ॥ १ ॥ इंद्रमुर्केभिरर्किणः ।

॥१०८॥ इंद्रंवाणीरनूषत । इंद्रइद्धर्योः सचा । संमिश्लआवंचोयुजा । इंद्रोवज्रीहिरण्य
यः । इंद्रोदीर्घायचक्षसे । आसूर्यं रोहयद्दिवि । विगोभिरद्रिमैरयत् । इंद्र
वाजेषुनोअव । सहस्रप्रधनेषुच ॥ २ ॥ उग्रउग्राभिरूतिभिः । तमिंद्रंवाजया
मसि । महेवृत्रायहंतवे । सवृषांवृषभोभुवत् । इंद्रः सदामनेकृतः । ओजिष्ठः
सबलैहितः । द्युम्नीश्लोकीससोम्यः । गिरावज्रोनसंभृतः । सबलोअनपच्यु
तः । ववक्षुरुग्रोअस्तृतः ॥ ३॥ बृहच्चास्तृतः ॥१ ॥ अनुमत्यैपुरोडाशमष्टाकं
पालंनिर्वपति । येप्रत्यंचः शम्यांयाअवशीयंते । तंनैर्ऋतमेकंकपालं । इयंवा
अनुमतिः । इयंनिर्ऋतिः । नैर्ऋतेनपूर्वेणप्रचरति । पाप्मानमेवनिर्ऋतिंपूर्वां ॥१०८॥
निरवदयते । एकंकपालोभवति । एकधैवनिर्ऋतिंनिरवदयते । यदहुत्वागार्ह

पत्यईयुः ॥ १ ॥ रुद्रोभूत्वाग्निरंनूत्थायं । अध्वर्युंचयजमानंचहन्यात् । वीहि
स्वाहाहुतिंजुषाणइत्यांह । आहुत्यैवैनं शमयति । नार्तिमार्च्छत्यध्वर्युर्नयज
मानः । एकोल्मुकेनयंति । तद्धिनिर्ऋत्यैभागधेयं । इमांदिशंयंति । एषावै
निर्ऋत्यैदिक् । स्वायामेवदिशिनिर्ऋतिंनिरवंदयते ॥ २ ॥ स्वकृतइरिणेजुहो
तिप्रदरेवां । यद्वैनिर्ऋत्याआयतंनम् । स्वएवायतंनेनिर्ऋतिंनिरवंदयते ।
एषतेंनिर्ऋतेभागइत्यांह । निर्दिंशत्येवैनां । भूतेहविष्मत्यसीत्यांह । भूतिमे
वोपावर्तते । मुंचेमम हंसइत्यांह । अं हंसएवैनंमुंचति । अंगुष्ठाभ्यांजु
होति ॥ ३ ॥ अंततएवनिर्ऋतिंनिरवंदयते । कृष्णंवासःकृष्णतूषंदक्षिणा । एतद्वै
निर्ऋत्यैरूपम् । रूपेणैवनिर्ऋतिंनिरवंदयते । अप्रंतीक्षमायंति । निर्ऋत्याअंतर्हिं

त्यै । स्वाहानमोयइदंचकारेतिपुनरेत्यगार्हपत्येजुहोति । आहुंत्यैवनंमस्यंतो
गार्हपत्यमुपावर्तंते । आनुमतेनप्रचंरति । इयंवाअनुंमतिः ॥ ४॥ इयमेवास्मै
राज्यमनुंमन्यते । धेनुर्दक्षिणा । इमामेवधेनुंकुरुते । आदित्यंचरुंनिर्वंपति ।
उभयींष्वेवप्रजास्वभिषिंच्यते । दैवीषुचमानुंषीषुच । वरोदक्षिणा । वरोहिरा
ज्य ँ समृंध्यै । आग्नावैष्णवमेकांदशकपालंनिर्वंपति । अग्निः सर्वादेवताः
॥ ५ ॥ विष्णुर्यज्ञः । देवताश्चैवयज्ञंचावंरुंधे । वामनोवहीदक्षिणा । य
द्वही । तेनाग्नेयः । यद्वामनः । तेनवैष्णवः समृंध्यै । अग्नीषोमीयमेकांदशक
पालंनिर्वंपति । अग्नीषोमाभ्यांवाइंद्रोवृत्रमंहन्निति । यदंग्नीषोमीयमेकांदश
कपालंनिर्वंपति ॥ ६ ॥ वार्त्रघ्नमेवविजित्यै । हिरंण्यंदक्षिणासमृंध्यै । इंद्रोवृ

त्रᳲहुत्वा । दे॒वता॑भिश्चेन्द्रि॒येण॑च॒व्या॑र्ध्यत । सए॒तमैन्द्रा॒ग्नमेका॑दशकपालमप
श्यत् । तन्निर॑वपत् । तेन॒वैसदे॒वता॑श्चेंद्रि॒यंचावा॑रुंध । यदैं॑द्रा॒ग्नमेका॑दशकपालं
नि॒र्वप॑ति । दे॒वता॑श्चै॒वतेनें॑द्रि॒यंच॒यज॑मा॒नोव॑रुन्धे । ऋ॒ष॒भोव॒ही॑दक्षि॑णा ॥ ७ ॥
यद्व॒ही । तेना॑ग्ने॒यः । यदृ॑ष॒भः । तेनैं॒द्रः सम॑ृध्यै । आ॒ग्ने॒यम॒ष्टाक॑पालंनि॒र्वप॑ति
ऐं॒द्रंदधि॑ । यदा॑ग्ने॒योभव॑ति । अ॒ग्निर्वैय॑ज्ञमु॒खं । य॒ज्ञमु॒खमे॒वर्द्धिंपु॒रस्ता॑द्धत्ते । यदैं॒
द्रंदधि॑ ॥८॥ इंद्रि॒यमे॒वाव॑रुंधे । ऋ॒ष॒भोव॒ही॑दक्षि॑णा । यद्व॒ही । तेना॑ग्ने॒यः । यदृ
ष॒भः । तेनैं॒द्रः सम॑ृध्यै । याव॑ती॒र्वैप्र॒जाओष॑धीना॒महु॑ताना॒माश्नन् । ताः परा॑भ
वन् । आ॒ग्र॒य॒णंभ॑वति॒हुता॒द्याय । यज॑मान॒स्याप॑राभावाय ॥९॥ दे॒वावा॒ओष॑
धीष्वा॒जिमं॑यु॒ः । ताइं॑द्रा॒ग्नीउद॑जयतां । तावे॒तमैन्द्रा॒ग्नंद्वाद॑शकपा॒लंनिर॑वृणातां ।

यदैंद्राग्नोभवत्युज्जित्यै । द्वादंशकपालोभवति । द्वादंशमासाः । संवत्सरः
संवत्सरेणैवास्माअन्नमवंरुन्धे । वैश्वदेवश्चरुर्भंवति । वैश्वदेवंवाअन्नंम् । अन्नंमे
वास्मैस्वदयति ॥ १० ॥ प्रथमजोवत्सोदाक्षिणासमृंध्यै ॥ सौम्यꣳश्यांमाकं
चरुंनिर्वंपति । सोमोवाअंकृष्टपच्यस्यराजा ॥ अकृष्टपच्यमेवास्मैस्वदयति ।
वासोदाक्षिणा । सौम्यꣳहिदेवतयांवासः समृंध्यै । सरंस्वत्यै चरुंनिर्वंपति ।
सरंस्वतेचरुंम् । मिथुनमेवावंरुन्धे । मिथुनौगावौदाक्षिणासमृंध्यै । एति
वाएषयंज्ञमुखादृध्याः । योग्नेर्दैवतांयाएति । अष्टावेतानिंहवीꣳषिभंवंति ।
अष्टाक्षंरागायत्री । गायत्रोग्निः । तेनैवयंज्ञमुखादृध्यांअग्नेर्दैवतांयैनैति ॥ ११ ॥ ॥११०॥
ईंयुर्निरवंदयतेंगुष्ठाभ्यांजुहोत्यनुंमतिर्दैवतानिर्वंपतिवहीदक्षिणायदैंद्रंदध्यपंरा

भावायस्वदयातिगावौदक्षिणासमृध्यैषट्चं ॥ मृत्युनायजमानंपरिगृह्णीयात् ।
यन्नपरिदध्यात् । रक्षांसि यज्ञं हन्युः । द्वौपरिधीपरिदधाति । रक्षसाम
पहत्यै । अथोमृत्योरेवयजमानमुत्सृजति । यत्त्रीणित्रीणिहवींष्युदाहरेयुः ।
त्रयस्त्रयएषां साकंप्रमीयेरन् । एकैकमनूचीनान्युदाहरंति । एकैकएवैषां
मन्वंचः प्रमीयते । कशिपुंकशिपव्यांय ॥ उपबर्हणमुपबर्हण्यांय । आंजनमां
जन्यांय । अभ्यंजनमभ्यंजन्यांय । यथाभागमेवैनान्प्रीणाति ॥ १ ॥ त्र्यंब
कंयजामहइत्यांह । मृत्योर्मुक्षीयमामृतादितिवावैतदांह । उत्किरंति । भगं
स्यलीप्संते । मूतंकृत्वासंजंति । यथाजनंयतेवसंकरोति । तादृगेवतत् । एषते
रुद्रभागइत्यांहनिरवंत्यै । अप्रतीक्षमायंति । अपः परिषिंचति । रुद्रस्यांतर्हिं

त्यै । प्रवाएतेंस्माल्लोकाच्च्यवंते ॥ येऽयंबकैश्चरंति । आदित्यंचरुंपुनरेत्यानि
र्वंपति । इयंवाअदितिः । अस्यामेवप्रतितिष्ठंति ॥ १ ॥ ओदनमुद्बुवते । पर
मेष्ठीवाएषः । यदोदनः परमामेवैनं॑श्रियंगमयति । सुश्लोकां ३ सुमंगलां ३
सत्यंराजा ३ नित्याह । आशिषमेवैतामाशास्ते । शौनः शेपमाख्यापयते ।
वरुणपाशादेवैनंमुंचति । परः शतंभवति । शतायुः पुरुषः शतेंद्रियः ॥ आयु
ष्येवेंद्रियेप्रतितिष्ठति । मारुतस्यचैकंवि ं॑शतिकपालस्यवैश्वदेव्यैचामिक्षां
याअग्नयेंस्विष्टकृतेंसमवद्यति । देवताभिरेवैनमुभयतः परिगृह्णाति । अपांनप्त्रे
स्वाहोर्जोंनप्त्रेस्वाहाग्नयेंगृहपतयेस्वाहेतितिस्रआहुतीर्जुहोति । त्रयइमेलोकाः ।
एष्वेवलोकेषुप्रतितिष्ठति ॥ इयंवैरजता । असौहरिणी । यद्रुक्मौभवतः ।

आभ्यामेवैनमुभयतः परिगृह्णाति । वरुणस्यवा अभिषिच्यमानस्यापः । इन्द्रि यंवीर्यंनिरघ्नन् । तत्सुवर्णं ँ हिरण्यमभवत् । यद्रुक्ममंतर्दधाति । इंद्रियस्य वीर्यस्यानिर्घाताय । शतमानोभवतिशतक्षरः । शतायुः पुरुषः शतेन्द्रियः । आयुष्येवेंद्रियेप्रतितिष्ठति । आयुर्वैहिरण्यं । आयुष्याएवैनमभ्यातिक्षरंति । तेजोवैहिरण्यं । तेजस्याएवैनमभ्यातिक्षरंति । वर्चोवैहिरण्यं । वर्चस्याएवैनमभ्यतिक्षरंति ॥ १ ॥ ब्राह्मणप्रथमाष्टकेमंत्रसंग्रहः समाप्तः ॥

॥ ब्राह्मणद्वितीयाष्टकेमंत्रसंग्रहप्रारंभः ॥

ऐन्द्राग्नमुपसादितम् । सर्वाभ्योवाएषदेवताभ्योजुहोति । योग्निहोत्रं जुहोति । यथाखलुवैधेनुंतीर्थेतर्पयति । एवमग्निहोत्रीयजमानंतर्पयति । तृप्यतिप्रजया

मंत्र- पुशुभिः । प्रसुवर्गंलोकंजानाति । पश्यंतिपुत्रम् । पश्यंतिपौत्रम् । प्रप्रजयां संग्रहः
॥११२॥ पुशुभिर्मिथुनैर्जायते । यस्यैवंविदुषोंग्निहोत्रंजुहोति । यउंचैनदेवंवेद ॥ १ ॥
ऋतंत्वांसत्येनपरिषिंचामीतिंसायंपरिषिंचति । सत्यंत्वर्तेनपरिषिंचामीति
प्रातः । अग्निर्वाऋतम् । असावांदित्यः सत्यम् । अग्निमेवतदांदित्येनंसायं
परिषिंचति । अग्निनांदित्यंप्रातः सः । यावंदहोरात्रेभवंतः । तावंदस्य
लोकस्यं । नार्तिर्नरिष्टिः । नांतोनपर्यंतोंस्ति । यस्यैवंविदुषोंग्निहोत्रंजुहोति ।
यउंचैनदेवंवेद ॥ १ ॥ आस्तिद्वेचं ॥ यत्संभारा । ततोवैतेभ्योयज्ञःप्राभवत् ।
यत्संभाभरावन्ति । यज्ञस्यप्रभूत्यै। आतिथ्यमासाद्यव्याचष्टे ।यज्ञमुखंवाआ ॥११२॥
तिथ्यं । मुखतएवयज्ञं २ संभृत्यप्रतंनुते । अयंज्ञोवाएषः । योपत्नीकः ।

नप्रजाः प्रजायेरन् । पत्नीव्याचष्टे । यज्ञमेवार्कः । प्रजानांप्रजननाय । उप
सत्सुव्याचष्टे । एतद्वैपत्नीनामायतनम् । स्वएवैनाआयतनेवंकल्पयति ॥ १ ॥
अपक्रामन्तुगर्भिण्यः। प्रजापतिरकामयतप्रजायेयेति । सतपोतप्यत । सोन्त
र्वानभवत् । सहरितः श्यावोभवत् । तस्मात्त्र्यन्तर्वत्नी । हरिणीसतीश्यावा
भवति । सविजायमानोगर्भेणाताम्यत् । सतान्तःकृष्णः श्यावोभवत् । तस्मा
त्त्रान्तः कृष्णः श्यावोभवति ॥ १ ॥ तस्यासुरेवाजीवत् । तेनासुनासुरानसृ
जत । तदसुराणामसुरत्वम् । यएवमसुराणामसुरत्वंवेद । असुमानेवभवति । नै
नमसुर्जहाति । सोसुरान्त्सृष्ट्वापितेवामन्यत । तदनुपितृनसृजत । तत्पितॄणांपितृ
त्वम्। यएवंपितॄणांपितृत्वंवेद। पितेवैवस्वानांभवति॥२॥ यंत्यंस्यपितरोहवम्।

सपितृन्तमृक्ष्वामंनस्यत् । तदनुंनुष्यांनसृजत् । तन्मंनुष्याणांमनुष्युत्वम् । यए
वंमंनुष्यांणांमनुष्युत्वंवेदं । मनुस्व्यैवभंवति । नैनंमनुंर्जहाति । तस्मैमनुष्यां
न्तसमृज्ञानायं । दिवांदेवंत्राभंवत् । तदनुदेवानंसृजत । तद्देवानांदेवुत्वम् । यए
वंदेवानांदेवुत्वंवेदं । दिवांहैवास्यंदेवुत्राभंवति । तानिवाएतानिंचुत्वार्यम्भाँ
सि । देवामंनुष्यांः पितरोसुंराः । तेषुंसर्वैष्वंभोनभंइवभवति । यएवंवेदं ॥३॥
आजीवितसानांभवतिदेवानंसृजतसूतचं ॥ प्रजापंतिः सोमुंराजांनमसृजत ।
तंत्रयोवेदाअन्वंसृज्यंत । तान्हस्तैंकुरुत । अथुहसीतांसावित्री । सोमुंराजांनं
चकमे । श्रद्धामुसचंकमे । साहंपितरंप्रजापंतिमुपंससार । तंहोंवाच । नमं
स्तेअस्तुभगवः । उपंत्वायानि ॥१॥ प्रत्वांपद्ये । सोमंवैराजांनंकामये । श्रद्धा

मुसकामयतइति । तस्यांउहस्थांगुरमलंकुारंकल्पयित्वा । दशंहोतारंपरस्ता
द्व्याख्यायं । चतुंर्होतारंदक्षिणुतः । पंचंहोतारंपुश्चात् । षड्ढोतारमुत्तंरुतः ।
सुप्तहोंतारमुपरिष्टात् । सुंभुारैश्चुपत्निभिश्चमुखेलंकृत्यं ॥ २ ॥ आस्यार्धंवं
व्राज । ताᳬहोदीक्ष्योवाच । उपमावर्तस्वेति । तᳬहोवाच । भोगंतुमआचंक्ष्व ।
एतन्मुआचक्ष्व । यत्तेपुाणाविति । तस्यांउहत्रीन्वेदान्प्रदंदौ । तस्मुादुहस्त्रि
युोभोगमेवहारयन्ते। सयः कुामयेतप्रियः स्यामिति । यंवांकुामयेतप्रियः स्या
दिति । तस्मांएतᳬस्थांगुरमलंकुारंकल्पयित्वा । दशंहोतारंपुरस्ताद्व्याख्यायं ।
चतुंर्होतारंदक्षिणुतः । पंचंहोतारंपुश्चात् । षड्ढोतारमुत्तरुतः । सुप्तहोंतारमुप
रिष्टात् । सुंभुारैश्चुपत्निभिश्चमुखेलंकृत्यं । आस्यार्धंव्रंजेत् । प्रियोहैवभं

वर्ति ॥ ३ ॥ अयान्यलंकृत्यंस्यामितिभवति ॥ १ ॥ ब्रह्मात्मन्वदंसृजत ।
तदंकामयत । समात्मानापद्येयेति । आत्मन्नात्मन्नित्यामंत्रयत। तस्मैदशमः
हूतः प्रत्यशृणोत् । सदशंहूतोभवत् । दशंहूतोहवैनामैषः । तंवाएतंदशं
हूतंसंतम् । दशंहोतेत्याचक्षतेपरोक्षेण । परोक्षप्रियाइवहिदेवाः ॥ १ ॥ आत्मन्
न्नात्मन्नित्यामंत्रयत । तस्मैसप्तमःहूतः प्रत्यशृणोत् । ससप्तहूतोभवत् ।
सप्तहूतोहवैनामैषः। तंवाएतंसप्तहूतंसंतम् । सप्तहोतेत्याचक्षतेपरोक्षेण।परो
क्षप्रियाइवहिदेवाः । आत्मन्नात्मन्नित्यामंत्रयत । तस्मैषष्ठःहूतः प्रत्यशृ
णोत् । सषड्ढूतोभवत् ॥ २ ॥ षड्ढूतोहवैनामैषः । तंवाएतंषड्ढूतंसंतम् । षड्ढो
तेत्याचक्षतेपरोक्षेण । परोक्षप्रियाइवहिदेवाः । आत्मन्नात्मन्नित्यामंत्रयत ।

॥११४॥

तस्मैपंचुमꣳहूतः प्रत्यंशृणोत् । सपंचंहूतोभवत् । पंचंहूतोहवैनामैषः ।
तंवाएतंपंचहूत ꣳ संतंम् । पंचंहोतेत्याचंक्षतेपुरोक्षेंण ॥ ३ ॥ पुरोक्षंप्रियाइ
वाहिदेवाः । आत्मन्नात्मन्नित्यामंत्रयत । तस्मैचतुर्थं ꣳ हूतः प्रत्यंशृणोत् ।
सचतुंर्हूतोभवत् । चतुंर्हूतोहवैनामैषः । तंवाएतंचतुंर्हूत ꣳसंतंम् । चतुंर्हो
तेत्याचंक्षतेपुरोक्षेंण । पुरोक्षंप्रियाइवाहिदेवाः । तमंब्रवीत् । त्वंवैमेनेदिष्ठꣳ
हूतः प्रत्यंश्रौषीः । त्वयैनानाख्यातारइति । तस्मान्नुहैनाꣳश्चतुंर्होतारइ
चंक्षते । तस्मांच्छुश्रूषुः पुत्राणाꣳहद्यंतमः । नेदिंष्ठोहद्यंतमः । नेदिंष्ठोब्रह्मंणो
भवति।यएवंवेद॥४॥देवाः षड्ढूतोभवत्पंचंहोतेत्याचंक्षतेपुरोक्षेंणाश्रौषीः षट्चं ।
हव्यवाहंमभिमातिषाहंम् । रक्षोहणंपृतंनासुजिष्णुम् । ज्योतिष्मंतंदीद्यंतंपुरं

धिम् । अग्निं स्विष्टकृतमाहुवेम । स्विष्टमग्नेअभितत्पृणाहि । विश्वांदेवपृतंनां
अभिष्य । उरुन्नः पंथांप्रदिशन्विभांहि । ज्योतिष्मद्धेह्यजरंनआयुः । त्वामं
ग्नेहविष्मंतः । देवंमर्तांसईडते ॥ १ ॥ द्वाविमौवातौवातः । आसिंधोरापंराव
तः । दक्षंमेअन्यआवातु । परान्योवांतुयद्रपंः । यददोवांततेगृहे । अमृतंस्य
निधिर्हितः । ततोंनोदेहिजीवसें । ततोंनोधेहिभेषजम् । ततोंनोमहआवंह ।
वातआवांतुभेषजम् । शंभूर्मयोभूर्नोंहृदे ॥ १ ॥ प्रणआयूं षितारिषत् ।
त्वमंमेअयासिं । अयासन्मनंसाहितः । अयासन्हव्यमूंहिषे । अयानोंधेहिभेष
जम् । इष्टोअग्निराहुतः । स्वाहांकृतःपिपर्तुनः । स्वगादेवेभ्यइदंनमः । कामोंभ
तस्यभव्यंस्य । सम्राडेकोविरांजति ॥ १ ॥ चक्षुंषोहेतेमनंसोहेते । वाचोंहेते

ब्रह्मंणोहेते । योमांघायुरंभिदांसति । तमंग्नेमुन्यामेनिंकृंणु । योमाचक्षुंषायो
मनंसा । योवाचाब्रह्मंणाघायुरंभिदासंति । तयांग्नेत्वंमेन्या । अमुमंमेनिंकृंणु ।
यत्किंचासौमनंसायच्चंवाचा । युज्ञैर्जुहोतियजुंषाहुविर्भिः ॥ १ ॥ तन्मृत्युर्नि
र्ऋंत्यासंविदानः । पुरादिष्टादाहुंतीरस्यहंतु । यातुधानानिर्ऋंतिरादुरक्षः । ते
अंस्यघ्नंत्वनृंतेनसत्यम् । इंद्रेषिताआज्यंमस्यमथ्नंतु । मातत्समृंद्धियदसौ
करोति । हन्मितेहंकृत ँ हविः । योमेंघोरमचींकृतः । अपांचौतउभौबाहो ।
अपंनह्याम्यास्यं ॥ २ ॥ अपंनह्यामितेबाहू ॥ ३ ॥ अपंनह्याम्यास्यंम् । अ
ग्नेर्दैवस्यब्रह्मंणा । सर्वंतेवधिषंकृतं । पुरामुष्यंवषट्कारात् । यज्ञंदेवेषुंनस्कृधि ।
स्विष्टमस्माकंभूयात् । मास्मान्प्रापन्नरांतयः । अंतिदूरेसतोअंग्ने । भ्रातृंव्य

स्याभिदासंतः ॥ ३ ॥ वषट्कारेणवज्रेण । कृत्या २ हंन्मिकृतामहं । योमान
कंदिवांसायं । प्रातश्चाह्नोंनिपीयंति । अद्यातमिंद्रवज्रेण । भ्रातृव्यंपादयामसि।
इंद्रस्यगृहोंसितंत्वां । प्रपंद्येसगुः साश्वः । सहयन्मेअस्तितेनं । ईडेअग्निंविप
श्चितं ॥ ४ ॥ वय २ सोमव्रतेतव । मनंस्तनूषुबिभ्रंतः । प्रजावंतोअशीमहि
॥ १ ॥ अग्निश्चंविष्णोतपंउत्तमंमहः । दीक्षापालेभ्योवनंत २ हिशंका । विश्वै
र्देवैर्यज्ञियैः संविदानौ । दीक्षामस्मैयजंमानायधत्तं । प्रतद्विष्णुंस्तवतेवीर्याय ।
मृगोनभीमः कुंचरोगिरिष्ठाः । यस्योरुषुंत्रिषुविक्रमंणेषु । अधिक्षियंतिभुवंना
निविश्वां । नूमर्तोदयतेसनिष्यन्यः । विष्णवउरुगायायदाशंत ॥ १ ॥ प्रयः
सवाचामनंसायजाते । एतावंतंनयँमाविवांसात । विचंक्रमेपृथिवीमेषएताम ।

क्षेत्रांयाविष्णुर्मनुषेदशस्यन् । ध्रुवासौअस्यकीरयोजनांसः । उरुक्षितिः सु
जनिमाचकार । त्रिर्देवः पृथिवीमेषएताम् । विचंक्रमेशतर्चंसंमहित्वा । प्रवि
ष्णुरस्तुतवसः स्तवीयान् । त्वेषः ह्यस्य स्थविरस्यनाम ॥ १॥ त्वः सोम
क्रतुभिः सुक्रतुर्भूः । त्वंदक्षैसुदक्षोविश्ववेदाः । त्वंवृषावृषत्वेभिर्महित्वा । द्युम्ने
भिर्द्युम्न्यंभवोनृचक्षाः । अषाढंयुत्सुपृतनासुपप्रिम् । सुवर्षामप्स्वांवृजनस्यगो
पां । भरेषुजाः सुक्षितिः सुश्रवसं । जयंतंत्वामनुमदेमसोम । भवांमित्रोनशे
व्योघृतासुतिः । विभूतद्युम्नएवयाउसप्रथाः ॥ १ ॥ संगच्छध्वः संवदध्वं ।
संवोमनांः सिजानताम् । देवाभागंयथापूर्वे । संजानानाउपासते । समानो
मंत्रः समितिः समानी । समानंमनः सहचित्तमेषां । समानंकेतोअभिसः

रंभध्वं । संज्ञानेनवोहविषांयजामः । समानीवआकूतिः । समानाहृदयानिवः ॥
समानमस्तुवोमनः । यथावः सुसहासति ॥ १ ॥ दृढान्यौघ्रादुग्रमाअनुओजः ।
अवाभिनत्ककुभः पर्वतानाम् । आनोअग्नेसुकेतुना । रयिंविश्वायुपोषसं । मा
र्डीकंधेहिजीवसे । त्व ँ सोममहेभगं । त्वंयूनऋतायते । दक्षंदधासिजीवसे ।
रथंयुंजतेमरुतः शुभेसुगं । सूरोनामित्रावरुणागविष्टिषु ॥ १ ॥ तदस्यप्रियम
भिपाथोअश्यां नरोयत्रदेवयवोमदन्ति । उरुक्रमस्यसहिबन्धुरित्था । विष्णोः
पदेपरमेमध्वउत्सः । क्रत्वादाअस्तुश्रेष्ठः । अद्यत्वावन्वन्त्सुरेक्णाः । मर्तआ
नाशसुवृक्तिं । इमाब्रह्मब्रह्मवाह । प्रियातआबर्हिः सीद । वीहिसूरपुरोडाशम् ।
कनात्काभात्रआभर । प्रयत्पस्यंनिवसकथ्यौ । विनंइन्द्रमृधोजहि । कनीखुनादिव

सापयन् । अभिनुः सुष्टंतिंनय । प्रजापतिस्त्रियायशः । मुष्कयोरदधात्सपं ।
कामस्यतृप्तिमानंदं । तस्यांग्नेभाजयेहमां । मोदः प्रमोदआनंदः । मुष्कयो
र्निहितः सपः । मृत्वेवुकामस्यतृप्याणि । दक्षिणानांप्रतिग्रहे । मनसाश्चित्तमा
कूतिं । वाचः सत्यमंशीमहि । पशूना ँ रूपमन्नस्य । यशः श्रीः श्रयतांम
यि । यथाहमस्याअतृप ँ स्त्रियैपुमान् । यथास्त्रीतृप्यंतिपुं सि प्रियेप्रिया ।
एवंभगस्यतृप्याणि ॥ २ ॥ यज्ञस्यकाम्यः प्रियः । ददामीत्यग्निर्वदाति । तथे
तिवायुराहतत् । हंतेतिसत्यंचन्द्रमाः । आदित्यः सत्यमोमिति । आपस्तत्स
त्यमाभरन् । यशोयज्ञस्यदक्षिणाम् । असौमेकामःसमृध्यतां । नहिस्पशमवि
दन्नन्यमस्मात् । वैश्वानरात्पुरएतारमग्नेः ॥ ३ ॥ अथैममन्थन्नमृतममूराः ।

वैश्वानरंक्षेत्रजित्यांयदेवाः । येषामिमेपूर्वेअर्मासआसंन् । अयूपाः सद्मवि
भृंतापुरूणि । वैश्वांनरत्वयातेनुत्ताः। पृथिवीमुन्यमभितंस्थुर्जनांसः । पृथिवीं
मातरंमुहीम् । अंतरिक्षमुपंब्रुवे । बृहतीमूतयेदिवं । विश्वादिभर्तिपृथिवी ।
अंतरिक्षंविपंप्रथे । दुहेद्यौर्बृहतीपयः । नतानंशांतिनदंभातितस्करः । नैनांअ
मित्रोव्यथिरादंधर्षति । देवाःश्चयाभिर्यजतेददांतिच । ज्योगित्ताभिः सच
तेगोपतिः सह । नताअर्वारेणुकंकाटोअश्नुते । नसंस्कृतत्रमुपंयंतिताअभि ।
उरुगायमभयंतस्यताअनु । गावोमर्त्यस्यविचरंतियज्वनः ॥ १ ॥ रात्री
व्यख्यदायती । पुरुत्रादेव्यंक्षभिः । विश्वाअधिश्रियोधित । उपतेगाइवाक
रम । वृणीष्वदुहितर्दिवः । रात्रीस्तोमंनजिग्युषी । देवींवाचमंजनयंतदेवाः ,

तांविश्वरूपाः पशवोवदंति । सानोमंद्रेषमूर्जंदुहाना । धेनुर्वागस्मानुपसुष्टु
तैतु ॥ १ ॥ यद्वाग्वदंत्यविचेतनानि । राष्ट्रीदेवानांनिषसादमंद्रा । चतस्रऊ
र्जंदुदुहे पयांॅसि । क्वस्विदस्याः परमंजगाम । गौरीर्मिमायसलिलानितक्षती ।
एकपदीद्विपदीसाचतुष्पदी । अष्टापदीनवपदीबभूवुषी । सहस्राक्षरापरमे
व्योमन् । तस्यांॅ समुद्राअधिविक्षरंति । तेनंजीवंतिप्रदिशश्चतस्रः ॥ १ ॥
प्राणोरक्षतिविश्वमेजत् । इर्योभूत्वाबहुधाबहूनि । स इत्सर्वं व्यानशे । योदे
वोदेवेषुविभूरंतः । आवृदूदात्क्षेत्रियध्वगद्वृषा । तमित्प्राणंमनसोपशिक्षत । अग्रं
देवानामिदमंत्तुनोहविः । मनसश्चित्तेदम् । भूतंभव्यंचगुप्यते । तद्धिदेवेष्वग्रियम्
॥ १ ॥ आनएतुपुरश्चरं । सहदेवैरिमॅं हवं । मनः श्रेयसि श्रेयसि । कर्मन्यज्ञप

तिंदधंत् । जुषतांमिदमिदं हविः । विराड्देवीपुरोहिता । हव्यवाडनंपा
यिनी । ययारूपाणिबहुधावदंति । पेशांसिदेवाः परमेजनित्रे । सानोविराडनंम
स्फुरंती ॥ २ ॥ वाग्देवीजुषतामिदंहविः । चक्षुर्देवानांज्योतिरमृतेन्यंक्तम् ।
अस्यविज्ञानायबहुधानिधीयते । तस्यंसुम्नमशीमहि । मानोहासीद्विचक्षणम् ।
आयुरिन्नः प्रतीर्यतां । अनंधाश्चक्षुषावयं । जीवाज्योतिरशीमहि । सुवर्ज्यो
तिरुतामृतंम् । श्रोत्रेणभद्रमुतशृण्वंतिसत्यम् । श्रोत्रेणवाचंबहुधोद्यमानां । श्रो
त्रेणमोदश्चमहश्चश्रूयते । श्रोत्रेणसर्वादिशआशृणोमि । येनप्राच्यांउतदक्षि
णा । प्रतीच्यैदिशः शृण्वंत्युत्तरात् । तदिच्छ्रोत्रंबहुधोद्यमानम् । अरान्ननेमिः
परिसर्वंबभूव ॥ ३ ॥ अग्रियमनंपस्फुरंतीसत्यं सप्तचं ॥ १ ॥ जेताशत्रून्वि

चर्षणिः । आकूत्यैत्वाकामायत्वासमृधेत्वा । पुरोदधेअमृतत्वायजीवसे । आ
कूतिमस्यावसे । काममस्यसमृध्यै । इंद्रस्ययुंजतेधियः । आकूतिंदेवींमनसः
पुरोदधे । यज्ञस्यमातासुहवामेअस्तु । यदिच्छामिमनसासकामः । विदेयमे
नद्धृदयेनिविष्टं॥ १॥ वार्त्रहत्यायशवसे । पृतनासाह्यायच । इंद्रत्वावर्तयामसि ।
सुब्रह्माणंवीरवन्तंबृहन्तम् । उरुंगभीरंपृथुबुध्नमिन्द्र ॥ श्रुतर्षिमुग्रमभिमाति
षाहम् । अस्मभ्यंचित्रंवृषणंरयिंदाः । क्षेत्रियैत्वानिर्ऋत्यैत्वा । द्रुहोमुंचामि
वरुणस्यपाशात् । अनागसंब्रह्मणेत्वाकरोमि ॥ २ ॥ शिवेतेद्यावापृथिवीउ
भेइमे । शंतेअग्निः सहाद्भिरस्तु । शंद्यावापृथिवीसहौषधीभिः । शमंतरिक्षं
सहवातेनते । शंतेचतस्रः प्रदिशोभवंतु । यादेवीश्चतस्रःप्रदिशः । वातपत्नी

 रभिसूर्योविचष्टे । तासांत्वाजरसआदंधामि । प्रयक्ष्मंएतुनिर्ऋतिंपराचैः । अ
मोचियक्ष्मांदुरितादवंत्यै ॥ ३ ॥ द्रुहः पाशान्निर्ऋत्यैचोदमोचि । अहाअवर्ति
मविंदत्स्योनम् । अप्ययंभूद्भद्रेसुकृतस्यंलोके । सूर्यमृतंतमसोग्राह्यायत् । देवा
अमुंचन्नसृजन्व्येनसः । एवमहामिमंक्षेत्रियाज्जामिशं ऽ सात् । द्रुहोमुंचामि
वरुणस्यपाशात् । बृहस्पतेयुवामिंद्रश्चवस्वः । दिव्यस्येशाथेउतपार्थिवस्य ।
धत्त ऽ रयिं ऽ स्तुवतेकीरयेचित् ॥ ४ ॥ यूयंपात स्वस्तिभिःसदानः । देवा
युधमिंद्रमाजोहुवानाः । विश्वावृधंमभियेरक्षमाणाः । येनंहुतादीर्घमध्वानमा
यंन् । अनंतमर्थमनिवत्स्यमानाः । यत्तेसुजातोहिमवंत्सुभेषजम् । मयोभूः
शंतमायद्भद्रोसि । ततोनोदेहिसीबले । अदोगिरिभ्योअधियत्प्रधावसि ।

सुꣳशोभंमानाकुन्यैवशुभ्रे ॥ ५ ॥ तांत्वामुद्रंलाहविषांवर्धयंति । सानः सीव
ले रयिमाभांजयेह । पूर्वं देवा अपंरेणानुपश्युन् जन्मंभिः । जन्मान्यवंरैः प
रांणि । वेदांनिदेवाअयमुस्मीतिमां । अहꣳ हित्वाशरींरंजरसंः पुरस्तांत् ।
प्राणापानौचक्षुःश्रोत्रं । वाचंमनंसिसंभृंतां । हित्वाशरींरं जरसंः पुरस्तांत् ।
आभूतिंभूतिंवयमंश्नवामहै । इमाएवताउषसोयाः प्रंथमाव्यौच्छन् । तादे
व्यंःकुर्वतेपंचंरूपा । शश्वंतीनांवंपृज्यंति । नगंमृत्यंतं ॥६॥ करोम्यवंत्यौंचिच्छु
भ्रेऽश्नवामहैचुत्वारिंच ॥ ७ ॥ यूयंपांत स्वस्तिभिः सदांनः । नाकेंसुपर्णमुप
यत्पतंतं । ह्रदावेनंतोअभ्यचंक्षतत्वा । हिरंण्यपक्षंवरुंणस्यदूतं । यमस्ययोनौ
शकुनंभुरण्युं । शन्नोंदेवीरभिष्टंये । आपोंभवंतुपीतयें । शंयोरभिस्रंवंतुनः । ईशां

नावार्यीणां । क्षयंतीश्चर्षणीनाम् ॥ १॥ आपोयाचामिभेषजम् । अप्सुमेसोमो
अब्रवीत् । अंतर्विश्वानिभेषजा । अग्निंचविश्वशंभुवम् । आपश्चविश्वभेषजीः ।
यदप्सुतेसरस्वति । गोष्वश्वेषुयन्मधु । तेनमेवाजिनीवति । मुखमद्धिसर
स्वति । यासरस्वतीवैशंभुल्या ॥ १ ॥ तस्यांमेरास्व । तस्यास्ते भक्षीय ।
तस्यास्तेभूयिष्ठभाजोभूयास्म । अहंत्वदस्मिमदसित्वमेतत् । ममासियोनि
स्तवयोनिरस्मि । ममैवसन्वहहव्यान्यग्ने । पुत्रःपित्रेलोककृज्जातवेदः । इहैव
सन्तत्रसंतंत्वाग्ने । प्राणेनवाचामनसाबिभर्मि । तिरोमासंतमायुर्माप्रहासीत् । १।
ज्योतिषात्वावैश्वानरेणोपतिष्ठे । अयंतेयोनिर्ऋत्वियः । यतोजातोअरोच
थाः । तंजानन्नग्नआरोह । अथानोवर्धयारयिं । यातेअग्नेयज्ञियातनूस्तयेह्यारो

ह्रात्मात्मानं। अच्छावसूनिकृण्वन्नस्मेनर्यांपुरूणिं। युज्ञोभूत्वायुज्ञमासीदुस्वां योनिं। जातवेदोभुवआजायमानः सक्षयुएहिं। उपावंरोहजातवेदः पुनुस्त्वं॥ साम्राज्यायसुक्रतुः। देवस्यंत्वासवितुःप्रंसवे अश्विनोंर्बाहुभ्यां। पूष्णोहस्तां भ्यां। अश्विनोर्भैषंज्येन। तेजंसेब्रह्मवर्चसायाभिषिंचामि। देवस्यंत्वासवितुः प्रंसवे। अश्विनोंर्बाहुभ्यां। पूष्णोहस्तांभ्यां। अश्विनोर्भैषंज्येन। तेजंसेब्रह्म वर्चसायाभिषिञ्चामि। देवस्यंत्वासवितुः प्रंसवे। अश्विनोंर्बाहुभ्यां। पूष्णो हस्तांभ्यां। सरंस्वत्यैभैषंज्येन॥१॥ वीर्यांयान्नाद्यांयाभिषिंचामि। देवस्यंत्वा सवितुःप्रंसवे। अश्विनोंर्बाहुभ्यां। पूष्णोहस्तांभ्यां। इन्द्रंस्येन्द्रियेणं। श्रियैयशं सेबलांयाभिषिञ्चामि। कोंसिकतमोंसिकस्मैंत्वाकायंत्वा। सुश्लोका३ सुमं

ङ्ला॒२॑३सत्यंराजा३न् । शिरोमेश्रीः ॥ १ ॥ द्रुपदादिवेन्मुमुचानः । स्विन्नःस्ना
त्वीमलादिव । पूतंपवित्रेणेवाज्यं । आपंःशुंधन्तुमैनंसः ॥ रूप॒२॑रूपमधुः सुते ।
ऋतुथेंद्रोवनस्पतिः । शशुमानःपरिस्रुतां । कीलालमश्विभ्यांमधुं । दुहंधेनुः सरं
स्वती । गोभिर्नसोमंमश्विना । मासंरेणपरिष्कृतां । समंधाता॒२॑सरंस्वत्या । स्वा
हेंद्रेसुतंमधुं ॥ १ ॥ उशंतंस्त्वाहवामहउआनोअग्नेसुकेतुनां । त्व॒२॑सोममहेभगं
त्व॒२॑सोमप्रचिकितोमनीषा । त्वयाहिनःपितरःसोमपूर्वेत्व॒२॑सोमपितृभिःसंवि
दानः । बर्हिषदःपितरआहंपितॄन् । उपंहूताःपितरोग्निष्वात्ताःपितरः । अग्निष्वा
त्तानृतुमतोहवामहे । नराश॒२॑सेसोमपीथंयेआशुः । तेनोअवंतःसुहवांभवंतु ।
शन्नोभवंतद्विपदेशंचतुष्पदे । येअंग्निष्वात्तायेनाग्निष्वात्ताः ॥ १ ॥ अं॒२॑होमुचः

पितरः सोम्यासः । परेवरेमृत्तांसोभवंतः ॥ अधिब्रुवंतुतेअवंत्वस्मान् । वान्यां
यैदुग्धेजुषमाणाः करंभं । उदीरांणाअवरेपरेच । अग्निष्वात्ताऋतुभिः संवि
दानाः । इंद्रवंतोहविरिदंजुषंतां । यदंग्नेकव्यवाहनत्वमंग्नइडितोजातवेदः । मातं
लीकव्यैः । येतांतपुर्देवत्राजेहमानाः । होत्रावृधःस्तोमतष्टासोअर्कैः । आग्ने
याहिसविदत्रैभिरर्वाङ् । सत्यैः कव्यैःपितृभिर्घर्मसाद्भिः । हव्यवाहमजरंपुरु
प्रियं । अग्निंघृतेनंहविषांसपर्यन् । उपांसदंकव्यवाहंपितृणां । सनः प्रजांवीर
वती २ समृंण्वतु ॥ २ ॥ अनांग्निष्वात्ताजेहमानाः सुतंचं ॥ १ ॥ सिंऽहे व्याघ्र
उतयापृदाकौ । त्विषिरग्नौब्राह्मणेसूर्यैया । इन्द्रंयादेवीसुभगांजजानं । सान
आगन्वर्चसासंविदाना । याराजन्येदुंदुभावायतायां ॥ अश्वस्यक्रंद्येपुरुंषस्य

मायौ । इंद्रंयादेवीसुभगांजुजानं । सानुआगुन्वर्चसासंविदाना । याहास्तिनिं
द्धीपिनियाहिरंण्ये । त्विषिरश्वेषुपुरुषेषुगोषु ॥१॥ इंद्रंयादेवीसुभगांजुजानं । सा
नुआगुन्वर्चसासंविदाना। रथेअक्षेषुवृषभस्युवाजें । वातेपुर्जन्येवरुणस्युशुष्मे ।
इंद्रंयादेवीसुभगांजुजान । सानुआगुन्वर्चसासंविदाना । राडंसिविराडंसि ।
सुम्राडंसि स्वुराडंसि । इंद्रायत्वातेजंस्वतेतेजंस्वन्त ँ श्रीणामि ॥ इंद्रायुत्वौजं
स्वतओजंस्वंत ँ श्रीणामि । इंद्रायत्वापयंस्वतुपयंस्वंत ँ श्रीणामि । इंद्रा
युत्वायुंष्मतुआयुंष्मंतँश्रीणामि । तेजोंसि । तत्तेप्रयंच्छामि । तेजंस्वदस्तुमे
मुखं । तेजंस्वच्छिरोंअस्तुमे । तेजंस्वान्विश्वतःप्रत्यङ् । तेजंसासंपिंपृग्धिमा ।
ओजोंसि । तत्तेप्रयंच्छामि ॥३॥ ओजंस्वदस्तुमेमुखं । ओजंस्वच्छिरोंअस्तु

मे। ओजंस्वान्विश्वतः प्रत्यङ्। ओजंसासंपिंपृग्धिमा। पयोंसि। तत्तेप्रयं
च्छामि। पयंस्वदस्तुमेमुखं। पयंस्वच्छिरोंअस्तुमे। पयंस्वान्विश्वतःप्रत्यङ्।
पयंसासंपिंपृग्धिमा॥४॥आयुरंसि। तत्तेप्रयंच्छामि। आयुंष्मदस्तुमेमुखंम्।
आयुंष्मच्छिरोंअस्तुमे। आयुंष्मान्विश्वतः प्रत्यङ्। आयुंषासंपिंपृग्धिमा।
इममंग्नआयुंषे वर्चंसेकृधि। प्रियꣳरेतोंवरुणसोमराजन्। मातेवांस्माअदिते
शर्मंयच्छ। विश्वेंदेवाजरंदृष्टिर्यथासंत्॥ ५ ॥ आयुंरसिविश्वायुंरसि। सुर्वायुं
रसिसर्वंमायुंरसि। यतोवातोमनोंजवाः। यतःक्षरंतिसिंधंवः। तासांत्वासर्वांसाꣳ
रुचा। अभिषिंचामिवर्चंसा। समुद्रइंवासिगुह्मनां। सोमंइवास्यदांभ्यः। अग्नि
रिंवाविश्वतः प्रत्यङ्। सूर्यंइवज्योतिंषाविभूः॥ ६॥ अपांयोद्रवंणेरसंः। तमह

मंत्र- मुस्माऽआंमुष्यायुणायं । तेजंसेब्रह्मवर्चसायंगृह्णामि । अपांयऊर्मीरसः । तमु संग्रहः
॥१२४॥ हमुस्माआंमुष्यायुणायं । ओजंसेवीर्यायगृह्णामि । अपांयोमंध्यतोरसंः ।
तमुहमुस्माआंमुष्यायुणायं । पुष्ट्यैप्रजनंनायगृह्णामि । अपांयोयुज्ञियोरसंः ।
तमुहमुस्माआंमुष्यायुणायं । आयुंषेदीर्घायुत्वायंगृह्णामि ॥ ७ ॥ गोष्वोजं
स्वंत ॰ श्रीणाम्योजोंसितत्तुंप्रयंच्छामिपयंसासंपिंपृग्धिमासंद्धिभूयंज्ञियोर
सोद्धेच॥ तिष्ठाहरीरथुआयुज्यमांनायाहि । वायुर्ननियुतों नोअच्छं । पिबा
स्यंधोंअभिमृंष्टोअस्मे । इंद्रस्वाहांरारिमातेमदांय । कस्यवृषांसुतेसचां । नि
युत्वांन्वृषभारणत् । वृत्रहासोमंपातिये । इंद्रंवयंमंहाधने । इंद्रमभेंहवामहे ।
यजंवृत्रेषंवाज्रिणं॥ १॥ द्वितायोवृंत्रहंतंमः । विदइंद्रः शतक्रंतुः । उपंनोहरिंभिः ॥१२४॥

सुतं । ससूरआजनयन्ज्योतिरिंद्रं । अयाधियातरणिरद्रिबर्हाः । ऋतेनशुष्मी
नवमानोअर्कैः । व्युस्रियोअस्रो अद्रिर्बिभेद । उतत्यदाश्वाश्व्यं । यदिंद्रनाहु
षीष्वा । अग्रेविक्षुप्रतीदंयत् ॥ २ ॥ भरेष्विंद्रꣳ सुहवꣳ हवामहे । अꣳहो
मुचꣳ सुकृतंदैव्यंजनम् । अग्निंमित्रंवरुणꣳ सातयेभगं । द्यावापृथिवीमरुतः
स्वस्तये । महिक्षेत्रंपुरुश्चंद्रंविविद्वान् । आदित्सखिभ्यश्चरथꣳ समैरत् । इंद्रो
नृभिरजनद्दीद्यानः साकं । सूर्यमुषसंगातुमग्निं । उरुन्नोलोकमनुनेषिविद्वान् ।
सुवर्वज्ज्योतिरभयꣳ स्वस्ति ॥ ३ ॥ ऋष्वातइंद्रस्थविरस्यबाहू । उप
स्थेयामशरणाबृहंता । आनोविश्वाभिरूतिभिःसजोषाः । ब्रह्मजुषाणोहर्य
श्वयाहि ॥ वरीवृजत्स्थविरेभिः सुशिप्र ॥ अस्मेदधद्वृषणꣳ शुष्ममिंद्र ॥

इंद्रांयुगावं आशिरं ॥ दुदुहेवज्रिणेमधुं ॥ यत्सीमुपह्वरेविदत् ॥ तास्तेंवाज्रि
न्धेनवोंजोजयुर्नः ॥ ४ ॥ गभंस्तयोनियुतोंविश्ववांराः । अहंरहर्भूयइज्जो
गुंवानाः । पूर्णाइंद्रक्षुमतोभोजंनस्य । इमांतेधियंप्रभंरेमुहोमुहीं । अस्यस्तोत्रे
धिषणायत्तंआनजे । तमुंत्सुवेचंप्रसुवेचंसासुहिं । इंद्रंदेवासुः शवंसामदुंन्ननुं
॥ ५ ॥ वज्रिणंमयत्स्वस्तिजोंजयुर्नः सुप्तचं । इदंविष्णुर्विचंक्रमइतिव्यं
क्रमत । यस्मांत्पशवः प्रप्रेबभ्र ँ शेरन् । सएतेनंयजेत । यदाप्नोत् । तदस्तो
र्यांमस्यासोयांसुत्वं । एतेनुवैदेवाजैत्वांनिजित्वा। यंकाममकांमयंतुतमांप्नुवन्।
यंकामंकामयंते ॥ तमेतेनांप्नोति । तद्वावांणः सोमसुतोंमयोभुवंः । तदंश्विना
शृणुत ँ सौभगायुवं । अवंतेहेडउदुंत्तमं । एनाव्याघ्रंपरिषस्वजानाः । सि ँ

हꣳ हिन्वंतिमहतेसौभंगाय । समुद्रंनसुहुवंतस्थिवाꣳसंम् । मुर्मृज्यंतेद्वीपिनंमप्स्वंन्तः । उदसावेतुसूर्यः । उदिदंमांमुकंवर्चः । उदिहिदेवसूर्य । सहवुग्नुनामर्मं । अहंवाचोविवाचंनं । मयिवागंस्तुधर्णसिः । यंतुंनदयोवर्षन्तुपर्जन्यांः । सुपिप्पलाओषंधयोभवंतु । अन्नंवतामोदनवंतामामिक्षंवताम् । एषा ꣳ राजांभूयासम् । देहिदाक्षिणांप्रतिरस्थायुः । अथांमुच्यस्ववरुंणस्यपाशांत् । येनावंपत्सवितांक्षुरेणं । सोमंस्यराज्ञोवरुंणस्यविद्वान् । तेनंब्रह्माणोवपतेदमुस्योर्जैमं । रय्यावर्चंसासꣳसृंजाथ । मातेकेशाननुंगाद्वर्चएतत् । तथांधातांकंरोतुते । तुभ्यमिन्द्रोबृहस्पतिः । सवितावर्चआदंधात् । तेभ्योनिधानंबहुधाव्यैच्छंन् । अंतराद्यावांपृथिवीअपः सुवंः । पीवोअन्नाꣳरयिवृधः सुमेधाः ।

श्वेतः सिषक्तिनियुतांमभिश्रीः । तेवायवेसमंनसोवितंस्थुः । विश्वेन्नरः स्वप
त्यानिचक्रुः । रायेनुयंजज्ञतूरोदसीउभे । रायेदेवीधिषणांधातिदेवम् । अधांवा
युंनियुतः सश्चतस्वाः । उतश्वेतंवसुंधितिंनिरेके । आवांयोप्रयाभिः । प्रवायुम
च्छांबृहतीमनीषा ॥ १ ॥ बृहद्रयिंविश्ववारा ँ रथप्रां । द्युतद्यांमानियुतः
पत्यमानः । कविःकविमियक्षसिप्रयज्यो । आनोनियुद्भिः शतिनीभिरध्वरं ।
सहस्रिणीभिरुपयाहियज्ञं । वायोअस्मिन्हविषिमादयस्व । यूयंपात स्वस्ति
भिः सदांनः । प्रजापतेनत्वदेतान्यन्यः । विश्वांजातानिपरिताबभूव । यत्का
मास्तेजुहुमस्तन्नोंअस्तु ॥ २ ॥ वय ँ स्यामपतयोरयीणां । रयीणांपतिंयज
तंबृहंतं । अस्मिन्भरेनृतमंवाजसातौ । प्रजापतिंप्रथमजामृतस्यं । यजामदेव

माधिनोब्रवीतु । प्रजापतेत्वंनिधिपाः पुराणः । देवानांपिताजनिताप्रजानाम् ।
पतिर्विश्वस्यजगतः परस्याः । हविर्नोदेवविहवेजुषस्व । तवेमेलोकाः प्रदिशो
दिशश्च ॥ ३ ॥ परावतोनिवतउद्वतश्च । प्रजापतेविश्वसृज्जीवधन्यइदंनोदेव ।
प्रतिहर्यहव्यम् । प्रजापतिंप्रथमंयज्ञियानाम् । देवानामग्रेयजतंयजध्वम् ।
सनोददातुद्रविणꣳसुवीर्यं । रायस्पोषंविष्यंतुनाभिमस्मे । योरायईशेशतदा
यउक्थ्यः । यः पशूनाꣳरक्षिताविष्ठितानां । प्रजापतिः प्रथमजाऋतस्य ॥ ४ ॥
सहस्रधामाजुषताꣳहविर्नः। सोमापूषणेमौदेवौ । सोमापूषणारजसोविमानम् ।
सप्तचक्रꣳरथमविश्वमिन्वम् । विषूवृतंमनसायुज्यमानम् । तंजिन्वथोवृषणापं
चरश्मिम् । दिव्यन्यःसदनंचक्रउच्चा। पृथिव्यामन्योअध्यंतरिक्षे । तावस्मभ्यं

पुरुवारंपुरुक्षुम् । रायस्पोषंविष्यंतांनाभिमस्मे ।५। धियंपूषाजिन्वतुविश्वमिन्वः ।
रयिꣳ सोमोरयिपतिर्दधातु । अवंतुदेव्यदितिरनर्वा । बृहद्वदेमविदथेसुवीराः ।
विश्वान्यन्योभुवनाजजान । विश्वमन्योअभिचक्षाणएति । सोमापूषणाववतं
धियंमे । युवाभ्यांविश्वाः पृतनाजयेम । उदुत्तमंवरुणास्तभ्नाद्याम् । यत्किंचे
दंकितवासः । अवंतेहेडस्तत्वायामि । आदित्यानामवसानदक्षिणा । धारयं
तआदित्यासस्तिस्रोभूमीर्धारयन् । यज्ञोदेवानाꣳशुचिरपः ॥ ६॥ मनीषास्तु
चुर्तस्यास्मेकितवासंश्चत्वारिंच । तेशुक्रासः शुचयोरश्मिवंतः । सीदन्नादि
त्याअधिबर्हिषिप्रिये । कामेनदेवाः सरथंदिवोनः । आयंतुयज्ञमुपनोजुषाणाः ।
तेसूनवोअदितेः पीवसामिषम् । घृतंपिन्वत्प्रतिहर्यन्नृतेजाः । प्रयज्ञियायजंमा

नाययेमुरे । आदित्याः कामंपितुमंतंमुस्मे आनः । पुत्रा अदितेंर्यातु य
ज्ञम् । आदित्यासः पथिभिर्देवयानैः । अस्मेकमंदाशुषेसन्नमंतां ।
पुरोडाशंघृतवंन्तजुषंताम् । स्कभायतनिर्ऋतिंसेधतामतिं । प्ररश्मिमभियंतं
मानाअमृध्राः । आदित्याः कामप्रयंतांवषट्कृतिं । जुषध्वंन्नोहव्यदातिंय
जत्राः । आदित्यान्कामुमवंसेहुवेम । ये भूतानि जनयंतोवि चिख्युः । सीदंतु
पुत्राअदितेरुपस्थंम् । स्तीर्णंबर्हिर्हविरद्यायदेवाः ॥ २ ॥ स्तीर्णंबर्हिः सीद
तायज्ञेअस्मिन् । ध्राजाः सेधंतो अमतिंदुरेवां । अस्मभ्यं पुत्राअदितेः प्रयंं
सत । आदित्याः कामंहविषोंजुषाणाः । अग्नेनयंसुपथांरायेअस्मान् । विश्वां
निदेववयुनांनिविद्वान् । ययोध्यंस्मज्जुंहुराणमेनः । भूयिष्ठांतेनमंउक्तिंविधेम ।

प्रवंः शुक्रायंभानवेंभरध्वम् । हुव्यंमुतिंचाग्नयेसुपूंतम् ॥ ३ ॥ योदैव्यांनिमानु
षाजुनूंःषि । अंतर्विश्वांनिविद्मनाजिगांति । अच्छागिरोंमुतयोदेवुयंतीः । अ
ग्निंयांतिद्रविणंभिक्षंमाणाः । सुसंदृशंःसुप्रतींकुंःस्वंचंम् । हुव्युवाहंमरतिंमानु
षाणां । अग्नेत्वमुस्मद्युंयोध्यमींवाः । अनंग्नित्राअभ्यंमंतकृष्टिः । पुनंरुस्मभ्यंंः
सुवितायंदेव । क्षांविश्वेंभिरुजरेंभिर्यजत्र ॥४॥ अग्नेत्वंपांरयानव्योअस्मान् ।
स्वस्तिभिरतिंदुर्गाणिविश्वां । पूश्चंपृथ्वीबंहुलानंउुर्वी । भवांतोकायतनंयाय
शंयोः । प्रकांरवोमनुनावच्यमांनाः । देवुद्रीचींनयथदेवुयंतंः । दक्षिणावाड्वाजि
नीप्राच्यैंति । हविर्भरंत्युग्नयेंघृताचीं । इंद्धंनरोंयुजेरथंम् । जुगृभ्णातेदाक्षिणामिं
द्रहस्तंम ॥५ ॥ वुसूयवोंवसुपतेवसूंनाम् । विद्माहित्वागोपंतिंःशूरो गोनांम ।

अस्मभ्यंचित्रंवृषणꣳरयिंदाः । तवेदंविश्वंमभितः पशव्यं । यत्पश्यसिचक्षसा
सूर्यस्य । गवांमसिगोपतिरेकइंद्र । भक्षीमहितेप्रयंतस्यवस्वः । सामिंद्रणोमनं
सानेषिगोभिः । सꣳसूरिभिर्मघवन्तसꣳस्वस्त्या। संब्रह्मणादेवकृतंयदास्ति॥६॥
संदेवानाꣳसुमत्यायज्ञियानाम् । आराच्छत्रुमपबाधस्वदूरम् । उग्रोयः शंवः
पुरुहूततेनं । अस्मेधेहियवमद्गोमदिन्द्र । कृधीधियंजरित्रेवाजरत्नाम् । आवे
धसꣳसहिशुचिः । बृहस्पतिः प्रथमंजायमानः। महोज्योतिषः परमेव्योमन् ।
सप्तास्यस्तुविजातोरवेण । विसप्तरश्मिरधमत्तमाꣳसि॥७॥ बृहस्पतिः समं
जयद्वसूनि । महोव्रजान्गोमतोदेवएषः । अपः सिषासन्त्सुवरप्रतीत्तः । बृहस्प
तिर्हत्यमित्रमर्कैः । बृहस्पतेपर्येवापित्रे । आनोदिवः पावीरवी । इमाजुह्वाना

॥१२९॥ यस्तेस्तनः । सरस्वत्यभिनोनेषि । इयꣳशुष्मेभिर्बिसखाइवारुजत् । सानुंगि
रीणांतविषेभिरूर्मिभिः । पारावतघ्नीमवसेसुवृक्तिभिः । सरस्वतीमाविवासे
मधीतिभिः । देवयानैर्देवाःसुपूतंयजत्रहस्तमास्तितमा ꣳ स्यूर्मिभिर्द्धेचं ॥८॥
सोमोधेनुं ꣳ सोमोअर्वन्तमाशुं । सोमोवीरंकर्मण्यंददातु । सादन्यंविदथ्यंꣳ
सभेयं । पितृश्रवणंयोददाशदस्मै । अषाढंयुत्सुत्व ꣳ सोमक्रतुभिः । याते
धामानिहविषायजंति । त्वमिमाओषधीः सोमविश्वाः । त्वमपोअजनयस्त्वं
गाः । त्वमाततंथोर्वन्तरिक्षं । त्वंज्योतिषावितमोववर्थ ॥ १ ॥ यातेधामानिदि
वियापृथिव्यां । यापर्वतेष्वोषधीष्वप्सु । तेभिर्नोविश्वैः सुमनाअहेडन् । राज ॥१२९॥
न्त्सोमप्रतिहव्यागृभाय । विष्णोर्नुकंतदस्यप्रियं । प्रतद्विष्णुः । परोमात्रया

तनुवांवृधान । नतेंमहित्वमन्वंश्नुवंति । उभेतेंविद्मारजंसीपृथिव्याविष्णों
देवुत्वं । पुरमस्यांवित्से ॥ २ ॥ संचक्षांणोभुवंनादेववईयते । शुचींवोहव्या
मंरुतः शुचींनां । शुची ॅ हिनोम्यध्वुर ॅ शुचिंभ्यः । ऋतेनंसुत्यमृतुसाप
आयन् । शुचिजन्मानः शुचंयः पावुकाः । प्रचित्रमुर्कंगृंणतेतुरायं । मारुंताय
स्वतंवसेभरध्वं । ये सहां ॅ सिसहंसासहंते । रेजंतेअग्नेपृथिवीमुखेभ्यः ।
अ॑ॅ सुष्वामंरुतः खादयोवंः ॥ १ ॥ भगंधियंवाजयंतः पुरंधिं । नराशंॅसो
ग्नास्पतिंर्नोअव्यात् । आयेवामस्यंसंगुथेरंयीणां । प्रियादेवस्यंसवितुः स्यां
म । आनोविश्वेअस्क्रांगमंतुदेवाः । मित्रोअंर्युमावरुंणः सुजोषाः । भुवन्यथां
नोविश्वेवृधासंः । करन्त्सुषाहांविथुरंनशवंः । शंनोंदेवाविश्वदेवाभवंतु । श ॅ

मंत्र- सरंस्वतीसुहधीभिरंस्तु ॥ १ ॥ शमांभिषाचुः शमुंरातिषाचंः । शंनोंदिव्याः संग्रहः
॥१२०॥ पार्थिवाः शंन्नोअप्यांः । येसंवितुः सत्यसंवस्युविश्वें । मित्रस्यंव्रतेवरुंणस्यदे
वाः । त्वेसौभंगंवीरसुंद्रोसुदस्नंः । दधांतनद्रविणंचित्रमुस्मे । अग्नेयाहिदूत्यंवा
रिषेण्यः । देवा ँ अच्छांब्रह्मकृतांगुणेनं । सरंस्वतींमुरुतोंअश्विनापः । यक्षि
देवान्रंत्नधेयांयुविश्वंन् ॥ १ ॥ द्यौः पितः पृथिविमातरध्रुंक् । अग्नेभ्रातर्वसवो
मृडतांनः । विश्वंआदित्याअदितेसजोषांः । अस्मभ्यु ँ शर्मंबहुलंवियंत ।
विश्वेदेवाः शृणुतेम ँ हवंमे । येअंतरिंक्षेयउपद्यविष्ठ । येअंग्निजिह्वाउतवाय
जंत्राः । आसद्यास्मिन्बुर्हिषिमादयध्वं । आवांमित्रावरुणाहव्यजुंष्टिम् । नमं ॥१२०॥
सादेवाववंसावववृत्याम॥ १ ॥अस्माकंब्रह्मपृतंनासुसह्याअस्माकंम् । वृष्टिदिव्या

सुपारा । युवंवस्त्राणिपीवसावंसाथे । युवोरच्छिद्रामंतवोहसर्गाः। अवातिरतमनृतानिविश्वा । ऋतेनमित्रावरुणासचेथे । तत्सुवांमित्रावरुणामहित्वं । ईर्मातस्थुषीरहंभिर्दुदुह्रे । विश्वाः पिन्वथः स्वसंरस्यधेनाः । अनुंवामेकः पविरावंवर्त्ति ॥ १ ॥ अहमस्मिप्रथमजाऋतस्य । पूर्वंदेवेभ्योअमृतस्यनाभिः । योमाददातिसइदेवमावाः । अहमन्नमन्नमदंतमद्मि । पूर्वमग्नेरपिदहत्यन्नं । यत्तौहासातेअहमुत्तरेषु । व्यात्तमस्यपशवःसुजंभं । पश्यंतिधीराःप्रचरंतिपाकाः । जहाम्यन्यंनजहाम्यन्यं । अहमन्नंवशमिच्चरामि ॥ १ ॥ समानमर्थंपर्येमिभुंजत् । कोमामन्नंमनुष्योदयेत । पराकेअन्नंनिहितंलोकएतत् । विश्वैर्देवैः पितृभिर्गुप्तमन्नं । यदद्यतेलुप्यतेयत्परोप्यते । शततमीसातनूमेंबभूव । महां

तौँचुरूंसकृद्दुग्धेनंपप्रौ । दिवंचपृश्निपृथिवींचसाकं । तत्संपिबंतोनमिनंति
वेधसः । नैतद्भूयोभवंतिनोकनीयः ॥ २ ॥ अन्नं प्राणमन्नमपानमाहुः ।
अन्नं मृत्युं तमुंजीवातुमाहुः अन्नं ब्रह्माणोजरसं वदंति । अन्नमाहुः प्रजनं
नंप्रजानां । मोघमन्नंविंदतेअप्रचेताः । सत्यंब्रवीमिवधइत्सतस्य । नार्यमणं
पुष्यंतिनोसखायं । केवलाघोभवतिकेवलादी । अहंमेघस्तनयन्वर्षन्नस्मि ।
मामदंत्यहमद्म्यन्यान् ॥ ३ ॥ अह ँ सदमृतोभवामि । मदादित्याअधिसर्वे
तपंति । देवींवाचमजनयंतयद्वाग्वदंति । अनंतामंतादधिनिर्मितांमहीं । यस्यां
देवाअदधुर्भोजनानि । एकाक्षरांद्विपदा ँ षट्पदां च । वाचं देवाउपजीवंति
विश्वे । वाचंदेवाउपजीवंतिविश्वे । वाचं गंधर्वाः पशवोमनुष्याः । वाचीमाविश्वा

भुवंनान्यर्पिता ॥४॥ सानोहवंजुषतामिंद्रंपत्नी । वागक्षरंप्रथमजाऋतस्यं।वेदा
नांमातामृतंस्यनाभिः।सानोंजुषाणोपंयज्ञमागांत् । अवंतीदेवीसुहवांमेअस्तु ।
यामृषंयोमन्त्रकृतोंमनीषिणंः । अन्वैच्छंन्देवास्तपंसाश्रमेंण । तांदेवींवाचं२
हविषांयजामहे । सानोंदधातुसुकृतस्यंलोके । चत्वारिवाक्परिमितापदानि
॥ ५ ॥ तानिंविदुर्ब्राह्मणायेमंनीषिणंः । गुहात्रीणिनिहितानेंगंयंति । तुरीयं
वाचोमंनुष्यांवदंति । श्रद्धयाग्निः समिंध्यते । श्रद्धयांविंदतेहविः । श्रद्धांभगं
स्यमूर्धनि । वचसावेंदयामसि । प्रियं२ श्रद्धेददंतः । प्रियं२ श्रद्धेदिदांसतः ।
प्रियंभोजेषुयज्वंसु ॥ ६ ॥ इदंमंउदितंकृधि । यथांदेवाअसुरेषु । श्रद्धामुग्रेषुं
चक्रिर । एवं भोजेषुयज्ज्वंसु । अस्माकंमुदितंकृधि । श्रद्धांदेवायजंमानाः ।

वायुर्गोपाउपासते । श्रद्धा ँ हृदय्यंयाकूत्या । श्रद्धयांहूयतेहविः । श्रद्धां प्रात
र्हवामहे ॥ ७ ॥ श्रद्धांमुध्यंदिनंपरि । श्रद्धा ँ सूर्यस्यनिमुचि । श्रद्धेश्रद्धांपयेु
हमां । श्रद्धादेवानधिवस्ते । श्रद्धाविश्वमिदंजगत् । श्रद्धांकामंस्यमा
तरं । हविषांवर्धयामसि । ब्रह्मजज्ञानंप्रथमंपुरस्तात् । विसीमतः सुरुचे
वेनआवः । सबुध्नियाउपमाअस्यविष्ठाः ॥ ८ ॥ सतश्चयोनिमसंतश्चविवः ।
पितविराजामृषभोरयीणां । अंतरिक्षंविश्वरूपआविवेश । तमकैरभ्यर्चं
तिवत्सम् । ब्रह्मसंतंब्रह्मणावर्द्धयंतः ब्रह्मदेवानंजनयत् । ब्रह्मविश्वमिदंजगत् ।
ब्रह्मणःक्षत्रंनिर्मितं । ब्रह्मब्राह्मणआत्मना । अंतरस्मिन्निमेलोकाः ॥ ९ ॥ अं
तर्विश्वमिदंजगत् । ब्रह्मैवभूतानांज्येष्ठं । तेनकोर्हतिस्पर्धितुं । ब्रह्मन्देवास्त्रयं

स्त्रि॒ ॐ शत् । ब्रह्मा॑न्निंद्रप्रजापती । ब्रह्मं॑न्हु विश्वा॑भूतानि॑ । ना॒वीवा॑तः स॒मा
हि॑ता । चतं॑स्रआशा॒ः प्रचरं॑त्वग्नयं॑ः । इ॒मंन्नो॑य॒ज्ञंनंयतुप्रजा॒नन् । घृ॒तंपिन्वं॑
न्नजर॑ं सु॒वीरं॑म् ॥ १० ॥ ब्रह्मंस॒मिद्भ॑वत्याहु॑तीनाम् । आगावो॑अग्मन्नु॒तभ॒द्रमं॑
क्रन् । सीदं॑तु॒गोष्ठे॑र॒णयं॑त्व॒स्मे । प्र॒जावं॑तीःपु॒रुरू॑पाइ॒हस्यु॒ः । इंद्रा॑यपू॒र्वीरु॒षसो॒
दुहा॑नाः । इंद्रो॑यज्व॑नेपृ॒णतेचा॑शिक्षति । उपेद्दं॑दातिनस्वं॑मु॒षायति । भूयो॑भूयो॒
र॒यिमिदं॑स्यव॒र्द्धयं॑न् । अभि॑न्नेखि॒ल्लेनिदं॑धातिदेव॒युं । नता॑नंशंतिनता॒अर्वा॑
॥ ११ ॥ गावो॒भगो॒गाव॒इंद्रो॑मेअच्छात् । गाव॒ः सोमं॑स्यप्रथ॒मस्य॑भक्षः । इमा
यागाव॒ः सजं॑नास॒इंद्रः॑ । इ॒च्छामी॒द्धृदामनं॑सा॒चिदिंद्रं॑म् । यू॒यंगा॑वोमेदयथाकृ॒शं
चि॑त् । अ॒श्लीलं॑चित्कृणुथासु॒प्रती॑कम् । भ॒द्रंगृ॒हंकृ॑णुथभद्रवाचः । बृ॒हद्वो॒वयं॑

उच्यतेसुभासुं । प्रजावंतीः सूयवंस ँ रिशंतीः । शुद्धाअपः सुंप्रपाणेपिबंतीः
मावंःस्तेनईशंतमाघशं ँ सः । परिवोहेतीरुद्रस्यंवृंज्यात् । उपेदमुंपपर्चनम् ।
आसुगोषूपंपृच्यतां । उपंर्षभस्यरेतंसि । उपेंद्रतवंवीर्यें ॥ १२ ॥ चुरामिक
नींयोन्यानर्पितापदानियज्वसुहवामहोविष्ठालोकाः सुवीरमर्वापिबंतीः षट्चं ॥
तासूंर्याचंद्रमसांविश्वभृत्तंमामुहत् । तेजोवसुंमद्राजतोदिवि । सामांत्मानाच
रतः सामचारिणां ॥ ययोर्वृतंनममेजातुंदेवयोंः । उभावंतौपरिंयातुअम्यां ।
दिवोनरश्मी ँ स्तंनुतोव्यंर्णवे । उभाभुंवंतीभुवंनाकविक्रंतू । सूयांनचंद्राचंर
तोहुतामंती । पतीद्युंमाद्विश्वविदांउभादिवः । सूर्यांउभाचंद्रमंसाविचक्षणा॥ १॥
विश्ववांरावरिवोभावरेंण्या । तानोंवतंमतिमंतामहिंव्रता । विश्ववपंरीप्रतरंणा

तरंता । सुवाविंदांदृशयेभूरिरश्मी । सूर्याहिचंद्रावसुंत्वेषदर्शता । मनस्विन्नोभा
नुंचरतोनुसंदिवंम् । अस्यश्रवोनद्यः सप्तबिभ्रति ॥ द्यावाक्षामांपृथिवीदर्शतं
वपुंः । अस्मेसूर्याचंद्रमसाभिचक्षे । श्रद्धेकमिंद्रचरतोविचर्तुरम् ॥ २॥ पूर्वा
परंचरतोमाययैतौ । शिशूक्रीडंतौपरियातोअध्वरम् । विश्वान्यन्योभुवनाभि
चष्टे । ऋतूनन्योविदधंज्जायतेपुनः । हिरण्यवर्णाःशुचंयःपावकायासुजाताः ।
यासांदेवाः शिवेनंमाचक्षुषापश्यत । आपोभद्राआदित्पश्यामि । नासंदा
सीन्नोसदांसीत्तदानीम् । नासीद्रजोनोव्योमापरोयत् । किमावंरीवः कुहकस्य
शर्मन् ॥ ३ ॥ अंभः किमांसीद्गहंनंगभीरम् । नमृत्युरमृतंताहिन । रात्रियाअ
न्हंआसीत्प्रकेतः । आनीदवात ँ स्वधयातदेकंम् । तस्मांद्धान्यन्नपरः किंच

नासं । तमंआसीत्तमंसागूढमग्रेंप्रकेतम् । सलिलꣳसर्वमाइदम् । तुच्छेनाभ्व
पिहितंयदासीत् । तमंसुस्तन्महिनाजायतैकम् । कामस्तदग्रेसमंवर्तताधि
॥ ४ ॥ मनसोरेतः प्रथमंयदासीत् । सतोबंधुमसतिनिरविंदन् । हृदिप्रती
ष्याकवयोमनीषा । तिरश्चीनोविततोरश्मिरेषाम् । अधस्विदासी३ दुपरि
स्विदासी३त् । रेतोधाआंसन्महिमानंआसन् । स्वधाअवस्तात्प्रयतिः पुर
स्तात् । कोअद्धावेदकइहप्रवोचत् । कुतआजाताकुतइयंविसृष्टिः । अर्वाग्देवा
अस्यविसर्जनाय ॥ ५ ॥ अथाकोवेदयतआबभूव । इयंविसृष्टिर्यतआबभूव ।
यदिवादधेयदिवान । योअस्याध्यक्षः परमेव्योमन् । सोअंगवेदयदिवान
वेद । किꣳस्विद्वनंकउसवृक्षआसीत् । यतोद्यावापृथिवीनिष्टतक्षुः । मनीषि

णोमनसापृच्छतेदुतत् । यदध्यतिष्ठद्भुवनानिधारयन् । ब्रह्मवनंब्रह्मसवृक्षआ
सीत् ॥ ६ ॥ यतोद्यावांपृथिवीनिष्टतक्षुः । मनीषिणोमनसाविब्रवीमिवः ।
ब्रह्माध्यतिष्ठद्भुवनानिधारयन् । प्रातरग्निंप्रातरिंद्र ँ हवामहे । प्रातर्मित्रावरु
णाप्रातरश्विना । प्रातर्भगंपूषणंब्रह्मणस्पतिम् । प्रातः सोमंमुतरुद्र ँहुवेम ।
प्रातर्जितंभगमुग्र ँहुवेम । वयंपुत्रमदितेर्योविधर्ता । आध्राश्चिद्यंमन्यमानस्तु
रश्चित्॥७॥ राजाचिद्यंभगंभक्षीत्याह । भगप्रणेतर्भगसत्यराधः । भगेमांधिय
मुदवददन्नः । भगप्रणोजनयगोभिरश्वैः । भगप्रनृभिर्नृवन्तःस्याम । उतेदानीं
भगवन्तःस्याम । उतप्रपित्वउतमध्येअन्हाम् । उतोदितामघवन्त्सूर्यस्य । वयं
देवानाँ सुमतौस्याम । भगएवभगवाँ अस्तुदेवाः ॥ ८ ॥ तेनवयंभगवंतः

स्याम।तंत्वांभगसर्वंइज्जोहवीमि । सनोंभगपुरएताभंवेह। समंध्वरायोषसोंनम
न्त। दधिक्रावेंवशुचंयेपदायं। आवांचीनंवंसुविदंभगंनः। रथंमिवांश्ववाजिनआ
वंहंतु । अश्वांवतीगोंमंतीनंउषासंः । वीरवंतीः सदंमुच्छंतुभद्राः । घृतंदुहांना
विश्वतःप्रपीनांः । यूयंपांतःस्वस्तिभिः सदांनः ॥ ९ ॥ विचक्षणाविंचर्तुरं शमं
न्नाधिंविसर्जंनायब्रह्मवनंब्रह्मसवृक्षआंसीत्तुराश्विंदेवाःप्रपीनाएकंच। हरिःॐ॥७

॥ ब्राह्मणतृतीयाष्टकप्रारंभः ॥

हरिः ॐ॥ अग्निर्नंःपातुकृत्तिकाः । नक्षंत्रंदेवांमिंद्रियम् । इदमांसांविचक्षणम् ।
हविरासंजुंहोतन । यस्यभांतिरश्मयोयस्यंकेतवंः । यस्येमाविश्वाभुवंनानिस
वां । सकृत्तिकाभिरभिसंवसांनः । अग्निर्नोदेवःसुंवितेदंधातु। प्रजापंतेरोहिणीवें

तुपत्नीं । विश्वरूपाबृहतीचित्रभानुः ॥ १ ॥ सानोयज्ञस्यसुवितेदंधातु । यथाजीवे
मशरदः सवीराः । रोहिणीदेव्युदंगात्पुरस्तात् । विश्वारूपाणिप्रतिमोदमाना ।
प्रजापति ँ हविषांवर्द्धयंती । प्रियादेवानामुपयातुयज्ञम् । सोमोराजामृगशी
र्षेणआगन् । शिवंनक्षत्रंप्रियमंस्यधाम । आप्यायमानोबहुधाजनेषु । रेतः
प्रजांयजमानेदधातु ॥ २ ॥ यत्तेनक्षत्रंमृगशीर्षमस्ति । प्रिय ँ राजन्प्रियतमंप्रि
याणां । तस्मैतेसोमहविषाविधेम । शंनएधिद्विपदेशंचतुष्पदे । आर्द्रयारुद्रःप्रथ
मानएति । श्रेष्ठोदेवानांपतिरघ्नियानाम् । नक्षत्रमस्यहविषाविधेम । मानः
प्रजा ँरीरिषन्मोतवीरान् । हेतीरुद्रस्यपरिणोवृणक्तु । आर्द्रानक्षत्रंजुषता ँ ह
विर्नः ॥ ३ ॥ प्रमुंचमानौदुरितानिविश्वा । अपाघश ँ सन्नुदतामरातिम् । पुनर्नोदे

व्यदितिस्टृणोतु । पुनर्वसूनुःपुनरतोंयज्ञम् । पुनर्नोदेवाअभियंतुसर्वे । पुनःपुन
र्वोहविषां यजामः । एवानदेव्यदितिरनुर्वा । विश्वस्यभर्त्रीजगतःप्रतिष्ठा । पुनं
र्वसूहविषांवर्द्धयंती । प्रियंदेवानामप्येतुपाथः ॥ ४ ॥ बृहस्पतिःप्रथमंजायमानः ।
तिष्यंनक्षत्रमभिसंबभूव । श्रेष्ठोदेवानांपृतंनासुजिष्णुः । दिशोनुसर्वाअभयं
नोअस्तु । तिष्यःपुरस्तादुतमध्यतोनः । बृहस्पतिर्नः परिपातुपश्चात् । बाधें
तांद्वेषोअभयंकृणुतां । सुवीर्यस्यपतयःस्याम । इदᳪंसर्पेभ्योहविरस्तुजुष्टम् ।
आश्रेषायेषामनुयंतिचेतः ॥ ५ ॥ येअंतरिक्षंपृथिवींक्षियंति । तेनःसर्पासोह
वमागमिष्ठाः । येरोचनेसूर्यस्यापिसर्पाः । येदिवंदेवीमनुसंचरंति । येषामाश्रे
षाअनुयंतिकामम् । तेभ्यःसर्पेभ्योमधुमज्जुहोमि । उपहूताःपितरोयेमघासु ।

मनोजवसः सुकृतः सुकृत्याः । तेनोनक्षत्रेहवमागमिष्ठाः । स्वधाभिर्यज्ञंप्रयतं
जुषंताम् ॥ ६ ॥ येअग्निदग्धायेनग्निदग्धाः । येमुंलोकंपितरःक्षियंति । याश्चं
विद्मयाउंचनप्रविद्म । मघासुयज्ञंसुकृतंजुषंताम् । गवांपतिःफल्गुनीनामसि
त्वं । तदर्यमन्वरुणमित्रचारु । तंत्वांवयंसनितारंसनीनां । जीवाजीवंतमुप
संविशेम । येनेमाविश्वाभुवनानिसंजिता । यस्यदेवाअनुसंयंतिचेतः ॥ ७ ॥
अर्यमाराजाजरस्तुविष्मान् । फल्गुनीनामृषभोरोरवीति । श्रेष्ठोदेवानांभगवो
भगासि । तत्त्वांविदुःफल्गुनीस्तस्यवित्तात् । अस्मभ्यंक्षत्रमजरंसुवीर्यम् ।
गोमदश्ववदुपसन्नुदेह । भगोहदाताभगइत्प्रदाता । भगोदेवीःफल्गुनीराविवेश ।
भगस्येत्तंप्रसवंगमेम । यत्रदेवैःसधमादंमदेम ॥ ८ ॥ आयातुदेवःसवितोपयातु ।

हिरण्ययेनसुवृतारथेन । वहन्हस्तं ꣳसुभगंविद्मनायंसम् । प्रयच्छंतंपपुरिंपुण्य
मच्छं । हस्तःप्रयंच्छत्वमृतंवसीयः। दक्षिणेनप्रतिगृभ्णीमएनत् । दातारंमद्य
संविताविदेय । योनोहस्तांयप्रसुवातियज्ञम् । त्वष्टानक्षंत्रमभ्येतिचित्राम् ।
सुभ ꣳ संसंयुवति ꣳ रोचंमानाम् ॥ ९ ॥ निवेशयन्नमृतान्मर्त्या ꣳ श्च । रूपा
णिपि ꣳ शन्भुवंनानिविश्वां । तंनस्त्वष्टातदुचित्राविचंष्टां । तन्नक्षंत्रंभूरिदाअं
स्तुमह्यं । तन्नंः प्रजांवीरवंती ꣳ सनोतु । गोभिर्नोअश्वैः समंनक्तुयज्ञं । वायुर्न
क्षंत्रमभ्येतिनिष्ट्यांम् । तिग्मशृंङ्गोवृषभोरोरुंवाणः। समीरयन्भुवंनामातरिश्वां
अपद्वेषा ꣳ सिनुदतामरांतीः ॥१०॥ तन्नोवायुस्तदुनिष्ट्यांशृणोतु । तन्नक्षंत्रं
भूरिदाअंस्तुमह्यम्। तन्नोदेवासोअनुंजानंतुकामंम्। यथातरेमदुरितानिविश्वां ।

दूरमुस्मच्छत्रवोयंतुभीताः। तदिन्द्राग्नीकृंणुतांतद्विशांखे। तन्नोंदेवा अनुंमदंतु
युज्ञम्। पुश्चात्पुरस्तादभंयन्नोअस्तु। नक्षंत्राणामधिंपत्नीविशांखे। श्रेष्ठांविंद्रा
ग्नीभुवंनस्यगोपौ ॥११॥ विषूंचःशत्रूंनपुबाधंमानौ। अपुक्षुधंं नुदतामरांतिम्।
पूर्णापुश्चादुतपूर्णापुरस्तात्। उन्मंध्यतः पौर्णमासीजिंगाय। तस्यांदेवा
अधिंसुंवसंतः। उत्तमेनाकंइहमांदयंतां। पृथ्वीसुवर्चांयुवतिःसुजोषाः। पौर्ण
मास्युदंगाच्छोभंमाना। आप्याययंतीदुरितानिविश्वां। उरुंदुहांयजंमानाययु
ज्ञम् ॥ १२॥ चित्रभांनुर्यंजमानेदधातुहविर्भिः। पाथश्चेतोंजुषंतांचेतोंमदेम्रोचं
मानामरांतीर्गोपायेयज्ञं ॥ १ ॥ ऋध्यास्मंहव्यैर्नमंसोपुसद्यं। मित्रंदेवंमित्रधेयं
नोअस्तु। अनूराधान्हविषांवर्धयंन्तः। शतंजीवेमशरदःसवीराः। चित्रंनक्षत्र

मुदंगात्पुरस्तांत् । अनूराधासइतियद्वदन्ति। तन्मित्रएंतिपथिभिर्देवयानैः।हिर
ण्ययैर्वितंतैरंतरिक्षे । इंद्रोज्येष्ठामनुनक्षत्रमेति । यस्मिन्वृत्रंवृत्रतूर्येततारं ॥ १ ॥
तस्मिन्वयममृतंदुहांनाः । क्षुधंन्तरेमदुरितिंदुरिष्टिं । पुरंदरायवृषभायधृष्णवे ।
अषाढायसहंमानायमीढुषें । इंद्रायज्येष्ठामधुंमद्दुहानां । उरुंकृणोतुयजंमा
नायलोकम् । मूलंप्रजांवीरवंतींविदेय । परांच्येतुनिर्ऋतिः पराचा । गोभिर्न
क्षत्रंपशुभिः समंक्तं । अहंर्भूयाद्यजंमानायमह्यंम् ॥ २ ॥ अहंनोअद्यसुविते
दंधातु । मूलंनक्षत्रमितियद्वदंति । परांचींवाचानिर्ऋतिंनुदामि । शिवंप्रजायै
शिवमंस्तुमह्यंम् । यादिव्याआपः पयंसासंबभूवुः । याअंतरिक्षउतपार्थिवी
र्याः। यासांमषाढाअंनुयंतिकामंम् । तानआपःशंस्योनाभंवंतु । याश्चकूप्या

॥१३८॥

याश्चनाद्याःसमुद्रियाः । याश्चवैशन्तीरुतप्रासचीर्याः ॥ ३ ॥ यासांमषाढा
मधुंभक्षयंति । तानआपःशंस्योनाभवंतु । तन्नोविश्वेउपंशृण्वंतुदेवाः । तदषा
ढाअभिसंयंतुयज्ञं । तन्नक्षंत्रंप्रथतांपशुभ्यः । कृषिर्वृष्टिर्यजंमानायकल्पताम् ।
शुभ्राः कन्यायुवतयः सुपेशसः । कर्मकृतः सुकृतोवीर्यावतीः । विश्वान्दे
वान्हविषावर्धयंतीः । अषाढाः काममुपंयांतुयज्ञम् ॥ ४ ॥ यस्मिन्ब्रह्माभ्यज
यत्सर्वमेतत् । अमुंचलोकमिदमूंचसर्वम् । तन्नोनक्षत्रमभिजिद्विजित्य । श्रियं
दधात्वहृणीयमानम् । उभौलोकौब्रह्मणासंजितेमौ । तन्नोनक्षत्रमभिजिद्विचं
ष्टाम् । तस्मिन्वयंपृतनाःसंजयेम । तन्नोदेवासोअनुजानंतुकामम् । शृण्वंति
श्रोणाममृतस्यगोपां । पुण्यामस्याउपंशृणोमिवाचम् ॥ ५ ॥ महींदेवींविष्णुप

त्नीमजूर्याम् । प्रतीचींमेना ꣳ हविषांयजामः । त्रेधाविष्णुंरुरुगायोविचंक्रमे
महींदिवंपृथिवीमुंतरिंक्षम् । तच्छ्रोणैतिश्रवंइच्छमांना । पुण्यꣳश्लोकुंयजंमाना
यकृण्वती । अष्टौदेवावसंवः सोम्यासंः । चतंस्रोदेवीरजराःश्रविष्ठाः । तेयज्ञं
पांतुरंजंसः पुरस्तांत् । संवत्सरीणंममृतꣳ स्वस्ति ॥ ६॥ यज्ञंनंः पांतुवसंवः
पुरस्तांत् । दक्षिणतोंभियंतुश्रविष्ठाः । पुण्यंनक्षंत्रमभिसंविंशाम । मानोअरां
तिरघशꣳ सागन् । क्षत्रस्यराजावरुंणोधिराजः । नक्षंत्राणाꣳ शतभिंषग्व
सिष्ठः । तौदेवेभ्यः कृणुतोदीर्घमायुंः । शतꣳ सहस्राभेषजानिंधत्तः । यज्ञंनो
राजावरुंणउपंयातु । तन्नोविश्वेंअभिसंयंन्तुदेवाः ॥ ७ ॥ तन्नोनक्षंत्रꣳ शताभि
षक्जुषाणम् । दीर्घमायुः प्रतिंरद्भेषजानिं । अजएकंपादुदंगात्पुरस्तांत् ।

षकृजुषाणम् । दीर्घमायुः प्रतिरद्भेषजानि । अजएकपादुदगात्पुरस्तात् ।
विश्वांभूतानिप्रतिमोदमानः । तस्यदेवाः प्रसवंयन्तिसर्वे । प्रोष्ठपदासोअमृतं
स्यगोपाः । विभ्राजमानः समिधानउग्रः । आंतरिक्षमरुहद्गंद्यां । तꣳसूर्यं
देवमजमेकंपादम् । प्रोष्ठपदासोअनुयंतिसर्वे ॥ ८ ॥ अहिर्बुध्नियः प्रथमान
एति । श्रेष्ठोदेवानांमुतमानुषाणाम् । तंब्राह्मणाःसोमपाःसोम्यासः । प्रोष्ठप
दासोअभिरक्षंतिसर्वे । चत्वारएकमभिकर्मदेवाः । प्रोष्ठपदासइतियान्वदंति ।
तेबुध्नियंपरिषद्यꣳस्तुवंतः। अहिꣳरक्षंतिनमसोपसद्यं । पूषारेवत्यन्वेतिपंथाम् ।
पुष्टिपतीपशुपावाजंबस्त्यौ ॥ ९॥ इमानिहव्याप्रयंताजुषाणा । सुगैर्नोयानैरुपं
यातांयज्ञम् । क्षुद्रान्पशून्रक्षतुरेवतीनः । गावोनोअश्वाꣳअन्वेतुपूषा । अन्नꣳ
रक्षंतौबहुधाविरूपम् । वाजꣳसनुतांयजमानाययज्ञम् । तदाश्विनावश्वयुजोपं

यातां । शुभंगमिष्ठौसुयमेभिरश्वैः । स्वन्नक्षत्र ँ हविषायजंतौ । मध्वासंपृक्तौ
यजुषासमक्तौ ॥ १० ॥ यौदेवानांभिषजौहव्यवाहौ । विश्वस्यदूतावमृतस्य
गोपौ । तौनक्षत्रंजुजुषाणोपयाताम् । नमोश्विभ्यांकृणुमोश्वयुग्भ्याम्। अपपा
प्मानंभरणीर्भरंतु । तद्यमोराजाभगवान्विचष्टां । लोकस्यराजामहतोमहान्हि।
सुगंनःपंथामभयंकृणोतु । यस्मिन्नक्षत्रेयमएतिराजा । यस्मिन्नेनमभ्यषिंचंतदे
वाः । तदस्यचित्र ँ हविषायजाम । अपपाप्मानंभरणीर्भरंतु । निवेशनीयत्ते
देवाअदधुः ॥ ११ ॥ ततारमहंप्रासचीर्यायांतुयज्ञंवाचं ँ स्वास्तिदेवाअनुयंतिसर्वे
वाजंबःस्त्यौसमक्तौदेवास्त्रीणिच ॥ २ ॥ नवोनवोभवतिजायमानोयमादित्याअं ँ
शमाप्यायंयंति । येविरूपेसमनसा संव्ययंती । समानंतंतुंपरितातनाते ।

विभूप्रभूअनुभूविश्वतोहुवे । तेनोनक्षत्रेहवमागमेतम् । वयंदेवीब्रह्मणासंवि
दानाः । सुरत्नासोदेववीतिंदधानाः । अहोरात्रेहाविषावर्धयंतः । अतिपाप्मानम
तिमुक्त्यागमेम । प्रत्यवदृश्यायती ॥ १ ॥ व्युच्छंतीदुहितादिवः । अपोमहीवृ
णुतेचक्षुषा । तमोज्योतिष्कृणोतिसूनरी । उदुस्रियाः सचतेसूर्यः । सचाउद्य
न्नक्षत्रमर्चिमत् । तवेदुषोव्युषिसूर्यस्यच । संभक्तेनगमेमहि । तन्नोनक्षत्रमार्चि
मत् । भानुमत्तेजउच्चरत् । उपयज्ञमिहागमत् ॥ २ ॥ प्रनक्षत्रायदेवाय ।
इंद्रायेंदु ँ हवामहे । सनः सवितासुवत्सनिं पुष्टिदांवीरवत्तमम् । उदुत्यंचित्रं
अदितिर्नउरुष्यतुमहीमूषुमातरं । इदंविष्णुः प्रतद्विष्णुः । अग्निर्मूर्धाभुवः ।
अनुनोद्यानुमतिरन्विदनुमतेत्वंहव्यवाह ँ स्विष्टं ॥ ३ ॥ आयत्यंगमतिस्व

ष्टं ॥३॥ अग्निर्वाअंकामयता । अन्नादोदेवानां॑ स्यामिति । सएतमग्नयेकृत्ति
काभ्यः पुरोडाशंमष्टाकपालंनिरवपत् । ततोवैसोन्नादोदेवानामभवत् । अग्नि
र्वैदेवानामन्नादः । यथांहवाअग्निर्देवानामन्नादः । एवं॑हवाएषमनुष्याणांभवति
यएतेनहविषायजंते । यउचैनदेवंवेद । सोत्रजुहोति । अग्नयेस्वाहाकृत्तिकाभ्यः
स्वाहा । अंबायैस्वाहादुलायैस्वाहा । नितत्न्यैस्वाहाभ्रयंत्यैस्वाहा । मेघयंत्यै
स्वाहावर्षयंत्यैस्वाहा । चुपुणीकायैस्वाहेति ॥ १ ॥ प्रजापतिः प्रजाअसृजत ।
ताअस्मात्सृष्टाः परांचीरायन् । तासां॑ रोहिणीमभ्यध्यायत् । सोकामयत ।
उपमावर्तेत । समेनयागच्छेयेति । सएतंप्रजापतयेरोहिण्यैचरुंनिरवपत् । ततो
वैसातमपावर्तत । समेनयागच्छत । उपहवाएनंप्रियमावर्तते । संप्रियेणगच्छते ।

यएतेनंहविषायजंते। यउंचैनदेवंवेदं। सोत्रंजुहोति। प्रजापतयेस्वाहांरोहिण्यै
स्वाहां। रोचमानायैस्वाहांप्रजाभ्युःस्वाहेति॥२॥ सोमोवाअंकामयत। ओषं
धीनांराज्यमभिजयेयामिति। सएतंसोमांयमृगशीर्षायंश्यामाकंचरुंपयांसि
निरंवपत्। ततोवैसओषंधीनांराज्यमुभ्यंजयत्। समानानांहवैराज्यमभि
जंयति। यएतेनंहविषायजंते। यउंचैनदेवंवेदं। सोत्रजुहोति। सोमांयस्वाहां
मृगशीर्षांयस्वाहां। इन्वकाभ्युःस्वाहौषंधीभ्युःस्वाहा। राज्यायस्वाहाभिजित्यै
स्वाहेति॥ ३ ॥ रुद्रोवाअंकामयत। पशुमान्त्स्यामिति। सएतंरुद्रायार्द्रा
यैप्रैय्यंगवंचरुंपयांसिनिरंवपत्। ततोवैसपशुमानंभवत्। पशुमान्हवैभंवति। य
एतेनंहविषायजंते। यउंचैनदेवंवेदं। सोत्रंजुहोति। रुद्रायस्वाहार्द्रायैस्वाहां।

पिन्वंमानायैस्वाहांपशुभ्यः स्वाहेतिं ॥ ४ ॥ ऋक्षावाइयमंलोमकांसीत् । सा
कांमयत । ओषंधीभिर्वनस्पतिंभिः प्रजांयेयेतिं । सैतमादित्यैपुनंर्वसुभ्यांचरुं
निरंवपत् । ततोवाइयमोषंधीभिर्वनस्पतिंभिः प्राजांयत । प्रजांयतेहवैप्रजयां
पशुभिः । यएतेनंहविषायजंते । यउंचैनदेवंवेदं । सोत्रंजुहोति । आदित्यैस्वा
हापुनंर्वसुभ्यां । स्वाहाभूत्यैस्वाहाप्रजांत्यैस्वाहेतिं ॥ ५॥ बृहस्पतिर्वाअंकाम
यत । ब्रह्मवर्चसीस्यामितिं । सएतंबृहस्पतंयेतिष्यांयनैवारंचरुंपयंसिनिरंवप
त् । ततोवैसब्रह्मवर्चस्यंभवत् । ब्रह्मवर्चसीहवैभंवति । यएतेनंहविषायजंते ।
यउंचैनदेवंवेदं । सोत्रंजुहोति । बृहस्पतंयेस्वाहांतिष्यांयस्वाहां । ब्रह्मवर्चसाय
स्वाहेतिं ॥ ६ ॥ देवासुराः संयंत्ताआसन् । तेदेवाःसर्पेभ्यंआश्रेषाभ्यआज्यें

करंभंनिरंवपन् । तानेताभिरेवदेवताभिरुपानयन् । एताभिर्हवैदेवताभिर्द्विषं
तंभ्रातृंव्यमुपंनयति । यएतेनंहविषायजंते । यउंचैनदेववंवेदं । सोत्रंजुहोति ।
सर्पेभ्यः स्वाहाश्रेषाभ्यः स्वाहा । दंदशूकेभ्यः स्वाहेति ॥ ७॥ पितरोवा
अंकामयंत । पितृलोकमृध्नुयामेति । तएतंपितृभ्योमघाभ्यः पुरोडाशꣳ षट्
कंपालंनिरंवपन् । ततोवैतेपितृलोकआर्ध्नुवन् । पितृलोकेहवाऋध्नोति । यएते
नंहविषायजंते । यउंचैनदेवंवेदं । सोत्रंजुहोति । पितृभ्यः स्वाहामघाभ्यः ।
स्वाहानघाभ्यःस्वाहा गदाभ्यः स्वाहारुंधतीभ्यः स्वाहेति ॥८॥ अर्यमावाअ
कामयत । पशुमान्त्स्यामिति । सएतमर्यम्णेफल्गुनीभ्यांचरुंनिरंवपत् । ततो
वैसपंशुमानंहभवत् । पशुमान्हवैभंवति । यएतेनंहविषायजंते । यउचैनदेवंवेदं ।

मंत्र-

॥१४३॥

सोत्रंजुहोति । अर्यम्णेस्वाहाफल्गुंनीभ्या ँ स्वाहा पशुभ्युः स्वाहेति ॥ ९ ॥
भगोवाअंकामयत । भगीश्रेष्ठीदेवाना ँ स्यामिति । सएतंभगांयुफल्गुंनी
भ्यांचुरुंनिरंवपत् । ततोवैसभगीश्रेष्ठीदेवानांमभवत् । भगीहवैश्रेष्ठीसंमानानां
भवति । यएतेनंहविषायजंते । यउंचैनदेवंवेदं । सोत्रंजुहोति । भगांयुस्वा
हाफल्गुंनीभ्या ँ स्वाहा । श्रैष्ठ्यांयुस्वाहेति ॥ १० ॥ सवितावाअंकामयत ।
श्रन्मेदेवादधीरन् । सवितास्यामिति । सएत ँ सवित्रेहस्तांयपुरोडाशुंद्वादं
शकपालुंनिरंवपदाशूनांव्रीहीणाम् । ततोवैतस्मैश्रद्देवाअदंधत । सवितांभवत् ।
श्रद्धवाअंस्मैमनुष्यांदधते । सवितासंमानानांभवति । यएतेनंहविषायजंते ।
यउंचैनदेवंवेदं । सोत्रंजुहोति । सवित्रेस्वाहांहस्तांय । स्वाहांददतेस्वाहांपृणते ।

संग्रहः

॥१४३॥

स्वाहा॑प्र॒यच्छ॑तेस्वाहा॑प्रतिगृ॒भ्णतेस्वाहेति॑ ॥ ११॥ त्वष्टा॒वाअ॑कामयतचि॒त्रंप्र॒जां
वि॑न्दे॒येति॑ । सए॒तंत्वष्ट्रे॑चि॒त्रायै॑पुरो॒डाश॑म॒ष्टाक॑पालं॒निर॑वपत् । त॒तो॒वै॒सचि॒त्रं
प्र॒जाम॑विन्दत । चि॒त्रꣳ॑हवै॒प्र॒जां॑विन्दते । यए॒तेन॑ह॒विषा॒यज॑ते । यउ॑चैनदे॒वं॑वेद॑ ।
सो॒त्रंजु॑होति । त्वष्टे॒स्वाहा॑चि॒त्रायै॑स्वाहा॑ । चैत्रा॑य॒स्वाहा॑प्र॒जायै॒स्वाहेति॑ ॥ १२ ॥
वा॒युर्वाअ॑कामयत । का॒म॒चा॒रमे॒षुलो॒केष्व॒भिज॑येयमिति॑ । सए॒तद्वा॒यवे॒निष्ट्या॑
यैगृ॒ष्टचै॒दु॒ग्धंपयो॒निर॑वपत् । त॒तो॒वैसका॑म॒चा॒रमे॒षुलो॒केष्व॒भ्यज॑यत् । का॒म॒चा
रꣳ॑हवाए॒षुलो॒केष्व॒भिज॑यति । यए॒तेन॑ह॒विषा॒यज॑ते । यउ॑चैनदे॒वं॑वेद॑ । सो॒त्रंजु
होति । वा॒यवे॒स्वाहा॒निष्ट्या॑यै॒स्वाहा॑ । का॒म॒चा॒राय॒स्वाहा॒भिजि॑त्यै॒स्वाहेति॑ ।
॥१३॥ इ॒न्द्रा॒ग्नीवाअ॑कामयेताम् । श्रैष्ठ्यं॑दे॒वाना॑म॒भिज॑येवेति॑ । ता॒वे॒तमि॑न्द्रा॒ग्नि

भ्यांविशांखाभ्यांपुरोडाशमेकादशकपालंनिरवपताम् । ततोवैतौश्रैष्ठ्यंदेवा
नामभ्यजयतां । श्रैष्ठ्यं ँ हवैसमानानामभिजयति । यएतेनहविषायजते ।
यउचैनदेवंवेद । सोत्रजुहोति । इंद्राग्निभ्या ँस्वाहाविशांखाभ्या ँस्वाहा । श्रै
ष्ठ्यायस्वाहाभिजित्यैस्वाहेति ॥ १४ ॥ अथैतत्पौर्णमास्याआज्यंनिर्वपति ।
कामोवैपौर्णमासी । कामआज्यं । कामेनैवकाम ँ समर्धयति । क्षिप्रमेन ँ
सकामउपनमति । येनकामेनयजते । सोत्रजुहोति । पौर्णमास्यैस्वाहाकामा
यस्वाहागत्यैस्वाहेति ॥ १५ ॥ मित्रोवाअकामयत । मित्रधेयमेषुलोकेष्वभि
जयेयमिति । सएतंमित्रायानूराधेभ्यश्चरुंनिरवपत् । ततोवैसमित्रधेयमेषुलो
केष्वभ्यजयत् । मित्रधेय ँहवाएषुलोकेष्वभिजयति । यएतेनहविषायजते ।

यउंचैनदेवंवेद । सोत्रंजुहोति । मित्रायस्वाहानूराधेभ्यः स्वाहा । मित्रधेयां
यस्वाहाभिजित्यैस्वाहेति ॥ १ ॥ इंद्रोवाअंकामयत । ज्यैष्ठ्यंदेवानांमभिजंयेय
मिति । सएतमिंद्रायज्येष्ठायैपुरोडाशमेकादशकपालंनिरवपन्महाव्रीहीणाम्
ततोवैसज्यैष्ठ्यंदेवानांमभ्यजयत् । ज्यैष्ठ्यँहवैसंमानानांमभिजंयति । यएते
नंहविषायजंते । यउंचैनदेवंवेद । सोत्रंजुहोति । इंद्रायस्वाहाज्येष्ठायैस्वाहाज्यै
ष्ठायं । स्वाहाभिजित्यैस्वाहेति ॥ २ ॥ प्रजापतिर्वाअंकामयत । मूलंप्रजांविंदे
येति सएतंप्रजापतयेमूलायचरुंनिरवपत् । ततोवैसमूलंप्रजामविंदत । मूलँ
हवैप्रजांविंदते । यएतेनंहविषायजंते । यउंचैनदेवंवेद । सोत्रंजुहोति । प्रजाप
तयेस्वाहामूलायस्वाहा । प्रजायैस्वाहेति ॥ ३ ॥ आपोवाअंकामयंत । समुद्रं

कामंमभिजयेमेति। ताएतमद्भ्योषाढाभ्यंश्चरुंनिरवपन्। ततोवैताः समुद्रंका
मंमभ्यंजयन्। समुद्र॰ हवैकामंमभिजंयति। यएतेनंहविषायजंते। यंउचैन
देवंवेद। सोत्रंजुहोति। अद्भ्यः स्वाहाषाढाभ्यः स्वाहा। समुद्रायस्वाहा
कामायस्वाहा। अभिजित्यैस्वाहेति ॥ ४ ॥ विश्वेवैदेवाअंकामयंत। अनप
जय्यंजंयेमेति। तएतंविश्वेभ्योदेवेभ्योषाढाभ्यंश्चरुंनिरवपन्। ततोवैतेऽनपज
य्यमंजयन्। अनपजय्य॰ हवैजंयति। यएतेनंहविषायजंते। यउंचैनदेवं
वेद। सोत्रंजुहोति। विश्वेभ्योदेवेभ्यः स्वाहाषाढाभ्यः स्वाहा। अनपजय्या
यस्वाहाजित्यैस्वाहेति ॥ ५ ॥ ब्रह्मवाअंकामयत। ब्रह्मलोकमभिजंयेयमिति
तदेतंब्रह्मणेभिजितेचरुंनिरवपत्। ततोवैतद्ब्रह्मलोकमभ्यंजयत। ब्रह्मलोक॰

हुवा अभिजंयाति । यएतेनंहुविषायजंते । यउंचैनदेवंवेद । सोत्रंजुहोति ।
ब्रह्मणेस्वाहांभिजितेस्वाहां । ब्रह्मलोकायस्वाहाभिजित्यैस्वाहेति ॥ ६ ॥
विष्णुर्वाअंकामयत । पुण्यꣳश्लोकꣳशृण्वीय । नमांपापीकीर्तिरागच्छेदिति ।
सएतंविष्णंवेश्रोणायैपुरोडाशंत्रिकपालंनिरंवपत् । ततोवैसपुण्यꣳश्लोकंम
शृणुत । नैनंपापीकीर्तिरागच्छत् । पुण्यꣳहवैलोकꣳशृणुतेनैनंपापीकी
र्तिरागंच्छति । यएतेनंहविषायजंते । यउंचैनदेवंवेद । सोत्रंजुहोति । विष्णं
वेस्वाहांश्रोणायैस्वाहां । श्लोकांयस्वाहांश्रुतायस्वाहेति ॥ ७ ॥ वसंवोवाअंका
मयंत । अग्रंदेवतानांपरीयामेति । तएतंवसुंभ्यः श्रविष्ठाभ्यः पुरोडाश
मष्टाकंपालंनिरंवपन् । ततोवैतेअग्रंदेवतानांपर्यायन् । अग्रꣳहवैसंमानानांप

यैंति । यएतेनंहुविषायजंते । यउंचैनदेवंवेदं । सोत्रंजुहोति । वसुंभ्यः स्वाहा
श्रविंष्ठाभ्यःस्वाहां । अग्रांयुस्वाहापरींत्यैस्वाहेतिं ॥ ८ ॥ इंद्रोवाअंकामयत ।
हृढोशिथिलस्यामितिं । सएतंवरुंणायशतांभिंषजेभेषुजेभ्यंःपुरोडाशंदशंकपालं
निरंवपत्कृष्णानांव्रीहीणाम् । ततोवैसहृढोशिंथिलोभवत् । हृढोहवाअशिंथिलो
भवति । यएतेनंहुविषायजंते । यउंचैनदेवंवेदं । सोत्रंजुहोति । वरुंणायस्वाहां
शतभिषजेस्वाहां । भेषुजेभ्यःस्वाहेतिं ॥ ९ ॥ अजोवाएकंपादकामयत । तेज
स्वीब्रंह्मवर्चसीस्यामिति । सएतमजायैकंपदेप्रोष्ठपदेभ्यश्चरुंनिरंवपत् । ततो
वैसतेंजस्वीब्रंह्मवर्चस्यभवत् । तेजस्वीहवैब्रंह्मवर्चसीभंवति । यएतेनंहविषाय
जंते । यउंचैनदेवंवेदं । सोत्रंजुहोति । अजायैकंपदेस्वाहांप्रोष्ठपदेभ्यःस्वाहां ।

तेजमेस्वाहाब्रह्मवर्चसायस्वाहेति ॥१०॥ अहिर्वैबुध्नियोकामयत । इमांप्रतिष्ठां
विंदेयेति । सएतमहयेबुध्नियायप्रोष्ठपदेभ्यःपुरोडाशंभूमिकपालंनिरवपत् ।
ततोवैसइमांप्रतिष्ठामविंदत । इमाँ हवैप्रतिष्ठांविंदते । यएतेनहविषायजंते ।
यउचैनदेवंवेद । सोत्रजुहोति । अहयेबुध्नियायस्वाहा प्रोष्ठपदेभ्यःस्वाहा । प्रति
ष्ठायैस्वाहेति ॥११॥ पूषावाअकामयत । पशुमान्त्स्यामिति । सएतंपूष्णेरेव
त्यैचरुंनिरवपत् । ततोवैसपशुमानभवत् । पशुमान्हवैभवति । यएतेनहविषा
यजंते । यउचैनदेवंवेद । सोत्रजुहोति । पूष्णेस्वाहारेवत्यैस्वाहा । पशुभ्यःस्वा
हेति ॥१२॥ अश्विनौवाअकामयेतां । श्रोत्रस्विनावबधिरौस्यावेति । तावेतम
श्विभ्यामश्वयुग्भ्यांपुरोडाशंद्विकपालंनिरवपताम् । ततोवैतौश्रोत्रस्विनावबधि

मंत्र- रावभवतां। श्रोत्रस्वीहवाअबधिरोभवति। यएतेनंहविषायजंते। यउचैनदेवं संग्रहः

॥१४७॥ वेदं। सोत्रंजुहोति। अश्विभ्याᳪस्वाहांश्वयुग्भ्याᳪस्वाहां। श्रोत्रायस्वाहाश्रुत्यै

स्वाहेति॥ १३॥ यमोवाअकामयत। पितॄणाᳪ राज्यमभिजयेयमिति।

सएतंयमायापभरणीभ्यश्चरुं निरवपत्। ततोवैसपितॄणाᳪ राज्यमभ्यजय

त्। समानानांᳪ हवै राज्यमभिजयति। यएतेनंहविषायजंते। यउचैनदेवं

वेदं। सोत्रंजुहोति। यमायस्वाहापभरणीभ्यः स्वाहा। राज्यायस्वाहाभिजि

त्यैस्वाहेति॥ १४॥ अथैतदमावास्यायाआज्यंनिर्वपति। कामोवाअमावा

स्यां। कामआज्यं। कामेनैवकामᳪ समर्धयति। क्षिप्रमेनᳪ सकामउपनम ॥१४७॥

ति। येनकामेनयजंते। सोत्रंजुहोति। अमावास्यायैस्वाहाकामायस्वाहागत्यै

स्वाहेति ॥ १५ ॥ चंद्रमावाअंकामयत । अहोरात्रानर्धमासान्मासानृतून्त्सं
वत्सरमाप्त्वा । चंद्रमसः सायुज्यꣳसलोकतामाप्नुयामिति । सएतंचंद्रमसेप्रती
दृश्यायैपुरोडाशंपंचदशकपालंनिरवपत् । ततोवैसोऽहोरात्रानर्धमासान्मासानृ
तून्संवत्सरमाप्त्वा । चंद्रमसः सायुज्यꣳसलोकतामाप्नोत् । अहोरात्रान्हवाअ
र्धमासान्मासानृतून्संवत्सरमाप्त्वा । चंद्रमसः सायुज्यं ꣳ सलोकतामाप्नोति ।
यएतेनहविषायजंते । यउचैनदेवंवेद । सोत्रंजुहोति । चंद्रमसेस्वाहाप्रतीदृश्यां
यैस्वाहा । अहोरात्रेभ्यः स्वाहार्धमासेभ्यः स्वाहा । मासेभ्यः स्वाहर्तुभ्यः स्वाहा
संवत्सरायस्वाहेति ॥ १ ॥ अहोरात्रेवाअंकामयेताम् । अत्यहोरात्रेमुच्येवाहि ।
ननांवहोरात्रेआप्नुयातामिति । तेएतमहोरात्राभ्यांचरुंनिरवपताम् । द्वयानां

व्रीहीणां। शुक्लानांचकृष्णानांच। सुवात्योदुँग्धे। श्वेतायैचकृष्णायैच। ततोवैते
अत्यंहोरात्रेअमुच्येते। नैनेंअहोरात्रेआप्नुताम्। अतिहवाअहोरात्रेमुच्यते।
नैनंमहोरात्रेआप्नुतः। यएतेनंहविषायजंते। यउंचैनदेवंवेद। सोत्रंजुहोति।
अहेस्वाहारात्रियैस्वाहा। अतिमुक्त्यैस्वाहेति॥ २ ॥ उषावाअकामयत। प्रि
यादित्यस्यंसुभगास्यामिति। सैतमुषसेचरुंनिरवपत्। ततोवैसाप्रियादित्यस्य
सुभगाभवत्। प्रियोहवैसमानानां सुभगोभवति। यएतेनंहविषायजंते।
यउंचैनदेवंवेद। सोत्रंजुहोति। उषसेस्वाहाव्युष्ट्यैस्वाहा। व्यूषुष्यैस्वाहाव्यु
च्छंत्यैस्वाहा। व्युष्टायैस्वाहेति॥३॥अथैतस्मैनक्षत्रायचरुंनिर्वपति। यथात्वं
देवानामसि। एवमहंमनुष्याणांभूयासमिति। यथाहवाएतद्देवानाम्। एवंहं

वाएवमनुष्याणांभवति। यएतेनहविषायजंते। यउचैनदेवंवेद। सोत्रंजुहोति।
नक्षत्रायस्वाहोदेष्यतेस्वाहा। उद्यतेस्वाहोदितायस्वाहाहरसेस्वाहाभरसेस्वा
हा भ्राजसेस्वाहातेजसेस्वाहा। तपसेस्वाहाब्रह्मवर्चसायस्वाहेति ॥४॥ सूर्योवा
अकामयत। नक्षत्राणांप्रतिष्ठास्यामिति। सएतंसूर्यायनक्षत्रेभ्यश्चरुंनिरवपत्।
ततोवैसनक्षत्राणांप्रतिष्ठाभवत्। प्रतिष्ठाहवैसमानानांभवति। यएतेनहविषाय
जंते। यउचैनदेवंवेद। सोत्रंजुहोति। सूर्यायस्वाहानक्षत्रेभ्यःस्वाहा। प्रतिष्ठायै
स्वाहेति ॥ ५ ॥ अथैतमदित्यैचरुंनिर्वपति। इयंवाअदितिः। अस्यामेवप्रति
तिष्ठति। सोत्रंजुहोति। अदित्यैस्वाहाप्रतिष्ठायैस्वाहेति ॥ ६ ॥ अथैतंविष्णवे
चरुंनिर्वपति। यज्ञोवैविष्णुः। यज्ञएवांततःप्रतितिष्ठति। सोत्रंजुहोति। विष्णवे

स्वाहांयज्ञायस्वाहाप्रतिष्ठायैस्वाहेति ॥ ७ ॥ चन्द्रमाः पंचदशाहोरात्रेसप्तदशो
षाएकादशाथैतस्मैनक्षत्रायत्रयोदशःसूर्योदशाथैतमादित्यैपंचाथैतंविष्णवे षट्
सप्त ॥ ७ ॥ अग्निर्नऋध्यास्मनवोनवोग्निर्मित्रश्चंद्रमाः षट् ॥८॥ अग्निर्नुस्तन्नो
वायुरहिर्बुध्नियंऋक्षावाइयमथैतत्पौर्णमास्याअजोवाएकपात्सूर्योवैत्रिषाष्टिः ७।
कर्मणेवांदेवेभ्यः शकेयमित्याहशक्त्यै । यज्ञस्यवैसंततिमनुप्रजाः पशवोयज
मानस्यसंतायंते । यज्ञस्यविच्छित्तिमनुप्रजाः पशवोयजमानस्यविच्छिद्यंते ।
यज्ञस्यसंततिरसियज्ञस्यत्वासंतत्यैस्तृणामिसंतत्यैत्वा यज्ञस्येत्याहवनीया
त्संतनोति । यजमानस्यप्रजायैपशूनांसंतत्यै । अपः प्रणयति । श्रद्धावा
आपः । श्रद्धामेवारभ्यप्रणीयप्रचरति । अपःप्रणयति । यज्ञोवाआपः ॥ १ ॥

॥१४९॥

यज्ञमेवारभ्यंप्रणीयप्रचंराति । अपःप्रणंयति । वज्रोवाआपंः । वज्रंमेवभ्रातृंव्ये
भ्यः प्रहृत्यंप्राणीयप्रचंराति । अपः प्रणंयति । आपोवैरंक्षोघ्नीः । रक्षंसामपं
हत्यै । अपःप्रणंयति । आपोवैदेवानांप्रियंधामं । देवनांमेवप्रियंधामंप्रणीय
प्रचंराति । अपः प्रणंयति । आपोवैसर्वांदेवताः । देवताएवारभ्यंप्रणीयप्रचं
राति ॥ २ ॥ आशिषंमेवैतामाशांस्तेपूर्णपात्रे । अंतुतोनुष्टुभा । चतुंष्पद्वा
एतच्छंदःप्रतिंष्ठितंपत्निंयैपूर्णपात्रेभवाति । अस्मिन्लोकेप्रतितिष्ठानीति ।
अस्मिन्नेवलोकेप्रतितिष्ठति । अथोवाग्वाअंनुष्टुक् । वाङ्मिंथुनम् । आपो
रेतः प्रजननंनम् । एतस्माद्वैमिथुनाद्विद्योतमानस्तुनयंन्वर्षति । रेतःसिंचन्॥ १॥
प्रजाः प्रजनयंन् । यद्वैयज्ञस्यब्रह्मणायुज्यते । ब्रह्मणावैतस्यंविमोकः । अद्भिः

शांतिः । विमुक्तंवाएतर्हियोक्नंब्रह्मणा । आदायैनत्पत्नीसहापउपंगृह्णीते
शांत्यै । अंजलौपूर्णपात्रमानंयति । रेतंएवास्यांप्रजांदधाति । प्रजयाहिम
नुष्यंःपूर्णः । मुखंविमृष्टे । अवभृथस्यैवरूपंकृत्वोत्तिष्ठति ॥२॥ ब्रह्मणेब्राह्मण
मालंभते । क्षत्रायंराजन्यम् । मरुद्भ्योवैश्यम् । तपंसेशूद्रम् । तमंसेतस्करम् ।
नारंकायवीरहणंम् । पाप्मनेक्लीबम् । आक्रयायांअयोगम् । कामांयपुंश्चलम् ।
अतिक्रुष्टायमागधम् ॥ १ ॥ प्रनोवाजांअभिद्यंवः । हविष्मंतोघृताच्या ।
देवांजिगातिसुम्नयुः । अग्नआयांहिवीतये । गृणानोहव्यदांतये । निहोतां
सत्सिबर्हिषि । तंत्वांसमिद्भिरंगिरः । घृतेनंवर्धयामसि । बृहच्छोचायविष्ठ्य ।
संनःपृथुःश्रवाय्यम् ॥ १ ॥ अच्छांदेवविवासासि । बृहदंग्नेसुवीर्यम् । ईडेन्योनम

स्यांस्तरः। तमांॅसिदश्रुतः। समुग्निरिध्यतेवृषां। वृषोंअग्निःसामिध्यते। अश्वो
नदेववाहनः। तॅहुविष्मंतईडते। वृषणंत्वावयंवृषन्। वृषाणःसामिधीमहि॥२॥
अग्नेदीद्यतंबृहत्। अग्निंदूतंवृणीमहे। होतांरंविश्ववेदसम्। अस्ययज्ञस्यंसुक्र
तुम्। समिध्यमांनोअध्वरे। अग्निःपांवकईड्यः। शोचिष्केशस्तमीमहे। सांमे
द्धोअग्नआहुत। देवान्यक्षिस्वध्वरे। त्वॅहिहव्यवाडासिं। आजुंहोतदुवस्यत।
अग्निंप्रयत्यध्वरे। वृणीध्वॅहव्यवाहनम्। त्वंवरुणउतमित्रोअंग्ने। त्वांवर्धतिम
तिभिर्वसिष्ठाः। त्वेवसुंसुषणनानिसंतु। यूयंपांत स्वस्तिभिः सदानः॥ ३ ॥
श्रवाय्यंमिधीमह्यसिंसमृत्तचं॥१॥ अंजन्तित्वामध्वरेदेवयंतः। वनस्पतेमधुनादै
व्येन। यदूर्ध्वस्तिष्ठाद्रविणेहधत्तात्। यद्वाक्षयोमातुरस्याउपस्थे। उच्छ्रयस्व

वनस्पते। वर्ष्मन्पृथिव्या अधि। सुमिती मीयमानः। वर्चोधा यज्ञवाहसे। समि
द्धस्य श्रयमाणः पुरस्तात्। ब्रह्मवन्वानो अजरꣳ सुवीरम्। आरे अस्मदमतिं बाध
मानः। उच्छ्रयस्व महते सौभगाय ॥१॥ युवा सुवासाः परिवीत आगात्। स उ
श्रेयान्भवति जायमानः। तं धीरासः कवय उन्नयन्ति। स्वाधियो मनसा देवयन्तः
॥१॥ इदं त एकं पर ऊत एकम्। तृतीयेन ज्योतिषा संविशस्व। संवेशनस्तनुवै चा
रुरेधि। प्रियो देवानां परमे जनित्र इति॥१॥ सैव ततः प्रायश्चित्तिः। अर्धो वा एतस्य
यज्ञस्य मीयते। यस्य व्रत्येऽहन्पत्न्यनालम्भुका भवति। तामपरुध्य यजेत। सर्वेणै
व यज्ञेन यजते। तामिष्ट्वोपह्वयेत। अमूहमस्मि। सा त्वम्। द्यौरहम्। पृथिवी त्वम्।
सामाहम्। ऋक्त्वम्। तावेहि सम्भवाव। सह रेतो दधावहै। पुꣳसे पुत्राय वेत्तवै। राय

स्पोषांयसुप्रजास्त्वायंसुवीर्यायेति । अर्धएवैनामुपंह्वयते । सैवतत्तुःप्रायश्चित्तिः ॥ १ ॥ याःपुरस्तात्प्रस्रवंति । उपरिष्टात्सर्वतश्चयाः । ताभीरश्मिपवित्राभिः । श्रद्धांयज्ञमारंभे । देवांगातुविदः । गातुंयज्ञायविंदत । मनंसस्पतिनादेवेन । वाताद्यज्ञःप्रयुज्यताम् । तृतीयस्यैदिवः । गायत्रियासोमआभृतः ॥ १ ॥ रुद्रेभ्योयज्ञंप्रब्रवीमि । इदमहंवरुणज्येष्ठेभ्यः । आदित्येभ्योयज्ञंप्रब्रवीमि । पयस्वतीरोषधयः । पयस्वद्वीरुधांपयः । अपांपयसोयत्पयः । तेनमामिंद्रसꣳसृज । अग्नेव्रतपतेव्रतंचरिष्यामि । तच्छकेयंतन्मेराध्यताम् । वायोव्रतपतआदित्यव्रतपते । व्रतानांव्रतपतेव्रतंचारिष्यामि । तच्छकेयंतन्मेराध्यताम् ॥ १ ॥ उलूखलेमुसलेयच्चशूर्पे । आशिश्लेषदृषदियत्कपाले । अवप्रुषोविप्रुषःसंयजामि । विश्वेदेवाहवि

मंत्र- ॥१५२॥

रिदंजुषन्ताम् । यज्ञेयाविप्रुषःसंतिबह्वीः। अग्नौताःसर्वाःस्विष्टाःसुहुताजुहोमि ।
उद्यंनद्यमित्रमहः। सपत्नांन्मेअनीनशः। दिवैनान्वितायुंताजहि । निम्रोचन्नध
रान्कृधि ॥१॥ उद्यंनद्यविनोंभज । पितापुत्रेभ्योयथा । दीर्घायुत्वस्यंहेशिषे ।
तस्यंनोदेहिसूर्य । उद्यंनद्यमित्रमहः। आरोहन्नुत्तरांदिवं। हृद्रोगंममंसूर्य ।हरि
माणंचनाशय। शुकेषुमेहरिमाणं। रोपणाकासुदध्मासि॥२॥अथोहारिद्रवेषुमे।
हरिमाणंनिदध्मसि । उदगादयमादित्यः । विश्वेनसहंसासह । द्विषंतंममरंध
यंन् । मोअहंद्विषतोरधं । योनःशपादशंपतः। यश्चंनःशपंतःशपात् । उषाश्चत
स्मैनिम्रक्चं ।सर्वंपापंसमूहतां॥३ योनःसपत्नोयोरणः। मर्तोभिदासांतिदेवाः।
इध्मस्यैवप्रक्षायंतः । मातस्योच्छेषिकिंचन । अवंसृष्टःपरापत ।शरोब्रह्मस॑

संग्रहः

शितः। गच्छामित्रान्प्रविंश। मैषांकंचुनोच्छिषः॥४॥ विश्वेदेवायजमानश्चसी
दत। एकमिषेविष्णुस्त्वान्वेतु॥१॥द्वेऊर्जेविष्णुस्त्वान्वेतु। त्रीणिव्रतायविष्णु
स्त्वान्वेतु। चत्वारिमायोभवायविष्णुस्त्वान्वेतु। पंचपशुभ्योविष्णुस्त्वान्वेतु।
षड्रायस्पोषायविष्णुस्त्वान्वेतु।सप्तसप्तभ्योहोत्राभ्योविष्णुस्त्वान्वेतु।सखायः।
सप्तपदाअभूम। सख्यंतेगमेयं।सख्यात्तेमायोषं।सख्यान्मेमायोष्ठाः॥२॥यद्वो
देवाअतिपादयानि। वाचाचित्प्रयतंदेवहेडनम्। अरायोअस्मा२अभिदुच्छुना
यते। अन्यत्रास्मन्मरुतस्तंनिधेतन।ततंमआपस्तदुतायतेपुनः।स्वादिष्ठाधीति
रुचथायशस्यते। अय२संमद्रउतविश्वभेषजः। स्वाहाकृतस्य समुतृप्णुतर्भुवः।
उद्वयंतमसस्परि। उदुत्यंचित्रं॥१॥आभिर्गीर्भिर्यदतोनऊनं। आप्यायययहरि

व्रतोवर्धमानः। यदास्तोतृभ्योमहिगोत्रारुजासि। भूयिष्ठभाजोअधतेस्याम। अनाज्ञातंयदाज्ञातम्। यज्ञस्यक्रियतेमिथु। अग्नेतदस्यकल्पय। त्वꣳहिवेत्थयथातथं। पुरुषसंमितोयज्ञः। यज्ञःपुरुषसंमितः। अग्नेतदस्यकल्पय। त्वꣳहिवेत्थयथातथं। यत्पाकत्रामनसादीनदक्षान। यज्ञस्यमन्वतेमर्तासः। अग्निष्टद्धोताक्रतुविद्विजानन्। यजिष्ठोदेवाꣳऋतुशोयजाति॥१॥ यद्देवादेवहेडनम्। देवासश्चकृमावयम्। आदित्यास्तस्मान्मामुंचत। ऋतस्यर्तेनमामुतदेवाजीवनकाम्यायत्। वाचानृतमूदिम। अग्निर्मातस्मादेनसः। गार्हपत्यःप्रमुंचतु। दुरितायानिचकृम। करोतुमामनेनसं॥१॥ ऋतेनद्यावापृथिवी। ऋतेनत्वꣳसरस्वति। ऋतान्मामुंचताꣳहसः। यदन्यकृतमारिम। सजातशꣳसादुतजावामिशꣳसात्। ज्यायसः

शꣳसादुतवाकनीयसः । अनाज्ञातंदेवकृतंयदेनः । तस्मात्त्वमस्मान्जातवेदोमु
मुग्धि । यद्वाचायन्मनसाबाहुभ्यामूरुभ्यामष्ठीवद्भ्यां ॥२॥ शिश्नैर्यदनृतंचकृ
मावयं । अग्निर्मातस्मादेनसः । यद्धस्ताभ्यांचकरकिल्बिषाणि । अक्षाणांवग्नुमु
पजिघ्नमानः । दूरेपश्याचराष्ट्रभृच्च । तान्यप्सरसावनुदत्तामृणानि । अदीव्यन्नृणं
यदहंचकार । यद्वादास्यन्त्संजगाराजनेभ्यः । अग्निर्मातस्मादेनसः । यन्मयि
मातागर्भेसति ॥३॥ एनश्चकारयत्पिता । अग्निर्मातस्मादेनसः । यदापिपेषमा
तरंपितरं । पुत्रःप्रमुदितोधयन् । अहिꣳसितौपितरौमयातत् । तदग्नेअनृणोभ
वामि । यदन्तरिक्षंपृथिवीमुतद्यां । यन्मातरंपितरंवाजिहिꣳसिम । अग्निर्मातस्मा
देनसः । यदाशसानिशसायत्पराशसा ॥४॥ यदेनश्चकृमानूतनंयत्पुराणम् । अ

ग्निमु॑तस्मा॒देन॑सः। अति॑क्रामामिदु॒रि॒तं॑यदेनः। जहा॑मिरि॒प्रंप॑र॒मेस॒धस्थे॑। यत्र॒यं
ति॑सु॒कृतो॒नापि॑दु॒ष्कृतः। तमारो॑हामिसु॒कृतां॒नु॒लो॒कम्। त्रि॒ते॒दे॒वा अ॑मृजतै॒तदेनः।
त्रि॒तए॒तन्म॑नु॒ष्ये॑षुमामृजे। ततो॑मा॒यदि॑किंचि॒दान॒शे। अ॒ग्निमा॑तस्मा॒देन॑सः॥५॥
गार्ह॑पत्यः॒प्रमुं॑चतु। दु॒रि॒ताया॑निचकृम। क॒रोतु॒मामं॑ने॒नस॑म्। दि॒विजा॒ता अ॒प्सु
जा॒ताः। याजा॒ता ओष॑धीभ्यः। अथो॒या अ॒ग्नि॒जा आपः॑। तानः॑शुं॒धं॒तु॒शुं॒धनीः।
यदा॒पोन॒क्तं॑दु॒रि॒तं॑च॒राम॑। यद्वा॒दिवा॒नूत॒नं॑यत्पु॒रा॒णम्। हिर॑ण्यवर्णा॒स्तत॒उत्पु॒नी
तनः। इमम्मे॑वरुण॒तत्वा॑यामि। त्वन्नो॑अग्ने॒सत्वन्नो॑अग्ने। त्वम॑ग्ने॒अयासि॥६॥अ॒ग्ने
नस॑मंष्टी॒वद्ध्यां॒सा॒तिप॑रा॒श॒सा॒नंशौ॑ग्निमा॑तस्मा॒देन॑सः॒पु॒नीत॒नस्त्रीणि॑च ॥१॥ अ॒
भिनः॑शी॒यता॒र॒यिः। सचं॑तां॒नः॒श॒ची॒पतिः। परं॑मृत्यो॒अनु॒परे॑हि॒पंथा॑म्। यस्ते॒

स्वइतरोदेवयानात् । चक्षुष्मतेशृण्वतेतेंब्रवीमि । मानःप्रजाꣳरीरिषोमोतवी
रान् । इदमनुःश्रेयोवसानमागन्म । यद्गोजिद्धनजिदश्वजिद्यत् । पुर्णवनस्पते
रिव । अभिनःशीयताꣳरयिः । सचंतांनःशचीपतिः॥ १॥सांग्रहण्येष्ट्यायजते।
इमांजनताꣳसंगृह्णानीति । द्वादशारत्नीरशनाभवति। द्वादशमासाःसंवत्सरः।
संवत्सरमेवावरुंधे । मौञ्जीभवति। ऊर्ग्वैमुञ्जाः । ऊर्जमेवावरुन्धे । चित्रानक्षत्रं
भवति। चित्रंवाएतत्कर्म ॥१॥ यदश्वमेधःसमृध्यै । पुण्यंनामदेवयजनमध्यव
स्यति । पुण्यामेवतेनकीर्तिमभिजयति । अपदातीनृत्विजःसमावहंत्यासुब्रह्म
ण्यायाः। सुवर्गस्यलोकस्यसमष्ट्यै। केशश्मश्रुवपते। नखानिनिकृंतते । दतो
धावते। स्नाति। अहतंवासःपरिधत्ते । पाप्मनोपहत्यै। वाचंयत्वापवसति। सुव

गँस्यंल्लोकस्यगुप्त्यै । रात्रिंजागरयंतआसते । सुवर्गस्यंल्लोकस्यसमंष्ट्यै॥२॥
कर्मँधत्तेपंचंच॥१॥अनेनाश्वेनमेध्येनेष्ट्वा । अयꣳराजासर्वमायुरेत्विति । आयु
र्वाउद्गाता । आयुःक्षत्तसंग्रहीतारः । आयुरेवास्मिन्नायुर्दधाति । शतꣳशतंभ
वंति । शतायुःपुरुषःशतेंद्रियः । आयुष्येवेंद्रियेप्रतितिष्ठति । चतुःशताभंवंति ।
चतंस्रोदिशः॥ दिक्ष्वेवप्रतितिष्ठति॥१॥योदीक्षामंतिरेचयंति । सप्ताहंप्रचंरंति ।
सप्तवैशीर्षण्याःप्राणाः। प्राणादीक्षा । प्राणैरेवप्राणांदीक्षामवंरुंधे । पूर्णाहुतिमुत्त
मांजुंहोति । सर्वंवैपूर्णाहुतिः। सर्वमेवाप्नोति । अथोइयंवैपूर्णाहुतिः। अस्यामेव
प्रतितिष्ठति॥१॥पूर्णाहुतिमुत्तमांजुंहोति । प्रत्युत्तंब्ध्यैसयुत्वाय ॥१॥ आब्रह्म
न्ब्राह्मणोब्रह्मवर्चसीजायतामित्याह । ब्राह्मणएवब्रह्मवर्चसंदंधाति । तस्मात्पु

राब्राह्मणोब्रह्मवर्चसीजायताम् । आस्मिन्राष्ट्रेराजन्यइषव्यःशूरोमहारथोजायताम्
मित्याह । राजन्यएवशौर्यंमहिमानंदधाति । तस्मात्पुराराजन्यइषव्यः शूरो
महारथोजायत । दोग्ध्रीधेनुरित्याह । धेन्वामेवपयोदधाति । तस्मात्पुरादोग्ध्री
धेनुरजायत । वोढानड्वानित्याह ॥ १ ॥ अनडुह्येववीर्यंदधाति । तस्मात्पुरावोढा
नड्वानजायत । आशुःसप्तिरित्याह । अश्वएवजवंदधाति । तस्मात्पुराशुरश्वो
जायत । पुरंधिर्योषेत्याह । योषित्येवरूपंदधाति । तस्मात्स्त्रीयुवतिःप्रियाभा
वुका । जिष्णूरथेष्ठाइत्याह । आहवैतत्रजिष्णूरथेष्ठाजायते ॥ २ ॥ यत्रैतेनयज्ञेन
यजंते । सभेयोयुवेत्याह । योवैपूर्ववयसी । ससभेयोयुवा । तस्माद्युवापुमान्प्रि
योभावुकः । आस्ययजमानस्यवीरोजायतामित्याह । आहवैतत्रयजमानस्यवी

 रोजायते । यत्रैतेनयज्ञेनयजंतेनिकामेनिकामेनःपर्जन्योवर्षत्वित्याह । निका
 मेनिकामेहवैतत्रंपर्जन्योवर्षति।यत्रैतेनयज्ञेनयजंते। फलिन्योनओषधयःपच्यं
तामित्याह । फलिन्योहवैतत्रौषधयःपच्यंते।यत्रैतेनयज्ञेनयजंते । योगक्षेमोनः
कल्पतामित्याह । कल्पतेहवैतत्रंप्रजाभ्योयोगक्षेमः। यत्रैतेनयज्ञेनयजंते॥ ३॥
अनड्वानित्याहजायतेवर्षतिसप्तच। सर्वेषुवाएषुलोकेषुमृत्यवोन्वायत्ताः। तेभ्यो
यदाहुतीनंजुहुयात् । लोकेलोकएनंमृत्युर्विन्देत्। मृत्यवेस्वाहामृत्यवेस्वाहेत्य
भिपूर्वमाहुतीर्जुहोति।लोकाल्लोकादेवमृत्युमवयजते।नैनंलोकेलोकेमृत्युर्विंदति।
यदमुष्मैस्वाहामुष्मैस्वाहेतिजुहुयात्संचक्षीत । बहुंमृत्युममित्रंकुर्वीत ।मृत्यवेस्वा
हेत्येकंस्माएवैकांजुहुयात्। एकोवाअमुष्मिन्लोकेमृत्युः।१।अशनयामृत्युरेव।

तमेवामुष्मिँल्लोकेऽवयजते । भ्रूणहत्यायैस्वाहेत्यवभृथआहुतिंजुहोति । भ्रूणह
त्यामेवावयजते । तदाहुः । यद्भ्रूणहत्यापाऽत्र्याथ । कस्माद्यज्ञोपिक्रियतइति ।
अमृत्युर्वाअन्योभ्रूणहत्याया इत्याहुः। भ्रूणहत्यावावमृत्युरिति । यद्भ्रूणहत्या
यैस्वाहेत्यवभृथआहुतिंजुहोति ॥२॥ मृत्युमेवाहुत्यातर्पयित्वापरिपाणंकृत्वा ।
भ्रूणघ्नेभेषजंकरोति । एताꣳहवैमुण्डिभऔदन्यवः। भ्रूणहत्यायैप्रायश्चित्तिंविदां
चकार । योह्यस्यापिप्रजायांब्राह्मणꣳहन्ति । सर्वस्मैतस्मैभेषजंकरोति। जुंबु
कायस्वाहेत्यवभृथउत्तमामाहुतिंजुहोति । वरुणोवैजुंबुकः। अन्ततएववरुणमव
यजते । खलतेर्विक्लिधस्यशुक्लस्यपिङ्गाक्षस्यमूर्धञ्जुहोति । एतद्वैवरुणस्यरूपं ।
रूपेणैववरुणमवयजते॥३॥ लोकेमृत्युर्जुहोविमूर्धञ्जुहोतिद्वेच॥ भूरग्निंचपृथिवीं
चमांच । त्रीꣳश्चलोकान्त्संवत्सरंच। प्रजापतिस्त्वासादयतु । तयादेवतयाङ्गि

रुस्वध्रुवासींद । भुवावौयुंचांतरिंक्षंचुमांचं । त्रीᳫंश्चलोकान्तसंवत्सुरंचं । प्रजापं
तिस्त्वासादयतु। तयांदेवतंयांगिरस्वध्रुवासींद । स्वंरादित्यंच्चुदिवंचुमांचं ।त्रीᳫं
श्चंलोकान्तसंवत्सुरंचं । प्रजापंतिस्त्वासादयतु। तयांदेवतंयांगिरस्वध्रुवासींद ।
भूर्भुवः स्वंश्चंद्रमंसंचुदिशंश्चुमांचं । त्रीᳫंश्चलोकान्तसंवत्सुरंच । प्रजापंतिस्त्वा
सादयतु । तयांदेवतंयांगिरस्वध्रुवासींद ॥ १ ॥ संवत्सुरंचुषट्चं ॥१॥ भूर्भुवः
स्वंः। ओजोबलं। ब्रह्मंक्षत्रं । यशोंमुहत्। सत्यंतपोनामं। रूपममृतं। चक्षुःश्रोत्रं।
मनआयुः । विश्वंयशोंमुहः । समंतपोहरोभाः । जातवेदायदिवापावुकोसि । वै
श्वानरोयदिवावैद्युतोसि । शंप्रजाभ्योयजंमानायलोकम् । ऊर्जंपुष्टिंददंदभ्याव
वृत्स्व ॥१॥ भाश्चंत्वारिंच ॥१॥ विपश्चितेपवंमानायगायत । मुहीनधारात्यंधो
अर्षति । अहिर्हजीर्णामतिंसर्पतित्वचंम् । अत्योनक्रीडंन्नसरद्वृषाहरिः। उपया

मगृंहीतोमिमृत्यवेंत्वाजुष्टंगृह्णामि । एषतेयोनिर्मृत्यवेंत्वा । अपंमृत्युमपक्षुधं ।
अपेतः शपथंजहि । अधांनोअग्नआवंह । रायस्पोषंँसहस्रिणं ॥ १ ॥ येतेंसहस्रं
मयुतंपाशाः । मृत्योमर्त्यांयुहंतंवे । तान्यज्ञस्यंमायया । सर्वानवंयजामहे । भक्षो
स्यमृतभक्षः । तस्यंतेमृत्युपींतस्यामृतंवतः । स्वगाकृंतस्यमधुंमतः । उपंहूत
स्योपंहूतोभक्षयामि । मंद्राभिभूंतिः केतुर्यज्ञानांवाक् । असावेंहि ॥ २ ॥ अंधो
जागृविःप्राण । असावेंहि । बधिरआक्रंदइतरपान । असावेंहि । अहोस्तोस्त्वा
चक्षुः । असावेंहि । अपादाशोमनः । असावेंहि । कवेविप्रंचित्तेश्रोत्रं । असावेंहि
॥ ३ ॥ सुहस्तःसुंवासाः । शूषोनामांस्यमृतोमर्त्येषु । तत्वाहंतथावेंद । असावेंहि ।
अग्निर्मेवाचिश्रितः । वाग्घृदंये । हृदंयंमयि । अहममृतें । अमृतंब्रह्मणि । वायुर्मे
प्राणेश्रितः ॥ ४ ॥ प्राणोहृदंये । हृदंयंमयि । अहममृतें । अमृतंब्रह्मणि । सूर्यांमे

चक्षुंषिश्रितः। चक्षुर्हृदये।हृदयंमयि। अहममृते। अमृतंब्रह्मणि। चंद्रमामेमनं
सिश्रितः॥५॥मनोहृदये। हृदयंमयि। अहममृते। अमृतंब्रह्मणि। दिशोमेश्रोत्रे
श्रिताः। श्रोत्रꣳहृदये। हृदयंमयि। अहममृते। अमृतंब्रह्मणि। आपोमेरेतसि
श्रिताः॥६॥रेतोहृदये। हृदयंमयि। अहममृते। अमृतंब्रह्मणि। पृथिवीमेशरीरे
श्रिता। शरीरꣳहृदये। हृदयंमयि। अहममृते। अमृतंब्रह्मणि। ओषधिवनस्प
तयोमेलोमसुश्रिताः॥७॥ लोमानिहृदये। हृदयंमयि। अहममृते। अमृतं
ब्रह्मणि। इंद्रोमेबलेश्रितः। बलꣳहृदयेहृदयंमयि। अहममृते। अमृतंब्रह्मणि।
पर्जन्योमेमूर्ध्निश्रितः॥८॥ मूर्धाहृदये। हृदयंमयि। अहममृते। अमृतंब्रह्मणि।
ईशानोमेमन्यौश्रितः। मन्युर्हृदये। हृदयंमयि। अहममृते। अमृतंब्रह्मणि।
आत्मामेआत्मनिश्रितः। आत्माहृदये। हृदयंमयि। अहममृते। अमृतंब्रह्मणि।

पुनर्मेआत्मापुनरायुरागात् । पुनः प्राणः पुनराकूतमागात् । वैश्वानरोरश्मिभिर्
वावृधानः । अंतस्तिष्ठत्वमृतस्यगोपाः ॥९॥ सहस्रिणंमिहिश्रोत्रासावेहिप्राणे
श्रितोमनसिश्रितोरेतसिश्रितालोमसुश्रितामूर्ध्निश्रितआत्मनिश्रितोष्ठौच॥१॥ त्व
मग्नेरुद्रोअसुरोमहोदिवः।त्वꣳशर्द्धोमारुतंपृक्षईशिषे। त्वंवातैररुणैर्यासिशंगयः।
त्वंपूषाविधतःपासिनुत्मना । देवादेवेषुश्रयध्वम् । प्रथमाद्वितीयेषुश्रयध्वम् ।
द्वितीयास्तृतीयेषुश्रयध्वम् । तृतीयाश्चतुर्थेषुश्रयध्वम् । चतुर्थाःपंचमेषुश्रय
ध्वम्। पंचमाःषष्ठेषुश्रयध्वम् ॥१॥ षष्ठाःसप्तमेषुश्रयध्वम् । सप्तमाअष्टमेषुश्र
यध्वम् । अष्टमानवमेषुश्रयध्वम् । नवमादशमेषुश्रयध्वम् । दशमाएकादशे
षुश्रयध्वम् । एकादशाद्वादशेषुश्रयध्वम् । द्वादशास्त्रयोदशेषुश्रयध्वम् । त्रयो
दशाश्चतुर्दशेषुश्रयध्वम् । चतुर्दशाःपंचदशेषुश्रयध्वम् । पंचदशाःषोडशेषुश्र

यध्वम् ॥२॥ षोडशाःसंप्तदशेषुंश्रयध्वम् । सप्तदशा अंष्टादशेषुंश्रयध्वम् । अ
ष्टादशा एंकान्नविꣳशेषुंश्रयध्वम् । एकान्नविꣳशा विꣳशेषुंश्रयध्वम्।विꣳशा एंक
विꣳशेषुंश्रयध्वम् । एकविꣳशां द्वाविꣳशेषुंश्रयध्वम् । द्वाविꣳशास्त्रंयोविꣳशेषुं
श्रयध्वम् । त्रयोविꣳशाश्चंतुर्विꣳशेषुंश्रयध्वम्। चतुर्विꣳशाःपंचविꣳशेषुंश्रय
ध्वम्। पंचविꣳशाःषड्विꣳशेषुंश्रयध्वम् ॥३॥ षड्विꣳशाःसंप्तविꣳशेषुंश्रयध्वम् ।
सप्तविꣳशा अंष्टाविꣳशेषुंश्रयध्वम् । अष्टाविꣳशा एंकान्नत्रिꣳशेषुंश्रयध्वम् ।
एकान्नत्रिꣳशास्त्रिꣳशेषुंश्रयध्वम् । त्रिꣳशा एंकत्रिꣳशेषुंश्रयध्वम् । एकत्रिꣳशा
द्वांत्रिꣳशेषुंश्रयध्वम् । द्वात्रिꣳशास्त्रंयस्त्रिꣳशेषुंश्रयध्वम् । देवांस्त्रिरेकादशास्त्र
स्त्रंयस्त्रिꣳशाः । उत्तरेभवत उत्तरवर्त्मान उत्तरसत्वानः । यत्काम इदंजुहोमि ।
तन्मेसमृध्यताम् । वयꣳस्याम पतयोरयीणाम् । भूर्भुवःस्वःस्वाहा ॥ ४ ॥

षष्ठेषु श्रयध्वᳬ षोडशेषुं श्रयध्व ᳬ षड्विᳬशेषुं श्रयध्वमुत्तरे भवतोत्तरवत्मानंउत्त
रसत्वानश्चत्वारिंच ॥ १ ॥ अन्नंपतेन्नस्यनोदेहि । अनमीवस्यंशुष्मिणः । प्रप्रं
दातारंतारिषः । ऊर्जन्नोधेहिद्विपदेचतुष्पदे । अग्नेपृथिवीपते । सोमंवीरुधांपते ।
त्वष्टः समिधांपते ।विष्णवाशानांपते । मित्रंसत्यानांपते । वरुणधर्मणांपते॥ १॥
संकुलपजूतिंदेवंविपाश्चं । मनोराजानमिहवर्धयंतः । उपहवेस्यसुमतौस्यांम ।
चरणंपवित्रंविततंपुराणं । येनंपूतस्तरंतिदुष्कृतानि । तेनपवित्रेणशुद्धेनंपूताः ।
अतिपाप्मानमरांतिंतरेम। लोकस्यद्वारमार्चिमत्पवित्रं । ज्योतिष्मद्भ्राजमानं
महस्वत् । अमृतस्यधाराबहुधादोहमानं । चरणंनोलोकेसुधितांदधातु । अग्नि
र्मूर्धाभुवः । अनुनोद्यानुमतिरन्विदंनुमतेत्वं । हव्यवाहᳬस्विष्टं ॥ १॥ एतैरायु
ष्कामः । प्रजापशुकामोवा । पुरस्तादशंहोतारमुदंचमुपदधातियावत्पदं । हद

यंयजुंषीपत्न्यौच । दक्षिणतःप्रांचुंचतुर्होतारं।पुश्चादुदंचुंपंचहोतारम् । उत्तरतः
प्रांचु ँ षड्ढोतारम्। उपरिष्टात्प्रांचं ँ सप्तहोतारं । हृदयंयंयजूं ँ षिपत्न्यंश्च । यथा
वकाशंग्रहान् । यथावकाशंप्रतिग्रहान्लोकंपृणाश्च । सर्वाहास्यैतादेवताः प्रीता
अभीष्टांभवंति॥ १॥ऋचांप्राचीमहतीदिगुच्यते। दक्षिणामाहुर्यजुंषामपाराम् ।
अथर्वणामंगिरसांप्रतीचीं । साम्नामुदीचीमहतीदिगुच्यत्ते । ऋग्भिः पूर्वाह्णे
दिविदेवईयते । यजुर्वेदेतिष्ठतिमध्येअह्नः । सामवेदेनास्तमयेमहीयते । वेदै
रशून्यस्त्रिभिरेतिसूर्यः । ऋग्भ्योजाता ँ सर्वशोमूर्तिमाहुः। सर्वागतिर्याजुषीहैव
शश्वत् ॥ १ ॥ सर्वतेजःसामरूप्य ँ हशश्वत् । सर्व ँ हेदंब्रह्मणाहैवसृष्टम्
ऋग्भ्योजातंवैश्यंवर्णमाहुः । यजुर्वेदंक्षत्रियस्याहुर्योनिं । सामवेदोब्राह्मणानां ॥१६०॥
प्रसूतिः । पूर्वेपूर्वेभ्योवचएतदूचुः । आदर्शमग्निंचिन्वानाः । पूर्वेविश्वसृजोमृ

तां। शतंवर्षसहस्राणि। दीक्षिताः सत्रमासत ॥ २ ॥ तपंआसीद्गृहपतिः।
ब्रह्मब्रह्माभवत्स्वयं। सत्य ँहहोतैषामासीत्। यद्विश्वसृजआसंत। अमृतमे
भ्युदगायत्। सहस्रंपरिवत्सरान्। भूत ँ हप्रस्तोतैषामासीत्। भविष्यत्प्र
तिचाहरत्। प्राणोअध्वर्युरभवत्। इद ँ सर्व ँसिषासतां॥ ३॥अपानोविद्वा
नावृतः। प्रतिप्रातिष्ठदध्वरे। आर्तवाउपगातारः। सदस्याऋतवोभवन्।
अर्धमासाश्चमासाश्च। चमसाध्वर्यवोभवन्। अशं ँसब्रह्मणस्तेजः। अच्छा
वाकोभवद्यशः। ऋतमेषांप्रशास्तासीत्। यद्विश्वसृजआसंत ॥ ४ ॥ ऊर्ग्रा
जानमुदवहत्। ध्रुवगोपः सहोभवत्। ओजोभ्यष्टौद्ग्राव्णः। यद्विश्वसृजआ
संत। अपचितिः पोत्रीयामयजत्। नेष्ट्रीयामयजात्त्विषिः। आग्नीध्राद्विदुषी
सत्यं। श्रद्धाहैवायजत्स्वयम्। इरापत्नीविश्वसृजां। आकूतिरापिनद्धविः॥५॥

इध्म ꣳ हस्रुच्चैभ्यतुग्रे । तृष्णाचावहतामुभे । वागेषा ꣳ सुब्रह्मण्यासीत् ।
छंदांयोगान्विजानती । कल्पतंत्राणितन्वानाहः । स ꣳ स्थाश्चंसर्वशः । अहो
 रात्रेपशुपाल्यौ । मुहूर्ताःप्रेष्याअभवन् । मृत्युस्तदंभवद्धाता । शमितोग्रो
विशांपतिः ॥ ६ ॥ विश्वसृजः प्रथमाः सत्रमासत । सहस्रंसमंप्रसुतेनयंतः ।
ततोहजज्ञेभुवनस्यगोपाः । हिरण्मयः शकुनिर्ब्रह्मनाम । येनसूर्यस्तपतितेज
सेद्धः । पितापुत्रेणपितृमान्योनियोनौ । नावेदविन्मनुतेतंबृहंतं । सर्वानुभुमा
त्मानं ꣳ संपराये । एषनित्योमहिमाब्राह्मणस्य । नकर्मणावर्धतेनोकनीयान् ।
॥ ७ ॥ तस्यैवात्मापदवित्तंविदित्वा । नकर्मणालिप्यतेपापकेन । पंचपंचा
शतःस्त्रिवृतः संवत्सराः । पंचपंचाशतःपंचदशाः । पंचपंचाशतः सप्तदशाः ।
पंचपंचाशतएकवि ꣳ शाः । विश्वसृजां ꣳ सहस्रंसंवत्सरं । एतेनवैविश्वसृज

इदंविश्वममसृजंत । यद्विश्वममसृजंत । तस्माद्विश्वसृजः । विश्वमेनाननुप्रजायते
ब्रह्मणःसायुज्यꣳसलोकतांयंति । एतासामेवदेवतानाꣳसायुज्यं । सार्ष्टितां ꣳ
समानलोकतांयंति । यएतदुपयंति । येचैनत्प्राहुः । येभ्यश्चैनत्प्राहुः ॥ ९ ॥
शश्वंदासतासिषांसतामासंतद्धविः पतिः कनीयांतस्माद्विश्वसृजोष्टौच ॥ १ ॥

इति संहिता-आरण-ब्राह्मणमंत्रसंग्रहः समाप्तः ।

इदं पुस्तकं कल्याणनगर्यां श्रीकृष्णदासात्मज–गंगाविष्णुना स्वकीये "लक्ष्मीवेंकटेश्वर" मुद्रणालये मुद्रयित्वा प्रकाशितम्.

संवत् १९८५, शके १८५०.

पुस्तक मिलनेका ठिकाना–

गङ्गाविष्णु श्रीकृष्णदास, " लक्ष्मीवेंकटेश्वर " स्टीम प्रेस, कल्याण.

खेमराज श्रीकृष्णदास, " श्रीवेंकटेश्वर " स्टीम प्रेस, मुंबई.

इति श्रीहिरण्यकेशी-याज्ञिकोपयोगी

मन्त्रसंग्रहः समाप्तः ।

शोध संस्थान
सम्पादकीय
विभाग
कुंज, हरिद्वार